Daniël Sils

J.J. Cremer

bron
J.J. Cremer, *Daniël Sils*. Is. An. Nijhoff en Zn., Arnhem 1856

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/crem001dani01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

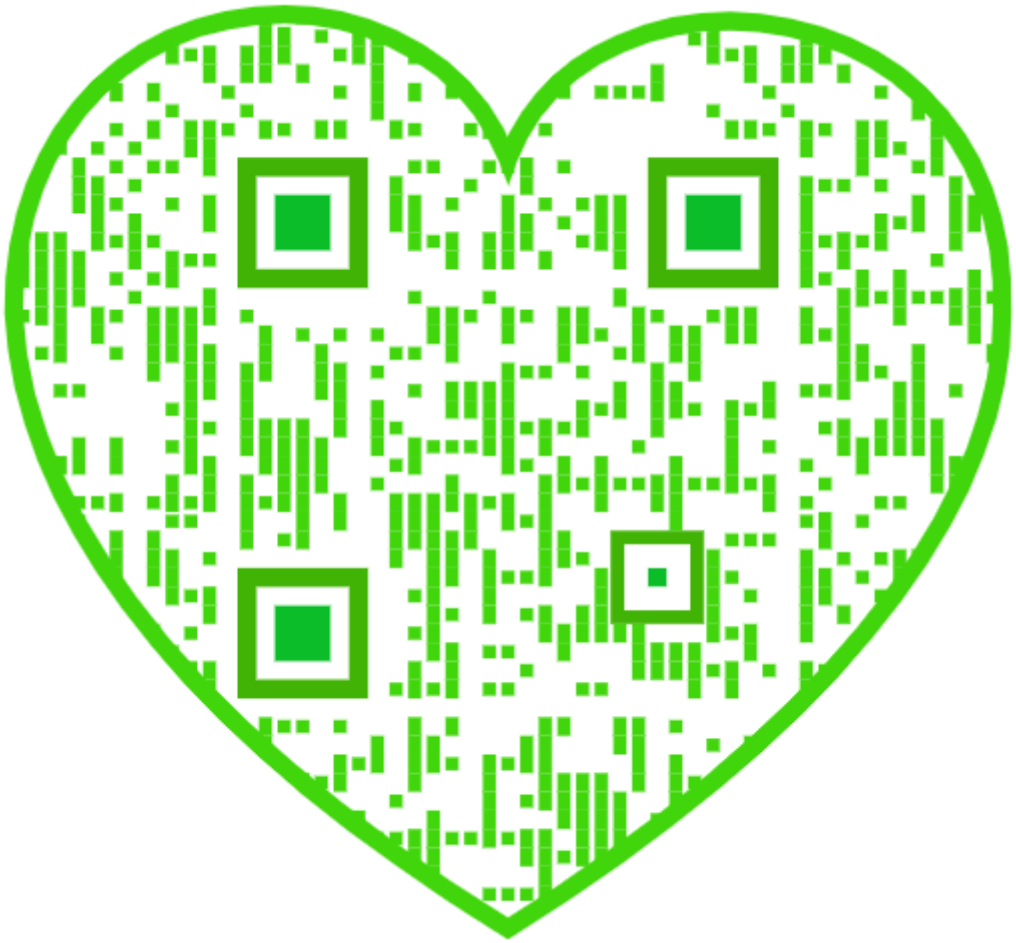

Eerste Hoofdstuk.

‘**V**oorzigtig DAANTJE, voorzigtig! 't Is donker op den trap. Pas op! daar hebt ge om den hoek de drie smalle trapjes; zie zoo, nu maar weêr vooruit. - Dat eeuwige geklim! - DAANTJE, pas op, laat de mand niet vallen; stoot toch nergens tegen, je weet, er is brekende waar in. Phu! 't is weêr halsbrekens werk.’

De gesprokene woorden werden door een man geuit, die al hijgende tot de vierde verdieping van een niet zeer aanzienlijk huis klom, en door een jongen op den voet werd gevolgd.

Het was, zoo als de man wèl had gezegd, zeer donker op den steilen wenteltrap, zoodat men noch hem, noch den jongen, naauwkeurig opnemen en evenmin bespeuren kon wat de laatste in de mand droeg die aan zijn arm hing.

‘Allà! allà!’ hernam de man eindelijk, toen hij bijna boven was. ‘Nog één - twee - drie - zie zoo, ik ben er. Behouden boven, DAAN!’ vervolgde hij, den jongen op den schouder kloppende, ‘de provisie is binnen; wacht, waar is de sleutel.....?’

Na eenig zoeken werd het bedoelde voorwerp gevon-

den, en opende de man de deur zijner kamer, die hij met DAANTJE binnentrad.

‘Allà! mijn jongen, dat hebt ge er knap afgebragt,’ sprak de man weder, terwijl hij DAANTJE de mand van den arm nam. ‘Laat zien, ha zoo, hier hebben wij N^{o}. één, beste jamaica rum; nou DAAN, daar zul je eens grappen van beleven; N^{o}. twee, een half pond beste broodsuiker, present; N^{o}. drie, vijf ons zoetemelksche kaas; N^{o}. vier..... maar wat zie ik, wat hagel is dat! DANIËL, zie eens, die eijeren!’ DANIËL gluurde bedeesd in de mand.

‘Lieve hemel!’ ging de man voort, ‘ze zijn tot struif, de geheele broodprovisie bedorven en de krentekoekjes ook! Heb ik je niet gezegd voorzigtig te zijn? Heb ik je niet.....?

‘Maar - ik - wist - nie.....’ stotterde DAAN.

‘Wist niet, wist niet,’ bromde de man, ‘ziet mij dat lieve leven eens aan, je bent een.....’ doch wat DAANTJE eigenlijk was, kwam hij niet te weten, daar de man, des jongens droevige verlegenheid bespeurende, het: ‘Je bent een.....’ door een: ‘Nou, nou, kijk maar zoo mal niet,’ liet achtervolgen.

‘'t Was ook alles zoo bijéén,’ zeide DANIËL, weder moed vattende: ‘ik dacht al, toen de flesch er op kwam: die er onder liggen zullen een heele vracht hebben. Zijn ze allemaal kapot, DRIES....?’

‘Allemaal,’ hernam de man, dien wij DRIES hoorden noemen. ‘Tien zijn er gered, maar de andere acht zijn voor de poes. Kom! we zullen ditmaal niet haspelen. De handen aan 't werk: die 't niet zoo wil eten, moet er maar afblijven. Wacht - hier is de boter, die is goed in 't koolblad gebleven; hier is de sauçis, en nu,’ ging hij voort, nadat hij uit een openstaand handkoffertje een doek had genomen, ‘hier hebben wij een schoonen halsdoek, pak aan - één voor één - zie - zóó!’ en

DRIES deed het den jongen voor, hoe de waterbroodjes en krentekoekjes netjes van de aanklevende struif moesten gereinigd worden.

Terwijl DANIËL de bewuste broodjes en koekjes behoorlijk afboent en somwijlen de van het eivocht klevende vingeren aan zijne hoogblonde, sluike haren afstrijkt, en DRIES het vertrek ronddrentelt en in een hoekkastje eenige geheimzinnige werkzaamheden verrigt, waardoor glas- en aardewerk-geluid vernomen wordt, zullen wij onzen lezer met de twee opgevoerde personen, en wat DANIËL betreft, wat meer uitvoerig met zijne vroegere omstandigheden, bekend maken.

ANDRIES VOLTER was een man van eene korte inéengedrongene gestalte; wanneer men hem aandachtig gadesloeg, kwam men al spoedig tot de overtuiging, dat er in dat plompe, volle gezigt méér zat dan men bij eene oppervlakkige beschouwing zoude gezegd hebben. Ongeveer vijftig jaren oud, vertoonden er zich alreede eenige grijze, tusschen zijne anders donkerbruine haren; zijne graauwe oogen waven klein, maar juist deze-kleinheid der oogen gaf aan VOLTERS gelaat iets beduidends, waarvoor de regte naam moeijelijk te vinden is. Voor het overige was ANDRIES een van die menschen, die, in weerwil eener zekere rondheid of openhartigheid, toch door niemand volkomen gekend worden.

'Ik ben rond!' en 'ik speel open kaart,' dat waren gewoonlijk zijne stopredenen; doch in weerwil dier vaak herhaalde verklaringen, wist niemand, behalve één persoon, iets naders van den man te zeggen, dan dat hij ANDRIES VOLTER heette, dat hij in Amsterdam geboren was, waar hij steeds als voermansknecht gediend had, doch later, nu ruim zestien jaren geleden, als vrijgezel zich met der woon in Rotterdam had gevestigd.

Wat DANIËL betreft, zijn afkomst kon niet van de voornaamste genoemd worden, want de plaats, waar hij

het leven ontving, was maar een armzalig zolderkamertje geweest, en zijne Mama, die, bij gebrek aan echtgenoot of kostwinner, in haar eigen onderhoud moest voorzien, verdiende het hare zuur genoeg, met het houden van een stalletje op den hoek eener drokke straat te Rotterdam.

Om hare kokinjes en appelen was MIE SILS (zoo heette DANIËLS moeder) bij de schooljeugd maar al te wel bekend, en niet minder bij de handwerkslieden des morgens vroeg, om hare warme salie- of anijsmelk en verder om de voortreffelijke harde eijeren met zuur en de heerlijke lever, die zij er voor de hongerige magen op nahield.

Ligt zal men beseffen, dat er in de kraamkamer, waar DANIËL het eerste daglicht aanschouwde, maar weinig comfort geheerscht heeft. 't Is al te lang geleden om er nu nog de beschrijving van te leveren, maar zooveel is zeker, dat het er in die kamer nog ellendiger zou hebben uitgezien, zoo niet meermalen, vooral des avonds, een man den nieuwen wereldburger had bezocht, die dan altijd ligter vertrok dan hij kwam, en niemand anders dan de persoon van ANDRIES VOLTER geweest was.

De eerste levensjaren van DANIËL SILS waren door niets bijzonders gekenmerkt geworden. Van de moederlijke borst gespeend, had hij al vroeg in zure appels leeren bijten en was zijne kinderkamer meest altijd het houten hokje geweest, waarin zijne moeder van 's morgens tot 's avonds, voor haar stalletje gezeten, de genoemde waren ventte. Dáár, achter moeders stoel in het donkere verscholen, had de jonge SILS geschikte gelegenheid gehad, om stoven met gloeijende kooltjes er in en klompen er op, te bestuderen, en tevens, onder het stalletje door, van al wat er op straat voorbijkwam, of bij het kraampje stilhield, eene volledige beenen- en pooten-kennis op te doen.

Omtrent de moederlijke pligten had mama SILS de eenvoudigste begrippen gevolgd. De kost, de kleeren en

de huisvesting, ziedaar de drie zaken die zij haar kind moest verschaffen. Het laatste was geen bezwaar, want haar zolderkamertje, en ook de daarbij behoorende bedstede was voor hun beiden ruim genoeg, en wat de kost en de kleeding betrof, ja, dat moest haar stalletje opdiepen, maar, kwam er soms een warpunt in de rekening, dan was de bezoeker van de kraamkamer nog wel eens te vinden, die dan al ligt een ouden aflegger of wel een klinkend stuk ten beste gaf. Bidden of danken, daarvan had DANIËL nooit iets vernomen, want als het keteltje moes door eene buurvrouw aan het kraampje werd gebragt, dan oordeelde de moeder het raadzaam om maar terstond aanvallenderwijze te werk te gaan: ‘de eerste warmte was er dan toch al af, en - 't goeije geld moest er maar voor betaald worden.’

Maar zondags? Ja, zondags was het voor de nijvere vrouw ook al geen rustdag; haar kamertje moest dan toch ook een beurt hebben, en als DAANTJE dan tot den middag in het bed had gesparteld - aangename afwisseling na het zesdaagsche verblijf achter moeders zetel in het kraampje - dan moest hij de wekelijksche revue passeren, en was het stof dan wat diep geworteld, dan tooverde de tamelijk stevige moederhand meermalen op DAANTJES teer gelaat eene uitdrukking, die aan een der beelden van de Laocoönsgroep deed denken.

Zoo verliep de zondag morgen grootendeels al poetsende en plassende, doch wanneer dan tegen den namiddag die zaken waren beredderd, dan stapte jufvrouw SILS met haar zoontje op den arm, of later aan de hand, vol zelfvoldoening ter deure uit. En ja - ze mogt dan wel bekeken worden; mooi was ze wel niet, want de kinderziekte had haar danig geteisterd, maar die muts met dat roode lint stond haar zoo wonderwel en die bruine, schotsche doek zat dan toch zoo netjes, dat het een lust was om aan te zien. 't Schotsche stuk zat wel is waar des

zomers wat heel warm - maar wat doet men niet om mooi te wezen? en doeken waren toch maar voor 't mooi in de wereld. Door de week, - wie zou er dan aan denken? 's winters als het erg koud was, een schoudermanteltje, maar zondags - zondags, warm of koud, dan moest de doek dienen, want netjes moest ze voor den dag komen en DRIES vond, dat ze er met dien doek zoo bijzonder goed uitzag.

Moeder en zoon, naar hunne wijze alzoo op het prachtigst uitgedost, gingen dan des avonds de vreugde elders opzoeken, en wanneer men den blik had opgevangen, dien jufvrouw SILS in 't voorbijgaan op het hoek-huis wierp, waartegen zij met haar kraampje in de week mogt standhouden, dan zou men gedacht hebben dat die jufvrouw met het roode lint, en den bonten doek, de eigenaresse van dat pand in persoon was. Vuurrood, ja nog rooder dan het lint van die muts zelve, was jufvrouw SILS eens geworden, toen het knaapje, reeds vier jaren oud, zoo in 't voorbijgaan en ten aanhoore van eenige op die plaats vertoevende lieden, had gevraagd, terwijl hij op het omgekeerde kraampje wees: ‘Moe, zeg, moet ik er nu niet in?’ Verontwaardigd had toen de dame haar zoontje een duchtigen kneep in den arm gegeven, met het antwoord: ‘Wat denk je wel jongeheer!’ waarop deze, zoo klein als hij was, het raadzamer had geoordeeld, zijn bescheid voor zich te houden en maar alleen dacht, dat het *zeer* deed.

De vreugde, waarin jufvrouw SILS met haar zoontje den zondag-avond ging doorbrengen, vond zij in de herberg: *de wakende nachtuil*, even buiten de poort. Daar was het groote vereeniging; al wat edel en voornaam uit den dienstbaren stand kon genoemd worden, vergaderde zich dan in die *wakende nachtuil*, en zelfs was jufvrouw SILS maar eene der allergeringsten. Ware een blinde in de zaal binnen geleid, hij zoude zich te midden van

Neerlands besten adel hebben verplaatst gedacht. De baron VAN H. werd daar door den graaf VAN R. en de hertog VAN S. door zijne Majesteit in eigen persoon, met een fideel: ‘besoer’ of ‘beswaar’ verwelkomd. Ja, de oude TOM, die - met eerbied gezegd - de oude WILLEMEIN in eigen persoon eertijds gereden, en WILLEM I gekend had toen hij zóó - was (dat zóó had eens op DAANTJE gedoeld, waardoor jufvrouw SILS niet weinig was geflatteerd geworden) - de oude TOM, werd op de zondagspartijen in *de nachtuil* met de titels van Sire en Majesteit begroet, en wanneer die drinkende en rookende en later dansende adel aan de gekornette freules het hof maakte, dan glom jufvrouw SILS ook van genoegen. DRIES VOLTER zat dan gewoonlijk aan hetzelfde tafeltje tegen haar over, want ook hij was habitué van die vereeniging, en DRIES - DRIES was zoo'n aardig mensch, en zoo rond, en zoo galant en zoo - o! nog zoo veel meer. - Ook onze DANIËL had dan magtig veel genoegen. Al spoedig begonnen zijne teedere oogen van den dikken tabakswalm te steken; 't wrijven baatte weinig, en wit van den slaap, de oogen rood van 't wrijven, leverde hij het treffende beeld van een wit konijn, terwijl hij, aan het lage gewoon, en op aanraden zijner mama om uit het gedrang te blijven, de ligging onder het tafeltje als de veiligste en geschiktste verkoos.

Wat DRIES VOLTER op zulke avonden met MIE SILS verhandelde, daarvan wist DANIËL zich in latere jaren niets te herinneren; maar tamelijk wel herinnerde hij zich, dat ANDRIES, toen hij op zekeren nacht zijne moeder van zulk eene partij naar huis geleidde, vrij krachtig had gezegd, zoodat hij (DANIËL) er op moeders arm van was wakker geschrikt: ‘Zwijg er van, zeg ik je. DANIËL VOLTER of DANIËL SILS, dat is hetzelfde. Allà! de jongen zal nooit gebrek hebben,’ en toen - toen had DANIËL weder geslapen, en had weer beenen en pooten

gezien, en had gegeten uit het moesketeltje, vele - vele - ontelbare malen; ook had hij eens, maar 't was al zeer - zeer lang geleden, een groote, een zeer groote vlam gezien; 't was zoo heel warm op het zolderkamertje geweest en zijne moeder had toen schrikkelijk gehuild en geschreeuwd, waarop hij ook had gehuild en geschreeuwd en eindelijk eene rare beweging had gevoeld, alsof hij van zeer hoog naar beneden was gevallen en..... heel ergens anders was wakker geworden.

Nog één ding herinnerde DANIËL zich uit die ver - zoo ver vervlogene jaren. 't Was een donkere, vochtige morgen geweest; eene vreemde vrouw had hem aangekleed; toen had hij een mooi, zwart manteltje omgekregen en handschoenen aan; vele zwarte mannen hadden hem aangekeken en koekjes gegeven; buiten, op straat, hadden zich vele menschen verdrongen, en langzaam was een groot zwart ding voor hem uitgedragen, dat hij met eenige mannen moest volgen.

Hoe lang hij wel geloopen had, wist hij niet, maar hij was er moede van geweest. Eindelijk stilgehouden, was het zwarte ding wit geworden; eenige zwarte mannen hadden toen het langwerpige witte ding neder gezet en toen ze het even daarna in de aarde hadden gestopt, had een andere zwarte man, die naast hem stond, gezegd: 'DANIËL, jongen, daar gaat je moeder.' Hij (DANIËL) was toen eensklaps op den kuil toegeloopen, maar had er zijne moeder niet in gezien en uitgeroepen: 'Waar is zij?..... Waar is zij.....?' *Waar* ze was..... wie had den jongen daarop volledig kunnen antwoorden...?

Later weder even langzaam naar huis terug gekeerd, had DANIËL bespeurd, dat de man met den zwarten mantel, en het lange zwarte ding aan zijn hoed, dezelfde die hem bij den kuil had toegesproken, niemand anders dan ANDRIES VOLTER was.

Van dat oogenblik af aan had ANDRIES den jongen bij zich gehouden en, was mejufvrouw SILS voorheen eene teedere moeder voor het knaapje, mijnheer VOLTER schoot naar zijne begrippen evenmin in de verpligtingen te kort, die hij '*zonder noodzaak en heel vrijwillig*' op zich had genomen.

Een hangkast, waarin VOLTER zijne beste plunjes bewaarde, diende hem tot slaapplaats en, schoon de ligging opperbest mogt genoemd worden, zoo had onze DANIËL, vooral in den beginne, vrij wat liever bij moeder SILS in de bedstede gelegen, want, als hij daar zoo in die kast op zijn rug lag, dan schenen de lange broekspijpen, die boven zijn hoofd hingen, dreigende reuzenbeenen te zijn, die hem in den slaap wel eens konden vernietigen.

Alles gewent op den duur, en ook DANIËL gewende aan de broekspijpen en beschouwde ze zelfs later als slaapkameraden, of wel als goede geesten die zijn slaap bewaakten.

Des morgens gebruikte ANDRIES een paar versche broodjes met een drieduims hompje kaas in 't vierkant, waarbij de koffij niet vergeten werd, en DAAN - DAANTJE kreeg dezelfde portie. Had de klok tien geslagen, dan verwisselde DRIES den huispantalon met een der goede geesten uit DANIËLS slaapstede, en volmaakte zijn toilet met den blaauwen rok, die mede in die slaapstede overnachtte.

Was DRIES gekleed, dan werd DANIËL - dat is van zijn vijfde tot zijn zevende jaar - behoorlijk aan een stoel, die voor het raam stond, vastgebonden en ging DRIES vervolgens de deur uit, om niet voor den middag terug te keeren.

Na het zevende jaar bleef het vastbinden achterwege, maar vrij toch was hij niet, want DRIES had de vaste gewoonte, wanneer hij zijne kamer verliet, om de deur van buiten op het slot te doen en den sleutel er van in den zak te steken.

Wat DANIËL aanvankelijk in die lange - lange uren

verrigtte, valt moeijelijk op te geven; kijken en slapen waren zeker de natuurlijke effecten zijner positie; alleen, toen in latere dagen de banden wegbleven, toen schepte DANIËL zich een nieuw en eigenaardig vermaak.

Dikwijls was het kamertje van DRIES bevolkt met een klein en levendig, dat is *vief*, dierenras, dat, van eene bruinachtige kleur zijnde, zeer wel op bedde- of ander lichtkleurig goed te ontdekken is. De vrolijkheid en schalkschheid dezer diertjes vermaakte DANIËL dikwijls ontzettend, want zie - wanneer hij er juist een meende beet te pakken - floep! dan zat het beestje weder een heel eind verder, maar eindelijk, wanneer hij het snaaksche diertje bemagtigd had, o! dan was de vreugd buitengemeen groot en, geene betere bewaarplaats voor het schepseltje wetende dan den grooten, ronden snuifdoos van DRIES, die altijd op de tafel stond, werkte hij het diertje behendig er in, tot verwondering van DRIES, die nooit begreep - hoe die levendigheid zoo onder de snuif kwam.

De hoog beschaafde en fatsoenlijke lezer zal welligt door de vermelding van dit, voor DANIËL zoo aardige tijdverdrijf, in zijn kiesch gevoel zijn gekwetst geworden, en er misschien den neus voor optrekken, terwijl hij zijne verrukking vergeet over die fatsoenlijke, zoo kunstig gedresseerde vlooijen, welke hem eenige jaren geleden ter bezigtiging werden aangeboden. Het doet ons van harte leed, maar, hij gelieve te bedenken, dat men roeijen moet met de riemen die men heeft, en dat DANIËL (want legkaarten of hobbelpaardjes had hij niet) zich toch ook moest vermaken en alzoo zijn speelgoed opzocht, waar dit voor de hand was. *Mieux vaut faire des riens, que ne rien faire;* en, ook dit eenvoudige spel getuigde voor des jongens goedhartigheid, want, nog het grootste vermaak wachtte hem, wanneer uit de snuifdoos, door ANDRIES geopend, de kleine springers hunne vrijheid hernamen.

Nu wij toch aan het vertellen zijn, waarmede DANIËL zich in zijne eenzaamheid vermaakte, willen wij nog een paar proeven geven van de *riens*, waarmede hij zich bezig hield, welke proeven niet minder voor zijn goedhartigen aard zullen pleiten.

Was ANDRIES vertrokken, dan bleef DANIËL met de overblijfselen van het ontbijt alleen, tot dat jufvrouw KREKEL, de eigenaresse van het huis, na VOLTERS te huiskomst, die kwam weghalen. Die overblijfselen bestonden in verscheidene broodkruimels, die over de tafel verspreid lagen, en verder in de, met koffijdik bezwaarde overblijfsels van den genuttigden drank in de kommetjes. Die kruimels, in den beginne door hem zelven opgepinkt, werden later tot liefdadiger doel aangewend.

't Was dikwijls koud - zeer koud, vooral wanneer de bladeren van de boomen waren. Eens toen het dan ook zoo koud was en DRIES gezegd had, dat het winter was, omdat er sneeuw lag, kwam er, op zekeren morgen, al piepend en tjilpend, een vogel zich voor het venster nederzetten. DANIËL, die het bespeurde, staakte aldra zijn geliefkoosd jagtspel en liep op het raam toe. 'Wat zou die willen?' dacht hij, maar op al zijne kinderlijke vragen kreeg hij geen ander bescheid dan een gedurig: 'Tju, tju, tju, tju.' DANIËL, die nooit zoo aandachtig naar de stem eens vogels had geluisterd, verstond het diertje in den beginne volstrekt niet, maar - zie - al meer en meer klonk hem dat, 'tju, tju, tju, tju,' duidelijk in de ooren, en hoe langer hij luisterde, hoe verstaanbaarder het klonk: ''k Heb - zoo'n - honger.' - ''k Heb zoo'n honger! - Arm diertje,' dacht DANIËL, 'honger hebben moet naar zijn; wacht - wacht, -' en één, twee, drie veegde hij met zijne handjes de nog overgeblevene kruimels bijeen en begon ze door eene geborsten glasruit naar buiten te werken.

O jammer! zie, dat gerammel deed het diertje ont-

stellen en ach! - daar vloog het weg. ‘Dat vind ik nu dom,’ dacht de jongen alweder, ‘maar misschien als hij terugkomt -’ en de kruimels vielen al meer en meer naar buiten op den vensterkant. Ja - zie - daar kwam hij terug - zie, daar keek hij rond..... daar pikte hij.... daar keek hij naar boven..... daar pikte hij weder... nog eens... nog eens, en DANIËL had een pret en lachte, dat de vogel er weder verschrikt van wegvloog; maar ook toen kwam hij terug en de jongen vond het toch zoo aardig om een hongerig wezen te spijzigen, dat hij elken morgen na dien het goede spel hervatte, gewis ook tot vreugde der gevederde hongerlijders.

Nog een genoegen verschafte zich DANIËL - de lezer, dien het verveelt, sla het gerust over. - Gelijk wij zeiden, bevonden er zich meestal nog drassige overblijfselen in de kommetjes, waaruit de koffij genuttigd was. Een ander soort van hongerige wezens, die zwart en heel veel kleiner dan de vogels waren en er ook weder geheel anders dan de springers uitzagen, zwierden veeltijds het kamertje rond, en hongerig of dorstig kwamen zij niet zelden op het nat af, waaraan zij zich gingen te goed doen.

Meermalen gebeurde het, dat een dezer kleinen in het drabbige nat zonk. Fluks was DANIËL dan present. Geenszins verlustigde hij zich in het spartelen en wurmen der drenkelinge, neen - een strookje papier was weldra gevonden en daarmede werd het naar redding snakkende diertje voorzigtig naar boven getild en, sluik en nat als het was, op de tafel gezet. Alweder was het den jongen tot onuitsprekelijk genoegen, wanneer hij het vliegje zoo natjes en kleverig zag voortsukkelen, nu eens met de achterpootjes de vleugeltjes afstrijkende en dan weder met de voorpootjes het kopje schurende. 't Was alleraardigst die langzame reiniging gade te slaan, en wanneer eindelijk het diertje vlugger voortging en DANIËL het even met den vinger aanraakte en dan eensklaps zag weg-

vliegen, zie - dan had hij alweder een pret, meer dan die lieve kleinen, die alles zoo gaarne van binnen bezien en daarom die arme wezens wreedaardig ontleden. - Zóó ging veelal de morgen voorbij. Somwijlen kwam jufvrouw KREKEL om alles wat in orde te brengen. ANDRIES, mede te huis blijvende, had dan magtig veel te doen, terwijl ook DANIËL, als voorheen bij moeder SILS, zijne beurt kreeg.

Het gewone middageten, dat jufvrouw KREKEL voor al hare inwoners zelve gereed maakte, was voor de bewoners der *vierde* steeds zeer eenvoudig en, als het genuttigd was en ANDRIES daarna zijn slaapje had gehouden, dan ging hij veeltijds weder uit, den jongen met zich nemende. Het zij uit gewoonte (men denke aan de zitplaats achter moeders zetel in het kraampje), hetzij uit eene hem aangeborene bloôheid, zeker is het, dat DANIËLS oogen, wanneer hij zoo met ANDRIES voortliep, gewoonlijk naar de straatsteenen, of wat daarmede onmiddellijk in aanraking kwam, waren geslagen, zoodat hij weinig van het hem omringende beschouwde, en misschien wel door velen voor een schoenmakersmaatje werd aangezien.

De weg, dien DRIES dan volgde, voerde hem als werktuigelijk naar de vroeger reeds genoemde herberg *de wakende nachtuil*, waar, in tegenstelling van des zondags, door de week maar weinig lieden kwamen. BROES, de kastelein, had voor mijnheer VOLTER de lange pijp steeds gereed liggen, en mogt DANIËL ook somwijlen, zoo als vroeger onder de tafel liggende, de lange verhalen aan-hooren, waarop ANDRIES de bezoekers van *de nachtuil* onthaalde, of later, het geschuifel van kaarten, het geklop van vuisten, het geklink van geld en van glazen alsmede de daarbij behoorende termen vernemen, niet zelden ook kwam de lange, magere, spitse dochter des kasteleins, om den jongenheer SILS met zich naar *achter* te nemen. *Achter* beviel het den jongen niet veel beter, dan *binnen* -

dat is in de gelagkamer. - Daar zat hij dan aan eene lange, met bruin leder bekleede tafel tusschen die dochter en hare moeder in, welke laatste - zoo mogelijk - nog langer, nog magerder en nog spitser dan die dochter zelve was. De blikken tot de beide dames op te heffen, daartoe durfde DANIËL zich niet verstouten, en de zoete woordjes: 'Lievertje, dotje of engel' werkten niets bij hem uit, dan dat hij met des te meer woede het linnen lapje, dat hem gegeven was, voor de jongejufvrouw, die eene fontenel droeg, tot pluksel verwerkte, terwijl hij telkens verschrikte, wanneer het spitse wapen, waarmede de spitse oude jufvrouw BROES japonnen verstelde, hem het regteroog dreigde uit te pikken. De gesprekken, die DANIËL dan aanhoorde, waren, schoon hij ze zelden begreep, niet veel belangrijker dan de verhalen die *binnen* werden opgedischt. Ofschoon DANIËL van die gesprekken en verhalen niet het geringste zou hebben kunnen navertellen, zoo had het hem toch dikwerf bevreemd, dat er *binnen*, bij al wat er verhandeld werd, tot zelfs bij het geschuif en geklop met de kaarten toe, steeds *denzelfden* naam werd genoemd, terwijl de dames *achter* altijd van *gud* spraken. Vreemd nog kwam het hem voor, dat ANDRIES, wanneer zij des avonds huiswaarts keerden, dikwijls zoo veel vrolijker was, dan wanneer zij uitgingen. Meestal betuigde ANDRIES dan, dat hij zoo veel, zoo magtig veel van DANIËL hield, dat hij hem als zijn zoon beminde en dat hij zorgen zou dat hij het altijd goed had. DANIËL voelde zich dan bijzonder gelukkig. O! als ANDRIES zóó sprak, dan had hij den man wel om den hals willen pakken, en als ANDRIES, te huis gekomen, in eene zekere gemoedelijkheid den jongen opnam en zijn stekeligen mond op diens wang drukte, zie, dan ondervond DANIËL wel iets pijnlijks, maar toch, dan klopte zijn hartje en hij gevoelde iets, waaraan hij geen naam wist te geven.

Zoo eentoonig en schier altijd op dezelfde wijze voortlevende, bereikte DANIËL zijn veertiende jaar. Aan zijne verstandelijke of geestelijke ontwikkeling was niet het minst gearbeid en, klein en nietig van uiterlijk, stil en kinderachtig als hij was, zou men den jongen toen even goed een zeven- of achtjarigen leeftijd hebben toegeschreven.

Gelijk wij zeiden, was DANIËL tot zijn veertiende jaar verbazend min gebleven, en in het jaar dat nog moest verloopen eer wij hem met DRIES den trap zagen beklimmen, kwam er in zijn bestaan geene groote verandering. Toch greep er in dien tusschentijd iets plaats dat vermelding behoeft, dewijl het op zijne ontwikkeling eenigen invloed uitoefende.

Het was een zaturdag avond; DANIËL had, als reeds zoovele malen, met de spitse dames BROES den avond doorgebragt. ANDRIES VOLTER was, almede naar gewoonte, met eenige mannen binnen aan het schuiven, en kloppen, en drinken. Later dan gewoonlijk had de luide kreet des kasteleins: 'NET breng DAANTJE!' de jongejufvrouw BROES doen opstaan om den jongen naar binnen te brengen, en ANDRIES en DANIËL waren door den kastelein met een beleefd: 'Atjuus' uitgelaten. DRIES, die den jongen altijd bij de hand vast hield, was dien avond bijzonder vrolijk, ja zelfs hij had gezongen en, wat nog het raarste was, gedurig had hij geslingerd alsof hij het loopen verleerd was. 'Heb je pijn aan de voeten DRIES?' had DANIËL deelnemend gevraagd, waarop het ongewone antwoord: 'Ben je gek?' den jongen bijzonder ontsteld had. Intusschen was het slingeren van DRIES gaande weg erger geworden en was hij eindelijk, tot DANIËLS overgroote verbazing, op straat nedergevallen.

Vreemd was het schouwspel, waarvan de jongen nu getuige was. DRIES, daar even nog zoo vrolijk en lustig, lag daar zoo raar en zoo akelig op de steenen.

Een flaauwe herinnering kwam er toen bij hem op, alsof hij voorheen zijne moeder ook zoo bleek en zoo stijf had zien liggen, waarbij men gezegd had, dat ze dood was. Dood!..... was ANDRIES nu ook dood.....? en de jongen was bitter beginnen te huilen en had niets geroepen dan: 'DRIES, goede DRIES, wees toch niet dood! - Sta toch op - DRIES, sta toch op!' maar VOLTER had den jongen niet geantwoord, en deze, ontmoedigd, had bitter voortgehuild, tot dat er iemand was naderbijgekomen, die hem vriendelijk toesprak en na de woorden: 'Stel je maar gerust, ventje, de man is heel niet dood,' zich weder verwijderde, maar spoedig met een ander persoon terugkeerde, met wiens behulp hij ANDRIES opnam en in diens woning te bed bragt.

Wat ANDRIES betrof, den volgenden morgen was hij gezond en wel weder opgestaan, maar wisselde met DANIËL geen woord over het voorgevallene, en de altijd bedaarde jongen zweeg ook, als hadde hij niets gezien. Alleen toen het ontbijt was genuttigd, de klok tien had geslagen en ANDRIES als naar gewoonte wilde uitgaan, toen zocht hij overal, maar te vergeefs, naar zijn hoed, doch kwam aldra tot de bezinning, dat zijn hoofddeksel - wel mogelijk - gisteren avond - was zoek geraakt. Nog op de middelen peinzende om weder in het bezit er van te geraken, werd er aan de kamerdeur geklopt, en nadat ANDRIES het '*binnen*' had doen hooren, trad er een jongman in het vertrek, die er vrij kaaltjes uitzag en met eenige pligtplegingen het verlorene stuk terug gaf.

Met den jongman, die ANDRIES en DANIËL den vorigen avond zoo vaardig was ter hulpe geweest en nu zoo eerlijk den hoed weder gaf, zullen wij den lezer nader in kennis brengen, maar ter eere van VOLTER zij hier vermeld, dat hij, naar aanleiding van het gebeurde, den jongman gulhartig ontving en hem daarna vele malen bij zich terugzag, door welke bezoeken en de daaruit voort-

komende gesprekken, DANIËL in weinige maanden meer begrip van vele zaken kreeg, dan hij in een tijdverloop van bijna veertien jaren had opgedaan.

'Allà! goed zoo, mijn jongen!' zeide VOLTER, toen DANIËL, dien wij wat lang aan de boenerij der broodjes lieten, zijn taak volbragt had. 'Dat ziet er overheerlijk uit en niemand zal ontdekken, wat er mede gebeurd is. Zie zoo!' vervolgde hij, het vertrek rondziende: 'wie drommel zal zeggen, dat DRIES zijne zaken niet in orde heeft? Het theeblad van jufvrouw KREKEL*hier*; het blanke komfoor met den tabak en de pijpen *daar*. De rum, de glazen en alles, gereed om op te zetten; allà! mijn jongen, dat zal voor den laatsten keer.....' maar eensklaps zweeg ANDRIES en zag den jongen met eene vreemde uitdrukking aan.

'Wat!' zeide DANIËL vragend opziende, 'voor den laatsten keer.....?'

'Dat is.... dat is voor den eersten of ook voor den laatsten keer, zoo als gij 't nemen wilt,' hernam ANDRIES stijf naar den zolder ziende. 'Ik versprak me, ziet gij, - maar gij weet wel, dat ge nooit vragen moet?'

DANIËL begreep van die fraaije uitlegging het fijne niet, maar hij keek vóór zich en zweeg, en dacht:

'Voor den laatsten keer.....?'

Tweede hoofdstuk.

De laatst gesprokene woorden van ANDRIES VOLTER: ‘gij weet dat ge nooit vragen moet,’ legden DANIËL een zwijgen op, dat hem nù vooral zeer pijnlijk was. ‘Voor den laatsten keer....!’ ‘Wat toch zoude hij daar mede bedoelen, zoude er eene verandering op handen zijn?’

Mogt het DAAN ook bevreemd hebben, dat ANDRIES in den laatsten tijd zooveel meer dan vroeger *alleen* was uitgegaan, mogt hij ook al niet begrepen hebben, waarom ANDRIES in de laatste dagen zooveel nieuwe broeken, en jassen, en laarzen en ander goed had te huis gekregen en, alles ingepakt, bij avond en ontijden had weggezonden; was het hem ook vreemd geweest, zijne goede geesten in de slaapkast te moeten missen, die nu mede zeer eendragtig en geperst in een koffer lagen: had hij, al verder raar opgezien, dat het gansche pijpenrek, met de zeven daaraanhangende rooktoestellen, eensklaps was verdwenen; was ANDRIES in zijn geheele doen, in de laatste dagen, ook bijzonder geheimzinnig geweest, en kon DAAN zich geen best begrip vormen, waarom hij al die waren in de mand naar huis had moeten dragen; had hij alles zien komen en verdwijnen en beredderen, zonder bepaald op het *waarom* te peinzen; de woorden van DRIES: ‘voor den laatsten keer,’ hadden

hem wakker geschud, en schoon het vragen eene verbodene zaak was, zoo trilde de vraag hem toch gedurig op de lippen: ‘moet er dan verandering komen?’ maar telkens weder werd zij onderdrukt en tuurde DANIËL door de glasruiten op het roode dak aan de overzijde der straat, terwijl het van lieverlede al donkerder en donkerder werd.

't Werd hoe langer zoo donkerder, en eindelijk was het lieve daglicht geheel verdwenen. DAAN keek nog altijd naar buiten, maar zag van het roode dak niets meer, dan eene donkere massa, die krachtig tegen de betinte avondlucht afstak, en hij dacht - aan verandering. ANDRIES zat ook te peinzen - waaraan weten wij niet - maar indien ook hij aan verandering dacht, dan moest die wel van aangenamen aard zijn, want, toen DAAN niets meer in het vertrek onderscheidde, dan een eenigzins lichter vierkant, dat het venster moest wezen, toen brak ANDRIES eensklaps de stilte af en floot, terwijl hij met de vingers op de tafel zijn gefluit accompagneerde, een bekend straatdeuntje.

Nog maar weinige minuten zaten onze vrienden zoo bijeen, toen een zacht tikken aan de kamerdeur werd vernomen. ‘Binnen’! klonk de stem van VOLTER, en toen daarop aan de bevelende uitnoodiging werd voldaan, drong een helder licht de kamer binnen, zoodat DRIES en DAAN de oogen digtknepen.

‘Goeden avond, mijnheer VOLTER! goeden avond, jongeheer DAANTJE! ik ben maar zoo vrij van uwe vriendelijke uitnoodiging gebruik te maken. 'k Dacht, kom, 't zal zóó tijd wezen, dacht ik, en toen heb ik mijn engeltje maar zachtjes an aangestoken. 'k Ben maar zoo vrij.....’

‘Daar doet gij wèl aan, jufvrouw KREKEL!’ zeide VOLTER, de zwaarlijvige en steeds aan de deur neigende dame toeknikkende, die in de eene hand eene engelsche lamp en

in de andere een theeketel met kokend water droeg. ‘Treê nader, gij zult wel verlangen, die zware lamp uit uwe handen kwijt te raken.’

‘O, lieve deugd! in 't geheel niet,’ hernam jufvrouw KREKEL. ‘Ik dacht maar, weet u, dat het wel tijd zou wezen, want, weet u, nadat KREKEL dood is, slaapt WIMPIE tegen zes ure altijd gerust in, en als hij dan in de zoete rust is, o! dan ziet hij er uit om te stelen, en toen hij nu om half acht even wakker was, moest hij nog iets hebben, weet u, maar ging toen ook heel zoet weder slapen; maar och hé! nee, zwaar is de lamp niets.’

‘A, zoo!’ zeide VOLTER, die de redenen van jufvrouw KREKEL steeds aanhoorde, maar zelden op den zin harer woorden acht sloeg. ‘Zet de lamp maar neder, zie zoo! ik dank u. Ga zitten, ga zitten. DAANTJE, jongen, geef jufvrouw KREKEL een stoel, *Hier*, vóór het theeblad. Gij zult mijne zaken dezen avond wel willen beredderen, niet waar? Eerst de thee, jufvrouw KREKEL....’

‘Ja, ja eerst de thee, hi! hi!’ lachte de jufvrouw, ‘wat weet mijnheer VOLTER dat goed.....’

‘En dan vervolgens een glaasje rum met water en suiker. Ziet gij, hier zijn de flesschen, daar is de suiker; als gij nu maar zorgt, kokend water te houden, dan.....’

‘Och gruns, lieve deugd!’ hernam de dikke dame, ‘men zou zeggen, hoe heeft u er aan gedacht, 't is wezenlijk.... 't is waarlijk.....’

‘Verder,’ sprak VOLTER, op de aanmerkingen weinig acht gevende, terwijl hij zijn hoekkastje opende, ‘hier hebt gij het avondgeregt. Broodjes, sauçis, eijeren.....’

‘Maar lieve hemel! nu zou men zeggen!’ riep de jufvrouw, hare handen met de grootste verwondering ineen slaande. ‘Wie zou toch zoo aan alles denken? 't is zonde, 't is zonde.’

‘En dan,’ ging VOLTER voort, terwijl zijne stem eene

zekere geheimzinnigheid bekwam, ‘tegen elf ure, jufvrouw KREKEL, zal er driemalen gescheld worden.....’ Jufvrouw KREKELS oogen werden aan kalfsoogen gelijk. ‘Driemalen gescheld worden,’ herhaalde DRIES. ‘Dan moet gij maar doen alsof er *niets* is.’ ‘Jawel,’ zeide de jufvrouw (hoewel haar zulks, met hetgeen DRIES er op volgen liet, hoogst moeigelijk zou zijn). ‘Alsof er *niets* is,’ herhaalde VOLTER, ‘en maar stilletjes naar beneden gaan, dan zal u iets overhandigd worden.....’ ‘Gruns!’ zeide jufvrouw KREKEL, bij wijze van intermesso. ‘Overhandigd worden,’ hernam VOLTER, de zware wenkbraauwen zamen-persende, ‘dat gij maar voorzigtig moet aannemen en bij wijze van verrassing moet opbrengen.’

‘Heere mijn tijd!’ hernam de jufvrouw, het dikke hoofd schuddende, ‘ik dacht - ik wist niet dat het zóó zou wezen, waarlijk, anders had ik mijn best satijntje met strooken wel aangetrokken. Zal ik ook nog.....’ besloot zij, VOLTERS opmerkzaamheid bij haar zijden japon bepalende, die ANDRIES voor paaschbest gehouden had.

‘Wel neen, in 't geheel niet,’ sprak VOLTER, ‘'t is wel. Mij dunkt, wij moesten, in afwachting, de thee maar vast.....’

‘Zetten,’ viel jufvrouw KREKEL in: ‘komaan, met alle pleisier. Zie, het treft dan bijzonder goed, dat doet het, dat ik den avond zoo vrij heb: de familie van mijn *eerste* is naar partij toe, de jufvrouw van mijn *tweede* is uit de stad en mijnheer MEINIER van de *derde* zal *hier* van de partij wezen; ik heb den jongen van NIX, weet u, die de schoenen poetst, beneden aan de deur gezet en nu.....’ maar de dame werd in hare rede gestuit, want een der vrienden, die ANDRIES VOLTER voor dezen avond ten zijnent had genoodigd, trad, na de gewone ceremonie, het vertrek binnen, en werd al spoedig gevolgd door andere gasten, die eerst veel te complimenteren, en

te schuiffelen en te draaijen en te onttakelen hadden, vóór dat ze goed gezeten waren.

Het gezelschap, dat zich op de *vierde* van jufvrouw KREKEL bij ANDRIES VOLTER zou vereenigen, was, op één na, voltallig en bestond, behalve de drie personen, die wij er reeds zagen, en den heer BROES, kastelein uit *de wakende nachtuil* met diens spitse dochter NETJE, nog uit twee personen, waarvan de een ons reeds eenigermate bekend is. Het was de jongman van den hoed, de *goedwillige* helper, de eerlijke vinder, de vriend van DANIËL en van ANDRIES, wien wij JODOCUS MUR hooren noemen. De andere persoon was een allerleelijkst, gebogcheld mannetje, met eene zoo pieperige, schelle stem, dat het zeer deed, hem aan te hooren. Wanneer hij lachte - en dit was zijn vaste gewoonte, wanneer hij ophield met spreken - vernam men een geluid, dat niet beter kan vergeleken worden, dan bij dat van hondjes of katjes in kinderspeelgoed, hetwelk, door drukking op het daar onder aangebragte toestel, wordt te weeggebragt. Dit mannetje, een vriend van VOLTER uit diens voormalige woonplaats, was de eenige die het geheim kende, waardoor de eenvoudige slepersknecht zoo zonder bedrijf toch onbekrompen kon voortleven. SIMON KNIPPEL wist het, maar ook hij alleen (behalve de jood LEVI misschien, zoo die het niet vergeten was), hoe hij met VOLTER, nu circa zeventien jaren geleden, zijn geluk in de loterij had beproefd; hoe toen, op zekeren avond, LEVI, terwijl VOLTER juist tegenwoordig was, bij hem (KNIPPEL) was binnengekomen en met de woorden: ‘Nah! ghelick d'r mee,’ hun beiden de ‘khapithale som van twintig-duisend ghilden’ had aangeboden, van welke som de beide vrienden hun regtmatig deel met de meeste bereidwilligheid hadden opgestreken, bij alles den eerlijken jood niet vergetende; hoe toen verder ANDRIES VOLTER nog maar een paar maanden in des stalhouders dienst gebleven en naar Rotterdam was vertrokken, waar ook

hij (KNIPPEL) zich kort daarna, met der woon had nedergezet.

Dat wist SIMON KNIPPEL, en, schoon het de nieuwsgierigheid niet zelden had opgewekt, wáárvan VOLTER en KNIPPEL, zonder bedrijf, zoo onbezorgd konden voortleven, de beide mannen hadden gezwegen en bleven zwijgen, want, wie had er iets mede te maken; als ze maar betaalden, wat ze schuldig waren, dat was het voornaamste; en - prompt in de betaling... dat waren ze beiden.'

'Nu, jufvrouw BROES, dat kan ik u verzekeren,' sprak de dikke eigenaresse van het pand, waarin wij onze lezers hebben binnengeleid, terwijl de heeren al dampende in een levendig gesprek waren, 'dat kan ik u verzekeren, het was er eene zoo groot en zoo zwart, dat het akelig was om aan te zien en met een kruis op den rug, weet u, o! akelig! Ik dacht dadelijk - ja ik dacht.... Och hoe is het ook weer..... Och!..... ik zou het duizendmaal noemen....'

'A, juist,' zeide de spitse jufvrouw NETJE, met eene stem, zoo zacht en zoo lief, dat DANIËL, die achter den stoel van JODOCUS MUR had post gevat, niet begreep hoe die stem zoo veranderd was, sedert hij de laatste maal naast haar aan de lederen tafel zat pluksel te maken 'Ja juist: Reinjee matein, grand sjegrein.'

'Precies! Precies!' riep jufvrouw KREKEL, 'men zegt ook wel: "spin in den morgen, groote zorgen;" zoo is het, zoo is het, en nog altijd is het ook uitgekomen; ik hecht anders volstrekt niet aan voorteekens, maar het komt toch altijd uit. Laatst nog, ik droomde van druiven, weet u, dat is een pakje, en geen twee dagen verliepen er, of ik kreeg van een nichtje deze muts, ziet u, eenvoudig, heel eenvoudig, maar toch eene lieve attentie, niet waar?'

'Beeldig! beeldig!' zeide jufvrouw NETJE, het bekleedsel van jufvrouw KREKELS dikke hoofd met een schuins

goedkeurend, maar toch vreemd, knikken beschouwende.

‘Gruns, voor drie dagen,’ hernam de dikke dame, ‘'k was boven aan de wasch, op eens kreeg ik vreese-lijke kramp aan den pink der linkerhand. Links, dacht ik, och hé, en waarlijk, jufvrouw BROES, nu ligt het jongste kind van bakker STUMF, vijf huizen van hier, heel slecht, o! zoo slecht. - “Spin in den morgen, groote zorgen,” maar heus,’ besloot de dame, ‘ik zou haast zeggen, dat zulks niet mogelijk is, want het lieve partijtje van dezen avond is wel een zeer aangenaam besluit van den dag.’

Jufvrouw NETJE had op de laatste redenen der spreekster weinig acht gegeven. Zeker vond zij dat gesprek te onbeduidend, althans, ter naauwernood zweeg jufvrouw KREKEL of de jonge dame kneep haar gezigt in een zedig lachje en zeide, op VOLTERS woorden: ‘Ik trouw nooit’ invallende: ‘Och hé, mijnheer VOLTER, dat meent u niet.’

‘Niet meenen?’ riep ANDRIES vrij hevig, ‘dat zou voor de eerste maal wezen, dat VOLTER iets zeide, dat hij niet meende. Neen, jufvrouw NETJE, ik ben rond; ik zeg wat ik denk, en geen mensch kan mij uit het hoofd praten, dat het huwelijk de treurigste verbindtenis op de wereld is. Duizende voorbeelden zoude ik kunnen aanhalen, maar waartoe zijn ze noodig? Het huwelijk maakt ongelukkig van het begin tot het einde; “vrij man,” zeg ik maar, “vrij man!” Wat zegt gij, SIMON?’

‘'t Spreekt als een boek, als een foliant,’ zeide het mannetje, zoo als gewoonlijk, na het laatste woord gemaakt lagchende, ‘wij weten het, niet waar ANDRIES? de vrouwen zijn .....’

‘Halt! halt!’ zeide VOLTER, terwijl hij het mannetje, bij wijze van waarschuwing, vrij onzacht op den voet trapte. ‘Bedenk waar ge zijt en vergeet niet, dat er zich twee van het schoone geslacht in ons midden bevinden. Neen,’ vervolgde hij, ‘ik ben geen vrouwenhater, de

hemel beware mij! maar ziet gij, dat trouwen, dat is iets, waar ik niet *aan* wil, dat is iets .....'

'En toch,' viel MUR in, terwijl hij zijne handen over den glimmenden pantalon heen en weder streek, 'toch beweren de meeste menschen, dat het huwelijk de zaligste band is, die op aarde kan binden.'

'A ha!' lachte VOLTER, 'daar hebben wij onzen wijsgeer weder. Zoo, zoo, de zaligste band! Ik heb weinig kennis van redeneren, maar wat ik weet, dat weet ik, en dan zeg ik maar, dat alle banden lastig zijn, banden doen zeer; wat zegt gij, SIMON?'

'Ja, ja!' zeide de man, die DRIES nooit tegensprak.

'Allà,' hernam VOLTER, 'luistert eens wèl, mijne heeren en dames, ik zal bijzonder welsprekend zijn. Wat pijn doet is onaangenaam, en liefde geeft pijn, niet waar, SIMON, dat zeggen de geleerden? Dat is de voorpret, en dan - als men getrouwd is - lieve hemel! er valt wat te tobben, er valt wat te dragen, hoe zal men zijn gezin onderhouden....? De man heeft er dikwijls twaalf voor zijne rekening, dat is pijnlijk, al zeer pijnlijk, - *alleen* had hij overvloed. De vrouw, ja, ja, die springers komen ook niet van zelf, pijn, pijn, allemaal pijn.'

De jonge jufvrouw BROES bloosde en jufvrouw KREKEL zuchtte, als iemand die ondervinding heeft.

'Pijn, zeg ik je!' vervolgde VOLTER, 'wat is het einde.....? Scheiden. - Een van beiden moet het eerste uitstappen, en dan - dan blijft de andere met den troep over. Dat is vrolijk, niet waar? dan kan de vrouw zien hoe zij den kost wint, of de man tobben, om de wurmen groot te krijgen. Allà, wie kan hiertegen iets inbrengen...?'

VOLTERS laatste uitdagende woorden ontlokten aan zijn gehoorzamen dienaar een hoofdschuddend:

'Niemand, niemand,' maar de jongman van den hoed

zoude zeker, in weerwil van jufvrouw KREKELS knikken en van het schuins gluren en regts gluren der jonge jufvrouw BROES, en van de vreeselijke rookwolken, welke haar papa uitblies, waarbij deze voorzeker aan de hoe langer zoo spitser wordende oude jufvrouw BROES dacht, zeer veel hebben ingebragt, zoo niet het binnentreden van den vijfden gast den loop van dit gesprek hadde gestuit.

De man, die het gezelschap met zijn persoon vermeerderde, was van een rijzig voorkomen. Zijn gelaat was, zoo als er reeds duizenden zijn beschreven, en, behalve: neus, groot, oogen, bruin en haar, zwart, zouden alle posten van zijn signalement *ordinair* zijn bevonden; alleen die groote kapitale snorren deden onwillekeurig aan; 'links uit de flank en regts uit de flank' denken, terwijl echter het: 'rigt u!' in zijn tegenwoordigen staat veel belemmering zou hebben ondervonden, door de verbazend stijve, en vervaarlijk hooguitstekende halsboorden.

CASPER MEINIER, zoo heette de nieuw aangekomene, was, even als SIMON KNIPPEL, een der bekenden van ANDRIES VOLTER. Ter naauwernood had VOLTER zich met der woon in Rotterdam nedergezet, of MEINIER was daar ook, en wel in hetzelfde huis, komen wonen. In Amsterdam elkander maar weinig gekend hebbende, was de nadere kennis onder hetzelfde dak spoedig gemaakt, en, scheen VOLTER met den bekwamen schermmeester ingenomen, ook MEINIER scheen VOLTERS gezelschap boven alles te verkiezen, want, schoon VOLTER zelden iemand op zijne kamer zag, zoo wist CASPER zijn vriend wel elders te vinden, en in *de wakende nachtuil* waren de heeren niet zelden te zamen geweest.

Hoewel VOLTER met MEINIER bevriend scheen, zoo was DANIËL nooit bijzonder op zijn gemak, wanneer het gezigt met de stoute knevels en bruine oogen hem aan-

zag en de *boeman*, van wien jufvrouw NETJE wel eens gesproken had, kon DANIËL zich nooit anders voorstellen, dan in de gedaante van CASPER MEINIER.

'Goeden avond, *la compagnie*,' zeide MEINIER, het gezelschap rondziende. 'Het spijt mij, dat ik zoo laat kom, maar ik had nog een les, *en garde un, deux, trois*. Hoe varen de dame... en de heeren...?' Weder werden er handen gegeven en complimenten gemaakt, totdat de heer CASPER MEINIER eindelijk ook gezeten was.

De gesprekken, die er in den vooravond op het partijtje bij ANDRIES werden gevoerd, leverden zeer weinig belangrijks op. Jufvrouw KREKEL schonk lustig thee, en vergastte de jonge jufvrouw BROES op menige aardigheid van haar WIMPIE. Jufvrouw NETJE lachte en knikte wel dikwijls, maar was toch zelden op de hoogte, want de heeren spraken altijd zoo veel verstandiger, en mijnheer VOLTER was, in weerwil zijner verklaring, zoo beleefd, en mijnheer MEINIER had zulke mooije knevels, en keek altijd zoo... zoo... verheven... zoo... melancholiek, en als DRIES haar somwijlen bij toeval aanzag, dan blikte zij bedeesd op hare breikous of wel op DAANTJE, die steeds achter den zetel van MUR, bleef postvatten, en zag dan den... lieven... jongen aan met eene uitdrukking... alsof zij het weesje als eene moeder beminde.

De heeren waren, vooral in den beginne, terwijl de thee hoe langer zoo meer den watersmaak bekwam, niet bijzonder levendig, maar toen jufvrouw KREKEL de rumaffaire te voorschijn haalde, en de glaasjes met dat vocht, behoorlijk gesuikerd en met water verdund, had gevuld en rondgediend, en men die al eens op de gezondheid van den gastheer had leêggedronken, toen begon er ook van lieverlede meer gang in de zaak te komen. De heer met de groote knevels was een der grootste redenaars. Naast ANDRIES gezeten, scheen hij zich

als het ware geheel van hem meester te willen maken, althans duidelijk was het hem aan te zien, dat hij de vriendschap van VOLTER niet gering achtte.

SIMON KNIPPEL, aan de andere zijde van VOLTER geplaatst, had minder in te brengen, maar zocht gedurig, door zijn neus te snuiten, of zijn glas hard neder te zetten, of wel door zijn onharmonisch gelach, de attentie tot zich te trekken; doch MEINIERS stem klonk al te krachtig, jufvrouw KREKEL had het veel te drok en de jonge jufvrouw NETJE vond emand die een bogchel had veel te onooglijk, zoodat KNIPPEL zich moest vergenoegen met alles te vinden, zoo als DRIES het vond, en het laatste, wat DRIES vond, was: dat het haast tijd voor een hapje zou wezen.

De heeren BROES en MUR hadden in verschillende gesprekken gedeeld, maar wat het oordeel van BROES was, was maar zelden het gevoelen van MUR, en zelfs eenmaal was de beslissende stem van VOLTER noodzakelijk geweest, toen BROES beweerde, dat de genever een ‘uitstekende’ en ‘hoogst nuttige’ drank was, en MUR oordeelde, dat hij het zonde en schande rekende, dat het edele graan tot dien heilloozen drank verbruikt werd.

DANIËL vervulde geen hoofdrol en vergenoegde zich, met nu eens de heeren en dan weder de dames te beschouwen, maar DRIES was toch de vriendelijkste van het gezelschap, van hem hield hij het meeste... of van MUR...? dat wist hij waarlijk niet..!

Het hapje, waarvan ANDRIES gesproken had, werd alweder spoedig door de gedienstige jufvrouw KREKEL aangebragt, en terwijl de dikke jufvrouw zoo bezig was, bepaalde zich DANIËLS opmerkzaamheid bij de verbazende spitsheid der jonge jufvrouw BROES. En waarlijk, toen de oude jufvrouw zich zoo bevlijtigde, om alles netjes te rangschikken en klaar te zetten, was niet al-

leen de neus, de kin, de mond en het voorhoofd der jonge dame in eene vooruitwijzende rigting, maar zelfs de oogen schenen gloeijende priemen te zijn, die hoe langer zoo meer vooruitkwamen en die - volgens DANIËL - de dikke jufvrouw KREKEL dreigden te doorboren.

'Allà, allà, ik dank u, jufvrouw KREKEL!' riep ANDRIES, toen alles gereed was. 'Welaan, mijne dames en heeren, dat het u wèl moge smaken! 't Is de eerste maal, dat ANDRIES VOLTER gasten op zijne kamer heeft, en misschien zal het wel..... of liever, ik wil zeggen, hakkelde hij, ik wil zeggen, dat er dus wel iets aan ontbreken zal. Wij zijn er niet aan gewend, ziet gij, neemt het dus voor lief, en als er eijeren te kort zijn, dan zal jufvrouw KREKEL wel zoo goed wezen, er bij te laten halen; er zijn er dezen morgen over stuur geraakt, maar DAANTJE heeft alles netjes afgeboend. Niet waar, mijn jongen?'

'Ja, DRIES!' zeide DANIËL en hij dook ter sluik achter den rug van MUR, omdat ze hem in eens zoo allemaal aanzagen.

Jufvrouw NETJE, die, zoo als DANIËL gezien had, met priemende blikken de verrigtingen van jufvrouw KREKEL had gadegeslagen, nam, al voor dat ANDRIES het sein tot den aanval gaf, eene groote misstelling in de flank waar. Zij had er niets van gezegd, maar, toen nu ook de heeren zich om den disch hadden geschaard, zeide zij, haar gansche aangezigt tot wijsvinger bezigende.

'Mij dunkt, mij dunkt, jufvrouw KREKEL, dat mijnheer VOLTER het niet zóó bedoeld zal hebben. Zie eens die groote opening in het midden, terwijl de bak met broodjes daar aan het einde als overkompleet staat, kijk.....' en zij greep, met een vijfpuntig uiteinde haars ligchaams, naar den bedoelden broodbak, om daarmede de opengelatene plaats aan te vullen.

‘Ho! ho!’ riep jufvrouw KREKEL, in eens vuurrood wordende, omdat er een geheim mede in 't spel was. ‘Ik weet zeer goed, hoe het wezen moet, jufvrouw NETJE. Zoo'n opene plaats is *iets* dat alzoo komen kan, dat is *iets* waarmee men wel *iets* anders kan bedoelen, *iets* waar men zoo geen rekenschap van kan geven, maar dat toch voor de flank wel eens noodig kon zijn.... weet u, jufvrouw NETJE.... Wat zegt u, mijnheer VOLTER?’

‘Ja,’ zeide VOLTER, ‘daar heb ik volstrekt geen verstand van; dat moeten de dames weten.’

‘Maar zie, dat zal ieder, die wat van flanken weet, toch moeten toestemmen,’ hernam de jonge jufvrouw, hare blikken toevallig op SIMON KNIPPEL vestigende.

‘Ja, dat moeten de dames weten, chu! chu! chu!’ lachte de man, die het altijd met ANDRIES eens was.

‘Nu - weetje,’ hernam de dame, die bijna door de spitse jufvrouw overbluft was geworden, terwijl zij den broodbak weder aan het einde der tafel plaatste, ‘nu, weetje, ik zal toch wel weten wat ik doe, en als men dan niet spreken mag, en niet zeggen kan, wat men weet, en alles geheim moet blijven, en honderde dingen meer, dan zou men....’ maar wat men nu eigenlijk zou, daarvan kwam het gezelschap niets te weten, want de dikke dame, die, wanneer er driemaal gescheld zou worden, ‘moest doen alsof er *niets* was’, brak eensklaps af, toen zij dat geheimzinnige signaal vernam en beweerde, met verbaasde oogen rondziende, dat er ‘geloof ik’ gescheld was en dat er wel eens ongemak kon wezen en ‘weet u’, dat ze maar eens eventjes zelve zou gaan zien, maar dat men niet ongerust behoefde te wezen, want dat het niets was, en, met al die contradictiën verliet jufvrouw KREKEL haar *vierde*.

ANDRIES VOLTER, maakte bij zich zelven de opmerking, dat jufvrouw KREKEL wel de regte persoon was, om een geheim te bewaren en zeide: ‘Welaan, vrienden! tast toe,

jufvrouw BROES zal wel zoo goed zijn, de glazen nog eens te vullen.'

Jufvrouw NETJE was met dit verzoek niet weinig ingenomen, en al schenkende rezen er dierbare gedachten in haar binnenste op, zoodat haar gelaat er weder vrij ordinair uitzag, toen jufvrouw KREKEL met een groote doos in het vertrek terugkwam. Triumphant zag de dame het gezelschap rond, toen zij de doos midden op de tafel plaatste en, na de woorden tot de inschenkende jonge jufvrouw: 'ziet gij nu, dat er dingen kunnen zijn, die men niet ieder aan den neus kan hangen?' zeide zij tot VOLTER: 'Mag men open doen...?'

DANIËL, die tusschen VOLTER en MUR eene staanplaats aan tafel had, dacht, dat de neus der jonge jufvrouw er anders een was, waaraan heel wat zou kunnen gehangen worden, en VOLTER, wien de verschijning wel wat vroeg kwam, verzocht vriendelijk, nog een oogenblik te wachten.

De geheimzinnige doos wekte ieders nieuwsgierigheid, niet zoo zeer om te weten, wat er in zat, dan wel om te weten, wat aanleiding tot zulk eene weelderigheid gaf.

Nooit had VOLTER, zoo als hij reeds zeide, gasten op zijne kamer gevraagd, en had het den vrienden reeds bevreemd, bij hem genoodigd en onthaald te worden, dat extraatje van den banketbakker bragt de verwondering tot verbazing.

'Wanneer de gasten eten, wordt de praat vergeten' en, terwijl dus de nog eenigzins glimmende broodjes, met het daarbij behoorende, allengs verdwenen, werd er weinig gesproken, maar dacht schier ieder: 'Wat er wel wezen zou! - of DRIES jarig was - of.... maar dat dacht er slechts ééne - misschien dachten het er twee, of..... dat DRIES andere plannen had.

Eindelijk dan kon de jonge jufvrouw BROES het niet langer verkroppen; zij was juist aan haar tweede eitje bezig, en terwijl hare oogen het geel schenen te weer-

kaatsen, dat een kuiken had moeten worden, zeide zij: ‘Maar mogen wij dan niet weten of onze waardige gast heer zijn jaarfeest viert, of wel, dat er iets anders bestaat, waarmede wij hem kunnen geluk wenschen....?’

Met regt mogt NETJE hier de tolk aller gevoelens heeten, en vragend zagen al de vrienden den gastheer aan.

‘Allà, Allà’ zeide VOLTER op zijn horlogie ziende. ‘Vóór twaalf ure moet de zaak afgehandeld zijn. Wij hebben nog een half uur tijd. Welnu dan, mijne dames en heeren,’ vervolgde hij, langzaam opstaande en met beide handen de deksel der ronde doos opligtende, ‘ziethier wat er van de zaak is; ziet allen wat in suikerletters op de taart te lezen staat!’ - en het gansche gezelschap riep als uit eenen mond: ‘Ten Afscheid!!’

‘Ja, ja, ten afscheid!’ herhaalde ANDRIES; ‘de zaak is bepaald - morgen vertrek ik naar Amerika.’

Moeijelijk valt het, de stomme verbazing te beschrijven, die zich van VOLTERS toehoorders meester maakte. BROES keek, alsof hij totaal geruïneerd was - de beste klant uit *de wakende nachtuil!*

MEINIERS linker halsboord viel eensklaps flaauw door des eigenaars snelle hoofdwending naar VOLTERS zijde en, terwijl zijne puntige knevels hooger rezen, kwamen er tanden te zien, die gereed schenen, den gastheer te verslinden. SIMON KNIPPEL zat op zijn stoel te schuiven, alsof hij in een pot met kokende olie zat, en zeide niets en lachte ook niet, terwijl MUR de beide handen met eene woede over zijne broekspijpen heen en weder liet glijden, alsof de beenen er door moesten, maar eindelijk greep hij DANIËLS hand, en trok den armen jongen vast naar zich toe, die, zoo wit als marmer, ANDRIES VOLTER bleef aanstaren.

Wat de dames betreft, wie kan het teedere vrouwenhart doorgronden, wie zou zich verstouten de gewaarwordingen te beschrijven, die de boezems der beide dames

na VOLTERS woorden: ‘morgen vertrek ik naar Amerika,’ doorwoelden? Jufvrouw KREKEL tuurde met verbazenden omvang op de zooveel leeds aanbrengende suikeren letters.... haar *vierde* was verloren - verloren! in alle opzigten voor haar verloren!!.

't Was jammer, dat ANDRIES jufvrouw NETJE niet aanzag, want waarlijk - waagden wij niet in haar binnenste te lezen, de oogen, die spiegels der ziel, gaven genoeg te verstaan, en, vertoonden zij teleurstelling, ja, woedende teleurstelling, schier ongelooflijk vertoonden zij ter zelfder tijd, liefde, innige liefde, alles trotserende liefde.

‘Allà, Allà, 't is bepaald,’ hernam VOLTER, de heerschende stilte afbrekende. ‘Ik hou niet van aandoeningen en daarom zoude ik liever in stilte zijn opgetrokken. Maar, ofschoon ik alles, zonder opzien te wekken, tot mijn vertrek heb in order gebragt, zoo zijn er toch redenen, waarom ik u allen den laatsten avond ten mijnent heb genoodigd.’

Allen luisterden; VOLTER ging voort:

‘Één ding is er, dat mijn vertrek bemoeijelijkt. Alles kan ik medenemen, maar iets moet ik achterlaten,’ en terwijl VOLTER zoo sprak, vestigde hij zijne blikken op DANIËL. ‘Één ding is er, mijne Dames en Heeren, dat mij het scheiden zwaar maakt....’ DANIËL kreeg eensklaps eene rilling door al zijne leden, bij het vermoeden, dat niemand anders, dan hij, het bedoelde *ding* was.

‘Ik ben rond,’ vervolgde ANDRIES, ‘en maak van mijn hart geen moordkuil; daarom verzwijg ik u niet, dat ik aan dien jongen’ - en hij wees op den verbleekenden DANIËL - ‘gehecht ben. Allà, het is een kind dat ik lief heb. Van *zoo* af,’ ging hij voort, op de bijna ledige rumflesch wijzende, ‘heb ik hem gekend, en toen zijne moeder zoo jammerlijk omkwam, heb ik hem tot mij genomen en opgevoed.’ VOLTER hield even op met spreken; MUR zag, dat een paar dikke tranen in des sprekers oogen opwelden en... hij drukte DANIËL nog vaster aan

zich. ‘Allà, Allà,’ hernam VOLTER, *de tolken zijner menschelijkheid* terugpersende, ‘kom hier, DAANTJE, kom hier, mijn jongen!’

DANIËL rukte zich uit de armen van MUR los, liep op VOLTER toe en deze zette den knaap, hetgeen nog maar zelden gebeurd was, op zijne knie.

‘Ik zal kort zijn’ hervatte ANDRIES. ‘Mijn vertrek is bepaald en de jongen moet hier blijven. Morgen vertrek ik met *het Zeepaard* en laat DANIËL achter. Doch wáár, en bij wien laat ik hem achter?’ vervolgde hij, den kastelein BROES aanziende. ‘Rijp heb ik er over nagedacht en kan nergens eene betere woonplaats voor hem uitdenken, dan - bij u, vriend BROES; ik weet niet beter, of ge hebt mij en den jongen altijd een goed hart toegedragen, terwijl uwe vrouw en dochter hem steeds met liefde en welwillendheid ontvingen. Wat dunkt u?’

VOLTER zweeg, en BROES keek zoo verbluft naar den zolder, alsof die hem het antwoord moest ingeven.

Teregt besefte de kastelein, dat hij dan lang kon wachten, en tevens een pijnlijk signaal aan zijn scheenbeen ontvangende, zag hij naar zijne dierbare dochter, die tegenover hem zat, en meende in hare steeds sprekende wezenstrekken, en wel bepaaldelijk in het optrekken van hare linker aangezigtsdeelen, te lezen, dat men - ‘wel zeker moest toebijten.’

‘Wat zal ik u zeggen, vriend VOLTER?’ zeide BROES, zijne telegraferende dochter steeds aanziende. ‘Ik ben waarlijk van uw voornemen ontsteld; wij waren zoo aan elkander gewoon en *de Nachtuil* zag u zoo gaarne komen; 't zal mij en 't zal allen vreemd zijn, als gij niet weder verschijnt, want waarlijk.....’

‘Allà, ter zake, ter zake!’ riep VOLTER, ‘ik heb uw antwoord gevraagd. Wilt gij DAANTJE in huis nemen, of wel.....?’

‘O hé! ja, wat dat nu betreft,’ hernam de kastelein, zijne beenen terugtrekkende, dewijl hij aan de tee-

kenen boven de tafel genoeg had; ‘wat dat nu aangaat... ziet gij... jawel,... dat is te zeggen... niet waar NETJE... als moeder.....?’

De jonge jufvrouw juichte inwendig, dat zij aan het woord was. ‘Er op, of er onder!’ dacht zij, ‘nu, of nooit’ en haar gezigt in een zedige plooi voegende, viel zij dadelijk in: ‘Ach ja, mijnheer VOLTER, maar het zal hard wezen, al zeer hard, voor den lieven jongen, van wien gij zoo *veel* houdt. Ach! wat zoude het toch veel gelukkiger voor hem zijn, indien gij hem mede naamt! - ik weet wel, ik weet wel,’ vervolgde NETJE snel, ziende dat DRIES ongeduldig werd, ‘het zoude zeer lastig voor u wezen. Een man is niet in staat zulk een kind op zoo'n groote reis te verzorgen en op te passen; maar och hé..... zou er dan niemand zijn.... niemand, die de zorg wilde dragen, en mede gaan, om u het lievertje te doen behouden en voor het engeltje als eene... *moeder*... te zorgen.....?’

‘Ja, dat is altemaal mooi en goed,’ sprak VOLTER schielijk, ‘maar dat zijn van die wissewasjes, daar toch niet van komen kan. Lieve hemel! een kind en eene zoogenaamde moeder; ik pas er voor, ook is het te dwaas om er van te spreken; morgen vertrekken, en voor *twee* nog alles in orde brengen... Neen, jufvrouw BROES, ik dank u, maar indien gij, naar ik met blijdschap verneem, nog steeds zoo veel gevoel voor den jongen hebt, allà, dan zult gij hem wel gaarne behouden.’

De jonge jufvrouw BROES was (hetgeen maar zelden gebeurde) danig uit het veld geslagen; zij zag er geel van en had in den beginne geen veerkracht om den noodlottigen slag met kalmte te verdragen, en, dewijl er alzoo eenige oogenblikken stilte kwam, verhief de dikke jufvrouw KREKEL langzaam haar hoofd, als ware de bevallige muts haar te wigtig, en zeide, steeds op de suikeren letters starende:

‘Daar hebben wij de spin al. Och heden, och heden,

wie had dat kunnen denken! En dat ik er niets van gemerkt heb, maar ja, laat eens zien, ik ben ook twee avonden van huis geweest. Och hé! nu blijft mijn *vierde*....'

'Daarover nader,' viel ANDRIES in, 'wanneer alles zoo langzaam gaat, dan zijn wij om één ure nog te zamen. Allà, vader BROES, wat is uw antwoord? Hapert het aan den deze,' - en DRIES schoof met duim en vinger over elkander - 'welnu! dan zal ik maar spoedig van wal steken: *Gij* neemt den jongen voor vijf jaren; geeft hem den kost en alles wat hij behoeft; gebruikt hem in uwe affaire, en *ik* schenk u voor zijn verzorging deze portefeuille met haren inhoud, onder dien verstande, dat gij, na verloop der vijf jaren, de portefeuille aan hem terug geeft met drie honderd gulden er in. Nog eens - gij verzorgt hem als een vader; leert hem zoo veel als hij en gij zult verkiezen, en geeft hem met zijn twintigste jaar, wanneer ik niet mogt zijn terug gekomen, de vrijheid en de drie honderd gulden...'

Jufvrouw NETJE herleefde. 'DRIES is rijk,' dacht zij, 'die aap is binnen', en, met de beide handen naar de portefeuille grijpende, die BROES nog niet durfde aanraken, zeide zij snel: 'o, ik zal hem als eene..... *zuster* beminnen.....'

'Dat verheugt mij,' hernam VOLTER, 'maar wat deze portefeuille betreft, jufvrouw NETJE, dat is iets tusschen uw vader en mij. Hoe wilt gij, BROES? Zal het zoo wezen?'

'Ai! Ai!' schreeuwde BROES, opspringende, alsof hem een hond onder de tafel gebeten had, maar zeide, zich spoedig herstellende: 'Ik *wil*, waarde vriend; ja zeker, ik wil, ik zal voor DANIËL zorgen, als ware het mijn eigen.....'

'Top!' riep VOLTER, 'de verbindtenis is gesloten, wij hebben vijf getuigen. Hier is de portefeuille, hier is mijn hand, sla toe, BROES en - deze zaak is uit de wereld.'

De portefeuille werd aangenomen, BROES sloeg zijn hand in die van VOLTER, en DANIËL, schoon veel te groot

voor een schootkind, drong zich, steeds op VOLTERS knie gezeten, vast aan diens borst en het was hem.... alsof hij akelig droomde.

'Dat punt is afgehandeld,' hernam VOLTER. 'En nu, jufvrouw KREKEL, ik huurde deze kamer bij de maand, morgen is het de laatste October, heden zeg ik haar op, zoodat de volgende maand mede voor mijne rekening blijft. Zie hier, jufvrouw KREKEL, zou dit voldoende wezen...?' en DRIES overhandigde de dame een briefje van veertig gulden.

'Heere mijn tijd!' riep jufvrouw KREKEL, de banknoot aannemende, 'dat was immers niet noodig.... ik had immers wel.... Och heden! och heden! dat u nu weggaat.... ik mag er waarlijk niet aan denken.'

'Wij hebben het altijd best kunnen vinden, jufvrouw KREKEL,' zeide VOLTER, 'en, dewijl ik om DAANTJE ook verpligting aan u heb, zoo verzoek ik u den inboedel, welke ik hier zal achterlaten, als eene gedachtenis van mij aan te nemen.'

Jufvrouw KREKEL had zooveel te hoofdschudden en zooveel woordjes van verbazing, dat jufvrouw NETJE er hoofdpijn van scheen te krijgen, althans over haar gelaat verspreidde zich een zoo pijnlijk trekje en hare oogen sloten zich zoo treurig, dat SIMON KNIPPEL er van dacht, 'of zij misschien ook meende, dat het nu *haar* beurt zou worden.'

Haar beurt was het evenwel niet, want VOLTER, nogmaals zijne stem verheffende, verklaarde, dat do zaak nu toch zóó ver was, en de drie andere vrienden toesprekende vervolgde hij: 'En gij, mijne heeren, SIMON KNIPPEL, CASPER MEINIER en JODOCUS MUR, ik heb u gaarne onder mijne vrienden geteld en zal, in den vreemde, met vriendschap aan u blijven denken. SIMON, wij hebben elkander lang gekend; hier is mijn zilveren horologie, met ketting en signetten; bewaar het ten aandenken. MEINIER, gij waart mij steeds ter zijde: ziehier wat ik voor u

bestemde. In dit verzegeld papier zult gij het bewijs mijner vriendschap vinden, onder deze voorwaarde, dal gij het geschrift eerst drie dagen na mijn vertrek zult openen, terwijl ik mijn jongen vriend MUR zal verzoeken, deze beurs tot eene gedachtenis te willen aannemen. En zóó, mijne dames en heeren, heb ik.....' maar VOLTER hield eensklaps op met spreken, toevallig had zijn blik de priemen der jonge jufvrouw BROES ontmoet en, zich even bedenkende, vervolgde hij: 'Maar wacht, ik heb nog vergeten... jufvrouw NETJE - ja waarlijk, ik heb niet aan u gedacht. Dewijl DANIËL echter, mede aan uwe zorgen zal zijn toevertrouwd, zoo zult gij wel eene kleinigheid van mij verwachten; allà, voor dames weet men zoo weinig, maar toch... ziehier, deze snuifdoos; ik heb er twee; deze stond jaren lang op mijne tafel en zoo gij eenmaal in het huwelijk mogt treden, dan kunt gij er een geschenk aan uw beminde van maken.'

VOLTER zweeg. De vrienden hadden het hun aangebodene met verschillende gewaarwordingen aanvaard; ook de jonge jufvrouw nam werktuigelijk de groote schildpadden doos aan, doch zoo onhandig, dat toen zij van des gevers hand in de hare overging, de niet vast sluitende deksel losging en de zinkingwerende inhoud op het banketbakkers pronkstuk met de suikeren letters nederviel. Het effect dezer bestrooijing was voor den partijgever niet zeer aangenaam. Het discours werd meer dan levendig. Jufvrouw KREKEL, anders zoo zacht en zoo suikerig in hare bewoordingen, scheen in een vuurspuwenden berg te veranderen. 'Heb ik nu ooit zoo'n lompheid!' riep zij in woede, 'die heerlijke taart, dat sieraad van de tafel, dat afscheidsgebak van onzen edelen gastheer zoo te bederven, zoo totaal onbruikbaar te maken! Jufvrouw BROES, je bent een..... je bent een.... ja wat zal ik zeggen..... je bent een.... een lompert weetje, een onhandig meubel, 't is zonde, 't is schande!'

Jufvrouw NETJE zag er op dat oogenblik zeer interes-

sant uit; men zoude haar, toen zij zich van haren zetel ophief en het gezelschap met vlammende blikken rondzag, eene goudsbloem hebben kunnen noemen, en met eene stem, die vooral DANIËL trof, omdat het nu juist haar stem 'van anders,' was, riep zij schier krijschende: 'Lompert, lompert! wie zou hier wel de grootste lompert wezen...? *Gij*, jufvrouw KREKEL, of *hij*, die een jeugdig meisje een snuifdoos durft aan te bieden; ik sta op mijn fatsoen, ziet gij, ik kan alles verdragen, een hond kan over mij loopen, maar frontagies verdraag ik niet, ziet gij, daar is mijn eer mij te na toe. Weg met dien snuifbak, ik heb er genoeg van...' en bij deze woorden wierp de jonge dame het geschenk zoo behendig slingerend over de tafel en DRIES bijna in het aangezigt, dat de snuif, die er nog in was, over alles, en op allen nederviel.

'Nijdige heks!' schreeuwde jufvrouw KREKEL, haar linker oog uitwrijvende, terwijl zij haar regter arm dreigend verhief. 'Gij durft mij in mijn eigen,... op mijn *vierde*... in presentie,... ik zal je....' maar wat jufvrouw KREKEL wilde, kwam niet tot de uitvoering, want de jonge jufvrouw, de dreigende houding der vooruittredende dame bespeurende, wierp haar snel een stoof voor de voeten, zoodat de zwaarlijvige eigenaresse der *vierde* wankelde en, met een luiden kreet, nederviel.

Groot was de verwarring. Al de gasten stonden op, en spraken, en schreeuwden, zonder dat zij elkander verstonden. Jufvrouw KREKEL werd opgebeurd en met een glas warm water weder bijgebragt. Jufvrouw NETJE had in de confusie den aftogt geblazen. Allen zagen versteld, vooral de vader der zachtaardige jonge jufvrouw, en, den gastheer - die nog het kalmste gebleven was - naderende, betuigde hij met eene bevende stem, dat het zenuwen, dat het louter zenuwen waren, want dat zijne dochter, anders zacht en goed, dadelijk opvliegend werd, als zij snuif rook.

‘Zenuwen, alleen zenuwen,’ besloot de kastelein, en VOLTER knikte goedhartig en zuiverde zich van de zenuwen, die hem in den baard waren gevlogen.

Het genoegen - zoo er genoegen geheerscht had - was nu ten eenenmale verstoord. De man met de groote knevels was al lang, en wel sedert DRIES zijn vertrek had bekend gemaakt, niet bijzonder rustig geweest. SIMON keek gedurig op het pas ontvangene zakuurwerk, maar zou schier tot het besluit zijn gekomen, dat de tijd stilstond, daar het bij hem maar volstrekt niet later dan half elf wilde worden. VOLTER begreep, dat er maar een eind aan moest komen, enzeide, terwijl hij door een duchtigen slag op de tafel de aandacht tot zich trok: ‘Allà, mijne vrienden, de taart is voor de poes en de flesschen zijn leeg. Ik weet geen beter raad, dan dat wij allen naar bed gaan. Wij zullen alle verdere aandoenlijkheden daarlaten. SIMON, zoo als gezegd is, houdt je goed, kerel! MEINIER, tot wederzien! MUR - vaarwel! denk eens aan DAANTJE. BROES, zorg voor den jongen, groet je vrouw en beterschap met je dochter. Jufvrouw KREKEL, laat dien boel maar staan, morgen kunt ge hier redderen, zooveel gij wilt. - Allà! Allà!’ en de wijze waarop ANDRIES de twee laatste stopwoordjes uitsprak, gaven genoeg te kennen, en bewezen bovendien, dat VOLTER weinig met étiquettes ophad en er geen bezwaar in zag, om zijne gasten de deur te wijzen.

Het afscheid nemen greep nu geheel in VOLTERS geest plaats, en weinige minuten na zijne laatste woorden waren de vrienden vertrokken, terwijl MUR den volgenden dag ten tien ure zoude terug komen om DANIËL naar zijne nieuwe woning te geleiden.

Derde hoofdstuk.

VOLTER, alzoo met DANIËL alleen gebleven, sloot terstond de deur zijner kamer en zeide daarna tot den half wakenden, half droomenden DANIËL: ‘Hebt gij geen slaap, mijn jongen? gij moet niet zoo verbluft rondkijken. Ga u maar spoedig ontkleeden en dan de kast in. DRIES heeft nog wat te doen, weet gij, kom eerst nog eens hier.... gij waart altijd een beste jongen..... Hé! DAANTJE.... wat moet dat beduiden...? wat is er... wat moeten die dingen..? weg, weg er mee, 't is kinderachtig; foei! foei!’ Maar, of DRIES het al kinderachtig vond, het baatte hem niets, want, luid snikkende, snelde DANIËL op hem toe en klemde zich met hartstogtelijkheid aan hem vast.

‘Neen... DRIES.... goede... DRIES,’ hikte hij eindelijk, ‘och neen, gij moet niet heengaan,.... goede, beste DRIES, gij moet bij mij blijven,... ik zal nooit iets vragen, en altijd met u *naar de.... Nachtuil* gaan.... DRIES! DRIES! o, zeg dan... zult gij mij niet alleen laten?’

‘Allà!’ zeide VOLTER, en herhaalde dat woordje verscheidene malen, terwijl hij met de hand iets nats van onder de oogen wegstreek. ‘Wie drommel heeft u dat

huilen geleerd...? 't Is te dwaas om er van te spreken. Ik kan immers niet meer hier blijven. Kom, DAANTJE, als ge DRIES waarlijk lief hebt, veeg dan die tranen af; daar zijt ge veel te groot voor.'

'Maar zeg,' hernam DANIËL, zich geweld aandoende om zijne tranen te bedwingen, 'kunt gij mij dan niet met u nemen....? Is dat zoo ver, waar gij heen gaat? Och, DRIES, laat mij toch niet alleen, maar neem mij mede en MUR ook, wij zullen u zoo lief hebben.'

'Hoor, DANIËL!' hernam VOLTER op meer gestrengen toon, 'gij moet daar niet van spreken. Ik heb je voor oud en verstandig genoeg aangezien, om mijn besluit te vernemen. Er zijn redenen, mijn jongen, waarom ik vertrek, maar kan je volstrekt niet medenemen. Eenmaal echter hoop ik je weder te zien en dan.... DANIËL.... als iemand die... die,.... maar dat is ook hetzelfde..... gij zult geen gebrek hebben, dat beloof ik je, en als MUR nog leeft, hij ook niet.'

'Maar goede DRIES,' zeide DANIËL, terwijl hem op nieuw de waterlanders in de oogen kwamen, 'moet ik dan altijd en alleen in *de Nachtuil* zijn, komt gij zoo nu en dan niet terug...?'

'Alweder dat vragen!' mompelde ANDRIES: 'had ik maar gezwegen; die verwenschte rondheid! Hoor DANIËL,' vervolgde hij, den jongen met zijne grijze oogen beduidend aanziende: 'DRIES gaat vertrekken en gij moet hier blijven, ge zult het goed hebben; bij BROES zal men best voor u zorgen, de kastelein is een goede kerel, en in MUR zult gij steeds een trouwen vriend vinden. Allà! nu is het tijd van slapen.'

VOLTERS laatste 'allà!' was weder zoo krachtig, dat DANIËL geen oogenblik bleef aarzelen, maar zich terstond ging ontkleeden. Weldra was hij gereed, en toen hij zich in de kast had nedergelegd en VOLTER den jongen, als naar gewoonte, den nachtzoen kwam geven, toen

scheen ook DRIES iets raars, iets vreemds te gevoelen, want hij zoende *zijn kind* tot drie, tot vier malen toe, en zeide op een vreemd hokkenden toon:

'Nu - DAANTJE - slaap wel; slaap wel - mijn - jongen. Zijt maar niet droevig... Slaap wel... Slaap wel!' en DRIES rigtte zich overeind en deed de kastdeuren ter halverwege digt, en bromde bij zich zelven: 'Allà! allà.'

Terwijl de slaap den jongen zachtkens in zijne armen wiegde, en de droevige beelden wegtooverde, die hem voor den geest zweefden, verrigtte VOLTER nog die zaken, welke hij tot het laatst had uitgesteld.

In huis werd het van lieverlede alles stil. Ook op de *derde*, onder zich, vernam VOLTER..... niets meer, en in de overtuiging dat ieder zich te bed had begeven, pakte hij nog eenige voorwerpen in het kleine handkoffer, sloot het daarna, trok toen zijn laarzen uit, bond die aan elkander en hing ze over den schouder; vervolgens zag VOLTER zijn kamer rond, luisterde eenige oogenblikken aandachtig, maar niets, dan DANIËLS geregelde ademhaling, vernemende, trad hij op diens slaapplaats toe, zag nogmaals met een gevoelvollen blik op hem neder, zette daarna de kastdeuren op een kier en opende eindelijk, zonder eenig gedruisch, de deur zijner kamer. Weder luisterde VOLTER aan den trap..... alles bleef stil. Behoedzaam ging hij nu naar het koffertje, nam het op, draaide de lamp bijna uit, zag nog eens rond, wierp een laatsten blik op DANIËLS slaapstede en verliet toen in alle stilte de *vierde* van jufvrouw KREKEL.

Wat VOLTER bewoog, om zoo des nachts, in 't geheim, zijne woning te verlaten, openbaarde hij niet, maar dewijl hij ongehoord en ongezien wilde vertrekken, kwam het hem goed, dat de smalle trappen zoo weinig kraakten. Toen VOLTER op zijne kousen, over het portaaltje der *derde*, langs MEINIERS kamer sloop, verwonderde hij

zich, door eene reet onder de deur, nog licht in het vertrek te ontwaren. Even stilstaande en met ingehouden adem luisterende, vernam hij, tot zijne geruststelling, geene beweging, en zette alzoo zijn togt naar beneden voort. Alweder was het in zijn voordeel, dat jufvrouw KREKEL hare sloten en scharnieren goed in de olie hield, althans het slot en de grendels der voordeur piepten niet, toen hij ze opende; en, weinige minuten nadat VOLTER zijne kamer verliet, bevond hij zich buiten de woning, draaide het slot met den sleutel, dien hij bij zich had gehouden, achter zich toe, trok de laarzen aan, en verdween met zijn koffertje in de donkere straten.

Nog wel een half uur nadat VOLTER vertrokken was, bleef alles rustig in jufvrouw KREKELS woning, toen echter ging de deur van MEINIERS kamer langzaam open en trad de schermmeester in persoon, met eene blaker in de hand, het portaal op. Even zacht als VOLTER naar beneden was gegaan, klom de man met de knevels naar boven; daar gekomen, luisterde hij aan de deur der *vierde*, maar hoorde niets. 'Hij slaapt,' dacht MEINIER, en de blakerkaars uitblazende, trad hij het vertrek binnen. Bij het flaauwe licht, dat er nog in de kamer heerschte, kon de ontijdige bezoeker maar weinig onderscheiden. Hoewel zacht, liep hij toch met eene zekere overhaasting op VOLTERS bedstede toe, maar ontwaarde met verbazing, dat het bed nog opgemaakt en de eigenaar er niet op te vinden was.

'Vervoerd!' bromde de man met de groote knevels, tamelijk hard. 'Hij is er niet! Waar zou hij.....?'

'DRIES! DRIES! zal ik meêgaan,' klonk eensklaps de stem van den droomenden DANIËL, en CASPER MEINIER ontstelde door dit onverwachte geluid zoo hevig, dat hem een vloek van de lippen rolde. 'Ha,' dacht hij, zich spoedig bezinnende, 'het is de jongen, hij zal mij zeggen.... doch neen, laat hem slapen.... ik zal wel....'

en na het vertrek opmerkzaam in alle hoeken te hebben doorzien, verliet hij het weder, even stil als hij gekomen was.

MEINIER, op de *derde* teruggekomen, stond besluiteloos. 'Morgen met *het Zeepaard*,' dacht hij, 'en nu reeds vertrokken, vertrokken, zonder dat ik er iets van bemerkte. Domoor die ik was! ik meende een zéker spel te spelen, en nu, nu is de vogel gevlogen. Morgen met *het Zeepaard*... hoe het ga, ik moet er op af; ik wil hem nog zien..... des noods... volg ik hem.'

Bitter teleurgesteld, kleedde hij zich in allerijl om uit te gaan en, weldra gereed, snelde hij de trappen af en verliet, minder zacht dan VOLTER, de woning, zoodat jufvrouw KREKEL met schrik uit een benaauwden droom ontwaakte en, terwijl haar het angstzweet uitbrak, een geruimen tijd bleef luisteren, maar spoedig de dekens digt over het hoofd trok, want: 'Als het eens dieven waren.....!'

De nacht - dat ding waaraan ieder naar goedvinden een begin en einde maakt; de nacht - die afscheiding van den vorigen dag tot het heden; die tijdruimte, voor den slaper zoo kort, zoo niets, zoo in een oogwenk voorbij, en voor den waker zoo lang, zoo akelig lang, zoo zonder einde; de nacht, ook die waarin wij VOLTER zagen vertrekken, was voor den slapenden DANIËL als omgevlogen. Reeds drie volle uren had de Novemberzon ons halfrond beschenen, toen eene zachte stem den goeden geest der rust uit de slaapkast verdreef en den jongen uit zijne droomen deed ontwaken.

'Ha!... MUR, zijt gij daar..... Waar is DRIES?' waren des jongens eerste woorden, terwijl hij den vaak uit de oogen wreef.

'Ik weet er niets van, mijn goede DAAN,' antwoordde MUR. 'ANDRIES is reeds vertrokken en ik kwam hier, om u, volgens belofte, naar uwe nieuwe woning te geleiden.'

'Is het dan niet waar...?' zeide DANIËL op een toon, als

of hij iets geheel anders dan de werkelijkheid gedroomd had.

'Ja, het, is zeker waar,' hernam MUR, des jongens ware bedoeling niet vattende, 'het is zeker waar, mijn goede DANIËL, en zoo als het u bevreemdde, heeft het ook mij bevreemd. VOLTER moet reeds zeer vroegtijdig ter deure zijn uitgegaan, en jufvrouw KREKEL verhaalde mij zoo even bij het binnenkomen, dat een kwade geest in haar huis was gevaren, want dat zij al in den voornacht gestommel en deurengeklep had vernomen, tot dat zij eindelijk, midden in den nacht, door den heer MEINIER was opgeklopt, die haar in de grootste verwarring had aangezegd, dat hij nog besloten had met VOLTER te vertrekken; nog tijdig had hij eene plaats op het schip, waarmede DRIES de reis aanvaart, bekomen. Met de meeste overhaasting had hij alles wat hij bezat, ingepakt en, nog geen uur geleden, is de heer MEINIER, na eene behoorlijke afrekening, met zijne bagaadje vertrokken. Ik begrijp er niets van,' besloot MUR, 'maar het is voor den goeden VOLTER, wel beschouwd, toch aangenamer, gezelschap in den vreemde te hebben, dan er zoo alleen rond te zwerven.'

MUR was te zeer vervuld met hetgene hij zoo even gehoord had, dan dat hij zich terstond in DANIËLS kinderlijke neerslagtigheid kon verplaatsen; de laatste had dan ook weinig van het gesprokene verstaan en, zijne nog doffe oogen strak op MUR vestigende, herhaalde hij: 'En is het dan *niet* waar.....?'

'Wat, wat, mijn vriend?' zeide de gevraagde.

'Dat ik met ANDRIES vertrekken zal, en gij met ons,' sprak DANIËL, 'naar een ver en mooi land, als waarvan gij ons voor eenigen tijd verhaald hebt en waar alle menschen er zoo goed en vriendelijk uitzien als DRIES en gij, en waar geene jufvrouwen zijn, die altijd pluksel noodig hebben.'

MUR glimlachte goedig, en den jongen, die inmiddels was opgestaan, in het kleeden eenigzins te hulp komende,

zeide hij: ‘Neen, DANIËL, dat hebt gij gedroomd. DRIES is waarlijk vertrokken, maar ik zal u niet verlaten. Komaan, gij zult het bij den kastelein niet kwaad hebben. Ik zal dikwijls bij u komen en dan kunt gij met mij gaan om de couranten en boeken rond te brengen; ook zal ik u zoo somtijds wat verhalen, want ik weet nog wel eenige zaken, waarvan gij zelden gehoord hebt en waarvoor gij oud genoeg zijt, om ze te weten. DRIES had daar zoo geen tijd toe, of liever.... maar dat is hetzelfde. Ik hou veel van u, DANIËL - wilt gij mij als een broeder lief hebben?’

‘Als een broeder...?’ zeide DANIËL, ‘wat is dat?’

‘Dat zult gij spoedig verstaan,’ hernam MUR. ‘Maak nu maar dat gij klaar komt,’ en, hem een der eetbare overblijfselen van het avondpartijtje gevende, gevoelde zich ook JODOCUS MUR niet ongenegen, om er iets van te nuttigen, want de broodjes waren door de snuif niet bedorven en de taart - ja, 't was jammer, maar, indien die bovenste laag er af was, dan zou jufvrouw KREKEL er nog aardig aan kunnen smullen.

Weldra was de jonge SILS tot den afmarsch gereed, en met roode oogen verliet hij de kamer, waar hij in kinderlijke eenvoudigheid zoovele genoegens had gesmaakt.

Jufvrouw KREKEL was waarlijk niet ongevoelig, toen de jongeheer SILS haar, door MURS bestiering, kwam vaarwel zeggen. ‘Arme jongen, arm kind,’ zeide zij, DANIËL op den wang kussende, ‘ik beklaag u van harte. Och! gij zult wel heel treurig zijn, niet waar? Ja, ik kan mij zoo levendig voorstellen... Och heden! Mijnheer VOLTER was altijd zoo.....’ maar jufvrouw KREKELS rede werd eensklaps gestuit door een zoo hevige uitbarsting van DANIËLS tranen, dat MUR er waarlijk mede te doen had, en, dewijl de dikke dame onverstandig genoeg was, om (ter goeder trouw) het kinderhart door hare klaagliederen te blijven schokken, oordeelde MUR het beter, daar spoedig een einde aan te maken. ‘Nu, jufvrouw

KREKEL, tot weêrziens!' zeide hij, 'gij zult wel zoo vriendelijk wezen, de kleederen van DANIËL in *de Nachtuil* te doen bezorgen. Vaarwel!' - en, DANIËL met zich nemende, verliet hij het huis der weduwe en zag, toen hij den stoep afstapte, dat de jonge schoenenpoetser NIX bezig was, met een bordje aan te spijkeren, waarop te lezen stond, dat er twee gemeubeleerde kamers te huur waren.

De drokte, die er in de straten heerschte, door welke MUR met SILS voortstapte, werkte gunstig op den geroerden knaap, en, of het was om die afleiding te bevorderen, dan wel om eene andere reden, althans MUR nam een grooten omweg en voerde den jongen langs dat woelige gedeelte der stad, van waar de groote vaartuigen hunne togten aanvaarden. MURS blikken waren gestadig naar de rivierzijde gerigt, en, schoon DANIËL, naar ouder gewoonte, de straatsteenen scheen te tellen, zoo deden hem de woorden van MUR: 'ziet gij dat schip daar?' eensklaps opzien en, door het tranenfloers heen, zag DANIËL, de rigting van MURS wijsvinger volgende, een fraaijen koopvaarder, die in de rivier op stroom lag.

Een oogenblik bleven de jongelieden staan, en toen MUR hervatte: 'Ziet gij, DANIËL, daar ligt *het Zeepaard*, het schip waar DRIES mede vertrekt; wanneer gij nu een ferme jongen wilt zijn, dan zullen wij nog eenige oogenblikken hier blijven en misschien DRIES nog op het dek ontwaren,' - toen trof een bekende stem hunne ooren en MUR, zich snel omwendende, zag eenige mannen achter zich in een sloep stappen, waaronder er een was, die, met zijne hooge halsboorden en groote knevels, niemand anders, dan de persoon van CASPER MEINIER kon zijn.

'Ha!' riep MUR, ijlings op de sloep, die reeds van wal stak, toetredende, 'vriend MEINIER, gaat gij vertrekken.....?'

De heer MEINIER zag naar eene tegenovergestelde zijde, als hoorde hij den roepende niet. MUR riep nogmaals, en MEINIER, door een der bootsgezellen zigtbaar opmerk-

zaam gemaakt, zag den jongen aan en wuifde met de hand.

'Zult gij DRIES van ons groeten?' schreeuwde MUR.

'Ja, ja!' antwoordde MEINIER.

'Vaarwel! vaarwel!' riep MUR nogmaals, en ook DANIËL schreeuwde uit al zijn magt, zoodat de honden op straat er van begonnen te blaffen en de anders niet menschenschuwe kippen er van wegstoven: 'De groeten aan DRIES, de groeten aan DRIES!'

'Vaarwel, vaarwel!' riep MEINIER insgelijks, en de roeijende matrozen hieven zoo luide hun scheepslied aan, dat MUR zich niet verder verstaanbaar kon maken en MEINIER blijde was, dat hij van meerdere vragen bevrijd werd.

Het had den schermmeester heel wat moeite gekost, nog zoo op het uiterst een der minste plaatsen op het schip te bekomen, en, ware het niet dat een der landverhuizers, den dag vóór dat hij scheep zou gaan, was overleden, dan zoude het den kapitein onmogelijk zijn geweest, aan het verzoek te voldoen. Een ijdel 'Goddank!' kwam MEINIER over de lippen, toen hij aan bakboord opklom. 'De verrassing des wederziens zal ik hem besparen, totdat wij in het volle sop zijn,' dacht VOLTERS vriend, toen hij behouden binnen was, en, vermoeid van den doorwaakten nacht met zijne beslommeringen, begaf hij zich in het voor de landverhuizers ingerigte tusschendek, en, zich alzoo uit de voeten makende, legde de schermmeester zich weldra te slapen. Slaap wel, vriend MEINIER! *het Zeepaard* klieft reeds de wateren. Houd u slechts schuil, de wind is gunstig en hoe groot zal de blijdschap van ANDRIES wezen, wanneer hij een' vriend op den wijden Oceaan zal ontmoeten!

VOLTER sliep ook, en dat wel in een enge kooi der voorkajuit; ook hij ging vermoeid ter ruste en droomde, dat de besnuifde taart eensklaps in het gezigt van den schermmeester veranderde, dat hem lagchend bleef aanstaren. MEINIER sliep in het ruim en VOLTER in het

achterschip, maar, wanneer de eerste in *volle zee* zal komen, zal de laatste nog *binnen* zijn.

ANDRIES VOLTER was rond en hij maakte van zijn hart geen moordkuil, zoo als hij zeide, maar hij vond ook, dat men voorzigtig moest wezen en wel veel kon vertellen, maar toch niet alles behoefde te zeggen. Met zulke gedachten had hij dan ook besloten, om zijne vrienden, betreffende de gelegenheid waarmede hij de reis zou aanvaarden, op een dwaalspoor te brengen. Zijn groot en welgevuld reiskoffer was, reeds eenige dagen geleden terwijl jufvrouw KREKEL uit was en hij met de vrienden in *de Nachtuil* zat, van zijne kamer gehaald en naar Amsterdam vervoerd geworden, terwijl hij des nachts, toen wij hem in de donkere straten zagen verdwijnen, niet naar het zeilreê liggende *Zeepaard* was gegaan, maar zich, naar een, op hem wachtend, rijtuig had begeven, dat hem naar Amsterdam overbragt.

En ja - de heer CASPER MEINIER sliep in *het Zeepaard*, van Rotterdam bestemd naar New-York, terwijl de heer ANDRIES VOLTER, in *de Vrouw Johanna* van Amsterdam, in lading naar Philadelphia, rustte. De eerste zeilde uit van *Hellevoetsluis*, de tweede een dag later van *den Helder*, en terwijl VOLTER, in volle zee gekomen, rustig op het dek zijn pijp rookte, was MEINIER woedend - ziek; woedend, want nergens was ANDRIES VOLTER, zijn goede vriend, onder de passagiers te vinden; hij, die alleen om den vriend zijn vaderland en alles had verlaten, hij stond daar *alleen*, alleen in 't volle sop, en was woedend - en ziek, ja, ziek ook, want in de groote overijling had hij jammerlijk vergeten, een Goldberger ketting of een doosje Hollowaypillen voor de zeeziekte mede te nemen.

Vierde hoofdstuk.

Met den sterken polsstok der verbeelding springen wij zonder gevaar van het schip op het land, den woeligen Oceaan over, en wippen verder, over eenige weken heen, tegen den avond, de koffijkamer van *de wakende Nachtuil* binnen.

Het vertrek, waarin wij onze lezers reeds eenige malen ter loops hebben binnengeleid, was een hol, langwerpig vierkant. De zoldering was groen en de met doek behangen wanden waren geel geverwd, terwijl een zwartachtig aankleefsel, door rook en stof teweeggebragt, de zoogenaamde koffijkamer, vooral bij schemerlicht, een vrij ernstig aanzien gaf.

Aan het einde der zaal was het heiligdom van den heer BROES. Het ding, waaraan wij dien fraaijen naam gaven, geleek veel op een oud kabinet, waarvan de deuren altijd open stonden, en waarboven een vervaarlijke nachtuil, uit hout gesneden, was aangebragt. Op de schappen van dat kabinet stonden een aantal dikbuikige ligchamen in 't gelid, die blanke harten van buiten droegen, waarop met zwarte letters te lezen stond, dat de geest in die ligchamen van geestdoovenden aard was.

Behalve de kleine tafeltjes, die langs de wanden en voor de ramen op kleine afstanden waren geplaatst, stond er nog midden in de zaal een vrij bedaagd billard, waar-

van drie zakken bijzonder trokken, zoodat de billartspelers in *de Nachtuil* hunne krachten maar zelden op de drie andere zakken beproefden.

Zes weken waren er verloopen, sedert ANDRIES VOLTER met de heeren MEINIER en KNIPPEL er het laatste partijtje had gemaakt, en, waren de dagen in dien tijd korter, en de uren, dat men het lieve daglicht genoot, minder geworden... in *de Nachtuil* was het, sedert dien tijd, ook niet vooruitgegaan.

Nog toen VOLTER een trouw bezoeker van het beschreven koffijhuis was, had de mare reeds geloopen, dat het fraaije gebouw tegenover *de Nachtuil*, waarin sedert een paar maanden druk gemetseld, getimmerd, geverwd en behangen was, door den eigenaar aan een kastelein was verhuurd, die met den eersten December zijne inrigting voor het publiek zou openen. Reeds destijds had BROES zich menigmaal achter het oor gekrabd en zich 'Wat zal het dàn zijn?' afgevraagd; maar, nu die eerste van wintermaand veertien dagen verstreken, en de nieuwe inrigting alzoo veertien dagen voor het burger publiek was geopend, nu wist BROES maar al te wèl wat het was en schold op de wispelturigheid der menschen, die zijn' dierbaren nachtuil op zwart zaad bragt.

BROES was geen man, die men onder de gevoeligste kon rangschikken, maar toch - toch hadden hem de oogen zeer gedaan, toen hij, van uit zijn *Nachtuil*, op zekeren dag een groot aanplakbillet op het staketsel om het nog onvoltooide huis had waargenomen. Met helroode letters, ter grootte van zes duim, had daar boven aan:

'IN DE NACHTEGAAL'

gestaan, en vervolgens, met iets kleinere, die zwart waren:

'op Zondag aanstaande 1ste **December';**

en weder lager, met blaauwe letters:

'GROOT BAL';

terwijl daaronder nog de woordjes, ‘entrée vrij’, het gemoed van den kastelein diep hadden geschokt.

Ja, het was een treurige zondag geweest, dien hij toen had doorgebragt; het gewone klokje van acht ure had geslagen, het billart was, naar ouder gewoonte, ter zijde gezet, de planken lagen er op, en WIP, met de viool, en diens zoontje, met de bas, stemden al sedert een half uur, terwijl BROES de walmende lamppitten zocht tot bedaren te brengen.

Voor de deur zijner herberg was het een gejoel en een drukte, zoo als hij nog nimmer had waargenomen, en - geen wonder!... van uit de nieuwe zaal der prachtige *Nachtegaal*, waarvan het staketsel den vorigen avond was weggebroken, drong een stevige dansmuzijk zelfs *de Nachtuil* binnen en de bloem van den dienstbaren adel trok, in 't voorbijgaan, voor het leelijke dier den neus op, terwijl zij de nieuwe en vrolijke *Nachtegaal* binnen stapte.

BROES was gedurig naar buiten geloopen, als hadde hij met zijn treurig gezigt de vroegere klanten tot zich willen trekken, maar helaas! of hij al tuurde en sommigen die voorbij kwamen, vriendelijk toeknikte, zij gaven den groet terug, maar kwamen niet binnen. Niet wetende, wat te beginnen om zijn fatsoen op te houden, was het vernuft der jonge jufvrouw NETJE hem te stade gekomen. Met woedende blikken was zij de gelagkamer binnen gestoven, al roepende: ‘Er moet gespeeld, er moet gedanst worden!’ BROES had toen gekeken, alsof hij aan al de karaffen in zijn kabinet wel beenen wenschte, ten einde eene quadrille mede te maken, en had bitter gezucht: ‘Maar dansers! maar dansers!’

‘Wat hier en daar,’ had de jonge dame weder geroepen, ‘WIP, speel op, WIP, zoo hard als gij kunt, de karré, hoor!’ en hare moeder, die mede wanhopig was binnen gekomen, naast haren vader duwende, had zij den armen DANIËL, die het bijster benaauwd had, bij

een arm gegrepen en, op de maat der krassende muzijk, jammerlijk voor- en achterwaarts medegesleurd.

Met de deuren en een paar ramen geopend, opdat men buiten zou vernemen dat er volk was, had toen het gezin BROES al dansende gestampt en gegild - welk laatste jufvrouw NETJE vooral noodzakelijk oordeelde, - terwijl DANIËL, volstrekt niet wetende hoe hij zich bewegen moest, ieder oogenblik vreesde onder den voet te raken en eindelijk met een luiden kreet was neêrgevallen, dewijl het voetje der dansende maagd vrij onzacht op het zijne was nedergekomen.

Maar alles - alles was vruchteloos geweest. De nieuwe zangeter lokte al de klanten, en, na een half uur met hevige woede te hebben doorgedanst, viel de oude jufvrouw BROES aêmechtig op een der stoelen en verklaarde BROES, dat alles hem schemerde.

WIP en zijn zoontje streken, op hoog bevel der jonge jufvrouw, stevig door; de muzijk der *Nachtegaal* verflaauwde evenmin, maar - niet een van hen, die daar binnen waren, dacht er aan - dat het zondag was, de dag des Heeren.

Dat het zondag, de dag des Heeren was geweest, daaraan had BROES, toen hij zich te bed begaf, heel niet gedacht, en de jufvrouwen hadden er ook niet aan gedacht, want, schoon ze beiden des morgens ter kerke waren geweest, - dat was zoo'n gewoonte, de mot mogt eens in 't kerkboek komen, door de week lazen de fijnen er in - maar zij... lieve hemel! men had wel wat anders te doen. Neen, toen het gezin zich dien zondag avond ter ruste begaf, was hun eenige denkbeeld - aan den val van *de Wakende Nachtuil*.

Veertien dagen waren er na dien noodlottigen zondag voorbijgegaan; en, kwam er ook nu en dan een bezoeker, om zich met het vocht, waarmede men zich des zomers verfrischt, in dit koude saisoen te verwarmen, de nering

verliep, *de Nachtuil* lag op sterven, en het houten diertje boven het kabinet, dat BROES eertijds zoo vriendelijk had toegelagchen, scheen nu zoo akelig te grijnzen, als wilde het zeggen: ‘Och baas, *wij* zijn maar uilen!’

't Was reeds vrij donker in de koffijkamer toen wij er binnen kwamen, en stil was het er ook, want de geestrijke manschappen met de witte harten zeiden niets, en de jongen, die met de armen onder het hoofd voorover op een tafeltje lag te dommelen, zeide natuurlijk ook niets. 't Was vrij donker in de koffijkamer, en koud was het er ook, want de groote kagchel, die in de nis tegenover de ramen stond, bevatte niets dan eenige uitgedoofde sintels, die wel mogelijk den vorigen dag hadden geglommen, terwijl de ijsbloemen op de ramen mede vrij duidelijk te *zien* gaven - zoo men het *gevoel* weg dacht -, dat het er koud was.

Nog eenigen tijd bleef het in die holle kamer alles stil, maar eindelijk liet zich in de rigting van het bekende kabinet - dat nu totaal in nachtnevelen was gehuld - een geluid hooren, alsof de wakende uil er boven in slaap was gevallen.

Het ronken, dat al sterker en sterker werd, deed den dommelenden jongen aan het tafeltje verschrikt opspringen.

DANIËL zag rond, maar, schoon hij niets ontdekte, scheen hem de oorzaak van het geluid, dat hem al sluimerende verschrikt had, niet onbekend te wezen, en hij wreef zich de verkleumde handen, terwijl hij zuchtte: ‘'t Is koud, 't is bitter koud.’

Het was reeds een gewoonte geworden om de lampen, of eene der lampen, niet aan te steken voordat een dronklustige binnenkwam, zoodat het in de laatste dagen reeds meermalen gebeurd was, dat alleen de zon er licht had aangebragt.

DANIËL, zich eenigzins willende verwarmen, besloot het vertrek op en neder te loopen, maar, dewijl hij niet zien kon, kwam zijn ligchaam in eene zoo onzachte aan-

raking met de punt van het oude billart, dat hij met een pijnlijken kreet terugsprong, en besloot, maar rustig zijn lot te dragen. Het eenige, wat hem nog kon vermaken, was, naar buiten te zien. Wel waren de vensterruiten met dikke ijsbloemen bedekt, doch, na eenigen tijd krachtig te hebben geademd, kwam er allengs een rondje, en, schoon het heel wat inspanning vorderde om het open te houden, dewijl de vorst het telkens weder bebloemde, zoo vond de jongen daarin toch eenige afleiding, terwijl hij zoo nu en dan een voorbijganger waarnam, of wel voormalige bezoekers van dit koude vertrek het huis tegenover zag binnenstappen.

'DANIËL, waar zijt gij?' riep eensklaps de grille stem der oude jufvrouw BROES, terwijl zij met een olieblakertje het vertrek rondlichtte. 'Mijn hemel! wat zie ik?' ging zij voort, 'staat gij ons te beschimpen, te bespotten, den draak met ons te steken. Hatelijke jongen! heb je daar pleisier in, zeg, zeg?' en den bevenden DANIËL bij een oor trekkende, schudde zij hem duchtig heen en weder.

'Maar, jufvrouw BROES, ik zag maar...' kermde DANIËL.

'Zag maar - zag maar,' schreeuwde de jufvrouw, zoodat de kastelein er, uit zijn roes, van ontwaakte. 'Is dat gevoel hebben, is dat gevoel hebben, zeg, zeg...?' en zij trok den armen knaap nog harder dan te voren, en hoewel zijn kermen bewees, dat hij duchtig gevoel had, zoo vervolgde de jufvrouw: 'Neen, hatelijke jongen, dat heb je niet, daar ben je te min en te nietig toe. Je hebt er pleisier in, om onze klanten daar in dat krot te zien binnengaan. Zeg, heb je niet? - zeg - zeg?'

'Neen, waarlijk niet,' kermde DANIËL, die hoe langer zoo meer voelde.

'Niet, niet?' herhaalde de jufvrouw, 'en gij zaagt er toch naar. Hebt ge niets anders te doen, kondt gij de kamer niet vegen, of de kagchel poetsen, zeg, luije jongen?'

‘Maar het was hier zoo donker,’ hernam DANIEL.

‘Donker! donker!’ schreeuwde de jufvrouw, haar olielichtje vooruitstekende, ‘is het hier donker, zijt ge dan blind?’

‘Maar dat - was - er zoo even - niet,’ stotterde DANIËL.

‘Spreek mij niet tegen, uilige jongen,’ hernam de jufvrouw. ‘Is dat de belooning voor onze goedheid, zeg? zoudt ge ook willen, dat wij voor *u* de lichten ontstaken, en kagcheltjes brandden, zeg, zou de jongeheer dat ook verlangen.....?’ en de verbazend spitsvooruitstekende oogen der oude jufvrouw BROES zagen den knaap zoo veelbeteekenend aan, dat de arme sukkel er de zijne van digtkneep.

‘Hoor eens!’ hernam de dame iets bedaarder, terwijl zij, met haar blakertje naar den uil boven het kabinet wijzende, den naderenden kastelein bijna in het aangezigt stiet, ‘hoor eens, kwa'jongen! daar is je wapen, dat is je baas, ziet gij, de nachtuil alleen moet je ter harte gaan, en naar iets anders behoeft ge nooit te kijken, versta' je?’ en de jufvrouw zag eerst op DANIËL, daarna op den kastelein, en vervolgens een geruimen tijd met zooveel welgevallen op den uil, dien zij had aangewezen, dat het was alsof zij haar wezen in een spiegeltje beschouwde.

‘Maar poes,’ zeide de kastelein, die zijn roes nog maar ten deele had uitgeslapen, en niet regt begreep, wat DANIËL misdaan had, ‘wij hebben hier trouw gewacht - maar er komt niemand.’

‘A zoo, mijnheer BROES,’ hernam de dame, ‘is wachten voldoende...? Neen, mijnheer BROES, gij moet werken en opbouwen. Is het voor een man als gij zijt, om aan te zien, dat een kostelijke nering als deze verloopt? Gij moest lokken en kleppen, dàt moest gij. Gij moest toonen, dat gij BROES zijt. Allons! voorwaarts! - DANIËL, gij hebt wel iets anders te doen, dan hier uw

tijd te verbeuzelen,' en den knaap voor zich uit duwende, verliet zij met haar lichtje het vertrek, en liet mijnheer BROES aan zijne bespiegelingen over.

Het lot, dat den jongen SILS ten deel was gevallen, kon niet heerlijk genoemd worden. De man, die hem in de plaats van VOLTER was gegeven, had bitter weinig in zijn eigen huis te zeggen, en werd door de dames, moeder en dochter, die alles naar hare luimen regeerden, voor *nul* gerekend. Wel was BROES eertijds meester in de koffijkamer geweest, en zou men hem, wanneer hij met een deftig gezigt de glaasjes toebragt, of over de politiek sprak, een fermen kerel hebben genoemd, maar, schijn bedriegt! en, had BROES in zijne woning nooit veel beteekend, nu de nachtegaal zoo lustig aan 't zingen was, nu had BROES voor goed afgedaan, en was hij zelfs N^{o}. drie in *zijn* voormalig rijk.

Zijne gewoonte om gedurig voor anderen een slokje te tappen deed hem, nu er geene bezoekers kwamen, dikwijls geheel werktuigelijk een glaasje vullen, en, dewijl er wanneer hij toebragt, niemand was die het aannam, zoo kon hij niet anders dan het geheel ledigen.

Met VOLTER was BROES inderdaad goede vrienden geweest, en DAANTJE mogt hij gaarne lijden, maar, *de Nachtuil* was in verval, en BROES raakte daardoor, en door het denkbeeldige toebrengen, ook in verval, zoodat alle hulp en steun voor den jongen van de zijde der dames moest komen.

Het portret der jonge jufvrouw NETJE hebben wij reeds geleverd, en van de *poes* ook, want wij zeiden, dat de dochter sprekend op de mama geleek.

Een hevige woordenstrijd had er plaats gegrepen, toen NETJE van VOLTERS avondpartijtje was te huis gekomen, en BROES later met de portefeuille, waarin zich de achthonderd gulden aan bankbilletten en coupons bevonden, binnengerukt.

De oude jufvrouw was in den beginne woedend geweest.

Achthonderd gulden! Driehonderd teruggeven, en honderd in 't jaar behouden, om dat apenkind te huisvesten, te voeden, te kleeden, en wat al niet meer! BROES was de domste vent die er op twee beenen liep, maar, toen BROES allernederigst had verklaard, dat hij op de aanporringen zijner dochter had toegehapt, toen kwam jufvrouw NETJE aan het woord, verklarende, wanneer zij ook van die snuifdoos geweten had, en dat het verder zoo kaal zou afloopen, dat zij dan nooit zoo dwaas zou gehandeld hebben; maar eindelijk, nadat men nog een geruimen tijd aan het twisten en verwijten was geweest, kwam de oude jufvrouw tot het besluit, dat het maar blijven moest; zij had al lang een huislooper noodig gehad, hij kwam ook niet om gemest te worden, het pillou was niet duur, en hield nog al lang tegen, terwijl er in vijf jaren heel wat gebeuren kon. In ieder geval had men achthonderd gulden in handen, het kind moest maar komen, hij zou het goed hebben. En DANIËL had het goed, hij had bet uitstekend goed, want alles ging op de wijze als het geleverde staaltje in de koffijkamer. De titels: *engel* en *dotje*, die het kind van den goeden klant voorheen waren toegevoegd, bleven geheel achterwege, en werden veeltijds vervangen door andere woordjes, die wat minder gesuikerd waren. Zes weken pas had DANIËL onder het trio BROES verkeerd, maar in die zes weken had de arme sukkel reeds meer ondervonden, dan in de vijftien jaren, die hij doorleefde. Bij ANDRIES was de eene dag als de andere voorbijgegaan, gebrek aan spijs of drank had hij nimmer gekend, en des nachts had hij, in de nabijheid van DRIES, steeds gerust geslapen. Hoe geheel anders was het nu! In de holle, eenzame en koude koffijkamer moest hij het grootste gedeelte van den dag doorbrengen, en, behalve het vloervegen en kagchelpoetsen, waarin hem de oude jufvrouw, op hare eigenaardige wijze, met een stokje in de hand, had on-

derwezen, mogt hij, tot afwisseling, de oude TRIEN in de keuken gezelschap houden, die het schellen der aardappelen, het poetsen der schoenen en soortgelijke verrigtingen gaarne aan den jongen overliet.

TRIEN was geen kwaad mensch, maar TRIEN was rhumathiek, en rhumathieke pijnen werken doorgaans ongunstig op het humeur. Jufvrouw BROES had voor de oude sloof gaarne een jonge meid in plaats gehad, doch voor dertig gulden in 't jaar kon men niet veel krijgen, terwijl TRIEN op hare jaren moeijelijk elders teregt zou komen, en dus sloofde wat zij kon, om maar te kunnen behouden wat zij had.

Waarschijnlijk zoude zich DANIËL in het gezelschap der oude ziel nog beter dan *binnen* hebben bevonden, doch, was TRIEN rhumathiek, zij was nog een 'beetje doof' bovendien, en vooral wanneer DANIËL sprak, dewijl hij eene zachte stem had, was het: 'wallief' vóór en 'wallief' ná.

'Honger is een scherp zwaard,' zegt het spreekwoord, en de waarheid er van ondervond DANIËL niet zelden, want van hetgeen er binnen overbleef mogt men zich in de keuken te goed doen, en het rantsoen, dat naar binnen ging, niet groot zijnde, was het overschot, dat achter kwam, al zeer gering. Gelukkig had TRIEN altijd medelijden met den hongerigen bloed, althans zij nam steeds de kleinste portie, maar in weerwil daarvan ging DANIËL toch nimmer ter ruste, of hij gevoelde eene pijnlijke leegte, eene leegte van binnen, en eene leegte om zich heen, want zijn stroozak lag op den grooten zolder, en hij lag er verlaten, want zelfs TRIEN sliep op een kamertje boven den kelder.

Wat de arme jongen dien eersten avond gevoeld had, toen hij, zonder licht, op dien grooten zolder was alleen gelaten, kan *hij* zich voorstellen, die *alleen* in het *donkere* bang is. En DANIËL was bang, de arme stumper was vreeselijk bang, en nu er reeds zes weken na dien

eersten nacht waren voorbijgegaan, nu was het hem nog steeds, wanneer hij des avonds naar boven moest, of hem het mes op de keel stond.

Bij al het treurige wat DANIËL ondervond, bij al de bittere woorden, die hij ontving, bleef hij stil, en leed geduldig; nimmer toonde hij zich weerspannig, maar des avonds, des avonds wanneer hij daar, hongerig en verlaten, op den grooten zolder lag, dan sprongen er heete tranen uit zijne oogen, dan dacht hij aan DRIES, aan dien goeden DRIES, bij wien het zoo goed was, dan dacht hij aan zijne gelief koosde spelen, en aan..... MUR, ja, ook aan MUR, die zoo slecht had woord gehouden, en niet was teruggekomen.

Een paar dagen nadat de zoogenoemde huislooper de firma BROES zoo bitter beleedigd had, sloeg voor den jongen het eerste uur van verademing.

De kastelein BROES stond juist zijne manschappen in het kabinet te inspecteren, terwijl DANIËL langs het billart klouterde, om er het stof af te borstelen, toen de deur der koffijkamer geopend werd en JODOCUS MUR met een bleek gelaat binnentrad.

Was MUR bleek, toen hij het vertrek instapte, DANIËL werd, toen hij den ouden vriend ontwaarde, zoo rood als scharlaken, de borstel viel hem van blijde verrassing uit de hand, en, op MUR toeloopende, die de beide armen uitstak, stotterde hij: 'MUR, MUR, zijt gij daar eindelijk.'

'Ja, God zij gedankt!' sprak MUR, terwijl hij den jongen broederlijk omhelsde. 'God zij gedankt, dat ik u weêr mag zien, want ik ben *erg* ziek geweest, DANIËL.'

'Erg ziek,' zeide DANIËL, 'en daar heb ik niets van geweten.'

'*Niets!*' hernam MUR, terwijl hij den naderenden kastelein vragend aanzag.

'Neen waarlijk niet; niet waar mijnheer BROES?' zeide DANIËL.

‘Dat is te zeggen, ik weet er niets van,’ antwoordde BROES, ‘maar ik wil wel eens vragen; misschien heeft mijne vrouw.....’ en hij verwijderde zich.

‘Ik heb hier toch eenige malen een boodschap gezonden en laten vragen, of gij bij mij mogt komen,’ hernam MUR, ‘men heeft daar zeker..... maar 't is ook hetzelfde; thans ben ik hersteld en ik mag u wederzien. Zeg, hoe gaat het, mijn vriend, en hoe bevalt het u hier?’

Juist wilde DANIËL met kinderlijke opregtheid verhalen, hoe het hem *beviel*, toen het klaverblad BROES de koffijkamer binnenkwam en de oude jufvrouw zeide: ‘Wel lieve deugd, mijnheer MUR, wat is u bleek geworden, ik zou u haast niet gekend hebben! Altijd wel geweest?’ liet zij er op volgen, als meende zij, dat die bleekheid een gevolg der gezondheid was.

‘Neen waarlijk niet,’ antwoordde MUR, ‘ik ben zeer ziek geweest, doch is u daar niets van ter oore gekomen?’

‘Ter oore,’ herhaalde de dame, zich den spitsen neus wrijvende, ‘van uwe ziekte....? wel lieve deugd! neen, hoe zoude ik... niet waar NETJE, wij wisten er niets van?’

‘Gruns nee,’ zeide NETJE.

‘Dat is vreemd,’ hernam MUR, ‘ik heb toch dikwijls een boodschap gezonden, en wanneer ik naar DANIËL liet vragen, kreeg ik ten antwoord, dat er geen DANIËL was.’

‘Hé!’ zeide de oude jufvrouw, terwijl men uit de optrekking van haar regterwang had kunnen opmaken, dat zij zich zelve voor nog al leep hield.

‘Zou de boodschap ook per abuis in *de Nachtegaal*, hierover zijn gebragt?’ vraagde de gevatte jonge jufvrouw.

‘Ligt mogelijk,’ zeide MUR, hoewel hij meende dat zulks schier onmogelijk was. ‘Hoe het zij,’ ging hij voort, ‘ik ben blijde, mijn jongen vriend in welstand aan te treffen; - en het bevalt u hier goed, niet waar DANIËL?’

DANIEL zweeg, maar de oude jufvrouw viel terstond

in: ‘O! 't is een beste jongen, mijnheer MUR; wij zijn uiterst tevreden, en ofschoon in den beginne alles vreemd en nieuw is, zoo schikt de lieve jongen zich toch uitmuntend. Niet waar DAANTJE, wij vinden het best? - O! ja,’ vervolgde zij, zonder het antwoord van den jongen af te wachten, ‘er mag hier wat meer te doen wezen, dan op de kamer van mijnheer VOLTER, maar zonder werken komt men er niet - wat zegt u, mijnheer MUR?’

‘Zeker jufvrouw,’ antwoordde MUR. ‘Maar,’ vervolgde hij, ‘ik heb weinig tijd te verpraten, dewijl ik nog voor den middag eenig schrijfwerk moet afleveren; tegen den avond hoop ik echter terug te komen, ten einde DANIEL eens met mij te nemen.’

‘Maar lieve hemel! dat zal niet gaan,’ zeide de oude jufvrouw weder. ‘Gij begrijpt, mijnheer MUR, DANIËL is aan onze zorg toevertrouwd, wij mogen hem.....’

‘Ho, ho!’ viel MUR de dame in de rede, ‘gij moogt hem veilig aan mij vertrouwen. ANDRIES VOLTER heeft mij den jongen bij zijn vertrek wel duchtig aanbevolen, niet waar, kastelein, en gij jufvrouw NETJE, ook gij waart er bij tegenwoordig...?’

‘Ja, ja,’ zeide BROES die naar den zin zijner gade al te waarheidlievend was.

Over het al dan niet toestaan van MURS verzoek werd nog eenigen tijd geredetwist, maar de jongman die weinig tijd had, drong er zoo sterk op aan, dat de dames het raadzamer vonden, toe te geven, en MUR vertrok met de verzekering aan DANIËL, dat hij stellig ten zes ure zoude terugkomen.

DANIËL vreugde over de ontvangene belofte was zoo groot dat de dames BROES schier berouw over de geschonkene toestemming kregen, vooral de oude jufvrouw was niet weinig bezorgd dat DANIËL zijn' vriend klaagliederen zou zingen, die later wel van slecht gevolg konden worden. Het was een uitgemaakte zaak

dat MUR een goed vriend van VOLTER was geweest; wie weet of hij niet zijn vertrouwde was gebleven en de wachter moest zijn, die toezag of de jongen het goed had; wie weet of MUR den naar Amerika vertrokkene er niet van moest onderrigten, en schoon men zich in veiligheid had gewaand, dewijl de mare liep, dat MUR aan eene slepende ziekte wegkwijnde, zie - de jongman was eensklaps verrezen, en de boodschappen, die wel in *de Nachtuil* gekomen, maar leugenachtig waren beantwoord, dewijl men DANIËL niet gaarne uit het oog verloor, zouden nu door de bezoeken van MUR in persoon worden vervangen; men moest dus den jongen wat vleijen en den anderen vriend wat toegeven, want de achthonderd gulden waren in handen, en *de Wakende Nachtuil* was in verval.

Het was eene vreemdsoortige verandering, die DANIËL bij de oude jufvrouw waarnam, toen zij hem, met de stem van vroeger, vermaaden, om toch vooral heel lief tegen den heer MUR te zijn, die zoo vriendelijk was, en om toch vooral niet later dan tot negen ure uit te blijven, want dat zij anders bitter ongerust zoude wezen, dewijl zij zoo innig veel van hem hield; en, terwijl zij, na die sentimentele verzekering, den jongen een zoen op het voorhoofd gaf, stopte de mede vriendelijk glimlagchende jonge jufvrouw den lieven knaap een paar rondjes korst van het roggenbrood in de handen, die hare moeder niet bijten kon, en - die zij niet lustte.

DANIËL was, door al die buitengewone teekenen van liefde, zoodanig getroffen, dat hij bijna in den waan kwam, dat hij de vervlogene weken droomende had doorgebragt. Des middags at hij binnen, en als vroeger, tusschen de beide dames gezeten, kreeg hij voor de eerste maal, sedert hij er aan huis was, iets op zijn bord, dat de oude jufvrouw ossenvleesch noemde, en dat, hoewel voor het oog iets liefs opleverende, daar er eenige

kleuren van den regenboog in te zien waren, voor den smaak weinig streelends had.

Of het de lieftallige behandeling was, die zóó zeer bij de bejegening - in den droom - afstak, of wel, dat het vooruitzigt om den avond in het gezelschap van MUR door te brengen den jongen streelde, waarlijk, hij gevoelde zich niet zoo ongelukkig meer, en toen de jongejufvrouw hem minzaam vraagde: 'Heb je ook nog honger, lieve DAANTJE?' toen had hij wel: 'Neen, lieve jufvrouw NETJE,' willen zeggen - want het blijde vooruitzigt had den honger getemperd - maar, den schuins gniependen blik der oude jufvrouw tegen hare dochter opvangende, hield hij het *lieve* binnen en zeide alleen: 'Ik dank u.'

Terwijl de oude keukensloof het restantje van *achter* naar de keuken haalde en de rollende, die den weg naar den kelder wel zelve had kunnen vinden, door den kastelein er heen werd gebragt - gedurende welke bezigheid Z.E. zich voor het kleine rantsoen aan tafel schadeloos stelde, door het gesnedene er onder uit te halen en in haast te nuttigen - wrong de jonge jufvrouw den knaap in zijn, reeds wat eng geworden, zondagspak.

De tijd, die er nog vóór het bepaalde uur moest verloopen, kroop voor den wachtenden DANIËL met den slakkengang voort, en toen eindelijk de klok zes had geslagen en MUR, weinige minuten later, getrouw aan zijn belofte, binnen kwam, toen klopte het hart van den jongen als het hartje der maagd, die voor de eerste maal 'in de wereld' zal verschijnen, en met een verhelderd gelaat beloofde hij, op de vragen der vriendelijke dames, dat hij 'heilig' niet later dan negen ure zou te huis komen, dat hij zich 'heilig' warm toe zou stoppen en dat hij alweder 'heilig' heel lief zou wezen.

Met DANIËL op zijde stapte MUR stevig door, en, na eenige minuten gaans, bevonden zich de vrienden aan

het huis, waarvan MUR met zijne oude grootmoeder het onder- of kelderhuis bewoonde.

'Hier, DANIËL,' zeide MUR, den jongen de acht keldertrapjes bij het schijnsel der straatverlichting toonende, 'hier moeten wij zijn; grootmoeder zal ons reeds gewacht hebben,' en, hem voorgaande, opende hij de deur van het onderverblijf en trad met DANIËL het vertrek binnen.

'Zie, grootmoeder, hier heb ik mijn jongen vriend,' ving MUR weder aan, terwijl hij DANIËL bij de hand vatte en eene zeer oude vrouw, die bij een soort van trechtervormig kookkagcheltje zat, een zoen op het voorhoofd drukte.

'Eindelijk mag ik u dan het pleegkind van den man laten zien, die ons voor weinige weken een zoo heerlijke uitredding bezorgde. DANIËL, zie! dat is nu mijne grootmoeder; ik heb u vroeger meermalen van haar gesproken, niet waar?'

'Ja wel,' zeide DANIËL, die nog niet regt te huis was.

'Ha, zijt gij daar, manneke?' zeide de oude vrouw, terwijl zij onder haar knijpbril doorzag en met de gerimpelde hand het zwakke lamplicht afsloot. 'Kom eens nader, ventje, ik ben blijde je te zien.'

DANIËL kwam nader, en toen het moedertje hem vriendelijk onder de kin streek, toen begreep DANIËL, dat hij iets zeggen moest, maar - het kwam er niet toe.

'Hoe gaat het, manneke?' hernam de oude, nogmaals vriendelijk knikkende.

'Heel wel,' antwoordde DANIËL, zich vermannende, 'hoe vaart u, oude jufvrouw?'

'Zoo redelijk, zoo redelijk, de oude dag, mijn jongen; nu, het geeft mij genoegen, dat gij eens hier zijt. Ik was al bang, dat JOC u niet zou weerzien, want hij is hard ziek geweest. Ziet gij, hij is erg ver heen geweest, maar God heeft hem voor mij gespaard.'

'Och! dat is wel vriendelijk,' zeide DANIËL, die ech-

ter niet regt begreep, wie de Spaarder was, terwijl hij wel vatte, dat de gespaarde, dien hij JOC hoorde noemen, MUR moest wezen.

'Kom, grootmoeder, dat is voorbij,' zeide MUR: 'wij moeten dezen avond niet treurig zijn, of ons in een droevig voorleden terugdenken; - ik wilde....' maar JOC werd in zijne rede gestuit door een zacht kloppen aan de voordeur. IJlings liep hij er heen, en, na haar geopend te hebben, trad een aanvallig burgermeisje van achttien à negentien jaren het kamertje binnen.

'Goeden avond, mijn beste JOC,' ving het meisje aan, terwijl zij zich geenzins aan MURS teedere omhelzing onttrok. 'Goeden avond, grootmoederlief, ik kwam dezen avond wàt gaarne bij u, en hartelijk wensch ik u en ons allen geluk met den blijden dag dien wij vieren. JOC kwam mij dezen morgen vragen,' vervolgde zij tot de oude vrouw, terwijl zij haar een hartelijken zoen gaf, 'en, gij kunt begrijpen, dat ik alles aanwendde, om verlof te bekomen. - Ei, JOC, is dat de knaap, waarvan gij dikwijls hebt gesproken?' besloot zij, op DANIËL wijzende, die de mooije jonge jufvrouw alreede in stilte had bewonderd, maar nu, door haar aangezien, vuurrood van confusie werd.

'Ja wel,' zeide MUR, den arm om het midden der lieftallige vraagster slaande. 'Dat is DANIËL SILS, het pleegkind van den man,' liet hij er iets zachter op volgen, 'die ons, bij zijn afscheid, door de welgevulde beurs zoo heerlijk heeft uitgered.'

'O! ik herinner het mij zeer goed,' fluisterde het meisje, en, den minnaar, die haar steeds vasthield, als het ware met zich trekkende, naderde zij DANIËL en vraagde minzaam: 'Hoe oud zijt gij, jongeheer?'

DANIËL was in eene positie die alleen *zij* kennen, die weten, wat *kleuren* is; de tranen stonden hem er van in de oogen, en, strak voor zich neder ziende, ant-

woordde hij: ‘Dat ben ik waarlijk vergeten... jufvrouw.’

‘Mijn vriend zal over weinige weken zestien jaren oud worden,’ zeide MUR, terwijl hij, den jongen de hand op het achterhoofd legde, en hem alzoo noodzaakte, zijn meisje in de oogen te zien. ‘Zie, DANIËL,’ vervolgde hij, ‘wij kennen elkander reeds goed, maar gij moet hier ook geheel te huis komen. Met mijne goede grootmoeder zijt gij bekend; dit meisje is mijne beminde, zie, gij moet haar maar vrij weg RIEKA noemen. RIEKA heeft mij lief, en omdat gij mijn vriend zijt, zal zij *ook u* lief hebben. Als zij u aanstaat, geef haar dan de hand.’

‘Dat wil ik gaarne,’ zeide DANIËL, die van de eerste confusie wat bekomen was, en de twee helder blaauwe oogen, die hem aanzagen, bijzonder innemend vond. ‘Ik wil gaarne uw vriend zijn jufvrouw, en - ook dikwijls hier komen.’

‘Flink!’ hernam MUR, ‘en, om je nu geheel op de hoogte te brengen, DANIËL, zal ik je ook zeggen, dat wij dezen avond grootmoeders jaarfeest vieren.’

‘Hè!’ zeide DANIËL, die de beteekenis van dat woord ‘jaarfeest’ in 't geheel niet verstond.

‘Ja, vriend,’ sprak MUR, ‘de goede vrouw is heden tachtig jaar geworden, en regt verheugt het ons nu, dat wij te zamen in welstand dezen dag kunnen vieren, en gij met ons.’

‘'t Is waar ook, 't is waar ook!’ riep eensklaps het meisje, zich zachtkens aan JOCS omarming onttrekkende; ‘ik heb voor grootmoe iets meegebragt. Ha! wacht, hier zijn ze; zie, moedertje, veel geven, kan ik niet, maar 't zal goed voor den hoest zijn en lekker bij de koffij. Bijten kunt gij ze niet, maar zuigen wel.’

‘Och lieve tijd! dat hadt gij niet moeten doen, RIEKJE,’ zeide de oude vrouw, het haar geschonkene zakje met koffijklontjes aanvattende. ‘'t Is waarlijk al te goed; kom hier, kind, ik moet je wel bedanken; och ja, oude

menschen zijn als de kinderen: knabbelen kunnen zij niet, zij moeten weer zuigen.'

'Doe het nog vele jaren,' zeide het meisje hartelijk, en toen ook MUR nader kwam, en zij de geliefde vrouw elk bij eene hand namen, toen kwam ook DANIËL naderbij en zag naar het drietal, als wilde hij zeggen: 'Is er geen derde hand voor mij?'

Het ligt niet in ons plan, om alles te verhalen, wat er dien avond in het lage vertrekje bij de oude weduwe MUR voorviel; JODOCUS, dien wij in 't vervolg, zoo als zijne grootmoeder het deed, bij verkorting, JOC, zullen noemen, was, wel is waar, aan zijne RIEKA gekluisterd, maar hield zich daarom niet uitsluitend met haar bezig. In JOCS eerste levensjaren, toen zijne ouders nog leefden, had hij van zijn goeden vader, die onderwijzer was, veel geleerd, wat hem later van nut werd. 'Verdiend brood smaakt zoet,' dat was het schriftvoorbeeld der letter *V* geweest, en JOC, die dat voorbeeld in dien tijd meermalen keurig had nageschreven, was, na den dood zijner dierbare ouders, met de oude grootmoeder vrij behoeftig achterblijvende, zóó van de waarheid dier woorden doordrongen, dat hij alles aanwendde, om voor haar en voor zich zelven het noodige te verdienen. Met Gods zegen was hij er werkelijk in geslaagd en had, als schrijfmeester, spoedig eenige lessen bekomen, terwijl het rondbrengen van boeken en couranten hem 's weeks nog een aardig duitje opleverde, waarbij hij van alle kanten nog zooveel copiëerwerk bekwam, dat hij, zijn eigen brood - schoon zuur - verdienende, toch ondervond, dat het werkelijk *zoet* smaakte.

De blonde RIEKA, die, zonder eene uitstekende schoonheid te zijn, eene onbegrensde lieftaligheid bezat, was ook eene weeze, en diende als bonne in een fatsoenlijk huis, waar MUR de kinderen schrijfles gaf. Van het oogenblik af aan dat de jongelieden elkander voor de eerste

maal zagen, was er terstond iets ontstaan, dat men in de wandeling *liefde* noemt. MUR'S zaligste uurtje was de schrijfles in die woning, en, schoon de bonne altijd binnen was wanneer de schrijfmeester les gaf, de kinderen leerden er niet te minder om, want MUR hield hen trouw bezig, maar had toch altijd eenige oogenblikken over, om in de helder blaauwe kijkers van het dierbare meisje te lezen die heerlijke woordjes: 'Ook ik heb u lief.'

Opregt en goed als JOC altijd was, had hij zijne genegenheid, nadat hij met RIEKA en grootmoeder gesproken had, niet voor de lieden willen verzwijgen, waar RIEKA diende. Ruim een jaar geleden had de schrijfmeester mijnheer te spreken gevraagd, en hem verhaald, dat hij het meisje liefde toedroeg, dat hij het eerlijk en goed meende, ten slotte verzoekende of het hem zoude vergund zijn, haar somwijlen bij zijne grootmoeder te ontvangen. De toestemming werd gegeven, de jongelieden zagen elkander alzoo vele malen, de liefde werd allengs sterker. MUR beminde het meisje als zijn oogappel, met warmte en trouw, en RIEKA liefde haren vriend meer dan zich zelve, met de reinheid der duive.

Bitter, bitter zoude het er hebben uitgezien, indien ANDRIES VOLTER dien welgevulden buidel niet aan MUR had geschonken. Den dag toch, nadat wij hem den verlaten DANIËL zagen afhalen, om hem naar *de Nachtuil* te brengen, wierp eene hevige bloedspuwing hem op het ziekbed, en de arme oude had heel wat te tobben, en de goede jongeling heel wat te lijden, en de minnende RIEKA heel wat angsten door te staan. Bitter, bitter zoude het er hebben uitgezien, indien de geldbeurs van VOLTER niet de zorgen verligt, en geld verschaft hadde.

Het geschenk was wel ter juister tijd gekomen, want ziek zijn en niets verdienen, dat was het gebrek over den drempel, maar thans - JOC was zoo goed als hersteld, en, schoon hij nog bleek zag, en somwijlen kuchte, hij kon

zijn werk weer verrigten, terwijl alle achterstallige schuld betaald was, en de drie goede menschen alzoo dankbaar en gelukkig waren.

JOC was eerlijk en braaf, en, zoo als wij reeds zeiden, geen geld was hem zoo lief, dan hetgeen hij door werken verdiende; daarom had hem de geldbeurs van ANDRIES wat zwaar in de handen gewogen, doch, het geschenk te weigeren, dat kon niet, neen, - al spoedig had hij besloten, om zich dat geld waardig te maken, en, van dat oogenblik af aan nam hij zich voor, om den goeden DANIËL, die in ontwikkeling zijn' leeftijd zoo verre ten achter was, in alles wat *hij* hem leeren kon, nuttig te zijn.

Den eersten dag dat hij na zijne ziekte weder uit mogt gaan, juist de jaardag zijner grootmoeder zijnde, had MUR het een geschikt tijdstip gerekend, om den jongen bij zich te vragen, en het was hem een genoegen te zien, dat deze zich hoe langer zoo meer op zijn gemak scheen te gevoelen. En ja, de jonge SILS smaakte dien avond een waar genot. De oude grootmoeder was zoo goedig en zoo opgeruimd; het meisje, dat er zoo lief uitzag en zoo aardig praatte, was ook zoo vriendelijk, en MUR, de goede MUR, was zoo vrolijk en behulpzaam, en met het onschuldige kienspel leerde DANIËL, al spelende, de cijfers, terwijl MUR begreep, daar de jongen vrij vlug van bevatting was, dat het nog wel teregt zou komen.

Het leed, dat DANIËL bij de BROESSEN had doorgestaan, was door de veranderde bejegening sedert MURS verschijning schier vergeten, althans DANIËL klaagde niet, en toen JOC de vraag van den morgen herhaalde:

'Zijt gij tevreden in de *Nachtuil?*' toen kreeg DANIËL wel een kleur, omdat hij aan den zolder en aan nog zoo veel meer dacht, maar toch, hij zeide: '*ja*,' en MUR dacht er het zijne van.

Vijfde hoofdstuk.

De winter, die zoovele lange maanden zijn ijzeren schepter had gezwaaid, scheen vermoeid van zijn rusteloos heerschen, en schoon hij, bij de aannadering der bloozende lentemaagd, haar tegengromde en bulderde, zijne beste krachten waren verlamd, en onwillig neeg hij het hoofd ter aarde, terwijl hem de steenen kroon van de grijze lokken viel.

't Was morgen, en wel een morgen, als wilde de weelderige lentemaagd aan de aarde toonen, dat *zij* bewind ging voeren en vriendelijk scheen te zeggen: ‘Ik zal u zacht regeren.’ Zacht en streelend waren de eerste stralen der voorjaarszon, zacht en teeder waren de kleuren der ijl groenende boomen, zacht en liefelijk was het getjilp en gefluit der gevederde luchtbewoners, terwijl geen windje den vliet rimpelde, waarin de eerstelinge der schepping zich spiegelde, om haar morgengewaad te beschouwen.

Eerste lentemorgen! beeld van Gods liefde! - 't Is dan, als zegt de tolk der Godheid - dat is de ontluikende natuur - tot den mensch: ‘Ik heb geen lust in 't plagen; ik zal u verheugen en weldoen; ik zal mijne levensgeesten uitzenden, om u spijze te bereiden. De bloemen zullen geuren, de boomen en velden zullen vruchten dragen, de wateren zullen stroomen, en alles,

wat ik nevens u op aarde schiep, zal u ten dienste zijn.' Zóó spreekt die tolk der Godheid luide, maar eene vermaning voegt hij er bij: Zie! de boeijen, waarin de aarde gekluisterd lag, zijn verbroken, de vaste ijsmassa's werden bewogen, de knopjes gaan open, de blaadjes spruiten uit en werpen de bolsters, waarin zij besloten waren, van zich; het vee verliest de dikke wintervacht, halmen en heesters en boomen en al wat groeit in de aarde verheft zich naar boven..... zoo ook gij, mensch!.... werp met uw wintergewaad tevens den bolster van u, die tot heden uw hart omsloot. Laat de vriendelijke lentezon de ijskorst wegdooijen die het tot heden omgaf; zie naar de halmen en planten, zij wassen naar boven. Naar boven, o, mensch! naar boven! warmte, voor kou! - leven, voor doodslaap! Naar boven! naar boven! het heerlijke beeld van Gods liefde, de lentemorgen, hij wenkt naar boven! -

Niet naar boven, maar naar beneden, zagen twee mannen, die reeds vroegtijdig de stad hadden verlaten en langs een vliet voorwaarts gingen. Aan de toestellen, die zij met zich droegen, kon men bespeuren, met welk doel zij waren uitgegaan. Lange rietstokken droegen zij op de schouders, terwijl een opgeschoten knaap, die gekleed was als hadde hij de plunje van het 'jongste broertje' aan, op eenige schreden afstands met een langen polsstok volgde, in zijne regterhand een regementsketeltje dragende, waarin vette, langwerpige wezens waren, die geen pooten hadden.

De mannen, die van achteren zeer wel te erkennen waren, de een, aan zijn gebogchelde figuur, de ander, aan zijn ganzen- of kasteleinsstap, zagen naar beneden, en wel, schuinsregts in den helderen vliet. Zij spraken niet, en, ongevoelig voor het schoone dat hen tegenlachte, bepeinsden zij alleen, waar het de geschiktste plaats zou wezen om geschubde wezens den laatsten lentemorgen te doen beleven.

De knaap, dien wij met den pols zagen volgen, keek ook naar beneden, maar eensklaps, als bragt hij zich iets te binnen, wierp hij de blikken naar boven, en rondom zich, en dacht: ‘Ja, MUR heeft wel gelijk; 't is heel wat mooijer 't geen men rondziende ontwaart, dan het slijk, dat op de straten of wegen ligt. Dat *alles* heeft de goede God gemaakt,’ dacht hij voort, ‘de groote Schepper, die ook mij heeft geschapen en lief heeft. Wat is het kunstig, die lange boomen ginds - en die blaadjes er aan, en die bloempjes en grasjes hier! welk een geduld moet er voor noodig zijn, om zoo alles te doen ontluiken, en zie, KNIPPEL en BROES vertreden nu reeds die pas ontsproten halmpjes; het moet den geduldigen God wel zeer verdrieten, dat Hij nu reeds ziet vertreden 't geen Hij zoo kunstig gemaakt heeft, zoo als het mij verdriet, wanneer ik des zaturdags het tuinpad heb opgeharkt en jufvrouw NETJE er dan terstond doorloopt.’

Dit, en nog veel meer, dacht DANIËL SILS, die voor de heeren BROES en KNIPPEL het vischaas droeg. Wij, die hem, sedert zijn bezoek bij de oude vrouw MUR, niet weder zagen, vinden hem veel in zijn voordeel veranderd. Zijn zestiende winter had hem een krachtigen zet naar boven gegeven, waardoor het nietige in zijn voorkomen zeer was verminderd; DANIËLS gelaatstrekken waren regelmatig en, met den meer vrijen blik om zich henen en met de vroeger zoo sluikhangende, blonde haren, nu behoorlijk ter zijde gekamd, kon hij met regt een knappe jongen genoemd worden; jammer, dat de lijst, waar ons portret in steekt, zoo weinig naar de grootte er van geëvenredigd is.

Om het hoofd was het knapper geworden, ook *in* het hoofd was het helderder. MUR had woord gehouden. DANIËLS aanleg stelde hem niet teleur, en ten eenenmale onwetend toen VOLTER vertrok, was hij thans reeds zoo ver gevorderd, dat hij over vele zaken met oordeel wist te pra-

ten, het lezen, schrijven en rekenen vrij aardig verstond, terwijl de brave grootmoeder hem nog van andere dingen had gesproken, dingen die het hoogere betroffen, het geestelijke, het noodige, voor *dit* en het eeuwige leven.

Nog steeds was DANIËL in de omgeving der BROESSEN weinig op zijn gemak; maar sedert MUR zijn regt had doen gelden, was er wat water in den azijn gekomen, want, schoon de dames de 'lievert', en 'dotjes' comedie niet lang hadden voortgespeeld, zoo was het 'gevlegel' en 'geuil' merkelijk verminderd, en hoewel schraalhans keukenvorst bleef, het hongerlijden hield op, terwijl bij MUR, wien het goed ging, niet zelden iets beters ter tafel kwam.

'DAAN! geef de dauwers,' was de roep van den kastelein, die den jongen van zijne bespiegeling aftrok.

DANIËL liep zoo snel hij kon naar de mannen, die hem een goed eind vooruit waren, en toen hij hen genaderd was, reikte hij het keteltje met dauwwormen, van uit het zandpad, waarin hij bleef staan, aan den gebogchelden grasvertreder, die niet begreep, waarom de jongen zich de armen zoo uit het lid rekte, dewijl de grasrand, die het water van den zandweg scheidde, toch volstrekt niet nat was.

De heeren KNIPPEL en BROES gingen hengelen.

't Is 'en mooije liefhebberij, dat hengelen! Wij spreken hier niet van *visschen*, dat is: visch vangen tot voedsel voor menschen, maar bedoelen alleen dat zielverheffende hengelen voor tijdverdrijf. Hengelen: *geestdooden - ligchaamdooden - tijddooden - katvischdooden*. - Hengelaars! (de lezer gelieve goed te verstaan, dat er op alle regels uitzonderingen zijn.) Hengelaars: *onbeduidende menschen - ongevoelige menschen*.

Ja, 't is een gewigtige studie, om aan de beweging van dat doorpende kurkje te kunnen zien, of het een baarsje, of een voorntje, of wel een aaltje is, dat zich

laat bedriegen. 't Is een dierbaar geduld oefenen, om uren achtereen te staren op dien dobber, staande met den hengel in de hand, of wel, liggende, met dat langwerpige moordtuig naast zich. 't Is eene gezonde oefening, zoo uren achtereen in weer of geen weer op vochtige plaatsen te staan of te liggen, terwijl het klare of bittere vocht tot opwekking, van tijd tot tijd, *vuur* naar binnen werkt. 't Is een woekeren met de afgewogen uren, dat hengelen. 't Is een begeerlijk loon, dat het verschaft - te weten, wanneer het meêloopt - twee voorntjes, één baarsje en misschien een snoekje of brasem, die zamen in het netje geperst, zoo akelig en melancholiek kijken, en zoo raar gapen, als wilden zij zeggen: ‘Wreedaard, wij zijn maar één hapje!’

KNIPPEL was een lediglooper, BROES was de kastelein van een nachtuil die zieltoogde.

‘Hier zal 't gaan, SIMON,’ zeide BROES zeer zachtjes, daar hij vreesde de vlietbewoners van die goede plaats te zullen verjagen.

‘De zegen, chu! chu! chu!’ wenschte KNIPPEL, en nadat de eerste wreedheid was bedreven, en twee bloedlooze wezens zich krampachtig om het staal slingerden, waarvan het weerhoekige gedeelte hunne ligchamen doorboorde, verdwenen zij in het water en - stonden de heeren te hengelen.

DANIËL, die niet voor het handwerk was uitgerust, zoude, gedurende een zesuurig hengelgenot der vrienden, wat al te veel tijd tot natuurbespiegelingen hebben gehad, zoodat het hem heerlijk te stade kwam, dat hij een paar leerboeken, welke MUR hem leende, in zijn zak vond. Op eenigen afstand der hengelaars lagen een paar uitgerooide wilgenboomen; een er van bood den knaap een uitmuntende zitplaats aan, en in den gulden morgen leerde DANIËL de lessen, welke MUR hem ter inprenting had opgegeven.

‘Kom, SIMON, wij hebben een schoft gewerkt,’ fluisterde BROES eindelijk, nadat hij een vijfduims voorntje in het netje had gekerkerd. ‘Wij moesten eens opsteken.’

‘Flink, flink,’ antwoordde SIMON. ‘Maar zie - wacht - ha!’ en de dobber dribbelde naar beneden, kwam weder boven, maar verdween nogmaals in het water, en met een kunstmatigen zet werd een achterlijk broertje van den door BROES gevangene aan zijn element onttrokken.

‘Pak aan, SIMON,’ hernam BROES, het mannetje een glaasje met bitter toereikende, waarvan het voetje verdwenen was. ‘Visschen maakt dorstig.’

‘En hongerig er bij,’ zeide KNIPPEL, en nadat hij, nog behendiger dan hij het vischje naar boven had geslagen, het bittere vocht naar beneden klokte, haalde hij een papier te voorschijn, waarin een paar stevige kadetten met kaas waren gewikkeld.

‘Ei, ei,’ zeide BROES met begeerige blikken, ‘dat ziet er niet slecht uit.’

‘Neen waarlijk niet,’ hernam SIMON, (de lezer zal ons gaarne het telkens terugkeerende ‘chu chu’ schenken). ‘Ik zorg dat mijne zaken in orde zijn. Hoe is het, zult *gij* niets gebruiken?’

‘Ja, zie,’ hernam de kastelein, terwijl hij zich achter het oor krabde, ‘'t was nog zoo vroeg, toen ik uitging; de kast was gesloten, ik had.... ik wilde.....’

‘'t Is niet verstandig - heel - niet verstandig,’ brabbelde SIMON met een vollen mond, en BROES zag, dat kadet No. één bijna verhuisd was.

‘Ik zorg voor mijn corpus,’ smekte SIMON weder, ‘'t is immers mijn naaste?’

BROES had gaarne gezien, dat KNIPPEL*hem* als den naaste beschouwde, maar dewijl er nu op dat punt verschil van gevoelen bestond, zoo zocht hij den man, op eene betamelijke wijze voor zich te winnen, en met een

beteekenend: ‘Nog één?’ hield hij den eter het glaasje voor.

‘Zoo aanstonds,’ zeide SIMON bevredigend, en beschouwde de tweede vesting, vóór dat hij de loopgraven opende.

't Was mis - en met den laatsten hap verdween voor den hongerigen kastelein ook de laatste hoop om van kadet No. twee iets mede te krijgen.

‘Die zijn geborgen,’ sprak KNIPPEL weder, en BROES kwam in de verzoeking, om den ‘gierigaard’ den zoo even aangeboden dronk te onthouden, maar diens woorden: ‘Nu nog een dropje,’ bragten hem van het voornemen terug, en nogmaals werd het glaasje gevuld, en nogmaals wipte SIMON het ledig.

De vrienden, alzoo versterkt (?) staken weder den brand in hunne pijpen, en hengelden op nieuw; DANIËL, in het vasten geoefend, dacht aan geen spijze, maar prentte steeds de hem opgegevene lessen met eene onvermoeide inspanning in zijn geheugen, en toen de naburige stadstoren het middaguur verkondigde en BROES aanmerkte, dat het tijd zou worden, toen had DANIËL vrij wat meer en wat degelijkers in zijn hoofd geborgen, dan de hengelaars in hunne netjes.

‘Hé,’ zeide DANIËL, nadat hij tot den terugtogt geroepen was, ‘dat is de moeite niet waardig: vijf vischjes met u beiden, en daarbij zoo klein; mij dunkt, ik gaf ze de vrijheid.

‘Dat zou wat fraais wezen,’ lachte SIMON: ‘'t is een kostbaar hapje. Gij behoeft er niet van te eten; wij zijn mans genoeg, niet waar, BROES? Kom, vooruit DANIËL; pak de dauwers mede, wij hebben nog wat te praten.’

DANIËL nam het keteltje, pakte den pols, liep vooruit, en de mannen volgden.

‘Ik geloof het gaarne,’ zeide KNIPPEL, een gesprek

vervolgende, dat zeker, al hengelende, was aangeknoopt. ‘Wie drommel kan van den wind leven; ik kan het niet.’

‘A ja - juist,’ hakkelde BROES, ‘maar dewijl gij over dat punt wilt praten, zoo moet ik de vraag, die ik reeds meermalen deed, herhalen: Waar leeft gij toch van?’

‘Wel, van mijn geld,’ lachte SIMON zoo hard, dat DANIËL, die een goed eind vooruit was, dacht, dat hij geroepen werd.

‘Neen, loop maar door,’ riep SIMON den jongen toe, en vervolgde tot BROES: ‘Ik leef van mijn geld, ja, maar hoe ik er *aan* ben gekomen..... niet waar, dat is de bedoeling?’

‘Juist, juist,’ zeide de kastelein.

‘Ja, vriend, dat was een geheim tusschen VOLTER en mij,’ hernam SIMON, ‘maar,’ vervolgde hij, zich even bedenkende, ‘gij hebt mij den nood geklaagd - gij snakt naar redding - VOLTER is weg - VOLTER is dood misschien - welnu - ik wil u de kunst leeren, om rijk te worden.’

‘Om - rijk - te worden,’ stamelde BROES, en bleef staan om den kleinen kunstenaar in de oogen te zien.

‘Ja, om rijk te worden,’ bevestigde SIMON: ‘ik heb den sleutel van het geheim, en als gij een goed vriend zijt, zal ik u helpen.’

BROES beschouwde den geheimzinnigen rug van den kleinen man, die zich op zijn hiel als een tol rond draaide, zóó aandachtig, alsof die verhevenheid eene bedekte goudmijn ware, en zeide met van vreugde schitterende oogen: ‘Een goed vriend, nu, dàt zou ik denken; als gij 't mij zeggen wilt, dan zal er geen trouwer vriend op de wereld zijn. Ik bid u, KNIPPEL, spreek!’

‘Zacht, zacht,’ hernam SIMON, ‘dat zijn geene zaken om op weg te behandelen. - Weet gij wat?’ vervolgde

hij, ‘dezen middag ben ik uw gast, de visschen kunt gij voor mijn part mede nemen, en als gij een fijne flesch hebt geschonken, dan zal ik, in tegenwoordigheid der dames, u mijn geheim openbaren. Wat dunkt u.....?’

De kastelein had het bijster te kwaad. Een gast, een gast mede te brengen, zonder dat vrouw of dochter daarin gekend waren. Een bittere pil - doch de genezing hing er van af - wat moest hij doen - en - met een zenuwachtig gelaat riep hij: ‘Top!’ zich alreede rijk droomende en gelukkig in het bezit van zulk een uitreddenden vriend.

Weldra bereikten de vrienden de stad en aan *de Wakende Nachtuil* gekomen, stapten zij binnen.

‘Ga vóór, ga vóór,’ zeide BROES, zijn vriend als het ware in de koffijkamer schuivende, terwijl hij in eene zigtbare verwarring op den drempel wankelde, niet regt wetende, wat nu aan te vangen. KNIPPEL redde hem uit de verlegenheid, en zeide: ‘komaan, vader BROES, zorg, dat de schoorsteen dapper aan 't rooken komt; zet al wat gij vrouwelijks in huis hebt aan 't werk; het kan er op staan, man; ga gerust, *ik* zal hier wachten.’

BROES ging, KNIPPEL wachtte, en de kleine man, die, sedert dat ANDRIES VOLTER vertrokken was meer schijnbare zelfstandigheid had bekomen, maar ook meer dorstig van aard was geworden, sprak, terwijl de kastelein de dames opzocht, den zwaarlijvigen bruin uit het kabinet aan, maar vernam niets van het hevige rumoer dat *achter* plaats greep.

‘Zet de zotskap op, domoor,’ riep de wederhelft des heeren BROES, krachtig met de vuist op de bruin lederen tafel slaande: ‘scheelt het daarboven, of hoe heb ik het anders? Dien bogchel ten eten, kunt ge 't zelf niet op, hé wat beduiden die kunsten.....?’

‘Maar, beste, ik wilde.....’

‘Oorlam!’ schetterde de dame, zich nu met de vuisten

in de zijde zoo digt voor den *man* plaatsende, dat hij vreesde, door den ver vooruitstekenden gevel zijner gade van het gezigt te worden beroofd. ‘Oorlam! is dat je best doen, om de zaken op gang te brengen, waar je reeds maanden van pochte? Zeg, mijnheer BROES, is dat de belangen van je gezin behartigen?’

BROES deed eene schrede achteruit, daar hij hoe langer zoo meer voor het reukwapen zijner gade bevreesd werd. - ‘Zeg, mijnheer BROES,’ vervolgde de dame, ‘is dat raadplegen en handelen in overeenstemming met je wettige vrouw en je verstandige dochter?... is dat niet de Jan Hen uithangen, mijnheer BROES, om je met keukenzaken in te laten, en *menschen* ten eten te vragen, terwijl je geen cent verdient?’.....

‘Maar, maar,’... stotterde BROES, steeds achteruit tredende.

‘Maar, maar, mijnheer BROES,’ vervolgde de dame, ‘ik zeg je, 't zal niet gebeuren. Ik ben er gelukkig óók nog; wij zullen ons niet laten versukkelen, wij zullen.....’

‘Maar! maar!’ schreeuwde BROES vrij hevig, daar hij, met den rug tegen den muur staande, en de furie vóór zich ziende, het al te benaauwd kreeg, ‘ik wil toch spreken, ik moet toch zeggen..... het is een geheim..... juist een geheim..... hoor mij toch aan!’

Het woord *geheim* had een weldadigen invloed, en nadat het wapen was teruggetrokken, werd het den armen kastelein vergund, de toedragt der zaak te verhalen, en de oude jufvrouw, zoowel als hare dochter, die, gedurende de zamenspraak (?) der ouders, eene aanhitsende mimiek had getoond, luisterde met belangstelling, zoodat de verloste kastelein, in 't einde ongedeerd naar de koffijkamer kon vertrekken, met de lieve boodschap, dat het der dames - ‘veel eer en genoegen zou wezen.’

Een geheim, waardoor men rijk zou worden - dàt was iets, waarvoor de dames zich gaarne wat moeite gaven en de inbond van VOLTERS portefeuille, waaruit men reeds sinds lange geput had, was weder *goed* voor het maal van dien middag.

De geheimzinnige geldverschaffer trad, toen *alles* gereed was, met den heer des huizes de eetkamer binnen, en werd door de dames allerminzaamst ontvangen.

'Och heden!' zeide de jufvrouw, den gast met eene neiging begroetende: 'wij hadden ons niet durven vleijen, u heden aan onzen eenvoudigen disch te zullen zien; 't is waarlijk veel eer.'

'En veel genoegen,' zeide jufvrouw NETJE, mede neigend. 'Hoe vaart u, mijnheer KNIPPEL? Wij zagen u niet in een geruimen tijd.'

'Dank je, dames,' zeide het mannetje, en nam de plaats aan het boveneinde der tafel, die hem, met een vriendelijk knijplachje, door jufvrouw NETJE was aangewezen, lagchende in bezit.

'Als u het eenvoudige maar voor lief neemt,' hernam de oude jufvrouw: 'wij hebben hoegenaamd geen omslag gemaakt;..... onder vrienden.....'

'Regt zóó,' zeide SIMON, en liet er bij abuis op volgen: 'Men leeft om te eten, niet waar?'

Het diner nam een aanvang, en terwijl KNIPPEL zich danig te goed deed, rolden de oogen der beide dames onafgebroken over de tafel, niet zelden waarschuwend de blikken van BROES treffende, die, wat er ook van komen zou, deed alsof hij te huis was.

'Waar is DANIËL?' vraagde BROES eindelijk, toen hij grond begon te voelen.

'DANIËL? wel, DANIËL is uit,' antwoordde de gade, de gelegenheid, dat BROES haar regtstreeks aanzag, te baat nemende, om hem een signaal te geven, dat alles behalve vriendelijk was.

‘Uit?’ zeide BROES, die het teeken niet scheen te begrijpen. ‘Uit? waar is hij dan heen?’

‘Wel, toen hij even vóór u te huis kwam,’ hernam de dame vriendelijk, dewijl ook SIMON haar aanzag, ‘kwam er juist een berigt van dien courantenjongen - van MUR - dat hij weder ongesteld was geworden, en of DANIËL eens bij hem wou komen. De goede jongen gunde zich toen geen tijd om iets te gebruiken,’ vervolgde zij, KNIPPEL met een medelijdend gezigt aanziende, ‘en, schoon ik hem volstrekt eerst iets klaar wilde maken, liep hij terstond naar zijn vriend en is nog niet terug.’

‘Des te beter,’ zeide KNIPPEL, zich ter deeg op zijn gemak zettende. ‘Komaan, BROES, de fijne flesch! en dan zullen wij onze zaak onder acht oogen bepraten.’

De fijne flesch! Al had BROES op water en brood gezeten, dan had hij er geen kunnen opbrengen; BROES dacht aan de portefeuille. De dames trilden inwendig, maar dachten aan het geheim - en toen - ook aan de portefeuille, en de jonge jufvrouw, die bijzonder gevat was, had den wenk harer moeder spoedig verstaan, en ging, om het beste uit den kelder voor den waarden gast naar boven te halen.

De flesch moest wel zeer diep in den kelder hebben gelegen, want er verliep ruim een kwartier, voordat NETJE, al hijgende, met het bedoelde voorwerp terug kwam.

Nadat de oude TRIEN met de overblijfselen van het middagmaal naar de keuken was gesukkeld, en de wijn door KNIPPEL ‘tamelijk, tamelijk’ was genoemd, vingen de dames een zenuwachtig breispel aan, waarvan het thema: ‘tikketikketik’ geen enkele variatie onderging. BROES stak zijn pijp aan. SIMON deed desgelijks, vleide zijne kleine figuur in eene schier horizontale ligging, en, toen hij bespeurde dat de blikken

der dames wilden zeggen: ‘nu is het uwe beurt,’ toen kuchte hij zeer geheimzinnig - en kuchte nogmaals.

Pauze. -

‘Ja, ja,’ ving SIMON KNIPPEL eindelijk aan, ‘ik zal u de kunst leeren, om rijk te worden, maar vooraf zeg ik u, wij moeten vertrouwelijk spreken; en dewijl mijn geheim inderdaad geen geheim is, maar van de bestiering der zaak zelve alles af hangt, zoo hoor mij geduldig aan.’

Deze vrij onduidelijke rede bewerkte, dat de drie toehoorders den spreker schier gelijktijdig aanzagen, en, ware KNIPPEL timide van aard geweest, hij zoude, niet zoo vrij als hij het nu deed, hebben vervolgd: ‘Welnu, ik leef sedert bijna achttien jaren van een ligt gewonnen kapitaal. Ja, vrienden, ik was kruijer in Amsterdam, en had het sober genoeg. Ziet, op zekeren dag kwam er een oud wijf mijn pothuis voorbij, en zeide: “SIMON, wilt gij rijk worden?” - Ik lachte, maar de vrouw, die mij rijk zou maken en zelve zwavel verkocht, zeide zóó krachtig: “ik kan het,” dat ik, zeer nieuwsgierig, haar in het pothuis liet komen. Voor drie stuivers was ik de man, en, nadat zij mij verzocht had, de deur te sluiten, trok zij van onder den berg met zwavelstokken een smerig spel kaarten te voorschijn. 't Ging zeer geheimzinnig toe, maar nadat zij eenigen tijd de kaarten geschud en op een tafeltje had uitgespreid, ving zij aan: “SIMON, de loterij! uw geluk zit in de loterij,” en hoe nu de twee boeren bewezen, dat ik met een vriend moest zamen spelen om gelukkig te zijn, en hoe zij uit de kaarten het cijfer las, waar mijn fortuin van af zou hangen, dat weet ik niet; maar zeker is het, dat ANDRIES VOLTER voor mijn geheim het geld schoot, dat wij met het bewuste nommer ons geluk beproefden, en dat LEVI, de jood, ons den kapitalen prijs van twintig duizend gulden te huis bragt.’

‘En is dat het geheim om *ons* rijk te maken?’ riep

de oude jufvrouw vrij schel, terwijl zij met de losse breinaald het woordje *ons* nader bepaalde.

‘Wacht, wacht, jufvrouw BROES,’ lachte KNIPPEL, ‘wij zijn er nog niet; de loterij moet het zijn, de loterij en niets anders, maar.....’

‘Maar, maar,’ riepen moeder en dochter schier gelijktijdig, ‘dat is een nietswaardig geheim; - wij wisten dat reeds lang, - wij hebben dat reeds beproefd, wij.....’

‘En altijd zonder winstgevend gevolg,’ viel KNIPPEL in.

‘Wel zeker, wel zeker!’ riep NETJE, ‘gij houdt ons voor den zot, gij bedriegt ons.....’

BROES hield zich stil, en zag naar de deur, maar KNIPPEL, niet uit het veld geslagen, hernam: ‘Geduld, een oogenblik geduld, mijne dames! - en toch moet de loterij u geluk aanbrengen; - hoort nog een oogenblik - de waarzeggende vrouw zeide meer.’

‘SIMON, met *dit* nommer zult gij winnen,’ waren hare woorden, ‘maar het zal *u* slechts éénmaal baten; wilt gij echter later een vriend gelukkig maken, speel dan op hetzelfde nommer voor hèm, en de fortuin zal ook dien vriend gunstig zijn.’

‘En dat nommer.....?’ riepen de dames.

‘Dat is mijn geheim,’ lachte SIMON, maar vervolgde snel, aan de blikken der dames bespeurende, dat zij niet bijzonder op kortswijl gesteld waren: ‘Welaan, dat nommer zal ik u zeggen, onder deze voorwaarden,’ - en SIMON blies vervaarlijke rookwolken uit - ‘dat gij mij het sommetje van zestig gulden vooruit, en de helft in uwe winst daarna zult schenken.’

't Zou lastig, vrij omslagtig en onbeduidend tevens worden, om het verwarde discours neder te schrijven, dat nu tusschen het viertal plaats greep. De gedachten, die in een half uur tijds door die vier hoofden renden, zouden, opgeteekend, heel wat bladzijden kunnen vullen.

Mijnheer BROES zag niets dan prachtige nachtuilen - stuiptrekkende nachtegalen - loterijbriefjes - geheimzinnige nommers - welbeladene tafels - fijne flesschen.... tot zelfs prachtige lijkstaties voor *over*dierbare betrekkingen toe, terwijl DAANTJE met de portefeuille soms wonderlijk er tusschen in sprong en VOLTER om de voordeur keek.

Jufvrouw BROES*senior* had nijdige vechtbeelden voor de oogen: bedrog - waarheid; alles verliezen - veel winnen; bedelen - in een koets rijden; er onder - er op - en ook *haar* kwam VOLTER voor den geest, die de driehonderd gulden voor DANIËL opeischte, maar straks zag zij hem in de diepte der zee, in de nabijheid van een paar haaijen, die elkander den buit betwistten.

De jonge jufvrouw NETJE had illusiën, aan haren teederen leeftijd eigen: de honderd duizend - vijftig duizend - rijke ouders - rijke erfdochter, begeerlijk! - misschien wel een luitenant of - een jonkheer! - op een kasteel! - Papa en mama dood - een andere naam! - de titel van mevrouw! - leve de loterij! Wat den heer KNIPPEL betreft, ook hij dacht het zijne. Bijna achttien jaren geteerd. Achttien jaren lang in elke loterij de fortuin gesard, veel verloren - niets gewonnen. Het restje bijna verslonden - de gelden van DAANTJE een geschikt redmiddel. Het nommer der zwavelvrouw, en, al was het tweede gedeelte harer voorspelling door hem gelogen, *dat* nommer was een gelukkig nommer, het pothuis! - bah! - dat was een beeld der verschrikking.

In 't einde - de vooruitzigten der Broesenfamilie waren zóó slecht (want *de Nachtegaal* zong nog altijd het hoogste lied) en de piepstem van het gebogchelde mannetje klonk zóó overredend, dat er, na veel gepraat, door de dames besloten werd, dat KNIPPEL tien gulden vooruit, het geld voor het lot in handen en een derde in de winst zou genieten.

't Was *alles* winst;... KNIPPEL sloeg toe en terwijl hij, zoo als men was overeengekomen, het nommer op een papier schreef, opende de echtgenoot des heeren BROES de onderlade der bruingeverwde hoekkast, nam de portefeuille, en, van de vier honderd gulden in bankpapier, die er nog in waren, hem de gelden voor het lot, benevens het bedongene, uitbetalende, stak zij KNIPPEL DANIËLS eigendom toe en ontving tegelijkertijd van hem het papiertje, waarop het nommer 999 haar den uitroep: ‘Drie staarten!’ ontlokte.

Zesde hoofdstuk.

Vuurrood en met een kloppend hart was de jonge SILS de onderwoning der oude vrouw MUR binnen getreden. ‘Is JOC ziek?’ was zijn eerste vraag, toen de oude vrouw, met den vinger op den mond, hem naderde.

‘O, mijn God! ja,’ zuchtte de oude ziel bijna odverstaanbaar. ‘Mijn goede, mijn beste JOC! zijn kwaal is met hevigheid teruggekomen. Dezen morgen heeft hij eene akelige bloedspuwing gehad. Ik, oude sloof, o, mijn God! wat zal ik beginnen?’

DANIËL zag de oude vrouw aan alsof hij de zaak niet regt begrepen had, maar toch, hij had het wel degelijk verstaan, en de treurige tijding was hem zoodanig ‘in de beenen geschoten’, dat hij zich aan de tafel moest vasthouden, om staande te blijven. Eenige oogenblikken stond hij zoo, en hij was weer de DANIËL van vroeger, het kind, het afhankelijke, het zwakke kind - maar, eensklaps, als bragt de plaats, waar hij in weinige maanden zooveel goeds leerde en in kennis en verstandsontwikkeling zoo zeer gerijpt was, hem tot zelfstandigheid, vatte hij de hand der bevende oude en fluisterde op zijn eigenaardigen, goedhartigen toon: ‘Schep moed, beste grootmoeder, schep moed! De God, dien gij mij leerdet

kennen, zal u niet verlaten; vergeet toch niet wat gij mij voor weinige dagen zeidet:

> ‘Hoe moeilijk hier de weg ook schijn',
> Het eind zal zeker zalig zijn.’

“O! mijn jongen, mijn goede DANIËL,” stotterde de oude vrouw,’ gij weet niet hoe gedurig en ieder oogenblik mijne gebeden om sterkte en kracht naar boven rijzen, maar ach! het is zoo'n zware beproeving, en..... en.....’ maar de oude vrouw kon niet verder spreken.

‘Ga toch zitten, goede grootmoeder,’ hernam DANIËL, daar hij zag dat het krukje, waarmede de oude vrouw zich staande hield, aan hare bevende hand dreigde te ontvallen, en, haar ondersteunende, geleidde hij haar naar haar gewonen zetel.

‘DANIËL,’ klonk eene zachte vrouwenstem uit een aangrenzend vertrekje, dat het kamertje van JOC was.

DANIËL ondervond weder diezelfde trilling, welke hij altijd gevoelde, wanneer hij onverwacht de stem van RIEKA vernam. 't Was een onverklaarbaar gevoel, 't welk hem dan steeds bekroop, en zelfs nu, gereed om den vriend te bezoeken, deed hem dat onverwachte geluid ontroeren; maar toch, zonder een oogenblik te dralen, trad hij MURS kamertje binnen en op diens legerstede toe.

RIEKA zat voor de bedstede van den dierbaren kranke, en, met een pijnlijk knikje, waarin tevens dank lag opgesloten dat DANIËL zoo spoedig gekomen was, reikte zij hem de hand en trok hem tevens, ongevoelig, nader aan de bedstede.

‘Hoe gaat het, JOC?’ waren de eerste woorden, die DANIËL met bevende lippen uitte, schoon hij zich zelven die vraag had kunnen beantwoorden, doch, van medegevoel doordrongen, zoo spoedig geene andere woorden kon vinden.

MUR sloeg de oogen op, beschouwde DANIËL met een

doffen blik en, terwijl een diepe zucht aan zijne lippen ontvlood, plooiden zijne bleeke lippen zich tot een vriendelijk lachje; even als RIEKA gedaan had, stak hij den jongen de hand toe, sloeg daarna zijne blikken naar boven en vouwde zijne handen, als wilde hij zeggen: ‘Bid God; als Hij wil, zal het beter gaan.’

DANIËL verstond de bedoeling, en ook *hij* bad den Almagtige, uit den grond zijns harten, om beterschap en leven voor den goeden JOC. 't Was een somber toeven aan dat droevige krankbed. De lijder, die daar zoo bleek en dof ter neder lag, verviel niet zelden in een pijnlijk hoesten, waarvan de treurige gevolgen het hart der omstanders als met looden kogels bezwaarden.

Ja, wèl waren het looden kogels, die op het gemoed van haar drukten, van haar, het lieve en minnende meisje, dat zich geen andere toekomst kon scheppen, dan die der beproeving, der rouwe. O! het was, alsof iedere kuch, alsof iedere hoest van den beminden lijder een nijptang ware, die haar de borst zamenperste..... Zoo goed! zoo braaf! zoo trouw!..... de vriend, die haar zoo dikwerf van zijne teerste liefde de verzekering gaf, die ook *haar* zooveel geleerd en opgebouwd had voor hooger heil; de man, aan wiens zijde zij zoo gaarne het lief en leed der aarde gedeeld, in wiens nabijheid zij zoo gaarne haar gansche leven had doorgebragt..... O! hij lag daar nu, zoo broos, zoo krachteloos ter neder; de herstelling waarover zij zich in den aanvang des winters zoo onuitsprekelijk verheugde, het was, helaas! eene schijnbare geweest - de vijand had zich teruggetrokken om de zorgelooze vest later met vernieuwde kracht, te bespringen.

‘Ach! hadden wij beter gezorgd!’ zuchtte het lievende meisje bij zich zelve, ‘waren wij meer omzigtig geweest en had hij zich meer in acht genomen! welligt... welligt... maar nu.....’ en telkens vatte zij de hand des beminden

en drukte die zacht, als wilde zij zeggen: ‘Ga toch niet heen. JOC, mijn dierbare JOC, blijf bij uwe RIEKA.’

‘Ga toch niet heen!’ ja, dat zeide die handdruk; en *hij*, die ook zoo gaarne blijven wilde, die ook zulke schoone beelden in de toekomst had gezien, die van liefde en zaligheid en huwelijksheil had gedroomd, en reeds huwelijksbloesems in den geurigen bloemhof zijner verbeelding had zien bloozen, hij drukte dat lieve handje innig weder en bad God om vergeving, dat hij nog niet los was van de aarde, dat hij nog niet rijp was, om alles te verlaten, dat hij *haar*.... misschien.... *nog* liever had, dan den Heer, maar ach!..... zij was zoo goed, zij was hem zoo dierbaar, en hij - hij zou haar zoo gaarne de zijne noemen, haar steun en haar schut zijn; en, als wilde hij den doodsengel verteederen, zuchtte hij zacht: ‘Ik ben nog zoo jong, ik ben nog zoo jong!’

‘Ga toch niet heen! blijf, blijf nog wat met ons!’ die wensch, die bede trilde ook gedurig op DANIËLS lippen, en hij, die den engel der verschrikking van verre zag staan, met den graauwen mantel des geheims om de dorre leden geslagen, hij geloofde niet, dat die mantel zoo spoedig kon worden weggeworpen, dat die ontvleeschde beenen zoo ras konden naderen en dat die ontvleeschde, half zigtbare armen sterk genoeg waren, om JOC weg te voeren, weg - van zijne oude grootmoeder... weg - van het schoone meisje en weg van hem, van hem, die JOCS eenige vriend, zijn dankbare vriend was.

En daar binnen, daar, in die andere kamer, zat in den ouden leunstoel er nog eene, wier eenige gedachte - gebed was. Ja, terwijl zij haar zwak gehoor scherpte, om uit het naaste vertrekje te vernemen, of het met den dierbaren kleinzoon rustig bleef, terwijl zij het kooltje in het steenen komfoor oprakelde, waar het gerstenwater op trekken moest, terwijl zij zag en hoorde, en bezig

was met hare handen, zweefde de geest der oude toch in hooger spheren; daar drong hij door tot voor den troon des Allerhoogsten, en smeekte zonder ophouden om uitkomst, om genezing en leven, voor haar eenigen steun op aarde, en het: ‘Uw wil geschiede!’ was schier te zwaar om toe te voegen aan de bede: ‘Geef mij mijn JOC weder!’

Verscheidene dagen verliepen er, doch in den toestand des lijders kwam geene verandering.

De goede oude was niet in staat, den dierbaren kleinzoon alleen te verplegen; gelukkig, dat RIEKA en DANIËL haar trouw ter zijde stonden. O! het gaf het minnende meisje een dankbaar gevoel, dat zij niet tot een stand behoorde, die het onvoegzaam oordeelt, dat het meisje den minnaar aan zijne sponde verzorgt; het was haar een wellust, zijne minste wenschen te raden en te voorkomen, en, ofschoon zij de betrekking als bonne had moeten vaarwel zeggen, dewijl die niet met hare roeping aan het ziekbed te vereenigen was, zoo vreesde zij niet, dat het haar later aan dak of voedsel zou ontbreken, neen, zij dacht er niet aan, zij dacht slechts - aan haren lijdenden vriend.

DANIËL was vrij; de kofijkamer der *Nachtuil* vereischte zijne tegenwoordigheid niet, en - was de jongen veel van huis, de keuken had er geen schade bij. Bewaren of opwarmen, daar hielden de dames BROES niet van, en, werd het bed niet beslapen, 't bespaarde slijtaadje en won het zeepgeld, zoodat men, met algemeen overleg, den jongen liever uit had, dan men hem te huis zag; tot groote blijdschap van den meêlijdenden vriend.

Ja, het was wel een treurig en aan de vriendschap gewijd leven, dat DANIËL weken achtereen leidde. In weerwil dat alles werd aangewend om de herstelling van den lijder te bewerken, verergerde zijn toestand zigtbaar. De kundige arts gaf weinig moed, en de gedurige her-

haling van het gevreesde verschijnsel sloopte het reeds zoo zeer verzwakte ligchaam.

't Was zondag namiddag. Vrouw MUR was vermoeid en dof op haren zetel in slaap gevallen. JOC had weder kort te voren benaauwde oogenblikken gehad. RIEKA zat aan het hoofdeinde zijner bedstede, terwijl DANIËL, vrij duidelijk en zonder haperen, het zesde hoofdstuk uit Mattheus' Evangelie voorlas. DANIËL sloeg eindelijk het boek digt en eene diepe stilte bleef er in het vertrekje heerschen. Weinige minuten mogt die stilte zoo hebben voortgeduurd, toen de oude vrouw zich op den drempel vertoonde en RIEKA wenkte, dat zij nader zou komen.

Het meisje liet de hand des vriends met een zacht drukken los, en trad op de oude vrouw toe.

'Hoor eens, RIEKA,' ving JOCS grootmoeder aan, 'ik geloof waarlijk, dat ik zoo even in slaap was gevallen, althans het was mij juist, alsof ik in de kerk zat te bidden, en daar eene stem vernam, die zeide: "Gij zult uwe onderlinge bijeenkomsten niet nalaten." RIEKA! ik dacht er zoo even over na, en ook, dat ik al sedert de drie weken, dat JOC zoo naar is, niet in de kerk ben geweest; nu dacht ik verder, RIEKA, of ik mij daarmede ook bezondigde, en of onze gebeden ook beter zouden verhoord worden, als wij ze - *daar* opzonden; zie RIEKA, het is zondag middag, en als het nu met onzen goeden JOC rustig blijft, dan wenschte ik zoo gaarne naar de avondkerk te gaan, om er God met de gemeente te bidden.'

'En zoude God ons *daar* eerder verhooren, dan *hier?*' vraagde het meisje, terwijl zij de oude vrouw liefderijk aanzag.

'Ik weet het niet, RIEKA, ik weet het niet,' hernam de oude met een bedenkelijk hoofdschudden, 'maar wij mogen niets onbeproefd laten. Zie, mijn kind, de groote kerk is niet ver van hier, te zes ure begint de avond-

dienst, gij zult er mij wel heengeleiden, niet waar?'

RIEKA, die alles had opgeofferd, om steeds ter verzorging bij den vriend te kunnen zijn, die de meeste nachten om zijnentwil wakend had doorgebragt, en zich maar zelden eenige rust gunde, gevoelde aanvankelijk weinig opgewektheid, om met de oude vrouw ter kerk te gaan, doch zij kon, zij mogt der goede ziel niet weigeren, om haar in de vervulling harer begeerte behulpzaam te zijn, en stemde dus met de woorden: 'Ik zal u geleiden, lieve grootmoeder,' het verzoek toe.

Het zware klokgebrom der groote kerk verkondigde, dat de avonddienst een aanvang zou nemen.

Vrouw MUR, met haar schoudermanteltje omgeslagen, ging langzaam, op haar krukje leunende, en aan de andere zijde door RIEKA ondersteund, met de menigte vooruit, die naar het Godshuis opging.

De zon was nog niet ondergegaan, maar toch schitterden de hooge kruisramen van het groote gebouw reeds van het licht, dat er binnen was ontstoken, en 't was als spraken de ramen naar buiten: 'Komt allen hier, die het licht liever hebt, dan de duisternis.' Vrouw MUR betrad met RIEKA het voorportaal van 's Heeren woning. Welluidend en statig ruischten de orgeltoonen, langs de wanden van het voor de oogen onbegrensde gebouw, waarin het ontstoken lamplicht met de uitdoovende dagtoorts een zegevierenden kamp voerde.

Krachtig en plegtig steeg de vóórzang, een loflied aan God, naar boven, en terwijl de beide vrouwen twee plaatsen achter den preekstoel in bezit namen - want ook in den tempel verbroederen zich de rijken niet gaarne met hunne arme medechristenen, en laten, zonder bezwaar, de slechtste plaatsen aan hen over - betrad de evangeliedienaar het gestoelte, en sprak een kort gebed uit, waarvan de gedienstige stovenzetsters, met ongeduld op het 'amen' wachtten, om, met gloeijende

kooltjes en onbezette plaatsen, in vernieuwde woede, hare dubbeltjes-jagt te kunnen voortzetten, zonder misschien ooit aan Mattheus XXI vers 12 en 13 gedacht te hebben.

De beide vrouwen, daar achter den preekstoel gezeten, verstonden wel is waar de leerrede niet, maar hoorden toch de galmen: ‘Vertrouw....’ ‘'s Vaders lief....,’ ‘lijdzaamh....,’ ‘berust....’ en zoovele andere nog die voor hare eenvoudige zielen voldoende waren, om er de heilzame slotsom uit op te maken: ‘Wat God doet, is wijs en goed.’

Ja, die gevolgtrekking gaf der oude weduwe wezenlijke rust; zij had des leeraars toepassing niet meer van noode, en, vermoeid van 't zorgen, vermoeid van 't ingespannen luisteren, verpoosde zij zich, door haren God nogmaals in Zijn heiligdom te bidden, maar geraakte - het was haar te vergeven - langzamerhand in een dommelenden slaap.

Ook RIEKA had moeite, hare aandacht bij de galmen te bepalen. Ook zij had het begrepen, dat 's Heeren wil wijs en goed is, maar toch, het beeld des doods, dat haar steeds zoo dreigend voor den geest trad, beangste haar bovenmate, en met, door het uitgestane leed, verbleekte kaken, staarde zij in de donkere tempelgewelven, en wenschte zich bij den vriend terug.

Zoo als RIEKA daar naast die oude dommelende vrouw zat, met het lieftallige hoofdje naar boven, en met die zielvolle oogen in de verborgene tempeldiepten starende, leverde zij met de eerste een schilderachtig kontrast op.

‘'t Is, helaas! eene waarheid, dat van die honderden, die zich als Christenen in het Godshuis vereenigen, zoo velen met geheel andere dingen vervuld zijn, dan de hoogere, waarmede zij zich moesten bezig houden. Hij moet wel schitteren, de leeraar; hij moet wel naar alle zijden bloemen strooijen en kunstmatige knaleffecten te weeg brengen, die tot bewondering en verrukking dwin-

gen, wil hij - al zij de rede ook nuttig en goed - de algemeene aandacht boeijen. Helaas! mooije shawls *hier*, elegante hoedjes met prachtige pluimen *daar*, walmende kooltjes op zijde, het bont van mevrouw A. wat verder, de prachtige klampen aan het kerkboek van freule B. daar ginder, de gitzwarte knevels van den luitenant C. in de hooge bank, en de lieve gezigtjes van zoovele teedere schepseltjes, overal verspreid... nogmaals helaas! 't ligt alles meer onder het bereik van den zinnelijken mensch, en, de dingen, die des Geestes Gods zijn, vat hij niet.

Zeker ook vatte *hij* die hoogere zaken niet, die reeds bij het begin van 's leeraars nuttige, maar niet vuurwerkachtige rede, om zich te verzetten - dat is uit verveling - was opgestaan, en nu het schoone gedeelte der christelijke vergadering met welgevallige blikken overzag. Was het ook om zich te verzetten, of wel om de aandacht tot zich te trekken, dat hij, die in de overdekte, met groene gordijntjes afgesloten bank stond te kijken, den zijden zakdoek met zwier te voorschijn haalde, en na dien uit de vestzakflacon met reukwerk te hebben bevochtigd, even bevallig, nader aan zijne reukzenuwen bragt? Was het al verder, om te toonen dat die preek ‘niet geleerd’ of niet zoo ‘mooi’ was, als *hij* hem zou houden, indien hij predikant ware, dat hij met den rug in het hoekje ging leunen, en achter den preekstoel zijne blikken gerigt hield? Welligt was dit de drijfveer der verplaatsing zijner dierbare figuur geweest, maar, toen hij achter dien predikstoel een ‘slapend oud wijf,’ en naast haar een aanvallig kopje had waargenomen, dat er bijzonder interessant uitzag, toen was, al wat leerrede of spreker betrof vergeten, en hield hem zijn duiveltje, dat ook mee ter kerk was gegaan, met niets anders bezig, dan met de bekoorlijke blonde, die achter den preekstoel zat.

Zoo al niet aan de rede zelve, dan toch aan den toon, waarop de laatste zinsneden werden uitgesproken, bespeurden velen der toehoorders, en ook de jongman in de bank met de gordijntjes, dat het ‘amen’ welhaast zoude volgen, en ofschoon het ‘eindelijk’ nog komen moest - hoewel een ‘ten slotte’ was voorafgegaan - verdwenen reeds vele hoeden van manshoofden en tuurden heel wat oogen op de psalmborden, om te zien ‘het hoeveelste’ men hebben zou.

Ook het ‘eindelijk’ liep af, en, na de eenvoudige maar heerlijke woorden: ‘Ons leven is sterven, maar het sterven des vromen is leven bij God; zóó zij het met ons allen’, sprak de leeraar het ‘amen!’ en terwijl nu alle hoeden de mannelijke hoofden verlieten en bijna alle menschen eensklaps schrikkelijk verkouden werden, kwam de oude vrouw MUR weer tot het bewustzijn, dat zij zich in de kerk bevond, en ving van het hartelijke nagebed méér klanken op, dan zij in den beginne had waargenomen, en hoorde met innige ontroering, dat de leeraar ook bad om geloove voor zwakken, om genezing voor kranken en om kracht voor beproefden.

Nog eenmaal weerkaatsten de tempelgewelven het lied der gemeente, de zegen werd uitgesproken - de avonddienst was geëindigd, en de organist, die zijne uitstekende gaven, bij psalmen en gezangen, maar weinig had kunnen ten toon spreiden, hernam zijne vrijheid en deed het zware instrument nog eens daveren en brommen, en fluiten en klagen en echo'tjes geven, zoodat hij er zelf met het hoofd van heen en weder laveerde, en de orgeltrapper eindelijk roepen moest: ‘Schei maar uit, want de koster en de stovenzetsters hooren er toch niet naar.’

Met een kloppend hart keerde ook RIEKA, aan de zijde der oude vrouw, huiswaarts, en, alleen vervuld met de begeerte om weder bij haren JOC te komen, bemerkte zij het zachte gehm! niet, dat achter haar gedurig herhaald werd.

Een zacht tikken op den linker schouder deed het meisje eindelijk verschrikt omzien, en terwijl een sterke *eau de la vende* lucht haar als bedwelmde, fluisterde een vleijende mansstem woorden, welke zij maar half verstond en in het geheel niet begreep.

Het gerij der koetsen was zóó druk en het aantal huiswaarts keerende voetgangers zóó groot, dat de oude vrouw, door al die beweging, van den jongman, die aan RIEKA'S andere zijde voorttrad, niets bespeurde, tot het onschuldige meisje, dat werkelijk last van den sterk riekenden indringer begon te krijgen, overvol en verlegen als zij was, met de luide woorden: 'Gij moest mij met rust laten,' hare opmerkzaamheid wekte.

Verbaasd door dien plotselijken uitval, hield de oude vrouw stil en, het hoofd opbeurende, zeide zij bedaard: 'Wat wilt gij, Mijnheer?'

'Ik?... van u - niets,' zeide de jongman. 'Of ja,' vervolgde hij, 'gij moest zoo goed willen zijn, mij ten uwent een kopje koffij te schenken....'

De oude vrouw, voorover op haar krukje geleund, zag den jongman in eene schuine rigting nog eenige oogenblikken stilzwijgend aan, maar eindelijk, haren gang voortzettende, zeide zij, terwijl RIEKA zich vast aan hare zijde drong: 'Ga mede, zoo gij lust hebt.... het zal u misschien goed doen.'

DANIËL was bij den kranken vriend te huis gebleven. 't Was met JOC nog al rustig, en DANIËL was niet jaloersch, maar toch, hij vond er eene groote voldoening in, dat de vriend geheel aan zijne zorg was toevertrouwd. Met onbegrijpelijke zorgvuldigheid lette hij op de bewegingen des vriends, om hem, vermoeid van het langdurige te bed liggen, die ligging zoo gemakkelijk te maken als mogelijk was. Ieder oogenblik ging hij met de lamp naar het voorkamertje, om er op den kleinen koekoek te zien, of het al tijd van innemen was. 't Bleef rustig, JOC had ingenomen, DANIËL zat weder voor de

bedstede en las in het Boek der Boeken, dat, hem sedert onlangs bekend, reeds zoo dierbaar was geworden.

Eensklaps sprong hij verschrikt op, daar JOC, met een krachtige stem, zoo als men sedert zijne instorting niet van hem gehoord had, hem bij zijn naam riep.

'Wat is er, wat wilt gij, JOC?' zeide DANIËL ontsteld.

'RIEKA! RIEKA! waar is RIEKA? waar is grootmoeder?' riep JOC weder, terwijl hij in eene akelige benaauwdheid de dekens, voor een gedeelte, met de beide handen van zich afwierp.

'Zij zijn naar de kerk, beste vriend,' antwoordde DANIËL snel.

'Naar de kerk!' riep JOC weder, 'zij moeten hier komen, DANIËL, ik ben benaauwd... RIEKA! RIEKA! eenige - dierbare RIEKA! Groot-moeder! - God!' - en DANIËL zag - en eene rilling voer hem door al de leden - eene ontzettende herhaling van de ijselijke kwaal had den lijder aangetast.

In de grootste verlegenheid, niet wetende wat te beginnen, bood DANIËL zijn vriend eenige onbeduidende hulp, en bleef toen weinige oogenblikken verbluft en besluiteloos staan.

'Help! help!' riep hij eindelijk, in de hoop dat goede buren zijn angstigen toestand verligten en den vriend de noodige hulp zouden bieden; maar op zijn geroep verscheen niemand.

'JOC! beste JOC! sterf toch niet,' hernam DANIËL hartstogtelijk, daar zijne kinderlijke verlegenheid geheel was teruggekeerd. 'Ik zal gaan, ik zal hulp halen, JOC! JOC! om Gods wil....' en in allerijl snelde hij naar de deur, maar, op den drempel gekomen, klonk zijn naam uit den mond des vriends hem nogmaals, wèl zacht, maar toch zóó beteekenend in de ooren, dat hij weder terug liep en met de woorden: 'Hemel! wat moet ik doen?' den vriend bij de vermagerde hand greep.

Een klam zweet parelde MUR op het aangezigt. Met een blik, die DANIËL diep in de ziel drong, zag hij hem aan. Twee groote tranen glinsterden, bij het lamplicht, in des lijders matte oogen; hij wilde spreken..... hij kon niet..... 'Grootm..... RIE... KA,' stamelde hij ten laatste; nog een snik ontvlood er aan zijne lippen en DANIËL stond als versteend..... bij het lijk van zijn goeden vriend JOC.

Als versteend stond de jonge SILS; hij zag, maar wist niet wat hij zag; hij hoorde - niets, niets - want hij zelf was als versteend en de dooden spreken niet; hij gevoelde - ja, hij gevoelde onuitsprekelijk veel - maar, wàt hij gevoelde - hij wist het niet. Hij wist niet, dat JOC*dood* was; - hij had er geen besef van, maar toch, toch - JOC was waarlijk *dood*, en toen DANIËL eindelijk uit zijne verdooving ontwaakte riep hij met eene bevende stem: 'Dood! dood!' en een hevige tranenstroom gaf ontspanning aan het beklemde gemoed.

De huissleutel draaide in het slot, stemmen klonken voor de deur - de stem van RIEKA: 'Wacht, grootmoeder, gij beeft zoo.' DANIËL kreeg een gevoel, als wierd hem een emmer koud water over het brandende ligchaam geworpen. De deur ging open - DANIËL huiverde. - RIEKA'S stem: 'Voorzigtig, grootmoeder, het drempeltje.' - DANIËL rilde. - De stem der oude: 'Kom binnen, Mijnheer, zoo gij lust hebt.' - DANIËL was niet in staat, een voet te verzetten. - RIEKA'S stem: ''t Is hier donker, het licht zal hier naast zijn.' - *Het licht?* - Het angstzweet drong bij DANIËL door alle poriën naar buiten. - Het meisje verscheen in de deur der kleine kamer; zij zag DANIËL..... Hij groette haar niet, hij sprak niet, hij kreeg zelfs geen kleur, maar stond er zoo doodelijk bleek. De gordijn der bedstede beschaduwde het gelaat van den ontslapene; het kleine lampje gaf maar weinig licht, en RIEKA flus-

terde in den gewonen toon der ziekenkamer: ‘'t Is toch goed, DANIËL?’

Goed! O, God! en hij was *dood.* - *Dood*, en zij vroeg of het *goed* was. Wonderbare tegenstrijdigheid. Zeg, lezer, kent ge de zenuwen? 't Is wel waarschijnlijk, maar, indien gij ze kent, dan weet gij ook, dat zij somtijds grillig en geweldig kunnen werken. Zoo ook bij DANIËL - het woordje *goed* werkte vreemd op zijne geschokte ziel; hij wilde zich krachtig houden, terwijl zijn hart bloedde, en plotseling berstte hij in een akelig lagchen uit, dat ijselijk door de vertrekjes schaterde.

RIEKA, door dien onverwachten uitval hevig ontsteld, gevoelde eene zoo wonderlijke suising door het hoofd en daarbij eene ligtheid, alsof de grond haar onder de voeten wegzonk, - maar, zich vermannende, greep zij zich aan een stoel vast, gevoelde hare krachten allengs terugkeeren, vatte met bevende hand het lampje, liep er mee op de bedstede toe, schoof de gordijn ter zijde en zag - bloed, en tegen dat bloed een akelig wit gezigt, waarvan de oogen, wijd geopend, naar hoven staarden; 't was JOC! 't was JOC! - maar zóó, zóó had RIEKA hem nimmer gezien. Hij zag haar niet aan, hij glimlachte haar niet zoo als gewoonlijk tegen, hij wuifde niet, zoo als altijd, wanneer zij na eene kleine afwezigheid terugkwam, met de vermagerde hand; hij lag daar zoo vreemd, zoo akelig! Met een kreet van innige ontroering, waggelde zij een paar schreden terug, ontliet het lampje op de tafel, dat wankelde, maar zijn evenwigt herkreeg, klemde toen de beide handen voor hare schemerende oogen en, met den hartverscheurenden uitroep: ‘Mijn God, hij is dood!’ suisde het haar sterker dan te voren door het hoofd, werd haar alles vaal en flets en ijl voor de oogen, en eindelijk wist ze niet meer, dat *hij* dood was en gevoelde niet, dat *zij* nog leefde.

Ouderdom, vanwaar toch uwe sterkte, bij zooveel ge-

brekkigs? Zijn het uwe brilglazen, waardoor gij licht in de duisternis ziet? Zijn het uwe krukken of stokjes, waardoor gij vast staat, wanneer jeugdigen voor 't leed onmagtig bezwijken? Zeg, oude vrouw, waarom valt ge ook niet vernietigd in uwen leunstoel, nu de kreet: 'hij is dood,' in uwe ooren dringt? Hoe komt het, dat gij *nu* staat, daar gij anders weenende nederzat? Vanwaar uw kracht in dezen akeligen stond, daar u gemeld wordt, dat het eenige wat u van uwe dierbaren overbleef, wreed van u is weggescheurd, daar u het eenige kind van uwen eenigen zoon ontviel, hij, die uw steun was, uwe liefde, uw trots, uw *ik,* uw *alles*! zeg, oude, zeg, ongelukkige, zwaar beproefde, oude vrouw, van waar die kracht.....?

'Van boven.' Ja, van boven! Den strijd van het ligchaam tegen den geweldigen sloopgeest aan te zien, had haar benaauwd en bekommerd; de hoop, die lieve troosteres en gezellin door 't leven, door 't lijdende leven vooral, had haar gedurig tot bidden aangespoord; zij had hem zoo gaarne behouden, haren eenigen JOC, maar thans - die woorden, door den prediker, ook in het nagebed herhaald: 'ons sterven zij leven bij U!' zij had ze niet te vergeefs gehoord: sterven *is* leven, - en, schoon de goede ziel op haar krukje voorwaarts strompelde en niet regt bespeurde, wat er om haar voorviel, evenmin als zij het plotseling verdwijnen van den koffijlustige had opgemerkt, zoo kreeg zij kracht van boven, om bedaard het schouwspel der vernietiging gade te slaan, en terwijl zij, den nu weder strak op het lijk zijns vriends starenden DANIËL bij de hand greep, - want lang kon ze niet alleen staan - zeide zij: 'God gaf hem, God nam hem weg. De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen, de naam des Heeren zij geloofd!' Maar toch - zij weende, de oude, en zij mogt weenen, want haar Meester weende ook toen hij op aarde was.

Zevende hoofdstuk.

Dat avondpartijtje bij een zoet, mooi meisje, in het gezelschap van een dommelend grootje, was hem niet meegevallen, den geparfumeerden kerkganger; die koffij was al bijzonder bitter geweest, die hij er maar even geproefd had, of liever, hij was wreed gewekt uit den zinnelijken droom, dien hij, aan RIEKA'S zijde voorttredende, zoo heerlijk gedroomd had.

'Waarheen....? Naar het koffijhuis. - 't Is er vol. - 'Getempeld...?' - 't Is flaauw, om op ongewone tijden (dat is: anders dan 's morgens) ter kerk te gaan, - dus: 'Waarachtig niet! a bah!' - 'Partij billart? - 'Fiat!' - en hij speelt billart en drinkt voor de frischheid ('s avonds) rood, en nog eens *rood*, en nog een paar *halfjes rood*, tot dat hij eindelijk zelf *heel rood* wordt en, vrij laat, de kerk weder voorbijgaat, waar de preek flaauw was, en het onderhuisje, aan de overzijde der straat, mede voorbijgaat, waar zich een mooi meisje bevindt, doch waar ook een lijk is. Eindelijk komt hij te huis, doch de rijmwoorden '*rood, dood*' willen hem niet uit het geheugen. Die eeuwig wederkeerende rijmpjes of spreuken of woorden - wie kent ze niet? 'Rood, dood; rood, dood' - ging gedurig door het verhitte brein. *Rood* werd hoe langer zoo rooder, akelig *rood*, bloederig

rood..... *dood*, werd boe langer zoo magerder', akelig lang, grijnzende en wenkende. Rood - dood, bonsde het voort in zijn hoofd, en hij droomde - van niets, maar toen hij laat in den morgen ontwaakte, bromden hem nog dezelfde klanken in de ooren, als de nagalm van kerkgelui.

HENDRIK PAPAVER, maar nu (na de opruiming der overtollige letters *d.k.* en *p.a.* en met eene behakking of bespijkering der *e* in *ver*, naar welgevallen) HENRI PAVÊR, was de eenige zoon van den Heer DIRK PAPAVER en van Mevrouw CLASINA PAPAVER, geboren STEIGERJAGT.

Geboren STEIGERJAGT, ja, met dat *geboren* kon Mevrouw gerust voor den dag komen, van haar kant kwam het toch maar. PAPAVER was van heel min: zijn grootvader was metselaar, zijn vader timmerman, en hij, die reeds vroegtijdig veel liefhebberij voor warme krentebollen aan den dag legde, had zijn ziel en zinnen op den gloeijenden oven gezet, en vader timmerman, die ook de bakwoede zijns zoons had waargenomen, begreep, dat het dien kant maar uit moest, want: 'men moest de kinders in de vecasie niet contrelere.'

Zoo was PAPAVER bakker geworden en had jufvrouw STEIGERJAGT met een zoet lijntje achter de toonbank weten te krijgen, welke plaats zij echter nimmer zou hebben ingenomen, indien PAVERTJE niet zoo'n goeije borst ware geweest en 't in de bakkerij niet altijd zoo lekker geroken had, want de STEIGERJAGTS.....! en als de oude Neef zou te ruste gaan - O hé.....! Reeds kort na het huwelijk werd al, wat nog lichtzijde aan het bakkerschap voor jufvrouw PAPAVER was geweest, in nevelen gehuld; het zakkerige bemeelde gewaad van den 'goeijen borst' stond al zeer treurig, de winkeldeur togtte geweldig en uit de bakkerij kwam nog altijd de lekkere lucht, die haar echter van lieverlede zóó zeer begon tegen te staan, dat zij 's middags niet den minsten

eetlust gevoelde. Gelukkig! ja, waarlijk gelukkig dus voor jufvrouw PAPAVER, dat de genoemde neef zijn aardsche kluis moest verlaten en naar hoogere gewesten afreisde. Gelukkig! want de neef had er toch geen genot van, oud en gebrekkig als hij geweest was, en zij, zij zou haren PAVER uit het meelpak redden, van voor den oven wegtooveren en een stand in de maatschappij met hem innemen, die haar als eene STEIGERJAGT van regtswege toekwam. En de neef, die een graanhandelaar geweest was, had veel, zeer veel nagelaten, nog veel meer dan men vermoed had, en Mejufvrouw CLASINA PAPAVER geb. STEIGERJAGT werden, bij laatste wilsbeschikking, vijf zesde deelen dier nalatenschap toegewezen, terwijl een bloedneef het overige zesde deel bekomen had. - Wat er, na de deeling, van LAU, den bloedneef, werd, wist zij niet, want hij was kwaad geweest dat niet de helft zijn deel was geworden, en had, ‘toen alles uit de wereld was’ in een roes den aftogt geblazen. Neef had zijn reden gehad - maar 't regte, dat wist zij zoo niet.

't Is een heele toer voor een eerlijken bakker, die niet hooger dan tulband klimt, en maar alleen met Sint-Niklaas zich in spheren van banketletters waagt, 't is een stout stuk, om zich tot eene Steigerjagtsche hoogte op te winden en den stand eer aan te doen, waarin de fortuin hem nederzet.

Bakker DIRK was nu reeds sedert jaren Mijnheer PAPAVER; op brieven soms; WelEdel, zelfs WelEdelgeboren, en op Nieuwjaarsrekeningen enkele malen: Edel Achtbaar of Edelgestreng, of Weleerwaard en Zeer Geleerd, al naar het viel. Intusschen, vrouwe CLASINA had werks genoeg gehad, om den hoekigen echtgenoot wat af te ronden, maar in drie en twintig jaren kan er heel wat veranderen en, wie hem niet kende en hem des morgens aan het ontbijt, met de kamerjapon om de leden, in de *voltaire* liggende, met de Haarlemsche Courant voor zich, had waargenomen, hij zou PAPA PAPAVER minstens

voor een staatsman hebben aangezien, die nog maar even het blaadje doorliep, vóór hij zich aan zijne gewigtige bezigheden begaf.

‘Niets nieuws, lievert?’ zegt Mevrouw PAPAVER, terwijl zij met dezelfde belangstelling het hondje dat op haren schoot pinkoogt, vraagt: ‘Waar is het Zwartje dan, waar is de - vrouw dan?’

‘Weinig, lievert,’ antwoordt de mannelijke lievert, ‘alleen, dat de rog weer naar boven gaat.’

‘Naar boven, naar boven,’ herneemt Mevrouw en trekt haar hondje, bij de lange ooren, spelend omhoog. ‘Waar is het baasje dan? waar is het zwartje dan?’

‘Ik weet het waarlijk niet, lievert,’ zegt Heer DIRK, half met de gedachten bij de rog, half de vragen zijner gade hoorende.

‘Wat?’ vraagt Mevrouw.

‘O! Niets,’ spreekt de echtgenoot, ‘ik meende dat u HENRI bedoeldet.’

De bedoelde HENRI, de één en twintigjarige zoon van Papa en Mama PAPAVER, trad, na het belangrijke (?) gesprek door ons afgeluisterd, de kamer binnen en gaf zijne ouders, op onbeduidende wijze, den morgengroet.

‘Een brief voor u, Mama,’ ving hij aan; ‘of gij er veel van begrijpen zult, betwijfel ik zeer, want hij komt uit Plymouth, en 't Engelsch verstaat gij niet.’

‘Een brief uit Plymouth voor mij,’ zeide Mevrouw. ‘In het Engelsch?’

‘'t Is vreemd,’ zeide Mijnheer deftig.

Inmiddels nam de zoon de vrijheid, den brief te openen, en, terwijl de ouders hem in verwachting aanstaarden, had HENRI zich spoedig overtuigd, dat de inhoud in dezelfde taal als het adres was gesteld, en, op de vraag der moeder: ‘Kunt gij hem lezen, HENRI?’ een: ‘Dat zou ik denken’ antwoordende, las hij:

‘“Mejufvrouw!”’.....

‘Mejufvrouw!’ viel de Heer PAPAVER in, ‘dat kon wel meer.’

‘Mejufvrouw!’ zuchtte Mevrouw PAPAVER: ‘de dochter van een bierbrouwer, de nicht van een man die met al zijn geld best van adel had kunnen zijn.’

‘“Mejufvrouw,”’ hernam de zoon, en vlug las hij, tot groote verwondering zijner Mama, den Engelschen brief van den volgenden inhoud:

‘“Aan boord van harer Majesteits Corvet Victoria ontsliep, in de maand April des vorigen jaars, de heer LAURENTIUS STEIGERJAGT, in leven luitenant ter zee eerste klasse.”’

‘Och hé!’ viel Mevrouw PAPAVER haren lezenden zoon in de rede: ‘LAU STEIGERJAGT! Lievert, weet u wel? mijn bloedneef, och hé! is hij dood?’

Dood, daar was het liedje weer aan den gang: Rood, dood; rood, dood; en HENRI las spoedig voort, om dien dreun kwijt te raken:

‘“Met stervende lippen verzocht hij mij, zijne laatste groeten aan gade en dochter over te brengen. Na eene langdurige reis kwam ik, in het einde des vorigen jaars, in Engeland terug en deed aldra onderzoek naar de weduwe en dochter des overledenen, die ik in Plymouth aantrof. Het doodsberigt trof beiden diep; de weduwe was troosteloos, de dochter bitter bedroefd. Wat te doen?... ik stond haar zoo veel mogelijk met raad en daad bij, en welligt zou de hevige smart in stille berusting zijn overgegaan, zoo niet eene slepende ziekte de moeder hadde aangetast, waarvoor zij, nu drie weken geleden, moest bezwijken. Innig met het lot der schoone weeze begaan, ben ik haar in de zware beproeving nabij gebleven, doch wat zal een onbemiddeld zeeman, zonder bloedverwanten die zich het lot van haar, de arme weeze, aantrekken, wat zal hij beginnen...? Zich om harentwil tot u te

wenden, is het eenige wat hij vermag. Van de zeventienjarige LAURA vernam ik, dat haar vader eene vermogende nicht in Holland had, welke nicht met een zekeren heer PAPAVER gehuwd was. Ben ik wel onderrigt, dan zijt gij, Mejufvrouw, die bloedverwante. Op uwe goedheid vertrouw ik, zij is uwe nicht, zij zal, zij wil en kan meer voor u worden - eene dankbare, liefhebbende dochter. Verlaten en zonder steun of vermogen, zou zij hier alleen moeten blijven, zoo uwe liefde zich harer niet aantrok. Uw antwoord zal haar lot beslissen. Zij zelve gevoelde geen kracht om dit beroep op uwe barmhartigheid te doen; *ik* deed het gaarne en, daar de zee mij roept, dewijl mijn verloftijd binnen eene maand is verstreken, zoo zoude het mij onuitsprekelijk verblijden, indien ik binnen kort uw toestemmend antwoord mogt ontvangen, opdat ik de arme LAURA, nog in persoon, naar Holland kon overbrengen. Met den liniegloed der barmhartigheid verwarme God uw harte, opdat gij der weeze vergoedt, wat zij hier op aarde moet derven. Dat ook uw echtgenoot, Mejufvrouw, met u instemme in de volvoering van de u voorgestelde edele daad, is de hartelijke bede van hem, die zich met eerbied noemt:

Plymouth JOHN HAPLY."
April 1834.
"P.S. Ik liet dezen brief in de Hollan....."'

Maar HENRI PAVÊR hield eensklaps op met lezen, want Papa en Mama PAPAVER hadden, door alle gevoeligheden heen, den zoon niet vergeten, die zoo meesterlijk Engelsch vertaalde; zij hadden hem dikwijls goedkeurend toegeknikt, en, nu hij zich zelven verraden had, en verklaarde, dat het een grap was geweest, nu verdween voor een oogenblik al wat er treurigs gevoeld was en lachten de ouders, om de grappig..... heid van den zoon. Intus-

schen keerden de gedachten spoedig tot den brief weder. Mijnheer PAPAVER kon in den aanvang dat ‘Mejufvrouw,’ niet van zich afzetten, doch Mevrouw was daar eerder over heen, want het moederhart sloeg haar warm - misschien al te warm - in de borst; als haar zoon, haar lieve HENRI... zoo verlaten in de wereld stond! 't Was de dochter van den bloedneef, van LAU, met wien ze vroeger wel jupaard en krijgerdje, in Neefs tuin, gespeeld had; 't was de dochter van LAU, wien ze 't bikkelen geleerd had, en die haar altijd met spinnen en meikevers naliep; 't was de dochter van LAU, die even vóór dat hij in zee ging, onvrienden van haar gescheiden was, omdat hij van Neefs nalatenschap maar één zesde had meêgekregen; de dochter van LAU, die na dien tijd niets meer van zich liet hooren, en ook niet bij haar aan was gekomen, toen hij, ruim een jaar na zijn vertrek, in Holland was weêrgekeerd, om, zoo als zij destijds hoorde, geld te zoeken of op te nemen.

‘'t Is wat te zeggen,’ zeide Mevrouw eindelijk. ‘LAU was toch een goede jongen, hoewel hij wat los was.’

‘'t Is wat te zeggen,’ zeide Mijnheer.

HENRI tuurde in de Courant, die zijn vader had nedergelegd.

‘Een goede jongen!’ herhaalde Mevrouw, ‘en dat hij in engelsche dienst was, en getrouwd, en nu al dood, en zijn vrouw ook dood, en alles op, en eene dochter nagelaten! Och hé, wat is de mensch toch veranderlijk!’

‘Dat geef ik u gaarne gewonnen, wel veranderlijk,’ zeide Mijnheer: ‘was hij maar in 't land gebleven.’

‘Och ja,’ hernam Mevrouw: ‘over zee weg, *altijd* weg; dat arme schaap!’

‘Wel ongelukkig,’ steunde Mijnheer, terwijl hij voor de ‘hartigheid’ nog een stukje komijne kaas nam.

‘Maar, beste, wat zullen wij doen?’ hervatte Mevrouw,

‘'t komt zoo op eens. Ik dacht er zoo in 't geheel niet aan. Wat dunkt u?’

‘Ja....’ zeide Mijnheer, en - het valt ons moeijelijk achter dat ‘ja’ een leesteeken te bepalen. -

‘De logeerkamer inruimen?’ sprak Mevrouw weder nadenkend.

‘Moeijelijk, moeijelijk,’ herhaalde Mijnheer, ‘als neef de kommesaris eens kwam.’

‘O! wat dat betreft, die zal nooit komen,’ zeide Mevrouw, ‘die groote heeren hebben zooveel pretensies.’

‘Graag of niet,’ hernam de ex-bakker. ‘Wij zullen den oven zonder hem wel stoken.’

‘Die zich niet aan ons laten gelegen liggen, kunnen wij ook missen; niet waar mijn zwartje?’ voegde Mevrouw er bij, terwijl zij haar schootvriend met de volle hand om het bekje vatte en zóó het kopje zachtjens heen en weer schudde.

De hond ontworstelde zich aan den handkerker en blafte fijngevoelig.

‘Maar wat zegt onze domenie er van?’ hernam Mama PAPAVER, haren zoon aanziende.

‘Wel! - Och ja!’ zeide de Heer PAVÊR junior, ‘'t is mij hetzelfde,’ maar het was hem niet hetzelfde... een mooi nichtje in huis, dat LAURA heette, - 't klonk tamelijk romantisch.

‘'t Is HENRI hetzelfde, Pa.....,’ sprak Mevrouw, ‘en gij.....?’

‘'t Is mij ook hetzelfde,’ antwoordde de echtgenoot, ‘ik ben niet biekant.’

‘Ik kan mij zoo levendig voorstellen, dat het arme schaap verlegen zit,’ zeide de van nature goedhartige vrouw, ‘en het is toch mooi, dat die engelsche mijnheer, - hoe heet hij ook? - zich zoo veel moeite geeft; het komt mij anders vreemd voor, dat er geen taal of teeken van haar bij was, niet eens de komplimenten.’

‘Maar lievert, zij kent ons ook niet,’ merkte Mijnheer aan, ‘misschien is zulks daar geen gebruik; niet waar, HENRI?’

‘Volstrekt geen gebruik,’ antwoordde de zoon, (volkomen bekend met de zeden en gewoonten van vreemde natiën.)

‘Ik vind toch, lievert,’ zeide Mevrouw, terwijl zij opstond en haar zwartje in zijn nestje liet glijden, ‘dat het een aardige loop der omstandigheid is; hoe dikwijls hebben wij niet eene dochter gewenscht, dat geluk is ons niet te beurt gevallen, en nu.....’

‘Dat geef ik u gaarne gewonnen.....’ zeide Mijnheer, die het volkomen eens was, maar den zin niet regt wist ten einde te brengen.

‘Wel, nu, - nu kunnen wij er eene krijgen, zonder slag of stoot,’ besloot de gade.

‘Eene dochter!’ zeide PAVÊR junior, uit het nieuwsblad opziende, dewijl hij om belangrijke redenen, die betrekking wat heel naauw vond.

‘Och! die lieve jongen,’ sprak de Mama teeder, terwijl zij PAVÊR junior naderde, en hem onder den kin streek. ‘Het eenige kind wil kind *alleen* blijven, niet waar, mijn HENRI? Nu, nu, gij moet u dat niet aantrekken, gij weet wel hoe mama het meent,’ en eene geheimzinnige beweging in haren zak en eene daaropvolgende metaalachtige handdruk aan den zoon, en daarna weder eene verdwijning van die hand in *zijn* zak, leverde het bewijs, hoe Mama het meende. En ja, zij meende het goed, maar hoevelen zijn er niet die meenen goed te handelen, en toch zoo verkeerd doen.

De brief uit Engeland van den vreemden zeeman, waarin deze voor het onbekende nichtje ‘belet’ vroeg, veroorzaakte in het PAPAVERS gezin niet zoo veel verwarring, als die in veel andere gezinnen zou hebben te weeg gebragt.

Mevrouw had reeds sedert lang gevoeld, dat haar iets ontbrak. Pa.... was veel op de wandeling, veel in 't koffijhuis. In 't *koffijhuis*, want, toen bij zich, jaren geleden, in de societeit had laten voorhangen, waren hem twee witte boonen toegezegd, één van den dokter en één van den wijnkooper, maar de overigen vielen ook allen tegen, zoodat hij nu verklaarde, 'niets van dien troep te willen weten, en dat hij maar stilletjes in *de Romein* zijn glaasje zou blijven drinken.' - Pa... was veel uit. Iederen dag ging hij geregeld den waterstand opnemen, bezocht daarna de groote markt, om te zien of zijn horlogie met de kerkklok gelijk was, zette dan koers naar het een of ander werk, (het liefst eene aanbesteding, vooral van heiwerk), waar hij, met alle geduld, een uurtje kijkende doorbragt, ging vervolgens de aankomst der eerste - onlangs in de vaart op Engeland gebragte - stoomboot en der oude schuiten afwachten, om eindelijk in *de Romein* zijn 'voor de middagje' te gebruiken, waarna hij op etenstijd te huis kwam. Bij militaire oefeningen, zelfs bij schutters exercitiën, maar vooral bij parades, was hij steeds present, en wanneer er wat vorstelijks te zien was, dan kon men verzekerd wezen, den heer PAPAVER in het eerste gelid der nieuwsgierigen te vinden. De witte halsdoek en het blanke gemoed van den ex-bakker staken dan puntig af bij het mix max van vuile kleuren, dat hem omringde. Niet zelden gebeurde het bij zulke gelegenheden, dat zijne figuur in aanraking kwam met een achteruitdrijvend diendersstokje, of met het achterste gedeelte van een paardenligchaam, waarop een dienaar van 't vaderland ruimte voor zijn patroon maakte; terwijl de vreesverwekkende paardevoeten hem - want dom was hij niet - de gewoonte hadden doen aannemen, om *zijne* voeten zoodanig te plaatsen, dat punt N^{o}. regts naar 't Noorden en punt N^{o}. links naar 't Zuiden wees, of omgekeerd, of Oostelijk en Westelijk,

of nog anders, naar de omstandigheden het meebragten - zoodat - een dansmeester er een les aan had kunnen nemen.

Pa... was veel uit, want, schoon hij zich altijd na het eten naar zijne kamer begaf, om er, zoo als hij zeide, ‘iets na te zien,’ - hoewel hij nooit iets anders nazag, dan of de blikken trommel nog in de kast en de kanapé nog op dezelfde plaats stond - zoo was daarna de thee niet gedronken, of de hoed werd weder opgezocht - des winters de overjas er bij - en stapte Mijnheer PAPAVER weder ter deure uit, want hij had nog aan ‘hoe heet hij ook weer’ beloofd, om even..... of aan ‘ogche’ om..... ‘afin!’

Pa..... was veel uit, en dan zat Mevrouw alleen.

Alleen, ja, of liever in gezelschap van haar S'miertje; maar voor 't overige alleen, want HENRI, de lieve jongen, die nu met eene bijzondere vacantie over was, studeerde sedert drie jaren voor ‘domenie.’ Een zoon te hebben, die predikant was, zie! grooter eere, grootere zaligheid was er voor 't moederhart niet te bedenken. ..... In de kerk - aller oogen op hem gerigt.... Allen zwijgen - zelfs de grooten - hij alleen spreken. Allen - zelfs de grooten - zingen wat *hij* opgeeft, wat *hij* - haar zoon - goed vindt! Hij - haar kind - de menschen - zelfs de grooten - hunne zonden onder 't oog brengen, hunne zonden.... want, ZIJ zijn *groot*, maar hunne zonden zijn het niet minder. Ja, Mevrouw PAPAVER had er ‘zwak’ op gehad, dat haar zoon ‘domenie’ zou worden - de zoon had er niets geen zwak op gehad - en, trotsch als ze nu reeds op den student was, hoe trotsch zou zij niet op den predikant wezen! Mevrouw PAPAVER was meest alleen, want de zoon studeerde, dat is: hij bragt wel vijf geheele maanden, buiten de kleine uitstapjes naar naburige plaatsen, in de Akademiestad door, en wanneer hij aan de hooge-

school was, dan kon hij toch niet bij *haar* zijn, natuurlijk! - en natuurlijk was het ook, dat wanneer hij *te huis* was, hij niet altijd *te huis* kon wezen, of althans niet bij haar, want zie, hij moest *toch* studeren en bleef daarom veel op zijne kamer, en och! studentjes - zij hadden altijd karnuitjes en aardigheidjes, zoodat zij zich al verder best begrijpen kon, dat HENRI zijn weg ging.

Meest was ze alleen, en daarom gevoelde Mevrouw eene leegte, gevoelde zij dat haar iets ontbrak, en, was haar dus, èn om het arme nichtje èn om zich zelve, het aanbod in den brief geenszins onwelkom.

't Was vereerend, zelfs zeer vereerend, zoo'n brief uit En-ge-land! althans Mijnheer PAPAVER gevoelde daar iets meer van, dan de gewone eenvoudige mensch zou gevoeld hebben. Dat een Engelsch zeeman uit - uit Plymouth - hem kende of voor 't minst *zijne* toestemming verzocht, zie, een ander mogt zulks zoo niet vatten, maar voor hem lag daar iets streelends in, iets, dat hem innam voor de Engelsche natie, en, wat meer zegt, voor de zaak zelve. Het Mejufvrouwschap was, wel is waar, een priempje bij het streelende gevoel, maar och! bij nader inzien had zijne vrouw gelijk: *zij* waren niet wijzer; misschien was in Engeland wel alles *Mejufvrouw*.....?

Om kort te gaan, noch Mijnheer, noch Mevrouw PAPAVER hadden iets tegen de komst van het ongelukkige meisje, en Mijnheer begreep zelfs, dat het voor zijne vrouw wel gezellig zou wezen, dat zij wel mogelijk een goede hulp in de huishouding zou zijn en misschien wat nieuws op tafel zou brengen, want, betreffende Engeland, had hij veel van ‘pluimpodding’ hooren spreken.

Nadat er alzoo nog eenigen tijd gedacht en gesproken was, werd nogmaals ‘domenie’ geraadpleegd, *wat* en *hoe* men schrijven zou.

De raadsman zette zich in postuur, - hij was nieuws-

gierig, - het mooije nichtje! - en zorgen kon men toch altijd, dat zij de vingers te huis hield.

'Ik zeide al, 't is mij hetzelfde,' ving HENRI aan; 'je moet het zelf maar weten; *tegen* ben ik er ook niet, och! nee, in 't geheel niet; 't zal misschien wat vrolijkheid geven, want, over 't algemeen, is het een saaije troep hier.'

PAPAVER kuchte. Mevrouw lachte en zeide: 'O? die studentjes!'

'Waarachtig!' hernam de domenie, die nog in de maak was. ''t Is hier op den duur een saaije winkel.... ligt, dat het nichtje wat leven zal aanbrengen; ik hou wel van nichtjes, als ze maar niet te brutaal is.'

'Hoe meent u....' zeide Mevrouw, 'brutaal...?'

'Begrijp je dat niet?' sprak HENRI: 'brutaal is brutaal..... enfin, ik meen ronduit - dat ze van *mijn* portie moet afblijven.'

De ouders PAPAVER legden beide de 'heilige' verzekering af, dat ze daarvoor zouden zorgen, en, aangezien HENRI den volgenden dag weder 'op de studie' vertrekken zou, wilde men hem de moeite van 't schrijven niet vergen, en dewijl de vader goed vond, dat men maar heet van de plaat te werk ging, doch zelf niet gaarne schreef, om 'in geen dingen te komen'; besloot Mevrouw ten slotte, de pen te voeren, en kwam er eindelijk, met veel overleg en weder overleg, een brief tot stand van den navolgenden inhoud. (Stijl en taal voor rekening der schrijfster.)

> 'Wel Edel Achtbare Heer!
> Daar wij in langen tijd niets van onzen Neef LAURENTIUS STEIGERJAGT (dien wij bij verkorting altijd LAU noemden) hadden gehoord, deed het ons pleisier iets van Z.E. te vernemen. Het speet ons echter, dat Z.E. dood was, want kwaad was hij niet, al heeft hij ons ook links laten leggen. Het deed ons pleisier

Z.E. in zeedienst was gekomen, hoewel het ons speet Z.E. niet in *onze* dienst was.' (Natuurlijk bedoelden Mevrouw PAPAVER en haar echtgenoot met dat *onze* de Nederlandsche dienst.) 'Het deed ons ook pleisier, Z.E. gehuwd was, maar het speet ons, Z.Es. vrouw Z.E. zoo kort overleefde. Het spijt ons ook wel, Mejufvrouw onze nicht - hoewel onbekend - zoo alleen overblijft, maar als zij zich met onze kleine bovenachterkamer, waar nu de mangel staat, maar dien wij dan in de tuinkamer naast de hoekkast zullen zetten, wil vergenoegen, zal H.Es komst ons pleisier doen. Het spijt ons wel, H.E, nog zoo jong, het zoo treurig treft; maar hopen, H.E. het bij ons vinden zal, gelijk het ons pleisier doet UE, H.E. zult overbrengen. Zoo U.E. lust heeft, zal het ons pleisier doen ook U.E. te ontvangen, als U.E. maar niet rondziet, want die meiden is een kruis.
Wij zijn allen bijzonder wel, en zulks is een groot voorregt; vooral, wanneer de Mevrouw van het huis ziek is, is het zeer naar, want als de Mevrouw ziek is, dan....' Het duurde zeker wel een kwartier, eer de echtgenooten het slot voor dit fraaije betoog hadden gevonden, dat alleen moest dienen, om het *Mevrouw* een paar malen te doen uitkomen en op het 'dan....' volgde er eindelijk, tot nadere toelichting, de klimax.... 'is het al bijzonder naar.' - Mevrouw had willen zeggen: 'dan zijn ze allemaal ziek,' maar mijnheer had zich met mannenmoed daartegen verklaard, want - dat was *onwaar*.
'Wel Edel Achtbare Heer!' zoo eindigde de brief, 'gelieve U.E. onze complementen aan mejufvrouw onze nicht - onbekend - over te maken. Als U.E. ons den dag uwer aankomst wilt melden, zullen wij aan de boot zijn. Onze zoon HENRI verzoekt ook wel de complimenten,' - complimenten moesten er ook

vooral in - ‘hebbende wij de eer in afwachting met alle hoogachting te *verblijven*,
WelEdel Achtbare Heer!
UEde Achtbare Dienstwilligen
dienaar: D. PAPAVER,
en dienaresse: C. PAPAVER STEIGERJAGT.’
‘Rotterdam April 1834.’

Het was, met dat briefgeschrijf, ver over mijnheers tijd geraakt; hij brandde van ongeduld om te gaan zien, of het staketsel om de nieuwe confiseurs winkel in de Hoogstraat al weg was genomen, en met zijn gewonen wensch: ‘Tot zóó,’ verliet hij zijne gade, om zich voor zijn morgentogt gereed te maken.

HENRI was reeds sedert lang afgetrokken, en waarschijnlijk in het koffijhuis aan 't billarten. *Rood* kon hij niet meer verdragen. Klaar was klaar, en daarbij zou hij zich bepalen.

Mevrouw bleef weder met haar smiertje alleen, en bezocht de boven achterkamer, om te zien, hoe zij het verder zou schikken. Een heele verandering zou het geven, de dochter van LAU. Wat zou ze wel van haar HENRI zeggen....? HENRI - ja, morgen vertrok hij - eene kleine verrassing.... en de zorgvuldige moeder ging naar den zolder, zocht er eene groote mand uit, liet zich die in den kelder brengen, pakte ze vol met flesschen, waarop briefjes zaten - de jongen kon toch geen dorst lijden! - en zond toen de welvoorziene mand terstond naar de schuit, opdat HENRI ze vinden zou, als hij morgen op zijne kamer kwam.

Achtste Hoofdstuk.

Met het hoofd in de beide handen en met de ellebogen op de knieën rustende, zat RIEKA, het diep geschokte meisje, naast de oude weduwe MUR in het vóór-vertrekje. De zon van grasmaand speelde helder door de straten, maar in het kamertje was het zeer donker, want de luiken waren bijna digt. Zonderling.... waarom sluiten zij toch de luiken, en nemen *zij* de gordijnen af, die dierbare (of niet dierbare) betrekkingen hebben verloren? Misschien, om met hem of haar, in het graf, in de duisternis te zijn.... maar, - het sterven is leven!..... Misschien, omdat licht van buiten hindert, wanneer het donker in de ziele is - maar de mensch moet niet droevig zijn en in het donkere treuren, wanneer de ziele van den ontslapene schittert in het heerlijkste licht. Misschien..... maar neen, het is eene oude gewoonte: de menschen daar buiten moeten weten, wat daar binnen voorviel, eene oude gewoonte, waar *voor*, zoowel als *tegen* is. In de stad, ja, sluit ze daar, de luiken of blinden, opdat de altijd wakende ligtzinnigheid, met de nieuwsgierigheid vertrouwelijk aan den arm, zich niet voor uwe vensters plaatse, met naauwkeurigheid opmerkende, hoe gij u houdt en hoevele tranen gij stort. In de stad; sluit daar de luiken of blinden aan de straat-

zijde, en neem er de gordijnen af, want de ijdelheden daar buiten zouden u hinderen, maar aan de tuinzijde, sluit ze daar toch niet, omdat de menschen, die komen 'condoleren', het misschien 'gek' of sus of zóó zullen vinden. Neen, gelukkig hij, die op het land den blik vrij door de vensters naar buiten kan werpen. Naar buiten! - waar alles Gods liefde predikt. Naar de velden met graan beladen, die prediken, hoe het zaad, gestorven in de aarde, heerlijk ontkiemt, tot schooner aanzijn - wat is de korrel bij den rijkgeladen halm? Naar buiten den blik, waar het groen der weiden en boomen u hope verkondigt, waar bloemen u fluisteren: 'Gods goedheid wil troosten!' Den blik door het venster naar buiten, naar boven - naar den hemel, - waar de dierbare leeft! -

Donker was het in het kamertje der oude vrouw MUR, en, schoon *zij* den lichtstraal opving, die door eene vensterruit boorde, het meisje aan hare zijde ontwaarde dien niet, neen, zij had geen gevoel dan voor eene nijpende smart, - men droeg haar vriend, haar eenigen JOC naar het graf!

Langzaam trok de kleine schaar voort, die stof aan stof ging wedergeven.

Behalve de dragers en eenige buren ging ook DANIËL mede, om het overschot zijns vriends ter rustplaats te geleiden.

Zwijgend trad hij aan de zijde van zijn nevenman voort, en zonder op diens aanmerking, 'dat het mooi weer was,' te letten, staarde hij op het zwarte gevaarte, dat vóór hem uit werd gedragen.

In die kist, onder dat zwarte kleed, lag MUR,... wit en koud als het pleisterbeeldje, dat vroeger op het kamertje van DRIES te pronk stond. Hij was dood, al sedert vijf dagen dood, en werd nu begraven, even als moeder SILS was begraven, toen hij - DANIËL - nog

zeer jong, ook was mede geweest. Dof en gevoelloos lag JOC daar in de kist; - nooit zou hij hem wederzien, den vriend, die hem leerde en lief had, *nooit* zou hij die stem weder hooren, die hem steeds zoo welluidend en trouwhartig in de ooren had geklonken; het was gedaan! - uit! - JOC was dood... al wat van hem overbleef zou door de wormen verteerd worden, arme JOC! en toch - toch leefde hij; in den Hemel was hij gelukkig! De oude vrouw MUR had het gezegd, op grond van den Bijbel, want JOC was vroom en goed, en had God lief gehad, en zijne medemenschen ook.

De kist stond op de baar naast den graf kuil, het zwarte kleed werd weggenomen, de zeer eenvoudige kist werd aangevat, en de mannen, die hun werk verstonden, lieten met een fluisterend: 'voorzigtig jongens! Vieren! - vieren! - regthouden, zachtjes aan!' enz., het houten lijkomhulsel naar beneden, en DANIËL hoorde weder het dof geplof en gerol der aardkluiten, zoo als hij zulks te dezer plaatse nog eenmaal gehoord had, en hij dacht aan de verlatene RIEKA en aan de oude grootmoeder, en hij huiverde - en hij dacht aan het wederzien in den Hemel, en hij blikte naar boven, en hij dacht nog eens aan zijne moeder, en de vraag kwam hem op de lippen: 'zou ook *zij* zijn, waar JOC is? Hij had haar nimmer van God hooren spreken - en hij huiverde nogmaals - maar, zij kon God wel in stilte hebben bemind, zonder dat zij er van gesproken had - misschien - of had zij daarboven welligt een goeden engel ontmoet, die haar beter had onderrigt, zoo als vrouw MUR hem had onderwezen? Vele woningen waren er - welligt was zij eene der minsten, maar toch nabij de plaatse waar JOC woonde, en een paar dikke tranen welden hem in de oogen, omdat hij zoo vurig wenschte, dat het zoo wezen mogt, en toch - hij huiverde. -

De treurige morgen was voorbij. Drok was het in

het kamertje geweest, toen de mannen, die JOC hadden begraven, met DANIËL waren teruggekomen. Vreemd! ze hadden gepraat, en brood gegeten, en koffij gedronken, en daarna uit lange pijpen gerookt, alsof er niets gebeurd ware. Vreemd! ze hadden gelagchen ook, wel niet luide, maar toch gelagchen, omdat - de doodgraver een gezigt had gezet, alsof hij dacht: 'dat is weer zóóveel,' - gelagchen, omdat één van hen vergeten had de schuttersstreep van zijn zondagsche broek te doen, en nu zóó was mede geweest. Één van hen had nog verhaald, dat het eens gebeurd was, dat een, die begraven werd, van binnen tegen de kist had geklopt, en dat hij, nadat men de kist had geopend, er levend was uitgekomen; zoodat RIEKA het angstzweet was uitgebroken, omdat het toch wezen kon, dat JOC ook schijndood begraven was. Verder had er één nog gezegd, dat het *naar* was; een ander, dat het eigenlijk maar gelukkig was, want dat de jongen toch altijd een *kruk* zou zijn gebleven, hij stak in een slecht vel; een derde, dat hij met alle *pleisier* was mede geweest, en dat, 'bij dingen of zóó' (hij bedoelde zeker de oude vrouw) men altijd over hem dispeneren kon; een vierde eindelijk had gemeend, troostgronden te moeten aanvoeren, en onthaalde het bedroefde drietal, onder het slurpen van een kopje koffij met zoet, op een menigte bijbelteksten, die, slecht gekozen, weinig effect deden, terwijl hij ten slotte aan het weenende meisje den troost gaf, dat zij namelijk met der tijd nog wel een ander zou krijgen.....(!)

Die treurige morgen was voorbij, en, hadden die mannen (DANIËL natuurlijk uitgezonderd) gedaan en gesproken, alsof er niets of althans weinig gebeurd was,..... ook de klok tikte zonder ophouden haar zelfde deuntje, en het was RIEKA, als riep zij gestadig: 'JOC! JOC! JOC! JOC!' gelijk zij dat vroeger had meenen te hooren, wanneer zij, bij de grootmoeder gezeten, op de tehuiskomst

van den vriend wachtte. Zij zat bij de grootmoeder, de klok riep als vroeger, maar zij wachtte hem vruchteloos, hij zou niet - nooit weer terugkomen.

Even als in den morgen, zat RIEKA in sombere gepeinzen verloren. De oude vrouw had het beter geoordeeld zich eene kleine afleiding te bezorgen, en had zich, voor de eerste maal na JOCS dood, weder aan haar spinnewiel gezet. Het gesnor van een spinnewiel moge in vrolijke dagen iets opwekkends hebben, zoo als de dichters beweren, in droevige oogenblikken is dat geluid al zeer klagend, ja, knorrend en morrend, en schoon vrouw MUR in de bezigheid verademing vond, zij zou door het knorrende rad ook bijna minder berustend zijn geworden, maar DANIËL stuitte die gevaarlijke wending harer gedachten.

'Lieve grootmoeder,' zeide hij, terwijl hij haar naderde, en zijne oogen strak op het draaijende rad vestigde. 'JOC zeide mij altijd: DANIËL, gij moet *man* zijn, gij moet uw geest beschaven, en trachten, uw brood te verdienen. Ik heb daar veel aan gedacht, en hoewel ik nog weinig, nog zeer weinig weet, zoo ben ik toch in de maanden dat JOC mij leerde, heel wat vooruitgekomen.....'

'Och ja, DANIËL, dat zeide de goede JOC nog weinige dagen geleden,' antwoordde vrouw MUR, en hield op met spinnen.

'Ik moet man zijn,' hernam DANIËL met een nadruk, zoo als hij dien nimmer aan zijne woorden had gegeven. 'Ik moet man zijd, en zorgen, zorgen voor u, goede, oude, lieve grootmoeder, want JOC heeft zulks bedoeld, toen hij de laatste maal zoo klagend 'grootmoeder' zeide.

Vrouw MUR droogde hare tranen, RIEKA barstte, dien dag voor de eerste maal, in een weldadig schreijen uit; DANIËL vervolgde:

'Ik moet, ik wil voor u zorgen, en RIEKA zal mij la-

ter wel te hulp komen; wij weten toch, lieve grootmoeder, dat gij zonder geld niet leven kunt, en geld zal er niet veel wezen.'

'Och neen,' zeide vrouw MUR, voor wie het goed was op andere gedachten te komen. 'Er is nog maar weinig van VOLTERS geschenk overgebleven, en wanneer alles van dokter en apotheker, en van dezen morgen (zij bedoelde de begrafenis) betaald moet worden, dan komt er zeker te kort.'

'JOC had immers te goed.....?' vraagde DANIËL. 'Laat zien, ja,' hernam vrouw MUR, 'ik geloof nog drie gulden van het rondbrengen, en dan van zijne schrijflessen nog zes maal acht stuivers.....'

'Is acht en veertig,' viel DANIËL in.

'Juist acht en veertig,' zeide vrouw MUR, en dat van tien personen.....'

'Tien maal acht en veertig stuivers maken - vier en twintig gulden,' hernam DANIËL na eenig zwijgen.

'Juist, juist,' zeide de oude vrouw, en vervolgde iets later: 'En als alles betaald is, wat zal er overschieten, en wat zal het dan zijn?'

'Maar ik zeide u immers, dat ik met Gods hulp zal zorgen,' zeide DANIËL, als ware hij gekrenkt, dat men *hem* voorbij zag.

'Gij.....?' zeide vrouw MUR, den knaap vragend aanziende.

'Waarom niet?' hernam DANIËL. 'Lieve grootmoeder, ik zal mijn best doen; wilt gij mij blijven lief hebben, zoo als tot heden, dan zal ik voor u trachten te worden, wat de goede JOC geweest is; ik zal mij bevlijtigen, grootmoeder! De voorbeelden van JOC schreef ik reeds zóó goed na, dat hij eenige malen mijn naschrift voor het voorbeeld hield; ik zal mij verder oefenen en leeren - schrijfles wil ik geven, grootmoeder! ik zal JOCS lessen voor *mij* zien te krijgen. 'Als men wil', zeide hij vaak,

'dan kan men veel', en dat zeide de goede DRIES vroeger ook. 'Ja, grootmoeder, ik wil schrijfles geven,' herhaalde DANIËL, met een klem op dat woord *schrijfles*, alsof daar het aardsche geluk van afhing, 'en morgen reeds zal ik de huizen, waar JOC onderwijs gaf, rondgaan, om mij als zijn opvolger aan te bevelen.'

Dewijl de avond viel, en de luiken dien dag nog gesloten bleven, zoo was het nu in de woonkamer volkomen duister, maar wanneer er licht ware geweest, dan zoude DANIËL, voor de eerste maal in die droevige dagen, een glimlach van dankbare vreugde op het gelaat der oude vrouw hebben bespeurd. Ja, dankbaar sloeg zij den blik naar boven, en met een bevende stem zeide zij:

'O! DANIËL, ik ben zwaar beproefd, maar in u, mijn brave jongen, vind ik steun en troost. Ach! ware mijn JOC zonder u gestorven, wat zoude ik arme, oude vrouw hebben aangevangen. Het brood der armoede ware welligt mijn deel geweest - zonder u had ik niets, niets behouden, niets.....' maar eensklaps werd zij in hare rede gestuit... die laatste woorden hadden ook in het harte der diep bedroefde RIEKA weerklonken. Zonder DANIËL - niets? En zij - was zij er ook niet? Was zij niet de naaste, om alles voor de goede vrouw te zijn.....? en, ijlings opstaande, en op het gevoel af, de oude naderende en haar om den hals vallende, riep zij: 'En RIEKA dan, grootmoeder, is RIEKA er ook niet? Denkt gij niet, dat zij gaarne hare krachten, haar geheele leven wil wijden, om u te verzorgen, om u te verplegen? Beste grootmoeder, ik ben er ook nog, het zal mijn eenige troost zijn, voor u te mogen werken.'

Zonder bloedverwanten was zij overgebleven, de oude, arme vrouw, en toch, twee noemden haar 'lieve grootmoeder;' *twee* zouden haar als kleinkinderen bijblijven en verzorgen, *twee* stonden er bij haren zetel en drukten kussen van innige liefde haar op het geplooide aange-

zigt; - tranen van dankbaarheid vloeiden. - God plaagt niet uit lust tot plagen! - Wat Hij doet is zeker goed! - Wanneer de duisternis ziet, dan aanschouwde zij daar een aandoenlijk tafereel.

RIEKA bleef bij vrouw MUR inwonen, en, handig als zij was in 't linnen en wollen naaijen, bekwam zij spoedig zóó veel werk, dat zij er een aardig stuivertje mede verdiende. DANIËL hield woord, en waarlijk, zijn schrijfwerk werd zóó goed bevonden, dat hij (misschien ook wel om zijn dringend vragen, en om der oude vrouws wille) de lessen, die MUR gaf, voor zich bekwam, schoon het postje van boeken rondbrenger, dat gedurende MURS ongesteldheid vergeven was, hem niet kon geschonken worden.

Bij de familie BROES bleef DANIËL in huis, dat is, om te slapen, want over dag was hij er zelden, en, om vroeger gemeldde redenen, werd daar geen aanmerking op gemaakt.

Langzamerhand begon het er meer dan ellendig in dat huishouden uit te zien. Vier weken verliepen er na de avondverhandeling, waarbij besloten was, om met het geheimzinnige nommer het geluk in de loterij te beproeven. Vriend KNIPPEL was niet terug gekomen, en wel om de eenvoudige reden, dat er op dat belangrijke nommer een *niet* was gevallen. Niets werd er verdiend. Vier monden moesten den kost hebben, en van de achthonderd gulden, die VOLTER voor DANIËL had bestemd, waren er, alles te zamen genomen, nu ruim een half jaar na zijn vertrek, reeds zeshonderd gevlogen. DANIËL zelf dacht aan dat geld niet, en de familie was ook niet van plan, hem er aan te herinneren, maar veel meer peinsde zij er op, om het nog overblijvende op de beste wijze te besteden. Wat te doen? De oude jufvrouw had in den aanvang meermalen van ‘lokken en kleppen’ gesproken, en van ‘opbouwen’ en dat Mijnheer BROES toonen moest, dat Z.E. Mijnheer BROES was, maar wàt de Jufvrouw daar inderdaad mede

bedoeld had, was Z.E. niet duidelijk geweest, en, dewijl men met het nieuwe uitzigt der loterij - op het oude denkbeeld was ingedommeld, had Mijnheer BROES ook moeijelijk kunnen toonen, dat hij Mijnheer BROES was. De loterij was tegengevallen, en wat in den aanvang met den inhoud van DANIËL'S portefeuille was te doen geweest, dat kon met het schrale overschot van tweehonderd gulden maar slecht ten uitvoer worden gebragt. Nogmaals, wat te doen....? Weder was het familieraad. De jufvrouwen BROES, die in de laatste weken nog veel magerder waren geworden, en zich, uit verzet en bij gebrek aan veel stevigs, met den heer BROES hadden vereenigd om de manschappen in het kabinet van hunnen geestrijken inhoud te ontlasten, stonden op zekeren morgen in de koffijkamer bij den eveneens meer en meer verslappenden waard.

''t Is uwe schuld,' ving de oudste der dames aan, tot haren echtgenoot het woord rigtende: 'hadt gij terstond uw luije handen aan 't werk geslagen, dan zoude het nooit zóó ver gekomen zijn; zoo waar als ik dit glas anijs op den val van die verwenschte *Nachtegaal* drink, zoo waar is het uwe schuld.'

'Dat zou nog de vraag zijn,' zeide BROES, 'gij en NETJE hebt dadelijk gedacht, uw heil in de loterij te zoeken, en zelfs die laatste opligterij van dien bogchel heeft door ulieder toedoen plaats gehad.'

Dat was te veel! te veel voor het gevoelige vrouwenhart. Een man, die zóó durfde spreken, zóó spreken, zoo als hij nog nimmer gesproken had!... en een vloed van woorden meldde het den armen waard, dat hij een *dit*, een *dat* en nog oneindig veel meer was, terwijl het slot de vermaning bevatte, dat hij maar weten moest, hoe zijn gezin te onderhouden, of dat zij anders.... maar, dat *anders* bleef in den steek.

De waard, al had het zijn leven gekost - wist niets. -

Hengelen? dat hielp bedroefd weinig en..... maar jufvrouw NETJE was nog present, *zij* wist wat, en geheel in den geest der moeder vallende, riep zij eindelijk op zegevierenden toon: ‘Ik weet het! wagen! wagen! die waagt, die wint; hoort!’ en de jonge jufvrouw begon met een paar oogen, die schitterden als dorpsstraatsverlichting bij regenachtig weder, hare ouders aan het verstand te brengen, hoe zij de nog overgebleven tweehonderd gulden van den jongen SILS moesten besteden, dat, kort gezegd, hierop nederkwam: Vijftig gulden bewaren om den mond open te houden, - dertig besteden, om de zaal te laten opknappen, - twintig om ‘dranken en dingen’ aan te schaffen, - dat was honderd, - veertig voor een stevig orchest, daar moest vooral geen kosten aan gespaard worden, de turksche trom met al het turksche toestel er bij, dat ze in *de Nachtegaal* van het leven hun eigen woorden niet meer zouden verstaan; verder twintig gulden aan FOLK, die ‘met zijn heelen rommel balkostumes’ moest komen; - vervolgens twintig gulden voor licht van buiten en licht van binnen, en ‘de rest’, - dat waren jufvrouw NETJES woorden, terwijl zij, waarschijnlijk op de gezondheid van het voorstel haar glaasje anijs ledigde, ‘de rest voor publicatie.’

Schemerachtige denkbeelden van kleppen en lokken en opbouwen der oude Jufvrouw waren door het vernuft der dochter in woorden gebragt. Het denkbeeld was uitstekend. Met de zaak zóó aan te pakken, zou men dien *Nachtegaal* den nekslag geven, en toen de moeder haar echtgenoot het vernuft der vrouwen als een beschamend voorbeeld onder den neus wreef, toen zag de waard een weinig verbluft rond, maar, dewijl zijn oog toevallig op het houten dier boven het kabinet bleef rusten, meende hij iets lagchends in diens trekken te zien, en de waard, daardoor aangemoedigd, eindigde ook met - lagchen.

De zaak werd verder besproken, beklonken, en bedronken - want de manschappen in het kabinet moesten toch op nieuw geproviandeerd worden. - Jufvrouw BROES, de oude, zou voor lokaalverlichting en versterking zorgen; de jonge jufvrouw zou zich met de verdere administratie van correspondentie, alsmede met de aanbesteding der monsteraanplakbilletten belasten, terwijl de heer des huizes het bijloopende werk zou verrigten. Den ganschen dag heerschte er eene drukte en beweging in huis, alsof het groote *bal masqué et paré* al aan den gang was, zoodat DANIËL, die des avonds te huis kwam, drie gloeijende aangezigten in de achterkamer vond, waarvan de oogen - hij meende het - allen geheimzinnig scheel zagen, maar waarvan de monden eensklaps verstomden, omdat men vooraf bepaald had, den jongen er buiten te houden.

TRIEN, de keukenmeid, zat als van ouds op haar stoel het einde van den dag af te wachten. Zij zag DANIËL veelbeteekenend aan, maar zeide niets. DANIËL vatte van de zaak ook niets en begaf zich, na de sloof een goeden nacht te hebben gewenscht, naar zijn slaapkamer, of liever slaapzolder en droomde - droomde, dat ANDRIES VOLTER, de goede DRIES, gezond en flink was teruggekomen; dat deze in een fraai vertrek naast de oude vrouw MUR zat, en dat RIEKA, tegen hen over, aan zijne - DANIËLS - zijde was gezeten; dat zij hem aanzag, even als zij JOC voorheen dikwijls had aangezien, dat hij toen een kleur kreeg, waarna DRIES hem had toegeknikt, en de oude vrouw ook, zoodat hij nòg rooder was geworden, tot dat eindelijk JOC, met zijn doodsbleek gelaat, was tusschen beiden getreden.

Toen de jonge SILS den volgenden morgen ontwaakte, was alles in huis nog in de diepe rust, want de geest die des daags was gebruikt, behoefde een langen nacht, om in sombere droomen te verdwijnen. DANIËL stiet het zol-

dervenster open; een frissche meilucht kuste hem den blos van het aangezigt, doch vochtig werden zijne oogen, toen hij de gevederde zangers zoo vrolijk om het dak zag rondzwieren.

De herberg, die, zoo als vroeger gemeld werd, even buiten de poort was gelegen, had vooral aan de achterzijde een heerlijk uitzigt. Uit het genoemde zoldervenster zag DANIËL over boschjes en weilanden tot aan de duinen, die den gezigteinder bepaalden en waarachter - zoo als JOC hem vroeger verhaald had - dat groote water moest zijn, waarover DRIES was gevaren en aan welks andere zijde hij nu woonde, verre, verre van den jongen, die hem nog altijd lief had. - Maar toch, er was verschil tusschen hem en *die* menschen, welke hij later had leeren beminnen. DRIES was hem goed geweest, - maar dat gezin in het onderhuis was hem beter geworden. Ware DRIES zoo godvruchtig als hij trouw voor hem geweest was, o! dan zoude er geen beter mensch op de wereld zijn, en DANIËL, die, nog in de stemming van den droom, den steun zijner jonkheid met de aankweekers zijner betere wording vereenigde, wenschte hem vurig terug, opdat hij hem thans mogt binnenleiden in dat dierbare onderhuis, waar een geest woonde, die opbouwde voor hooger heil, voor verhevener bestemming.

Nog een geruimen tijd bleef DANIËL peinzen en staren, peinzen aan JOC, die dood was, aan de oude grootmoeder, aan DRIES en aan RIEKA; de eerste was gelukkig, de anderen zoude hij ook zoo gaarne volkomen gelukkig zien - *hier* en later daarboven. De groote stadsklok sloeg zeven ure. DANIËL ontstelde dat het reeds zoo laat was, dewijl hij ten acht ure les had te geven, en eerst nog, als naar gewoonte, den morgengroet aan de vrouwen brengen moest. Juist wilde hij den zolder verlaten, toen de trapdeur geopend werd en TRIEN hem met

een brief in de hand naderde, waarvan het adres, door de vele stempels en merken, bijna onleesbaar was geworden.

‘Dat moet een brief voor u zijn,’ zeide TRIEN, DANIËL den brief toereikende: ‘'t is mooi, voor zoo'n onnoozel stuk papier vierentwintig stuivers! Ik zeide, dat de besteller maar wachten zou, want zóóveel zult ge er niet voor over hebben.’

DANIËL bezag het opschrift en las: ‘“Den heere DANIËL SILS, ten huize van den heer BROES, kastelein in *de Wakende Nachtuil* te Rotterdam, in Holland.” - Dat is voor mij, TRIEN, voor mij,’ vervolgde hij, opspringend van vreugde, ‘dat is een brief van DRIES, van den goeden DRIES uit Amerika! laat zien!’ - maar dewijl hij het zegel ijlings wilde verbreken, hield de dienstmaagd hem tegen met de woorden: ‘Pas op, jongeheer, als hij los is hebt ge de stuivers aan 't been; ik zoude.....’ DANIËL bezag den brief nog eens aan alle kanten, spouwde hem aan de zijden open, als wilde hij zóó den inhoud vernemen, maar de onmogelijkheid daarvan inziende, zag hij de oude bedenkelijk aan, en herhaalde vragend: ‘Vierentwintig stuivers?’

‘Ja, ja,’ zeide TRIEN, ‘'t is wat te zeggen.’

‘Ik heb ze niet,’ zuchtte SILS, ‘maar wacht!’ en zonder zich verder om de sloof te bekommeren, liep hij naar beneden, ten einde de zaak met den besteller te plooijen, en hoorde het roepen der oude niet, die zoo gaarne iets belangrijks gezegd had.

De brievenbesteller vergezelde DANIËL, daar hij dien weg toch uit moest, tot aan de bekende onderwoning, en, na de oude vrouw en RIEKA den hartelijken morgengroet te hebben geschonken, toonde DANIËL den brief. Schoon er niet veel klinkende munt voorhanden was, daar men alles had afbetaald, zoo werd toch het post-

geld bijeengescharreld, waarna de brievenbesteller vertrok en DANIËL, met eene ligte beving, het zegel verbrak.

De oogen der vrouwen waren op den lezenden vriend gerigt. Helder was zijn gelaat, toen hij die lezing begon; allengs echter ging de vrolijke plooi in een somberen trek over, zoodat RIEKA met ware belangstelling vraagde, of het niet goed was.

DANIËL scheen de vraag, al lezende, niet gehoord te hebben, althans er kwam geen antwoord, maar toen hij den inhoud doorloopen en een zucht geslaakt had, toen zeide RIEKA nogmaals:

'Hoe is het, DANIËL, zijn er slechte berigten?'

DANIËL stond een oogenblik als ware hij met zijn geest verre van die plaats, maar eindelijk las hij den brief hard op, die luidde als volgt:

> 'Lieve DANIËL!
> Met de beste verwachtingen voor de toekomst verliet ik u en mijn land in de hoop om gelukkig en rijk terug te keeren. Wij hadden een slechte reis, wij leden schipbreuk en, ter naauwernood gered, heb ik al wat ik bezat en tot de beproeving mijner fortuin had medegenomen, in het zeenat verloren. Wat ik hier zal beginnen, weet ik niet; ik lijd honger en gebrek, want alles is hier duur, en ieder gaat hier zijn weg. Allà! DANIËL, gij moet mij helpen. BROES heeft geld voor u in bewaring: gij weet het. De driehonderd gulden, voor *u* bestemd, moet gij mij zenden; het kostgeld voor vijf jaren kan hij behouden, tenzij gij hem kunt bewegen, daar wat van bij te doen. Vraag allen die mij kenden, om iets voor den ouden vriend af te zonderen, ook KNIPPEL; die kan het missen. DANIËL, ik heb u altijd welgedaan, en *gij* zult mij niet in den steek laten. Allà! zend de gelden des noods

in Hollandsch bankpapier aan onderstaand adres. Ik hoop, dat gij in goeden doen zult zijn. Ik groet u.
Maart 1834.
ANDRIES VOLTER.
boarder in Lombardhôtel.
Hoek van Eleven en Lombardstreet, Philadelphia.'

Verbluft en treurig zagen ze elkander aan, DANIËL en de vrouwen.

'De goede DRIES!' zeide SILS eindelijk, en zuchtte na eenig zwijgen: 'honger en gebrek!'

'In een vreemd land, dat moet verschrikkelijk wezen!' zeide RIEKA.

'O! nog zoo goed herinner ik mij,' hernam SILS, 'dat in dien laatsten nacht, toen ANDRIES afscheid van mij nam, hij zeer duidelijk te kennen gaf, dat hij als een rijk man dacht terug te komen, want, ofschoon hij zulks niet met ronde woorden verklaarde, zoo sprak hij van wederkomen en van geen gebrek hebben, en beloofde daarbij ook nog aan MUR te zullen denken.'

'Aan JOC ook....!' zeide RIEKA.

'Aan mijn JOC ook!' herhaalde vrouw MUR.

'En nu, - ik mag niet dralen,' hernam DANIËL, 'het kostgeld, voor mij gegeven, zal door den kastelein niet worden losgelaten, maar de driehonderd gulden zijn mijn eigendom..... ik zal... Dag grootmoeder, dag RIEKA, het is meer dan tijd voor mijn les..... en daarna..... tot weerzien.'

DANIËL verdween, en nadat zijn schrijfles was gegeven, spoedde hij zich naar *de Nachtuil*, om met de familie BROES te spreken.

Al de deuren en ramen stonden open. De onveranderlijke koffijkamer zag er uit, alsof al wat er in was in opstand was gekomen en ieder stuk zich in beweging had gesteld om eene andere plaats in te nemen. De helden uit het kabinet stonden in kolonnes op het vale

billart, dat in eene schuine rigting was afgezakt; het kabinet zelf was met den linker vleugel naar de deurzijde afgedraaid, waardoor de vreedzame en nijvere netten-spinners, die daarachter zoo vergenoegd geleefd en als dolzinnigen hadden jagt gemaakt, her- en derwaarts vloden. De houten uil boven het meubel zag ook voor de eerste maal, door het geopende venster, op den teederen zanger aan de andere zijde der straat, die welhaast zou hebben uitgezongen, en, door een vooruitstekende vlerk, die juist langs zijn profiel gleed, scheen het alsof hij grijnzende zijn tong tegen dien vijand uitstak. Een hoog opgaande dubbele ladder vormde met den vloer een gelijkbeenigen driehoek, die het billart in zijne reuzenbeenen besloot; groote emmers met water en sponzen er in duidden aan, dat het terrein gevaarlijk te bewandelen was, terwijl opéengestapelde stoelen, waarvan de pooten dreigend naar boven staken, schenen te zeggen, dat er plaatse voor niemand was.

Met ware verbazing beschouwde DANIËL dien omkeer van zaken; voor een eenvoudige schoonmaak was de omhaal te groot, want, de oude jufvrouw had meermalen verklaard, dat ze zoo iets met den franschen slag deed. Het vreemdste nog was, dat er bij al dien omstand geen levend wezen te zien was. 't Mogt schofttijd wezen, maar waar zaten de BROESSEN dan....? In 't einde, DANIËL liep naar de achterkamer, maar ook dáár vond hij niemand, totdat hij eindelijk, niet wetende welke geest in huis was gevaren, de keukendeur opende, en daar de oude TRIEN vond, die half aamechtig op haar stoel zat.

‘Wat is er te doen, waar is het volk toch?’ zeide DANIËL, zoo hard, dat de oude vrouw, die wel ‘een beetje hardhoorig was,’ er puur van ontstelde.

‘Dat mag de hemel weten!’ antwoordde zij. ‘Ik heb water moeten slepen, dat mij de beenen kraakten. Ik ben er dof van.’

‘Goede ziel!’ zeide DANIËL medelijdend, ‘maar zeg mij dan toch.....’

‘Ach ja, wat zal ik je zeggen?’ hernam TRIEN: ‘er vallen wondere dingen voor; vóór dat gij uitgingt heb ik reeds willen spreken, maar zie, toen waart gij gevlogen eer dat ik omzag.’

‘Het was een brief van DRIES VOLTER’, zeide DANIËL, ‘ik was begeerig dien te lezen, maar dat was geen opbeurende tijding...’

‘Niet?’ zeide TRIEN vragend.

‘Neen, gansch niet,’ antwoordde DANIËL en hij deelde de sloof, die uit dien huize zijne eenige vertrouwde was, den treurigen inhoud mede.

‘Och hé,’ zeide TRIEN, terwijl zij een snuifje nam, ‘dat ziet er in alle opzigten droevig uit.’

‘Ja wel,’ sprak DANIËL, ‘als nu BROES maar het geld wil geven.’

De dienstmeid schudde het hoofd en wreef zich den neus.

‘Daar zit hem de kneep,’ zeide zij eindelijk, wijl DANIEL haar vragend bleef aanzien. ‘Het geld, ja, het geld....’ en DANIËL wenkende, trok zij hem, toen hij naderde, nog digter bij zich, en verhaalde hem in een breedvoerig relaas de geheimen der lui, welke eene dienstmeid, zelfs eene die doof is, nimmer ontgaan.

DANIËL staarde nog op de oude, toen zij reeds eenige oogenblikken had opgehouden te spreken. Zijn geld verteerd! Zijn geld verspeeld! Slechts twee honderd overig, en dat voor den bewusten balavond bestemd! DRIES gebrek! wat moest hij beginnen? Redden wat er te redden was.... maar hoe? en weder staarde hij op de oude, alsof die licht in de duistere zaak zou geven.

Negende hoofdstuk.

In de woning van den heer PAPAVER was het, den morgen dat DANIËL zijn brief ontving, eene ongewone drokte. Het Engelsche nichtje zoude, met den Engelschen zeeman, met de stoomboot uit Engeland aankomen. Hoe laat - was men niet juist te weten gekomen, maar 't zou tegen den middag zijn, en de huurkoets, waarin men de gasten zou afhalen, was tegen twaalf ure besteld.

De heer PAPAVER was door zijn bedgenoot reeds midden in den nacht wakker gemaakt, om toch eens op zijn horlogie te zien, dewijl zij van geen uur of tijd wist. De echtvriend, in den slaap die ongewone wekstem vernemende, en juist droomende, dat er parade zou zijn terwijl hij met zijne kleeding niet klaar kon komen, was danig door dat geroep ontsteld, en meende nog in den eersten dommel, dat de gansche vertooning op hem wachtte. Bij nader inzien bespeurende dat hij gedroomd had, en nogmaals de vraag vernemende: ‘hoe laat het toch was’, wreef hij zich de bezwaarde oogen, en, met de verklaring dat hij ‘akelig’ gedroomd had, zocht hij zijn vaderlief op, die in de parade-confusie was weggeraakt. Het bedoelde voorwerp was weldra gevonden, en toen het roode hoofd van den exbakker in de blaauwe muts met den witten rand stak, toen zoude dat hoofd

wel zeer geschikt zijn geweest, om bij eene parade te paréren, dewijl de nationale kleuren helder tegen elkander afstaken.

't Was half vier op het horlogie. Mevrouw had, tot groote ergenis van haar gemaal, geen greintje vaak meer gehad, en het was van dat oogenblik af een gewoel, en een ‘van het regter op het linker oor’ geweest, dat mijnheer sedert wel twintig malen was wakker geworden, altijd weer uit een akeligen droom.

In 't einde had mijnheer een geritsel naast zich vernomen, alsof er beweging in de gelederen kwam. Eene drukking van honderd procent dekens benaauwde hem bovenmate, en een wollige tip van de tweede laag, die met zijn aangezigt in aanraking kwam, deed hem onwillig de oogen opslaan, bij welke blikverheffing hij links eene gedaante zag rijzen, die als over hem zweefde en regts weder daalde.

't Is slecht slapen voor den echtgenoot, wiens ander *ik* uit de veren is, en het hoofd vol heeft met allerhande beslommeringen.

‘'k Zeg, lieve, als de boot eens vroeger aankwam?’

‘Zee u wat, poes?’

‘Als de boot eens vroeger aan kwam!’

‘A! ja; ja, dat zou.....’

‘'t Is stroom af, hier na toe, niet waar?’.....

‘Wallief?’

‘Dat het hierheen stroom af is.’.....

‘Stroom af....? hoe meent u?’

‘Wel, dat ze dan vroeger hier zijn.’ - Kleine pauze.

‘Niet waar, lieve....?’

De echtvriend, na eenig zwijgen, zich op het linkeroor wendende: ‘Dat geef ik u gaarne gewonnen.’

Mevrouw weder, wie juist bij den vierden trek de malie aan den korsetveter springt: ‘Dat alles ook tegen loopt!’.....

‘Wallief?’

‘Och! ik zeg van de malie..... Waar is nu de rijgnaald?’

‘Wie?’ - Geen antwoord van mevrouw, die zoekt, en vindt, en eindelijk weer zegt: ‘Maar staat u nu op, 't is zeven geslagen.’

‘Dan - ben - ik - weer *na*,’ bromt de man, die in den dommel naar de wijzerplaat der torenklok tuurt.

‘'t Is toch jammer, lieve, dat onze domenie nu juist heden niet hier kan zijn..... Staat u op?’

‘Ik denk niet naar de vroegpreek te gaan,’ dommelt de man, die het denkbeeld ‘domenie’ met een zondag vereenigt.

‘Wie spreekt er van vroegpreek?’ herneemt mevrouw, een weinig ongeduldig. ‘Ik zeg van HENRI, dat hij niet hier kon zijn.’

‘O! Poes!.... HENRI; dat geef ik u gaarne gewonnen.’

Nog een geruimen tijd dommelt de man, en rept de vrouw telkens van wat anders, tot dat eindelijk ZE., toen HE. beweerde, de muts reeds op te hebben, verklaart te zullen opstaan, en, na eenige lang uitgerekte geeuwen, in het voordeelige nachtkostuum van onder den ledikant-hemel uitstapt, om een vreemdsoortigen en belangrijken dag te doorleven.

Wèl werd het, zoo als wij reeds zeiden, een drokke morgen. De heer PAPAVER moest warm scheerwater hebben. 't Was wel de dag niet - want dat was een anderdaagsche zaak - maar... de menschen die kwamen! hij zou er zoo uit zien!... Schoone boordjes en een helder stukadoorsel voor den statigen hals moesten noodwendig worden aangeplakt. Mevrouw kwam met den pantalon met sous-pieds aandragen, die sedert de laatste Pinkster niet uit de kast was geweest, omdat het over de knieën spande, wanneer hij zat.

‘Die soepjees zijn beschimmeld,’ zeide mijnheer.

‘Och! dat komt - van de vocht, lieve,’ antwoordde mevrouw.

‘Dat geef ik u gaarne gewonnen,’ hernam mijnheer, ‘maar dat zal hinderen.’

Mevrouw was handelend genoeg, en zich geen tijd gunnende om de meid tot dat werk te roepen, wapende zij zich zelve met den borstel, en poetste de leertjes - om tijd te winnen....!

Mijnheer PAPAVER zat zoo stijf in zijn halsband, dat zijn gelaat nog rooder dan gewoonlijk was, en, glimmend van de zeep en bevreesd voor de reinheid van zijn helder gemoed, wendde hij zich af, om niet door het afstuivende schimmelpoeder besmet te worden.

Voor de vijfde maal dat de heer PAPAVER van zijn leven in een gesous-piedsde pantalon gleed, beging hij ook voor de vijfde maal de onvoorzigtigheid, om dien intogt met gepantoffelde voeten te bewerkstelligen, zoodat, toen het stuk behoorlijk met een paar fraai bewerkte bretels was opgehaald, de eigenaar, den blik naar beneden slaande, zijn rood schoeisel ontwaarde en zijne gade aanzag alsof - Polen totaal verloren was.

‘Alweder hetzelfde liedje,’ zeide mevrouw, op zacht verwijtenden toon: ‘gij hadt eerst de laarzen.’...

‘Dat geef ik u gaarne gewonnen,’ sprak de echtvriend. ‘Maar ik kan ook..... die dingen.... ik heb daar zoo geen verstand van.’

‘'t Is anders toch dood eenvoudig, hernam mevrouw.’

‘Ja, ja, nu weet ik het weer, poes,’ sprak mijnheer, zoo als ik de laatste maal zeide: ‘het deeg in 't fatsoen, vóór dat het den oven ingaat.’

‘Hoor eens, PAPAVER,’ was mevrouws vriendelijk, maar toch ernstig antwoord, ‘die deegen en ovens moet gij nu eindelijk toch eens met rust laten; het is ons altijd een struikelblok voor de conversatie geweest..... Ga zitten,... wacht..... ik zal helpen.....’ en mevrouw

hielp den echtvriend zijn fout herstellen: ‘waarlijk, gij moet er aan denken, PAVER, vooral met dat nichtje.... 't geeft zoo geen eerbied, men denkt ligt gering. We zijn nu toch menschen..... mij dunkt.....!’

‘Maar 't is mij zoo lastig....’ zuchtte mijnheer, die stijf in zijn halswerk zittende, ook weldra zeer lastig in nieuwe laarzen en sluitenden pantalon was gekluisterd, ‘ik kan mij niet roeren.’

‘Ongewoonte, mijn lieve,’ zeide mevrouw weder, ‘'t wordt tijd dat wij leeren. Een nichtje uit Engeland, een zoon, die weldra predikant zal wezen, - kom, PAVER, van nu aan 't fatsoen opgehouden, van nu aan uw beste beentje wat vóórgezet! Hier is uw satijnen vest, en de rok met glimmende knoopen; nu heb ik geen tijd meer..... 't ontbijt wacht beneden.’

Een kwartier later verkondigde een vervaarlijk gekraak op den trap, dat de heer des huizes in receptie-gewaad naar beneden kwam. In de huiskamer voor het theeblad - was mevrouw niet te vinden. ‘Poes!!’ Zij kwam niet. Geroep in den gang... Zij kwam niet. Geroep aan den trap..... een antwoord uit de verte: ‘Ja, zóó, PAVER, begin maar.’

PAVER begon maar, dat is: hij zette zich in zijn gewonen zetel, en nam het groote boek, waaruit hij aan zijne gade geregeld iederen morgen een hoofdstukje voorlas. Zóó begonnen, wachtte de echtvriend een geruimen tijd, want de gade moest nog de handdoeken voor de gasten uitgeven; het kleine kastje, op het kamertje voor 't nichtje bestemd, moest nog een weinig regt gezet en de verstellappen er uit genomen worden. Er was nog geen zeep in de bakjes; voor 't middag-eten was insgelijks nog iets te bedistelen, aangezien die Engelschen wel ‘graag’ van de reis zouden komen, zoodat mijnheer al een half uur gewacht, en, stijf als hij er in zat, aan lossere dagen, toen hij in slopjas

op sloffen de bollen uit den oven blies, gepeinsd had - toen de bedrijvige wederhelft, met de woorden: ‘Daar was ik,’ het ontbijtvertrek binnen kwam.

Van al de vaste gewoonten, die de heer PAPAVER had, was de gewoonte van het hoofdstukje 's morgens wel zeker de eenige die nuttig kon genoemd worden, althans voor den geest.

De leesmethode van mijnheer was echter weinig opwekkend, en, daar het zeer langzaam vooruitging, was een hoofdstukje gewoonlijk een driekwartierszaak. Mevrouw luisterde steeds met geduldige aandacht, en daar zij door een ruim twintigjarige repetitie de meeste hoofdstukken van buiten kende - zoo had zij er zich een gewoonte van gemaakt, om vóór dat manlief de woorden uitsprak ze reeds binnensmonds te prevelen. De *zachte* stem met den *luiden* echo had den aanstaanden ‘domenie’ dikwijls verveeld, en nu als student - dat is: boven de wet - bleef hij in de vacantiedagen stil op zijn kamer - dat is: in de rust - tot dat hij berekenen kon, dat de zitting voorbij, en, zoo wij reeds zagen, de courant daarna uit was.

Mevrouw, gejaagd als zij was, zag nog al tegen het hoofdstukje op, en vriendelijk zeide zij:

‘PA, mij dunkt, als gij een halfje....?’

‘Zou dat voldoende zijn?’ vraagde mijnheer.

‘Voor dit maal,’ hernam mevrouw.

‘Welnu dan,’ besloot de echtgenoot, en het hoofdstuk van een en dertig verzen naziende, telde hij uit, dat hij bij vijftien en een half moest ophouden.

De klok van twaalf uur had nog niet geslagen, toen de echtelieden, reeds reisvaardig, op het rijtuig wachtende waren.

Tien malen in het kwartier zag mijnheer op zijn horlogie, en mevrouw was in de grootste agitatie, dat de boot misschien reeds aan zou zijn.

In 't einde verscheen de koets, de echtgenooten stapten

er in, en, op verzoek van mevrouw, reed mijnheer achteruit, want het nichtje moest naast haar zitten, en, 't was niet aardig, een warme plaats!

Binnen weinige minuten hield het rijtuig aan de *Boompjes* stil, waar de stoomboot moest aankomen. De meizon scheen brandend warm, en mijnheer kneep gedurig de oogen digt, want het rijtuigglas weerkaatste de stralen onbarmhartig op zijn aangezigt.

Mevrouw voelde altijd iets meer dan gewoonlijk, wanneer zij in zoo'n rijtuig gezeten was. 't Had zoo niets bakkerachtigs. - Ieder nam zoo beleefd den hoed af - alles moest uit den weg. Zie - wat groette de sekretaris vriendelijk en wat neeg zijne vrouw. PAVER geleek ook wel wat op den burgemeester.

Had mevrouw genot in zoo'n rijtuig, zij was in de gelegenheid om haar hart eens flink op te halen, want het ‘tegen den middag’ als opgegeven tijdstip van aankomst, was een rekbaar termijn. Één sloeg de klok; mijnheer keek op zijn horlogie en merkte aan, dat het lang duurde. Half twee, en mevrouw beweerde, dat het een ongeregelde dienst was. Twéé, en de echtelieden zagen elkander aan, alsof ze wel een stukje brood hadden verlangd, want de koffij was uitgesteld tot de terugkomst. Kwart òver twee, en mevrouw verzocht mijnheer eens te tikken en te vragen: of de boot dan nog niet kwam, waarop mijnheer tikte en riep, zoodat er verscheidene straatjongens op aankwamen, die schreeuwende de boodschap aan den slapenden koetsier overbragten, welke zoo gemakkelijk voor zijn baas het geld verdienende, ten bescheid gaf, ‘dat bij wel zóó komen zou.’ Half drie, en mijnheer kreeg de kramp in 't been, want die pantalon spande zoo, en - met permissie - het zweet brak hem uit, want hij zat als in een broeikast, dewijl de raampjes, door de warmte getrokken, niet tot verluchtiging naar beneden konden.

Drie, en mijnheer wilde er uit, want hij zat op de pijnbank, maar mevrouw vond zulks te gemeen; dat was niet zoo als het behoorde. Kwart over drie, en mevrouw meende, dat er wel een ongeluk kon hebben plaats gehad. Half vier, en mijnheer en mevrouw, die al sedert een paar uren hadden gegeeuwd, begonnen rekkerig óók te worden. De man verstoutte zich te zeggen, dat de vrouw ook altijd zoo'n haast had, en de vrouw beantwoordde zulks met de aanmerking, dat de man ook altijd zoo ongeduldig was. Nog eenige minuten, en mijnheer werd rooder dan karmozijn, want een paar straatjongens staken de tong tegen hem uit, terwijl een derde, met den duim tegen den neus, vijf uitgespreide vingers vertoonde. Weder eenige minuten, en mevrouw werd zóó bleek van de warmte, dat mijnheer, trots alle welvoegelijkheid, het portier openstiet, opdat de lucht haar zou verfrisschen, en juist wilde de inderdaad bezorgde echtgenoot uitstappen, om de vrouw, die op bezwijmen af was, uit de broeikast te helpen, toen eene meerdere drukte op den oever werd waargenomen, en de ontwaakte koetsier, zich omwendende, riep: ‘Daar komt ie!’

Daar komt ie! die woorden bragten méér tot verademing toe, dan het koeltje, dat van de rivierzijde door het nu geopende portier naar binnen drong.

‘Eindelijk! eindelijk!’ zeide mevrouw, en zij blikte naar buiten, en zag den dampenden Batavier den oever naderen.

Mijnheer PAPAVER, die wee van den honger en stokstijf van 't zitten was, kwam, in overleg met zijne vrouw, tot het besluit, om uit het rijtuig te gaan, want dat men de gasten toch behoorlijk moest ontvangen. PAVER zou de vriendjes in alles behulpzaam zijn, en ze dan in het rijtuig helpen.

Klokke vier, en de boot was aan. Gewoel en drokte

zonder voorbeeld. PAVER kende die aardigheden, maar, was hij altijd een bijwoner op zekeren afstand geweest - zoo als hij wel gaarne eens een veldslag zou gadeslaan, dat is, van een heuveltje, buiten gedrang en buiten schot - zoo moest hij zich nu in dien chaos mengen, en stootende ellebogen en trappende voeten gaven aan zijn dikwerf geopperd vermoeden zekerheid, dat het ‘in zoo'n herrie niet *alles* was.’

PAPAVER, die reeds zoo veel heeren en dames had zien voorbijgaan, aan wie hij echter volstrekt niet had bespeurd, of een er van zijn nichtje en een ander haar geleider was, geraakte eindelijk in de grootste ongerustheid, of de vriendjes wel waren medegekomen. Met groote voorzigtigheid en met de voeten zoo buitenwaarts, alsof hij zich in het eerste gelid van parade-toeschouwers bevond, liep hij eenige schreden voorwaarts op de breede plank toe, die boot en wal vereenigde. PAVER zag en gluurde, en - schoon er nog beweging in overvloed was - de vriendjes zag hij niet.

‘Op zij, lompert!’ riep een groote en forsch gebouwde sjouwerman den heer exbakker toe, die nog in zijne beschouwingen verdiept was: ‘op zij, lompert!’ maar eer de lompert op zij was, was reeds zijn regter scheenbeen met een groote kist, die de sjouwerman op een kruiwagen aan wal bragt, in aanraking geweest, zoo dat hij een luiden kreet liet hooren, die zelfs mevrouw PAPAVER in de ooren drong.

‘Verv..... domkop,’ brulde mijnheer, die in de keur zijner woorden, door de hem veroorzaakte pijn, ditmaal slecht zijn fatsoen had opgehouden.

‘Korrage, jongens!’ riep de sjouwerman, die inmiddels lagchende zijn weg vervolgde, ‘as we den hoed maar op hebben benne we wijs, hê? Geef hem'n zoopie, JAN, de arreme bol het den slaap nog niet wakker.’

‘Arreme bol! - Warreme bol!’ - Mijnheer ontstelde,

hij had niet regt verstaan, maar het been deed verschrikkelijk zeer; hij wist niet wat te doen, hij retireerde en sukkelde naar het steeds wachtende rijtuig terug. Mevrouw zat nog op dezelfde plaats, en toen zij haar echtvriend zoo hinkende en zonder vriendjes zag naderen, toen fronsde zich haar goedaardig gelaat, en vraagde zij deelnemend: ‘Guns PA, wat is er?’

PAPAVER deelde zijne gade de treurige ontmoeting met den sjouwerman en de *niet* ontmoeting van de Engelsche gasten mede, en dewijl het staan hem wat lastig werd, hinkte hij op één been, met behulp zijner vrouw, de trede der koets weder op, en nam zijne vorige plaats in.

‘Is 't klaar?’ riep de koetsier.

‘Hei! hei! neen,’ riep de heer PAPAVER. ‘Hei! hoor eens, vrindje!’

Langzaam kwam de koetsier van zijne hooge zitplaats, en op de vraag, wat men beliefde, antwoordde PAPAVER.

‘Ziet gij, weet gij; ik heb mij bezeerd, en wij wachten menschen; misschien zijn ze nog op de boot, maar - hoe kom ik te weten.... zoo gij eens even.....’

‘Hoe heeten de lui?’ vraagde de koetsier.

‘Ja, 't is eene nicht,’ hernam PAPAVER, ‘met een mijnheer. Jufvrouw STEIGERJAGT, en de heer HAPLY... vraag maar eens even.’

't Was gelukkig voor den inhoud van het rijtuig dat de paarden niet holachtig waren, want toen de koetsier wegliep, en mevrouw het gevaar begon in te zien, begon zij jammerlijk te schreeuwen.

De gedienstige van den bok kweet zich wonder wel van zijne commissie, want toen hij op zijn geroep bij de plank: ‘Zijn er ook lui voor een rijtuig?’ volstrekt geen antwoord bekwam, liep hij terug, en met de opbeurende tijding, dat er geen sterveling was, smeet hij het portier weder digt, maakte een vragend signaal, dat beduidde: ‘Naar huis toe?’ en, na een knikken van PAVER, besteeg

hij weder zijn zetel, waarna de koets in beweging kwam, die klokke half vijf voor de deur stond, vanwaar zij vertrokken was.

De koetsier trok aan de schel, de deur werd geopend en, met een gezigt alsof het achterhuis in brand stond, kwam de dienstmeid op het geopende portier toeloopen, en fluisterde, als ware zij bang dat men 't binnen zou hooren: ‘Ze zijn er.’

‘Ze zijn er....! wie? wat?’ zeide mevrouw.

‘Wel, de engels,’ zeide de dienstmeid.

‘Nicht! met den zeeman?’ riep mevrouw.

De meid knikte geheimzinnig. Met verschillende aandoeningen van confusie, verrassing, spijt over het rijtuig en wat al niet meer, wipte mevrouw eindelijk uit de gevangenis welke vier en een half uur geduurd had; mijnheer hinkte haar na en vergat, mede in de confusie, den vriendelijk knikkenden koetsier; doch deze zulks bespeurende, was zoo vrij, den heer aan de fooi te herinneren. PAPAVER kon van de pijn haast niet staan, maar toch bragt hij het zóó ver, dat hij een gulden aan zijn beurs ontworstelde. Na dien te hebben overhandigd, naar binnen willende hinken, hield hem nog een ander persoon staande, die hem aan ‘lomperts’ en ‘warreme bollen’ herinnerde, doch hem nu, uiterst beleefd, om het drinkgeld voor zijne moeite aansprak. PAPAVER ontstelde; ware hij bakker geweest - hij zoude - maar thans - hij beet zich op de lippen - zijn fatsoen - en terwijl mijnheer naar binnen hinkte, knikte TOON de kruijer JAN toe, die op den bok zat: *dat* soort was nog het beste!

Mevrouw PAPAVER stond nog steeds in den gang op haar echtvriend te wachten; eindelijk, daar kwam hij.

‘PAVER, een beetje flinker,’ fluisterde mevrouw, terwijl zij de hand naar de kruk der voorkamerdeur uitstak, in welke kamer zich de vriendjes bevonden.

‘Ja, poes, maar mijn been!’ zeide de man, zich geweld doende.

Nog eene kleine, zenuwachtige trekking van mevrouw, nog eene moedige pijnverbanning van mijnheer - de deur ging open en de echtelieden traden, behoorlijk neigende en buigende, de kamer binnen.

Het nichtje was er; de zeeman was er. Zij waren er al sedert eenige minuten, want met de drukte van aankomst in de onbekende plaats, hadden zij aan geen rijtuig of afhalen gedacht, maar waren, op teregtwijzing van den kapitein, met den sjouwerman medegegaan, die eerst toen hij al goed op gang was, te weten kwam, dat hij bij Mr. PAPAVER moest wezen.

‘Wel, wel,’ zeide mevrouw PAPAVER met ware hartelijkheid, ‘het verheugt mij u te zien, nichtje. Wat lijkt u op LAU! Och! 't is alsof ik hem zie. Ga toch zitten..... Hoe vaart u, mijnheer...? Och hé, wij dachten al dat het mis was. De boot kwam zoo laat.... U hebt zeker wel honger.’

‘*I am indeed most thankfull for your goodness*,’ zeide het nichtje, ligt blozende, terwijl zij mevrouw PAPAVER met warmte de hand drukte.

Mevrouw drukte het handje der nicht wederkeerig met warmte, maar zag het meisje daarbij tevens aan, alsof zij een onweer te Keulen vernam.

‘Goed nes,’ dat ken ik waarlijk niet. Wat zegt u, PAPAVER?’

PAPAVER kende het ook waarlijk niet en zeide:

‘Dat zal wel zoo wezen.’

‘*Without your humanity I might have been*.....

‘Och heer, daar begrijp ik niets van,’ riep mevrouw, mistroostig haar nichtje in de rede vallende. ‘Wij zijn eenvoudige Hollanders, weet u? Was HENRI maar hier.... die zou wel.... Toe, PAVER, zegt u wat.’

‘Ja, ja,’ zeide PAVER, die vreeselijk pijn had, ‘ik ken het *waarachtig* niet.’

De Engelsche zeeman begreep de confusie. Ook hij verstond de Hollandsche taal niet, maar uit alle voorzigtigheid had hij zich vóór de afreize een Engelsch-Hollandsch woordenboek aangeschaft, en na eenig zoeken bragt hij de volgende, weinig zamenhangende woorden in den tongval zijns lands uit, die toch voor de PAPAVERS verstaanbaar waren.

‘Gelukkig aangekomen,’ ving hij aan. ‘You nicht - gelukkig - she wezen mogen at your huis. The vader altijd spreken English, the moeder ook, she lieren kan the taal. Dankbaar for your goedheid. Schenken your liefde. God loonen.’

‘Och hé! och hé, dat versta ik, dat begrijp ik best,’ zeide mevrouw, die nu ook meende, dat zij - verstaan werd. ‘Wij doen het met vreugde; wat gepasseerd is, dat is gepasseerd, wij denken er niet meer aan; als nicht maar voor lief neemt. Zoo als *u* het Engelsch spreekt, verstaan wij het best, maar ga nu toch zitten,’ en dewijl zij nu zelve de zitplaatsen aanwees, werd mevrouw op dit laatste punt volkomen begrepen.

Wanneer wij alles nederschreven, wat er verder dien dag bij de PAPAVERS voorviel en gesproken werd, zouden wij vreezen langwijlig en onverstaanbaar te worden. Men stelle zich de huisvrouw vol zorgen voor, af en aan dravende, om voor de versterking te zorgen, haar Smiertje aan de vriendjes presenterende en gedurig een vloed van woorden aan hare gasten verspillende, welke trouwens met vriendelijk knikken door hen werd beantwoord. De heer des huizes in de grootste onrust: dat erg gekneusde been, die strak spannende pantalon er om heen; niet wetende wat te zeggen, en daarbij dikwijls *alleen* met de vriendjes. Het nichtje met hare verschillende aandoeningen, weinig etende tot bitteren

spijt der gastvrouw, die onmanierlijk veel had aangeregt. De zeeman al schermende met de dictionnaire om toch nog eenigen gang in het gesprek te houden; bitter teleurgesteld in de verwachting, dat een fatsoenlijk Hollander alle levende talen sprak.

De dag liep ten einde. De reizigers waren vermoeid. Het nichtje werd het achterkamertje als het voor haar bestemde aangewezen; de zeeman kreeg de logeerkamer.

Mevrouw was er moede van. Mijnheer was meer dan dankbaar, dat hij eindelijk ontslagen was, - ontslagen van het gezelschap dat wel Hebreeuwsch scheen te praten, en verlost uit de knellende laarzen en den engen pantalon. Het been, dat met den kruiwagen in een onzachte aanraking was geweest, werd door de gade in oogenschouw genomen; zij ontstelde er waarlijk van, want de wonde was nog al beduidend; zeker moest het een scherpe punt zijn geweest, en met zorgvuldige hand hielp zij den lijdenden echtvriend; - wie had ook kunnen denken, dat het zóó erg was?

Veel werd er nog gesproken; over het been, over het nichtje, over het wachten aan de boot, over den zeeman, over die Engelsche taal, over HENRI, als die er maar geweest was! en verder - hoe of het nu morgen zou gaan. De zeeman vertrok overmorgen, hij moest toch het merkwaardige van de stad zien; als PAVER maar loopen kon! het trof nu ook treurig..... Was HENRI er maar..... gegeeuw..... het avondgebed..... vreeselijk gegeeuw..... rust!

LAURA sliep niet zoo spoedig. Naauwelijks was zij op haar kamertje alleen gebleven, of zij viel op een stoel neder, en de hand aan haar voorhoofd brengende, begon de bron te vlieten, die zoo lang met kracht was gestuit, en gleden er heete tranen langs hare bleeke wangen.

Ja, zij was schoon, de zeventienjarige LAURA, schoon in

den volsten zin des woords. Hare gelaatstrekken waren zoo teeder geëvenredigd, dat zij den kunstenaar tot een heerlijk model zou hebben verstrekt, terwijl een minlijk paar oogen van meer nog dan zachtheid getuigde. Fraaije, zwarte lokken krulden om het bevallige hoofdje en langs den blanken hals, en lange, zwarte wimpers verhoogden niet weinig het schoon der hemelsblaauwe kijkers.

Zij zat daar, en, als in een helderen spiegel schouwde zij weder de beelden van vroegere dagen .....

Zorgelooze jeugd, onbewust van het lijden; zorgelooze jeugd! waar zij speelde met bloemen, waar zij dartelend sprong, waar zij kozende lief had, en niets haar ooit deerde.

Een vader, zoo krachtig - die zelden slechts t' huis was, maar die, zoo hij keerde, haar liefkozend kuste, en vaak op zijn schoot nam, en lekkers haar aanbood, en kleurige linten.

Zorgelooze jeugd, aan den schoot van een moeder - een moeder zoo teeder, vol innige liefde, die spelend haar leerde en zoo vaak aan het hart sloot, en roemende juichte bij 't zwerven des echtvriends: ‘God schonk mij een dochter.’

Zorgelooze jeugd, ach! dat doolen daar buiten, in groenende boschjens, langs golvende velden en murm'lende beekjens, dat plukken van bramen en 't bezieën zaam'len tot randvolle korfjes. Dat varen, en dobb'ren, en plassen, en joelen, met lieve gezellen op kabb'lende vlietjens en biesvolle stroompjens. Dat tokk'len der snaren in 't schemer gezeten, die stem vol van zoetheid der dierbare moeder, dat lagchen van 't maantje op rozen en anjers, gekweekt in den bloemhof. O! zorglooze jeugd ....!

Het scheiden der kindschheid..... Weer nieuwe geneugten - meer leven des geestes. Ter neder gezeten,

met vrouwlijken arbeid in 't huislijk vertrekjen of 't lom'rijk prieeltjen, de rollen der zangers geopend dan vóór zich, wat las zij dan roerend, wat vloeiden die lied'ren dan zoet van de lippen der dierbare moeder! Wat koutte zij hart'lijk, als waar z'een vrindinne, de trouwste op deez aarde; wat sprak zij van hooger, van beter hier namaals; wat wist zij het leven een waarde te schenken door zuivre begins'len!

O! dierbare dagen!

O! zalige stonden, als moeder en dochter den dag zagen naad'ren der teêrste verrukking, wanneer hij zou keeren, de man en de vader, aan beiden zoo dierbaar. O! heerlijk hereenen, en wonen in liefde, verhalen en luistren, en danken den Vader, den God ook der zeeën, die hem, haar zoo dierbaar, terug schonk en spaarde ....

... Een sluijer .....

Een sluijer des rampspoeds! Verschrik'lijke mare! Ontzettende tijding!..... Een weduwe, een weeze! - Geween en geklag, diepe rouw in de harten; diepe rouwe, maar straks - weer de stilste berusting. Een trooster is daar, 't is de bronaâr des levens, het woord van den Heer, die de hoop van 't hereenen daar boven - den mensch gaf door lijden en sterven. Een hemelsche trooster, een aardsche daarneven, één, die haar het leed bragt, maar beurende raad schonk, die vriendlijk, zachtaardig de zwakken wou voeren door donkere dagen. - Maar zie..... 't is een wolke, die 't licht, naauw herboren, op eenmaal verduistert. - Een chaos van beelden, - verward - woest - onstuimig!.... O! God! wees genadig! Ruk weg hem; dat monster! Hij nadert, hij klemt zich, en werpt haar, de dierbre, met woestheid ter neder. Hij grijnst, en hij spot, en hij worstelt en sleurt haar, hij tast naar heur adem, en werpt dien naar boven..... z'is dood - dood! de moeder! haar *schat*, en haar *alles;*

zij weeze, verlaten - van vader en moeder.....

Mild vloeiden de droppelen der smart over de kaken der jeugd. LAURA zag op. De vlam der kaars walmde weifelend om de lange zwarte pit. Donker en zwart als die kern, was het in haar: het leven dat haar omgaf was een weifelende glans.

'Groote God,' zuchtte zij half luide in de haar eigene taal, 'hier zal ik dan ademen en leven, hier zal ik dan wonen, beroofd als ik ben, ver, ver van de plaats, waar zij in de aarde rust, die ik zoo innig lief had. De nacht zal voorbij gaan, de dag zal lichten, de avond zal vallen, nog eens zal het dag worden, en dan - dan zal ook hij van mij heengaan, die mij een steun en een troost was; hij, heengaan! de eenige, wien ik van haar kon spreken, van mijne lieve, beste moeder; de eenige die haar in hare waarde mogt leeren kennen; de eenige die voelt, wat ik in haar verloor! JOHN, brave, goede JOHN, hoe zal de arme weeze u vergelden, wat gij aan haar hebt gedaan...? JOHN - ja, hij oordeelde het goed, dat ik hier was; hij regelde en schikte alles, opdat ik naar herwaarts zou kunnen vertrekken; hij vond zulks noodig, hij geleidde mij. O! zeker, het moet goed zijn; JOHN!..... en toch..... als gij van mij zult heengaan..... als gij mij verlaat.... dan heb ik alles verloren.... ja, *alles;* want ach! het is mij hier zoo vreemd, en schoon ik ze eer, die goede menschen, die zich mijner wilden erbarmen, - zal ik ze kunnen beminnen als hem, mijn vader, als haar, mijne moeder, als u, JOHN, als u, die mij een broeder waart...?'

LAURA mijmerde alzoo nog een geruimen tijd voort; eindelijk stond zij op, en een klein valiesje openende, dat, behalve een groot koffer, een guitarekist en een hoedendoos, op haar kamertje was gebragt, nam zij er

eene kleine portefeuille uit, ontvouwde een zich daarin bevindend papiertje, 't welk eene haarlok bevatte, en bragt die met weemoedigen eerbied aan hare lippen.

‘Moeder! dit haar versierde eertijds uw dierbaar hoofd,’ lispte LAURA weder. ‘O! moeder, indien gij van uit den Hemel op uw kind kunt nederzien, dan ziet gij haar thans, dan verzelt uw blik haar ook in den vreemde; moeder! blijf met uw geest mij omzweven. Goede God! O! sterk mij - mij arme!’

De groote kerkklok sloeg het tweede uur na middernacht, toen het meisje, vermoeid van de reize en van de verschillende aandoeningen die haar hadden bestormd, nog altijd met de haarlok in handen, op haren stoel in slaap viel. Zij sliep, en zij droomde.... en.... was weer met haar moeder, en koosde als weleer, en vernam hare zangen, en smeekte zoo vurig..... om nimmer te scheiden.

Tiende hoofdstuk.

‘**I**k zal zien, ik zal zien,’ zeide de oude dienstmeid eindelijk, nadat DANIËL haar nog een geruimen tijd vragend had aangestaard, ‘TRIEN is een sloof, dat weet zij, dat wordt haar duizendmaal op een dag gezegd, maar, al is zij een sloof, zij heeft haar gevoel toch, en dat gevoel, jongeheer DANIËL, zegt haar, dat de lui slecht en oneerlijk te werk gaan. - Hoor eens,’ vervolgde zij, een geweldigen greep in haar snuifdoos doende, ‘ik zeg je nog niets, ik zal mij niet uitlaten..... geduld! een dagje geduld..... we hebben woensdag van daag, hé? da's morgen de *achterkamer* doen..... TRIEN zal wel reis kijken..... Ga jij je gang maar, maatje,’ besloot zij: ‘regt hebben, is *al* hebben.’

DANIËL begreep er weinig van; maar liever had hij zijn *geld* gehad, dan het *regt* er op. Het dagje geduld, daar had hij weinig ooren naar, want VOLTER gebrek - dàt was verschrikkelijk.

‘Maar zeg dan, wat wilt gij?’ zeide hij met blijkbaar ongeduld.

‘Hoor,’ hernam de oude: ‘mijn volk ken ik op een duim; ziet gij, niet zóóveel zult gij loskrijgen,’ en zij knipte met hare vingers. ‘Al praat gij als BRUGMAN, al zult gij ook smeken en bidden - geen cent, man, geen cent! Nog eens, ga jij nou je gang, doe als of ge

van niets af weet, hoor je..... morgen avond, klokke zes, dan spreek ik je nader; ga jij nou je gang maar.'

TRIEN zweeg, en DANIËL zweeg ook; de laatste hoorde gepraat in den gang, de eerste hoorde het niet, maar schonk zich, na die laatste geheimzinnige woorden, uit een blikken keteltje, dat meer dan halverwege zwart was, een slap kopje koffij, zoo als zij er gemiddeld vijf en twintig per dag dronk, - daar hield zij het leven bij.

De dag, dien wij met de familie PAPAVER en hunne gasten reeds ten einde bragten, ging voor DANIËL maar al te langzaam voorbij; zelfs in het gezelschap der vrouwen had hij weinig rust, en 's nachts op zijn leger kon hij den slaap niet vatten, want DRIES had gebrek en het geld was welligt verloren. Des anderen daags bragt DANIËL den voormiddag weder in diezelfde onrustige stemming door. Zijne gewone bezigheden gaven hem wel eenige afleiding, maar de gedachte aan den armen DRIES kon hij niet van zich afzetten. Wat er op straat voorviel, wanneer hij zijn weg vervolgde, daarvan bemerkte hij dien dag weinig; ware hij in eene andere stemming geweest, het zoude hem welligt zijn opgevallen, dat een heer met een witte das, dien hij meende wel meer gezien te hebben, hem ontelbare malen, met een gezelschap van twee dames en nog een heer, was tegen gekomen; dat de heer met de das vreeselijk bleek had gezien en jammerlijk gehinkt had, terwijl hij zou hebben bespeurd, dat de jongste der dames er zeer vermoeid uitzag, maar anders een beeldschoon gezigtje had, waar RIEKA, ja, *zij* zelfs, de vlag voor moest strijken.

Nog had de klok geen zes geslagen, toen DANIËL zich reeds met een kloppend hart in de keuken en in de nabijheid der oude dienstmeid bevond. TRIEN had soms zeldzame vlagen van doofheid, want ofschoon DANIËL haar vrij duidelijk aansprak, zij antwoordde niet. Was zij in drukke bezigheid....? Neen, - want zij zat op haar

stoel, met het hoofd in eene schuine rigting voorover, met de handen onder haar voorschoot. Sliep zij....? Neen, - want bij iedere beweging, die haar hoofd al knikkende maakte, was er ook eene beweging der regter hand onder het voorschoot zigtbaar. Een oogenblik stond DANIËL stil, hij hoorde geldgeklank, en zeide nogmaals vrij luide: ‘Zie, TRIEN, hier ben ik, wat wilt gij mij zeggen?’

Nog geen antwoord. - Geknik en geschuif onder het voorschoot. - Geen ander geluid dan dat laatste.

‘Da's dertig,’ zeide TRIEN eindelijk binnen 's monds en, nog altijd als bemerkte zij DANIËL niet, maakte zij meer beweging onder het voorschoot, en wèl, als of zij iets bijeen bond, wat zoo even door haar was verzameld.

‘Da's dertig,’ zeide zij nogmaals, en daarna opziende, vervolgde zij fluisterend, zonder zich door DANIËL'S tegenwoordigheid verrast te toonen: ‘Zijt gij daar, jongeheer? - wacht!’ - en opstaande, plaatste zij eene stoof voor de deur (hare gewoonte, wanneer zij niet gaarne overvallen wilde zijn) en hernam, DANIËL weder geheimzinnig tot zich trekkende: ‘Jongeheer SILS, TRIEN is een oude sloof, maar wat de oude sloof ziet, dat ziet ze, en wat ze hoort, dat hoort ze, en wanneer zij iets wil, dat wil ze. Kijk hier, jongeheer DANIËL,’ en TRIEN trok zegevierend een rood lederen portefeuille uit haar zak te voorschijn: ‘steek op, DAANTJE,’ en TRIEN keek rond, alsof al de BROESSE oogen op haar gerigt waren, ‘steek op, zonder bedenken. Is er schuld aan verbonden, da's mijn zaak; maar neen, 't is je regtmatig deel; kijk toch zoo vreemd niet, DAANTJE, maar pak het ding aan, en kun je 't gebruiken, neem dan ook dit zakje, geen mensch heeft daar schâ bij, en TRIEN houdt nog altijd genoeg, dat ze vrij onder de aarde komt.’

‘Maar, maar....’ zeide DANIËL.

‘Wat! maar....’ hernam de oude, terwijl zij den jon-

gen de portefeuille als met geweld in de eene en het zakje in de andere hand drukte: ‘geloof mij, mijn jongen, wat waar is, is waar, en wat in dat ding is, dat komt je van regt en van Godswege toe; je hebt toch al schâ ook; honderd gulden zijn er verloren en zou je dan liever hier je geld zien vliegen, dan den man te helpen, die honger lijdt in een vreemd land?’

‘Ja, ja, 't is waar, 't is waar!’ riep DANIËL, zelfs naar TRIEN'S oordeel veel te hard. ‘Het werd voor mij gegeven, het komt mij van regtswege toe; zoo wij kwaad doen, God zal het ons kwijt schelden, want de goede DRIES, die het gaf, heeft er regt, heeft er aanspraak op; maar TRIEN..... dit zakje...?’

‘Spreek toch wat zachter,’ zeide TRIEN, die op dit oogenblik niet zoo hardhoorig was, en vervolgde: ‘dat zakje, welnu! ik zeide het immers, geen mensch heeft daar eenige schâ bij; het is.....’

‘Van u?’ viel DANIËL haar in de rede. ‘Maar TRIEN, neen, ik mag het niet behouden, ik kan niet, ik zoude...’

‘Stil, stil toch,’ hernam de oude, ‘geen woord meer daarover, ik weet zeer wel wat ik doe, al ben ik een sloof - Goddank! kindsch ben ik nog niet; steek op maar, steek op, want je praat me te driftig.’

DANIËL stond nog een oogenblik als beteuterd, maar toen - toen liep hij op de oude dienstmeid toe en ja - hij viel haar om den hals, en hij kuste haar, want zij had gevoel, die oude; zij bragt voor een lijdenden mensch zoo veel ten offer van hetgeen ze sinds jaren zoo zuinig gespaard had.

Was zij beloond, de oude...? Voorzeker! de dank, de innige dank van den jongen verwarmde een harte, dat in zoo nederigen bolster besloten lag.

Geroep liet zich hooren. Met een gezwinde beweging schoof zij den jongen ter zijde, en reeds had zij een waterkan in de handen, om er den ketel mee te

vullen, die over den vuurloozen aschpot hing, toen de stoof voor de deur werd verschoven, en jufvrouw BROES de keuken binnentrad.

'Wat vodden en prullen over den vloer,' bromde de binnentredende echtgenoot des kasteleins; 't is altijd wat voor die deur; zeg, kun je niet komen, TRIEN, of ben je weer potdoof? Ik wacht al een uur lang. Ha zoo! jongeheer SILS,' vervolgde de dame, met eene nachtuilige vriendelijkheid, 'die eer heeft men zelden; hoe varen de dames...?'

Vóór dat DANIËL, die bij het binnentreden der kasteleinsche vuurrood was geworden, nog in staat was een antwoord te geven, kwam de bevallige jufvrouw NETJE de keuken binnen stuiven met een gelaat zóó lief geprononceerd, dat de heer PLUTO er zeker pleisier in zou hebben gehad. Met bliksemsnelheid gleed zij haar moeder op zijde, en na haar iets in het oor te hebben gefluisterd, waarvan het laatste woord wel iets van 'feuille' had, zag zij al weder bliksemend rond (gelukkig voor DANIËL, dat de glasruiten verweerd waren en het licht in de keuken derhalve niet veel overhield), trok toen de moeder bij een vlerk harer japon met zich mede, zoodat er, behalve de bespeurde gaping in de finantiën, ook nog eene gaping in dat kleedingstuk kwam.

'Als de wind! DAANTJE, voort! voort!' jaagde de oude dienstmaagd, toen de dames ter naauwernood de hielen hadden geligt. 'Hier, hier mijn jongen! spoedig voort! het is alles voor mijne rekening,' en DANIEL met eene, voor hare jaren, schier ongeloofelijke kracht bij den arm grijpende, duwde zij hem door de deur den gang in, en fluisterde met verhaasting: 'spoed, DAANTJE! toe - voort!'

'TRIEN! TRIEN! voor den d..... waar zit gij?' gilde de stem der oude jufvrouw BROES in de achterkamer; - maar TRIEN was een beetje hardhoorig.

'Bestolen! Bestolen!' raasde jufvrouw NETJE, en

stormde weder van binnen door den gang naar de keuken, juist op het oogenblik dat DANIËL om den hoek van de voordeur verdween.

'Wallêw?' zeide TRIEN, die zich juist een kopje koffij inschonk.

Wanneer de noorder-, ooster-, zuider- en wester-winden met al hunne tusschenvoegsels te zamen door het huis hadden geraasd, dan zouden de trommelvliezen der dienstbode niet meer hebben geleden, dan toen moeder en dochter BROES - de heer des huizes op den achtergrond - haar met eigenaardige woorden de noodlottige ontdekking mededeelden, en bij hoog en bij laag bezworen, dat zij spreken en zeggen zou, waar het geld was, dat uit de lade ontvreemd werd.

TRIEN was bedaard, ja, dood bedaard, en of die bedaardheid wat anders deed raden, of dat jufvrouw BROES zich de ongewone tegenwoordigheid van DANIËL daareven te binnen bragt, en zich zijne vuurroode kleur herinnerde..... zóóveel is zeker, dat zij eensklaps met den uitroep: 'Hij is het! die gaauwdief!' door NETJE gevolgd, de keuken weer uit vlood, den gang door stormde, om buiten de deur den knaap na te zetten, dien zij juist om den hoek der stadspoort zag verdwijnen. DANIËL was door de dienstmeid letterlijk de deur uitgezet, en tot vertrekken genoodzaakt geworden. Het hart bonsde hem in de borst. Hoewel overtuigd, dat het geld in de portefeuille zijn regtmatig eigendom was, mompelde er toch eene stem in zijn binnenste van: 'ontvreemding' en 'diefstal.' Langzaam ging hij voort, als bezwaarde hem de schat dien hij meedroeg, telkens omziende, en telkens zich afvragende, of het ook beter zou zijn, indien hij terugkeerde, om dringend te eischen, wat hij nu door list had verkregen. Hoor! - schelle vrouwenstemmen drongen hem in de ooren. Juist wilde hij de stadspoort binnentreden, toen hij, nogmaals omziende, twee vrouwen

de deur van *de Nachtuil* zag uitstuiven, die hij terstond voor de jufvrouwen BROES herkende. Wat te doen? - stilstaan, terugkeeren, of zijn weg vervolgen? Hij wist het niet, en toch, al denkende, liep hij voort. Hoor! de stemmen naderden; er was geschreeuw bij: 'Houdt hem aan! houdt hem aan!' klonk het in de verte DANIËL'S hart bonsde zoo geweldig, dat hij zijne hand op die plaats bragt, ten einde, zoo mogelijk, dat geweld te keeren. Hoor! al nader en nader klonken de stemmen: 'Houdt hem! houdt den dief!' waren de kreten der jufvrouwen BROES, en ook de stem des kasteleins klonk luide: 'Houdt hem!' DANIEL verhaastte zijn tred, de roode kleur had hem geheel verlaten, hij zag zoo wit als een doode; omzien durfde hij niet meer; de weinige menschen, die hem tegen kwamen, zagen hem wel vreemd aan, maar hij zag ze niet. Eindelijk, op slechts weinige schreden was het schreeuwende drietal hem genaderd, - hij zag om - een oogenblik nog - het uitgeteerde gelaat van DRIES VOLTER sprong hem eensklaps met geweld voor den geest - hij weifelde niet langer, en de hand van den kastelein, die zich reeds naar hem uitstrekte, ontspringende, zette hij het uit al zijn magt op een loopen.

Met angsten des doods liep DANIEL voort. Het 'houdt hem! houdt den dief!' suisde hem gedurig in de ooren. Nog zoo veel tegenwoordigheid van geest had hij behouden, om niet eene der hoofdstraten in te slaan.

Langs kleine grachten, door smalle straten rende hij als een gejaagd hert. Bij het schreeuwende drietal had zich allengs een hoop straatjongens gevoegd, die mede riepen en schreeuwden, en er tevens pret in hadden om de hijgende jufvrouwen door hitsen en sarren tot woede te brengen.

Voort, voort liep DANIEL; de longen waren hem als toegeschroefd - de straat uit, den hoek om, voort,

voort! - O, God! een dief! Voort! hij wist niet meer, waar hij zich bevond; een hoop volks achter hem tierende en schreeuwende, maar, zooals het in zulke gevallen doorgaans gaat, velen gezind om te roepen: ‘houdt, houdt,’ doch niemand genegen, om een armen vlugteling te houden.

Nog eene straat door..... zijne krachten namen af..... hij kon ter naauwernood adem halen; dat loopen, dat altijd bonzende hart!

‘Pakt toch den dief,’ gilde het weder schor en heesch en zeer digt achter hem. ‘Dienders, houdt aan...!’ DANIËL duizelde. Twee mannen met sabels op zijde, liep hij op eenigen afstand voorbij, hij zag ze met een oogwenk, nogmaals spande hij al zijne krachten in, en, alsof de wind hem zweepte, ijlde hij voort. - Geroep en geschreeuw - een forsche stem vlak achter hem: ‘Houd stand!’ Voort! Nog liep hij, maar - slechts kort zou het baten. De ijzeren hand des geregtsdienaars was hem nabij. 't Was of de jongman den handtast reeds voelde. Nog eene schrede, een tweede, een derde... een koortsige rilling... een pijlsnelle gedachte..... de kreet: ‘hij heeft hem, hij heeft hem!’ een ruk! een duchtige sprong, een akelig geroep: ‘IN 'T WATER, IN 'T WATER!’...

In 't water, dat eenige redmiddel was den armen DANIËL overgebleven, om de ergste schande, de vernederendste bejegening te ontgaan, die, van geregtelijk te worden opgebragt.

In weinige oogenblikken was de kade, vanwaar de jongen in de breede rivier was gesprongen, als met menschen overdekt. Verschillende stemmen lieten zich hooren.

‘Die was je te gaauw af!’ riep er één den geregtsdienaar toe.

‘Als een snoek schiet hij weg!’ riep een hengelaar van professie. ‘Help! help!’ schreeuwden eenige vrouwen.

‘Wat is er...?’ riepen eenige nieuwsgierigen. ‘Een dief die zich verdrinkt,’ gilde eene hijgende vrouwenstem ‘Die stakkert, die stumpert!’ jammerden eenige meêwarigen.

Nog eenige seconden hield dat verwarde geroep en geschreeuw aan, waarvan *hij* zich alleen een denkbeeld kan vormen, die van zulk eene scène ooggetuige geweest is; niemand nam een besluit om den jongman te redden, zelfs geen schuit stak in de eerste oogenblikken van wal om die redding te beproeven. Maar zie! - daar ginds aan 't uiterste van den volkshoop - een hoed, een jas wordt weggeworpen - een man springt in den vloed; met duchtige zwemslagen glijdt hij voorwaarts - de jongen is verdwenen - de zwemmer duikt - een hand van den jongen wordt weder boven den waterspiegel zigtbaar. - Geroep van het volk: ‘Hou je taai! - ha! daar is hij! - Nog eenige slagen, en de zwemmer heeft de plaats bereikt, waar de jongen de laatste maal verdween. - Nogmaals duikt hij, en - - - hij heeft hem onder het water gegrepen.

Met een ijzeren hand houdt de zwemmer den drenkeling in den kraag van zijn jas boven water. Waarom keert hij niet terug naar den oever? waarom zakt hij al verder en verder af? Zie, hij schudt den knaap heen en weder, als wil hij daardoor diens levensgeesten opwekken. De stroom is hevig. Op den oever joelt het en woelt het; twee booten steken af, de zwemmer is eensklaps verdwenen, een groot schip op stroom bedekt hem voor aller oogen. Ha! regts van het schip wordt weder iets zigtbaar. Hij is het! de booten roeijen op het stip af, de zwemmer is ze een goed eind vooruit; zie! zie, daar verdwijnt hij; nog eens komt hij boven; haast heeft een der booten hem bereikt. Maar, hemel! daar zinkt hij alweder; touwen worden uit de booten geworpen, geen stip wordt op de watervlakte meer zigt-

baar; verloren! verloren! zij beiden verloren! De bootslieden werpen nog altijd touwen uit en wenden vergeefsche pogingen aan; op den wal gilt eene schoone dame: ‘JOHN! *My God!*JOHN!’ en valt in onmagt.

Niet onder een valen sluijer, maar onder een pikzwarten deksel, lag stad en land als het ware toegestopt. Volgens almanakken en heeren straatverlichters was het ‘maan’, doch zelfs met de fijnstgeslepene bril van MAGNUS MORIS zou men, op de kade staande, van waar men het ongeluk dat in den vooravond plaats greep aanschouwde, die verlichtende nachtvriendin niet hebben waargenomen.

't Was nacht, en wel een zeer donkere nacht. Niet lang na het ongeluk, dat morgen in alle couranten zou staan, had een duchtig onweer wraak over de warmte van den meidag genomen. 't Had erg gelicht en ijselijk gedonderd; 't had vreeselijk geregend en er waren stukken ijs uit den hemel gevallen, volgens eenigen ter grootte van een hoenderei, volgens anderen ter grootte van een kinderhoofdje. 't Was nacht; de meeste menschen in de stad, die gedurende het onweer onbeduidend *klein* waren geweest, hadden van lieverlede, naarmate de engel der verschrikking naar elders afzakte, hunne grootte herkregen, en waren, met de geruststellende gedachte ‘dat het voorbij was’, ter ruste gegaan. Het onweder trok af, maar het donkere hemeldak ontliet nog altijd stroomen waters, en de maan, die zich schuil hield, gaf als het ware, aan de aarde terug, wat de zon des daags had gedronken.

De lezer, die ons verhaal met eenige belangstelling vereert, zal begrijpen, dat de meeste personen, die in onze handeling voorkwamen, niet onder de zachtrustenden kunnen genoemd worden.

Het drietal BROES, dat, na het aanschouwen des ongeluks, door het opkomende onweder naar huis was

gedreven, kwam binnen *de Nachtuil* met heesche keelen en donkere aangezigten.

De oude jufvrouw was - akelig; akelig, omdat ze dood af was, - akelig, omdat het geld verloren, het laatste uitzigt op redding van *de Nachtuil* vernietigd werd, - akelig, omdat ze voor 't onweer zoo bang was, en akelig, omdat ze DAANTJE met dien man had zien verdrinken.

Misschien heeft de lezer dit laatste niet verwacht en gemeend, dat de nijdige dame geen plaatsje voor het medelijden in haar hart overig had. Ter harer eere kunnen wij het tegendeel verklaren en merken daarbij aan, dat zij wel een onmensch zou moeten geweest zijn of althans geen vrouw, indien ze door dat noodlottige schouwspel niet was ontsteld geworden.

Jufvrouw NETJE leverde in hare aandoeningen het getrouwe afbeeldsel harer moeder. Ook zij was er nog akelig van, en daar ze toch haar hart moest lucht geven, overlaadde zij haar papa met negatieve liefdesontboezemingen, waarvan de slotsom was, dat, indien de heer BROES maar wat beter geloopen en den jongen aangehouden had, het geld niet verloren en de stumpert niet verdronken zou zijn.

BROES, de kastelein, was letterlijk vernietigd; hij, in vele opzigten aan het rad eener karnmachine gelijk, was in beweging gebragt, eerst op deze, later weer op eene andere wijze; 't was zijn schuld niet, dat de melk bedorven was. BROES had het zijne gedaan, maar grootere stappen, dan zijn beenen lang waren, had hij toch niet kunnen maken - - - die verwijtingen nu nog op den hoop toe en wel bij de treurige verzekering, dat de armoede voor de deur stond, daar hij toch het geld niet DAANTJE niet had kunnen redden - omdat hij geen zwemmen kon!

TRIEN, de keukenmeid, vernam het ongeval, en zij staarde de hijgende verhaalster aan, alsof zij zelve met de gedachte worstelde, wie hier de schuldige, de oorzaak

van het groote onheil was. Zij wilde spreken, zij wilde alles verhalen, maar ach! men vroeg haar niet, zij was zoo oud - de goede jongen was toch dood en..... wat kon het helpen?... Zij zuchtte, de sloof, en ze had wel gaarne al haar spaargeld gegeven, - in Gods naam dan de begrafenis - indien de arme, de goede sukkel gered en gespaard was. Ze hadden een onrustigen nacht, de BROESSEN, zij en de dienstmeid. - Op den zolder sliep niemand.

Nacht was het, en ook nacht heerschte er in de harten der beide vrouwen, die het onderhuisje bewoonden. Het was eene vaste gewoonte geworden, dat DANIËL tegen den avond bij haar terug kwam. DANIËL was niet gekomen. Het onweder had met hevigheid gewoed; hij was uitgebleven. RIEKA had al het mogelijke aangewend om de oude vrouw gerust te stellen, maar zij was slechts ten halve geslaagd, want, haar geheele zijn had het verraden, dat ook zij niet gerust was.

Nog was het onweder niet voorbij, toen de deur geopend en eene vrouw, druipende van het buiten stroomende nat, de kamer was binnen getreden. 't Was jufvrouw KREKEL geweest, onze oude bekende, de oude bekende ook van DANIËL, die haar somwijlen had bezocht en met de vrouwen in kennis bragt.

Door het rumoer op straat was jufvrouw KREKEL, die in de buurt, waar het onheil plaats greep, woonde, opmerkzaam geworden. Zij had DANIËL herkend en het treurige einde bijgewoond. Wat te doen? Meelijdend van aard, en de onrust begrijpende, waarin de vrouwen in het onderhuis zouden verkeeren, nam zij aldra het besluit om haar de zaak ‘voorzigtig’ te gaan mededeelen.

Waarlijk, jufvrouw KREKEL was wel de geschikte persoon, om zulk eene tijding te brengen - men herinnere zich het afscheid van DAANTJE - zij was binnen gekomen, had het water van rokken en par-à-pluie geschud

en toen geroepen: ‘Och Heere! Och Heere!’ waarna zij, in tranen uitbarstende, op een stoel was nedergevallen.

‘En - dat - die - arme - jongen - verdronken is,’ was de kreet der meêwarige dame na den eersten uitval geweest, en, overspannen als zij was, door het treurige wat zij zag en zelve bezwaard met de tijding, die zij trouwens vrijwillig overbragt, waren hare zenuwen zoodanig in beweging gekomen, dat de andere vrouwen in de bitterste stemming weinig meer van haar hadden gehoord, dan de uitroepen: ‘Och Heere! Och Heere!’

Gedienstige buren hadden verder aan RIEKA de spoedig ruchtbaar geworden zaak medegedeeld, maar alles in den overtreffenden trap. De jonge SILS, de geldkist van den kastelein BROES leeggestolen - ontdekt, gevlugt, achterna gezet - hevige worsteling met den kastelein - weder ontvlugt - de heele stad op de been - de policie gewaarschuwd - akelig gevecht van DANIËL met de geregtsdienaars - weder ontsnapping - dood van den schuldige in het riviernat - eigenlijk gelukkig: levenslang, of de galg dat was het minste.

Wij zullen niet verhalen wat *zij* gedaan had, RIEKA - wat zij aan de oude meldde, wat zij zuchtende troostte, met welke woorden zij de steeds onstuimige jufvrouw KREKEL tot den terugtogt naar hare woning bewoog en wat zij verder spraken en deden; alleen herhalen wij, dat het nacht was daar buiten, en nacht in de harten der vrouwen ook.

‘JOHN! *my God!*JOHN!’ hebt gij op de kade hooren roepen, lezer, en wel op het oogenblik, toen de laatste stip, die zich in de verte van de zinkenden vertoonde, onder het water verdween. ‘JOHN! JOHN!’ had LAURA nogmaals herhaald, en onmagtig was zij op den oever in de armen van mevrouw PAPAVER gezonken.

De heer PAPAVER, die, trots zijn pijnlijk been en trots de blijkbare onverschilligheid der engelsche vrienden, niet had gerust, vóór dat zij al de kerken in en uit waren gegaan, en hun verder al wat hij bezienswaardig oordeelde had aangetoond, was juist op zijn laatste toer geweest, toen de scène met den jongen op den oever plaats vond. Hij was er met zijn gezelschap ooggetuige van geworden, hoe de jongen, dien men een dief noemde, in het water sprong, en had verder met zijne dames aanschouwd, hoe de Engelsche zeeman hem was nagezwommen en eindelijk, door den stroom medegesleept, midden in het breede water met den jongen verdronken was.

Hevig ontsteld, had PAPAVER eerst zijne gade in de ondersteuning der bezwijmde bijgestaan; weldra echter waren de echtelieden met het nichtje in een kring van nieuwsgierigen besloten geworden, die, nu er op het water niets meer te zien was, gaarne toeschouwers van een nieuw drama werden.

Ten einde raad, had PAPAVER gesteund: of er dan niemand was, die helpen wou, waarop er wel twintig voor één waren toegeschoten, die allen de onmagtige wilden aanvatten, welke hulpbieding mevrouw PAPAVER echter geenszins begeerde en alzoo dringend geroepen had:

'Neen, zóó niet, een rijtuig.'

TOON de kruijer, die aan de goede fooi dacht, had JAN den koetsier terstond opgezocht, en binnen weinige minuten was het nichtje met de PAPAVERS ingekoetst en reed JAN - TOON draafde er naast - zijn vrachtje naar de bekende woning.

Het nichtje was te bed gebragt, en mevrouw, wie 'alles in de beenen was geschoten,' had met moederlijke bezorgdheid het hare aangewend, om de levensgeesten van het ontstelde meisje op te wekken.

PAVER had nog boodschappen naar het water gezonden, en vijf en twintig gulden voor het lijk van zijn gast

beloofd - méér kon hij toch niet - en was, toen het onweder bedaarde naar bed gegaan, want het been, dat was ijselijk!

Het was nacht; buiten regende het geweldig, en de goede mevrouw PAPAVER zat voor LAURA'S bed, wier bezwijming in een onrustigen slaap was overgegaan.

Een zacht schellen aan de huisdeur wekte mevrouw eensklaps uit een dommel van akelige visioenen.

Zij luisterde, en daar zij door al wat gebeurd was in een ligt te ontstellen toestand verkeerde, brak haar, al luisterende, het klamme zweet uit. Daar schelde men nogmaals - 't zou PAVER onmogelijk zijn om met dat gezwollen been weer ten bedde uit te komen - de meiden, zij sliepen altijd zoo wonderlijk vast - wat zou het wezen? Het berigt, dat de zeeman gered was? - Onmogelijk! nog laat in den avond was de tijding gekomen, dat alle pogingen te vergeefs waren geweest. - Het lijk van den jongman....? Akelig denkbeeld! Mevrouw sidderde. Meer aanhoudend geschel. - Zich vermannende, stond zij op, nam de kaars en liep als gejaagd naar beneden. De nachtgrendels schoof zij weg, en, vóór de deur te openen, riep zij met eene bevende stem:

'Wie is daar?'

'Doe open!' klonk het van buiten.

'Is er tijding van de drenkelingen?' hernam mevrouw.

'Doe maar open, er is tijding,' sprak de stem nogmaals.

Indien iemand mevrouw PAPAVER aandachtig had kunnen beschouwen, hij zoude gezien hebben, dat zij zoo wit als gemalen rijst werd, toen zij het slot omdraaide, de deur opende en door een kier - terwijl de ketting nog ter verzekering bleef - naar buiten zag.

'Doe dan toch open en laat ons binnen,' hernam de spreker die buiten stond half brommende, 'het water gudst van den hemel.'

‘Maar zeg eerst, wie gij zijt,’ sprak de bevende dame weder. ‘Hebt gij soms het lijk van den drenkeling?’

Hevig ontsteld van verrassing deed mevrouw eene schrede achterwaarts; zij had de stem van den zeeman herkend, want een zacht ‘*I am here*’ had haar in de ooren geklonken.

‘Mijn God, is het waarheid!’ riep zij weder, en spoedig de ketting uit den haak ligtende, opende zij de deur, maar zag niet wie er binnenkwam, aangezien het licht door den wind, die naar binnendrong, werd uitgeblazen.

Elfde hoofdstuk.

De voorkamer van PAPAVERS huis leverde, weinige minuten later, een zoo vreemd schouwspel op, dat zelfs de pastelportretten van mijnheer en mevrouw meer strak nog dan gewoonlijk er op neder zagen.

Een jonge matroos lag bleek en dof op de kanapé, en schoon mevrouw in den regel de uiterste zorg aan hare meubels besteedde, zij lette er nu niet op, dat het regenwater mahoniehout en trijp - want zij, die waren binnengekomen, dropen van het nat - op eene jammerlijke wijze bevochtigde.

De Engelsche zeeman, de man dien men reeds als dood betreurd had, liep met onrustige schreden en met sliknatte laarzen op het fraaije tapijt heen en weder, en zag telkens naar de deur, als wachtte hij iemand.

Een derde zeeman, krachtig van ligchaamsbouw en bruin van gelaatskleur, zat in eene liggende houding op een der fraaije saletstoelen, en slierde *sans gêne* zijn ronden hoed heen en weder, om hem van het aanhangende water te bevrijden.

Mevrouw PAPAVER stak de engelsche lamp aan, en na zulks verrigt te hebben, liep zij naar het buffetkastje in de zitkamer, en kwam mot wijnflesch en glazen terug.

‘Dat zal verkwikken, jufvrouw,’ zeide de man, die den hoed slierde. ‘Komaan, meester HAPLY,’ vervolgde

hij in de Engelsche taal, terwijl hij een ingeschonken glas nam, ‘op de behoudene t' huiskomst.’

HAPLY stond stil, als hoorde hij iets in den gang.

MEETER - zoo heette de zittende zeeman - dronk met een welgevallig glimlagchen alleen op den toast dien hij had uitgebragt; de deur werd eensklaps geopend, en mevrouw PAPAVER staarde nog veel verbaasder en nog veel strakker dan haar portret op LAURA en HAPLY, die in elkanders armen lagen.

Door de ongewone beweging in huis uit akelige droomen gewekt, was LAURA in haar ledekant overeind gerezen. In het donker gelaten, steeds met het tafereel der verschrikking voor haren geest, had zij met eene pijnlijke gemoedsbeklemdheid geluisterd, wat die drokte in huis veroorzaakte. Het bloed was haar eensklaps naar het voorhoofd gestegen. In minder seconden, dan wij behoeven om het te vermelden, was zij ten bedde uitgesprongen, en, zonder hare kleeding, waarmede zij zich had nederlegd, in orde te schikken, ter deur uit, en den trap af gesneld, om den vriend, dien zij als een broeder beminde, levend weder te zien.

‘JOHN! JOHN!’ snikte LAURA, in hare moedertaal, ‘het was dan een droom, slechts een sombere droom...’

‘Voor u, goede LAURA,’ antwoordde HAPLY. ‘Gij zoudt u om mijnentwil niet hebben bekommerd, indien gij wat meer vertrouwen in mijne zwemkunst gesteld hadt. Het spijt mij, dat ik u en dit goede gezin een onrustigen avond bezorgde, doch met het lot van dien armen jongen begaan,’ - HAPLY wees op den jongen matroos, die op de kanapé lag, - ‘moest ik mijn toevlugt tot een list nemen, die de lieden op den oever ook werkelijk in den waan bragt, dat wij beiden verdronken.....’

‘Maar wàt dan, maar wàt dan toch...?’ zuchtte mevrouw, die, terwijl HAPLY sprak, den spreker en LAURA, en ook den drinkenden zeeman, beurtelings had aangezien.

‘Ik begrijp er geen woord van; verhaal mij dan ook, hoe alles is toegegaan.’

‘Stop! Stop!’ riep de oudere zeeman den jongere toe, ‘MEETER zou tolk zijn, en dat zal hij wezen. Neem jij maar eens plaats, jufvrouw,’ vervolgde hij tot mevrouw PAPAVER. ‘Ik zal je dat ding wel eens uiteen zetten,’ en, schoon nu HAPLY volstrekt niet stopte, zoo begon MEETER toch aan zijne luisterende gastvrouw met dusgenoemde ‘krachtige’ woorden te verhalen, wat door HAPLY op eene meer beschaafde wijze aan LAURA werd medegedeeld.

Na een vriendelijk knikken tot mevrouw PAPAVER, als wilde hij zeggen: ‘van dien man zult gij alles vernemen,’ hernam HAPLY weder, meer zacht tot LAURA het woord rigtende:

‘Gij zelve zaagt, toen wij op den oever waren, hoe de jongen, op het punt om door den geregtsdienaar to worden aangegrepen, in het water sprong. Zoo als gij weet, zwom ik hem spoedig na, maar toen ik den stumpert bij zijn baatje had, gevoelde ik weinig lust om *hem*, dien ik redde, aan onbarmhartige geregtsdienaars over te leveren. Gij zaagt, hoe ik, schijnbaar door den stroom medegesleept, meer en meer naar het midden der rivier afzakte. Gelukkig! nog kwam er geene boot ons ter hulpe achterna. Door schudden en knijpen zoo boven als onder water, zocht ik mijn drenkeling bij kennis te houden. Het schip, dat gij gezien hebt, moest hem redden; gij zaagt, hoe wij achter het schip verdwenen, langs het roer weder te voorschijn kwamen, verder afzakten, en juist toen de twee afgezonden booten naderbij kwamen, zonken. - Neen, LAURA! wij zonken niet,’ vervolgde JOHN, daar de blaauwe kijkers nog altijd met een koortsigen gloed op hem gerigt stonden, als wekte de stem van den vriend haar telkens weder uit den wreedsten droom; ‘wij zonken niet. Ook van het schip waren wij door een bootsjongen opgemerkt; aan bakboord ge-

komen, hing van het schip reeds een eind kabel naar beneden; ik greep het, en weldra waren wij behouden aan boord. Van den oever lette men slechts op het water; ook was de afstand te ver, dan dat men op het schip zou hebben onderscheiden, wat er voorviel. Met geweld trok ik den jongen den natten jas van zijn lijf, wierp dien in het water, en terwijl ik mij verder achter de mast bleef schuilhouden, zag ik hoe de booten op het kleedingstuk aanhielden, dat, volgens mijne berekening, weldra zou zinken, zoo als geschied is.'

LAURA bleef nog den vriend aanstaren, als overtuigde zij zich dat hij werkelijk leefde, doch, schoon zijn hand nog steeds de hare omklemde, met eenige schaamte had zij zich toch aan de meer teedere omvatting weten te onttrekken, waarin zij zich, zonder aarzelen, bij de eerste verrukking des wederziens geworpen had.

'O! JOHN! mijn weldoener,' zeide zij eindelijk, 'helper en redder van ongelukkigen. God alleen kan u alles vergelden.'

Juist zweeg LAURA, en juist sloeg de zittende zeeman met den vuist op de tafel, bewerende, dat het een..... leepe zet was, terwijl mevrouw PAPAVER, met een verbaasd: ''t is zonde,' den jongen beschouwde, die, volgens MEETER, van de groc, die hij aan boord dronk, onder zeil was, - toen er aan de kamerdeur werd getikt, en eene stem van buiten vrij flaauwtjes vroeg: of er volk binnen was. Dat er volk binnen was, ware wel op den zolder te vernemen geweest, want de zeerob MEETER had een klinkende stem, en zijne gewoonte, om woorden met vuistgeklank te laten verzeld gaan, had den vrager buiten de deur het raadsel wel kunnen oplossen.

'Dat zou ik meenen!' riep MEETER vrij krachtig, en toen nu HAPLY, niet wetende wat die stem beduidde, de deur opende, deed zich een tafereel op, dat de somberste stemming in lagchen zou hebben verkeerd.

Met de linkerhand op een wandelstok leunende, en met de regterhand den tromp van een verroest schuttersgeweer omklemmende, stond de bevende ex-bakker in.... nachtkostuum voor den drempel. Het pijnlijke been, door de zorgende gade bezalfd, en met verscheidene doeken omwonden, stond ter regter-, het goede been in eene afgezakte peper- en zoutkous gesloten, ter linkerzijde te beven; het ligchaam, waarom No. één onzer nationale kleuren was geslingerd, stak verder in een beddejak, zoo als mijnheer er 's winters een van wol, en 's zomers een van wit diemet droeg; de das, die om den dikken hals was toegeknoopt, bleek bij opmerkzame beschouwing de nachtmuts der gade te zijn, welke mijnheer, om toch iets om den hals te hebben, in de confusie in plaats van zijn nachtdoek gepakt had, terwijl de bekende vaderlief, waarvan de pluim treurig nederhing, een hoofd dekte, waarvan de haren mede sluik hingen, en het aangezigt zoo wit zag, als het anders rood was.

Onmiddelijk achter den heer PAPAVER stonden twee vrouwelijke figuren, waarin mevrouw terstond hare dienstbaren herkende. MIE, die, even als TRUI, haar kameraad, kippevel had gekregen, toen de laatste vuistslag van den zeeman had geklonken, zag er, alweder als TRUI, vrij gedegageerd uit. De meiden, de eene met een tang, en de andere met een luiwagen gewapend, maakten alzoo de achterhoede uit, doch waren nog minder beteuterd dan de heer des huizes, toen de deur was geopend, en het dieven- of spokengezelschap zich aan hare blikken vertoonde.

'Mijn hemel! ik dacht.....' zeide mijnheer PAPAVER, zijne gade aanziende, alsof hij nog vreesde, dat zij een verkleede rooverkapitein was.

Mevrouw was danig verlegen met de zaak. PAVER - zóó - dat was *altee!* en ijlings op den heldhaftigen echtvriend toetredende, drong zij hem zacht in den gang

terug, deed de deur achter zich toe, en terwijl mevrouw de dienstmaagden gelastte, om maar stil naar bed te gaan, geleidde zij PAPAVER naar de slaapkamer terug, en verhaalde hem alles, wat zij was te weten gekomen.

Dat de jonge matroos, die in het salet op de kanapé lag, onze vriend DANIËL SILS was, zal de lezer wel terstond begrepen hebben. Door den angst gedreven, was DANIËL, om aan de handen der geregtsdienaars te ontkomen, in de rivier gesprongen. De overspannen stemming waarin hij gedurende zijn loop had verkeerd, mogt hem eenig nadeel hebben kunnen toebrengen, het zoele rivierbad, was hem, volgens HAPLY'S gevoelen, eer heilzaam dan schadelijk geweest, te meer, daar deze laatste den drenkeling, gedurende zijn overtogt, steeds met het hoofd boven water had gehouden. Aan boord was DANIËL bewusteloos aangekomen, doch, als zeelieden, hadden MEETER en zijn stuurman, die zich toevallig aan boord bevonden, wel geweten, hoe zij den jongen ‘er op’ moesten helpen. Zij hadden geschud en gewreven, en werkelijk had DANIËL al spoedig met een: ‘waar ben ik....?’ de oogen geopend. Waar hij was, had men hem spoedig gezegd, en, opgewekt door den ongewonen drank, dien de kapitein hem toebragt, in schoon linnen en een matrozenpak gestoken, had DANIËL, innig dankbaar voor zijne redding, maar toch bevreesd voor de toekomst, in gezelschap der zeelieden, het onweder boven het dek hooren woeden.

MEETER, die, bij PAPAVERS verschijning, tot groote ergernis van mevrouw, in een vervaarlijk lagchen was losgebarsten, bedaarde na het vertrek der echtelieden allengs, en op DANIËL die door het gelach ontwaakt was toetredende, riep hij met den gewonen zeemansterm, terwijl HAPLY nog in een druk gesprek met LAURA was gewikkeld: ‘Één, twee, drie rijzen in Gods naam! 't Begint tijd te worden, dat wij de zaken afhandelen.

Hoe is het, Jogchie, ga je nog mee met *de Koophandel*, of ben je te bang voor 't psalmzingen?'

'Hoe....?' zeide DANIËL, die nog volstrekt niet op de hoogte van koophandel of psalmzingen was.

'Ik meen, dat het tijd van afhandelen wordt,' hernam MEETER, en, met zijn vuist op de tafel slaande, vervolgde hij tot HAPLY in de taal voor hem verstaanbaar: 'Komaan, meester HAPLY, roep je lui maar eens hier; die vogelverschrikker kan mijnentwege in 't logies blijven. De vrouw is mans genoeg. Zie, ik verlang naar kooi. Dat ding moet een eind hebben.'

Aan boord was het een en ander bepraat en bepaald geworden. Het schip *de Koophandel*, in lading naar Philadelphia, wachtte slechts op een gunstigen wind, om onder zeil te gaan. De portefeuille, door DANIËL uit *de Nachtuil* gered, met het zakje der oude TRIEN, berustte reeds in handen van den kapitein, die gaarne op zich had genomen, om het een en ander aan den persoon van ANDRIES VOLTER, *boarder* in het *Lombart hôtel*, in persoon te overhandigen. HAPLY, bevreesd dat de jongen, dien hij gered had, weder in handen van het geregt zou vallen, - ofschoon het hem, en ook MEETER, duidelijk toescheen dat DANIËL in zijn regt was, - had het raadzaam geoordeeld, hem aan de gastvrijheid der PAPAVERS aan te bevelen. Hoewel MEETER geroepen had: 'regt door zee, man, regt door zee, hij moet naar de regters toe, en dat volk' - hij bedoelde de BROESSEN - 'aan de kaak stellen;' HAPLY had bij zijne meening volhard, dat DANIËL zich schuil moest houden, totdat de kapitein met het geld in zee zoude zijn, dewijl men niet weten kon, hoe lang die zaak nog hangende kon blijven, en of het corpus delicti, waarop de arme man in Philadelphia wachtte, ook in handen kon blijven of terugkeeren waarin men het ongaarne zou wenschen.

Hoezeer HAPLY ook met het lot van den jongen SILS

was bewogen en gaarne alles in het werk wilde stellen om diens belangen te bevorderen, zoo was hij toch, toen MEETER hem den voorslag deed, om de zaak waarvoor hij was medegekomen ten einde te brengen, in een te belangrijk gesprek met het meisje gewikkeld, dan dat hij maar zoo aanstonds gereed was, om aan diens verzoek gehoor te geven.

'Troost u, LAURA,' vervolgde hij zacht tot het meisje, 'het lot, dat uw deel is, is het lot eener weeze, die geene middelen bezit om onafhankelijk te blijven; gelukkig moogt gij u nog achten, bloedverwanten te bezitten, die hunne harten in liefde voor u ontsloten. Eenvoudige doch brave lieden zijn thans uwe verzorgers, God geve dat zij u datgene worden, waaraan uwe teedere ziel behoefte heeft. Taal en gewoonten zult gij u weldra eigen maken en, beter dan *ik* het u zeggen kan, gevoelt gij, wat gij hun wezen moet. LAURA! de arme zeeman kan voor *u* niet wezen, wat hij zoo gaarne zou zijn, uw steun en verzorger. LAURA! dit eene vraagt hij: gedenk hem wanneer hij op wijde zeeën verre van u zal rondzwalken, denk aan *hem*, LAURA, die u, als eene zuster' - een zucht ontvlood bij dat laatste woord aan HAPLY'S lippen - 'als eene lieve zuster zal blijven beminnen. Ik moet...' HAPLY hield op met spreken. LAURA'S hand beefde in de zijne, tranen zag hij uit de schoone oogen over de bleeke kaken vloeijen, en die tranen - ze deden hem *zeer*, ze pijnden hem in de ziel, en ze zeiden hem zóóveel, zoo oneindig veel meer, dan woorden het zouden gedaan hebben.

'LAURA, goede LAURA, wees niet kleinmoedig,' hernam HAPLY, zich vermannende, 'ik weet wat gij zeggen wilt; ik gevoel wat gij in uwe dierbare ouders verloren hebt; ik gevoel wat het u wezen zal, in den vreemde, onder u nog vreemde menschen te moeten voortleven; denk echter steeds wat uwe moeder nog weinige uren voor haar afsterven sprak: "*God!* mijn kind, zal u niet verlaten."'

‘O, JOHN!’ stamelde LAURA, ‘God zal mij niet verlaten. Schoon Hij mij alles ontnam, en ook u van mij heen zal voeren, ik vertrouw op Hem, - en dat de geest mijner dierbare moeder mij ook *hier* nabij is, dat mogt ik reeds oudervinden; gisteren nog heb ik haar in den droom zoo duidelijk gezien, en hoorde ik haar nog zingen zoo als weleer; maar JOHN...’ en LAURA'S stem werd zóó zacht, dat de kapitein MEETER, die zelfs tot hiertoe van het gesprokene niets had kunnen verstaan nu geheel werd afgeschrikt, om er verder naar te luisteren en zich, in afwachting dat het ‘een einde zou nemen’, eens inschonk, - ‘maar, JOHN, wanneer gij..... van haar..... zult weg zijn, zal LAURA..... dan ook niet geheel door u vergeten worden?..... zal JOHN dan ook wel eens denken aan haar, de arme weeze, die.... met... hem.... *alles*, ja.... alles verloor...?’

‘LAURA! nog eens, wees krachtig,’ hernam HAPLY, insgelijks fluisterend, maar tevens met klem, en, daar het meisje in een luid gesnik dreigde los te barsten, wist hij haar zachtkens zóó te keeren, dat de kapitein haar niet in het aangezigt kon zien, waarop hij plegtig besloot:

‘Waar JOHN HAPLY is, zal LAURA'S beeld niet vergeten worden.’

‘Maar hagel en stortzeën!’ riep de kapitein ongeduldig, ‘als de wind uit dien hoek blijft waaijen, dan kan ik hier, de hemel weet hoe lang nog, voor anker liggen. Nog eens, meester HAPLY! ik wil je de koers niet benemen, maar praaijen moet ik je nu, en hier, onze nieuwbakken matroos, kan van de vaak uit zijne oogen niet zien.’

‘Verschooning, brave kapitein,’ zeide HAPLY, zich snel tot den zeeman wendende, ‘gij hebt volkomen gelijk. Misschien heb ik reeds te lang van uw geduld misbruik gemaakt, doch gij weet, dat ik morgen naar

Engeland terugkeer, en,' liet hij er beteekenend op volgen, 'het meisje, dat gij hier ziet, is de wees van wie ik u met weinige woorden sprak.'

'Ja, ja, dat begreep ik terstond,' zeide MEETER. 'Het anker moet eerst nog geligt worden, niet waar...? Wanneer MEETER vertrekt, heeft hij geen kabels die binden, en geen ankers die in het vaste haken. Het scheepsanker is het eenige, dat met kracht moet worden losgewerkt; voor het overige..... va...' en MEETER maakte met vinger en duim een vrijheids-geknip in de lucht, welk knippend signaal ons aan 't bespiegelen zou brengen, indien het binnentreden van mevrouw PAPAVER ons daar niet in verhinderde.

'Ik vraag duizendmaal om verschooning,' ving mevrouw aan, haar gezelschap rondziende, 'dat PAPAVER zich zoo onwelvoegelijk voordeed. De goede man dacht, dat er onraad was; ik heb hem gerust gesteld, en, hoe gaarne hij ook hier terug ware gekomen, zoo vond ik het beter dat hij boven bleef, aangezien zijn been nog bijzonder pijnlijk is.'

'Als het waar is, dat man en vrouw één zijn, kan uw heer PAPAVER gerust boven blijven,' zeide MEETER. 'Wij zijn straks in ons gesprek blijven steken, en daar ik verlang mijne betrekking als tolk neder te leggen, zoo verzoek ik u, in naam van den heer HAPLY, mij aan te hooren.'

Mevrouw PAPAVER nam plaats. SILS, die nog op de kanapé lag, was weder ingeslapen; HAPLY ging, om den goedwilligen zeeman genoegen te geven, mede aan de tafel staan; LAURA zat op den achtergrond in een zee van gedachten verloren, terwijl MEETER de geschiedenis van DANIËL en het geld verhaalde, zoo als hij die van den jongen vernomen had.

'Zie je, jufvrouw,' besloot MEETER, 'nu is het de vraag maar, of gij onzen pikbroek bij toeval, aan boord

wilt houden, tot dat de krant zal vermelden, dat *de Koophandel* is uitgezeild? 't Is een voorstel van mijn konfrater; hij meende, dat, zoo die Nachtuilen den jongen SILS als dief hadden aangegeven, al behield hij zijn regt, het geld weder vlot moest komen, en de schoone gelegenheid zou verloren gaan, waarmede ik het nu voor den armen drommel naar de Nieuwe Wereld kan mede nemen. Zeg, wat dunk je?'

Met de dictionnaire weder in handen, bragt ook HAPLY nog eenige woorden uit, die het voorstel kracht gaven. Mevrouw PAPAVER zag naar den jongen, als meende zij aan zijn slapen te ontdekken, of hij werkelijk een dief, of werkelijk geen dief was; zij had toch medelijden met den sukkel, indien het althans waar was, hetgeen men verhaalde. MEETER sloeg nog eens met zijn vuist op de tafel, en bromde: 'Nu, zal het...?' en mevrouw PAPAVER, bewogen, besloot: dat het zoo zijn zou.

De pendule, waarboven een soort van engel, van verguld koper, met den toon van het eene been op een rad, als voortzweefde, sloeg juist twee, toen de voordeur achter den kapitein MEETER digtviel.

Mevrouw PAPAVER had er in toegestemd, dat DANIËL zich, tot na het uitzeilen van *de Koophandel*, ten harent zou schuil houden, en HAPLY had goedgevonden, dat de jongen het breede ledikant van de logeerkamer met hem zou deelen.

SILS, nog afgemat van hetgeen er met hem was voorgevallen, sliep weldra in het groote logeerbed, en ook mevrouw PAPAVER stapte, nadat alles beneden aan kant was en de jongelieden naar hunne respective kamers waren vertrokken, haar ledekant binnen. Na eenige langgerekte zuchten, en de alleenspraak: 'Dat was me een avondje,' vlijde zij zich ter deeg, en, schoon PAPAVER een pijnlijken kreet uitte, dewijl de gade bij ongeluk het beschadigde been aanraakte, zoo kwam het

toch eindelijk, na dien langen tweeden dag, dat de Engelschen er waren, tot rust, en sliepen de echte lieden, PAPAVER droomende - natuurlijk van allerlei akeligheden.

HAPLY zou den volgenden dag vertrekken, doch over het uur wanneer, was met al die confusie niet gesproken geworden. De heer PAPAVER zag nooit booten vertrekken, dan nà twaalven, aangezien hij zich nimmer vóór dien tijd ter afvaart-plaatse bevond, en had dus begrepen, dat het na de koffij zou zijn. Ook LAURA had op hare vraag: 'wanneer?' geen bepaald antwoord ontvangen, en met voordacht liet HAPLY het meisje daarvan onkundig, dewijl hij haar een afscheid wilde besparen, dat haar welligt te veel zoude aandoen, of wel, waartegen hij zichzelven niet genoegzaam bestand rekende.

Reeds te zes ure moest HAPLY aan boord van het stoomschip zijn. Even als LAURA den vorigen avond bij hare blakerkaars had zitten peinzen, zat ook nu JOHN HAPLY in een leunstoel voor zich uit te staren. Op de gladgeboende tafel lag eene schrijfportefeuille vóór hem; in de regterhand klemde hij eene pen, welke reeds verscheiden malen in den inkt was gedoopt, zonder dat er letters op het papier waren gekomen.

HAPLY stond op; met onrustige schreden liep hij het vertrek op en neder, somwijlen zijn hand aan het voorhoofd brengende. Weder nam hij plaats, nogmaals werd de pen in den inkt gedoopt, en eindelijk kwamen er letters op het papier, veel letters - zeer veel letters, zoodat er bijna zes bladzijden mede beschreven werden.

Dat schrijven moest hem wel veel inspanning hebben gekost, want toen hij eindelijk de pen naast zich nederlegde, het geschrift opnam, en het vlugtig doorzag, parelden hem groote droppelen zweet op het aangezigt, en plooide zijn edel voorhoofd zich in sombere rimpels. De voltooide brief lag vóór den schrijver, alleen de naamteekening ontbrak nog; blijkbaar kostte het hem veel,

om die er onder te plaatsen. In 't einde, JOHN HAPLY had er zijn naam ondergeschreven; zonder langer beraad werd nu de brief digtgevouwen, het zegel er opgedrukt, en alleen de naam: 'LAURA' op de buitenzijde gesteld.

Slechts weinige schreden van de logeerkamer was het kamertje, dat LAURA het hare kon noemen. HAPLY stond een oogenblik in beraad, toen hij, tot aan dat vertrekje genaderd, de hand aan de kruk wilde slaan; eindelijk toch opende hij behoedzaam de deur, en trad het kamertje binnen.

Een diepe stilte heerschte er in LAURA'S slaapvertrek. De regen had opgehouden, en niets hoorde HAPLY, behalve het getik van regenwater in een nabijzijnde goot, dan de geregelde, doch eenigzins gejaagde ademhaling van het meisje, aan wie hij zijn geschreven vaarwel kwam brengen. De maan, die weldra door de dagtoorts zoude verduisterd worden, was door de ijl geworden wolken gedrongen, en verlichtte met een liefelijk schijnsel het kamertje waar LAURA rustte, waar zij alle nachten zou rusten, - weken, maanden, jaren lang, waar zij in stilte zich zou afzonderen, waar zij zou peinzen en werken, - het kamertje, dat hare teerste zuchten zou hooren, hare liederen zou vernemen, of wel, waarvan de wanden hare zilverstem zouden weerkaatsen, - het kamertje, waar LAURA zou leven en ademen, waar hare oogen dagelijks behangselgebloemte en meubelen zouden raken, waar zij zich in 't einde welligt gelukkig zou voelen, waar hij, JOHN HAPLY, nu stond op het punt van te scheiden, in hare nabijheid - God wist het alleen - voor de laatste maal....?

Met zijn brief in de hand, zag HAPLY, met een kieschheidsgevoel zijner waardig, het kamertje rond. De gordijn van LAURA'S slaapstede was halverwege ter zijde geschoven. In twijfelachtige trekken ontwaarde hij het gelaat der bevallige slaapster. Een namelooze beklemdheid vervulde de borst des kloeken jongmans. Eene schrede

nader - duidelijker werden hem hare trekken - nog eene schrede - wat was zij schoon! en toch... zij sliep, de zielvolle oogen waren gesloten - zoude hij ze ooit weder geopend zien.....? Nog eene schrede? - neen! hij waagde het niet; met een zachte beweging wierp hij het geschrift op het dekkleed, waaronder haar boezem golfde. Schier onhoorbaar, als met een zuchtend geluid, stamelde hij: 'LAURA, vaarwel! dierbare, eeuwig beminde LAURA, vaarwel!' en, de handen als zegenend naar het meisje uitstrekkende, met den blik door het venster, in het vale hemelgewelf, zeide hij nog op den vorigen toon: 'God behoede u, Hij wake over uw jeugdig leven! O, Vader, die daar boven wolken troont,' besloot hij plegtig, 'zóó zij het!'

Een langer toeven zoude zijne mannelijke standvastigheid in gevaar van bezwijken hebben gebragt; reeds glinsterden er twee parels, door het maanlicht beschenen, op zijne wangen; de tijd was daar, en, zich op de toonen voorover naar de dierbare buigende, als wilde hij nog éénmaal haren adem opvangen, wierp hij der beminde verscheidene handkussen toe en onttrok zich met krachtige zelfvermanning aan die zalige beschouwing. Met de inwendige wekstem: 'moedig! moedig!' zich van daar willende spoeden, bleef nog zijn blik op een papier rusten, dat ongevouwen op een tafeltje voor het venster lag, en HAPLY, die ijlings het geschrift had opgenomen, las de woorden: '*My dear*JOHN!'

'Aan mij, aan mij!' zeide HAPLY, half luide, terwijl hij, bedwelmd van de teedere verrassing, het blad papier aan zijn hart drukte. Hoor..... daar ontglipt een zucht aan de lippen der slapende..... Stil..... nog een zucht..... weder haalt zij adem..... het is de ademhaling eener slapende.... JOHN! toef nu niet langer; die zucht gold *u*, JOHN. Neem het blad, dat voor u bestemd werd; de schrijfster slaapt, misgun haar die ruste niet.'

Op zijne kamer teruggekeerd, zag HAPLY, dat hem nog ongeveer twee uren overbleven om rust te genieten, doch neen, het slapen zou hem niet mogelijk zijn geweest, en, met het dierbare blad in handen, zette hij zich, om onverwijld den inhoud er van te vernemen, die luidde als volgt:

'Waarde JOHN!

Morgen zal ik ontwaken; nog eenige oogenblikken zal ik met u zijn; dan zegt gij mij vaarwel, en de plant wordt door den hovenier verlaten, die haar in anderen grond plaatste. JOHN! mijn afscheid zal u in de ooren klinken met de overkropte stem der smarte, want, ja, gij weet het, ik kreeg u lief als een broeder, en met regt, want gij waart mij meer dan een broeder, een helper, een trooster, een raadsman. JOHN! mijn vaarwel zoudt gij ter naauwernood vernemen, en daarom, mijn broeder, - o! gun mij u voortaan zóó te noemen, als zóó aan u te schrijven, als zóó aan u te denken, - mijn broeder, daarom schrijf ik nog deze regelen, God weet het! wel droevig, maar tevens dankbaar, dat Hij *u* spaarde, en den rouw, die reeds mijn boezem vervulde, in heerlijk wederzien veranderde. Lees dan in deze weinige regelen, wat mijn mond in het scheidensuur niet zal vermogen uit te brengen. Lees hier mijn dank, mijn innigen, mijn waarachtigen dank, zoo als die met duurzamer letteren in mijn hart staat geschreven. JOHN! met *u* verliest de weeze oneindig veel, doch uw pligt en uwe betrekking, zij roepen u elders; ga dan met God! LAURA zal u gedenken; als stormen loeijen, zal zij voor haren broeder bidden. Vaarwel dan, mijn broeder, mijn dierbare, mijn edele broeder! de Vader der menschen behoede u en schenke mij den zaligen stond des wederziens! JOHN, nogmaals vaarwel! vergeet nooit uwe dankbare en innig liefhebbende zuster

'LAURA.

De haarlok, die gij in dit blad vindt gevouwen, verzelle u, waar zij, aan wie zij behoorde, u niet verzellen kan.'

'Mei 1834.'

HAPLY sloeg het blad om; in een draadje geknoopt, en met een speld aan het papier bevestigd, hing een vlokje, dat een deel van LAURA'S heerlijk hoofdtooisel had uitgemaakt. Als hadde HAPLY den kostelijksten schat gevonden, zoo schitterden zijne oogen van innige vreugde. Behoedzaam, maar met haaste, trok hij de speld los, die het bevestigd had, bragt het onwaardeerbaar geschenk met koortsige vreugde aan zijne lippen en riep in vervoering: 'LAURA! LAURA! O, dat ik van u scheiden moet!'

Ja, hij moest scheiden, de tijd verliep snel bij het lezen en herlezen van die laatste letteren, en bij het beschouwen van de dierbare haarlok. Half zes sloeg het buiten, JOHN HAPLY stond op, het kleine valiesje was weldra gepakt; een guinje, in een papiertje gewikkeld, waarop de woorden: 'Van JOHN HAPLY aan DANIËL SILS' geschreven stonden, legde hij op den stoel voor het ledekant neder, waarin DANIËL rustte; daarna verliet hij de kamer, wischte een traan uit zijn oog, toen hij LAURA'S kamerdeur voorbij ging, liep stil naar beneden, legde een geldstuk, mede in een papier gerold; waarop het woord '*servants*' geschreven was, op den trap neder, ontsloot in stilte de voordeur, trad naar buiten, trok de deur weder zachtkens digt, en bevond zich binnen weinige minuten aan boord van het stoomschip, dat hem naar Engeland zou overvoeren.

Twaalfde Hoofdstuk.

De akelige doodstijding van den goeden DANIËL had de oude vrouw MUR zoodanig getroffen, dat al de veerkracht, die zij tot heden bezat, als verlamd en te niet scheen. Uren achtereen zat zij te staren, en de goede RIEKA, mede diep in de ziel geroerd, vermogt niets, om der oude eenige afleiding te bezorgen. 't Was ook te veel voor de oude ziel; - dat heengaan van JOC lag haar nog zoo versch in 't geheugen, en nu, beroofd van den laatsten steun, beroofd ook van DANIËL, die, schoon nog jong, haar reeds zooveel was geworden..... neen, zij vermogt niet, haar hoofd voor de wereld op te heffen. De weduwe klaagde niet, zij morde niet, nu ook twistte zij niet met den Heer van dood en leven..... zij was kalm, zelfs zeer kalm; maar dat kalm zijn was gemeenzaam worden met een leven, dat niet is van *deze* wereld; dat kalm zijn was reeds een wonen in zaliger kringen, een geestelijken omgang hebben met de dierbaren, die haar waren vóórgegaan, haar voorgegaan in een bijna een en tachtigjarig leven! dat kalm zijn en dat staren was een staren in heerlijker oorden, waar geen smart, geen rouwe meer is, waar geliefden niet worden gescheiden door het wreede monster dat men *dood* noemt!

Nog somwijlen ontwaakte zij voor eenige oogenblikken uit dien toestand, die het meisje ernstig bekommerde,

en sprak dan zóó plegtig, zoo *waarlijk* verheven, dat RIEKA luisterde, met een gevoel luisterde, alsof een wezen uit hooger oorden van het leven op aarde tot haar sprak.

'Hoor, RIEKA,' zeide de oude vrouw, in zulk een oogenblik het hoofd beurende: 'mijne ouders, mijn man, mijne kinderen, mijn kleinkind, en ook de jonge vriend van later dagen, zij zijn allen in den Hemel, want ook DANIËL is daar: hij toch is rein van hetgeen booze menschen verhalen. - Zij allen leven bij God, en ik, oude vrouw, gevoel, dat mijne ziel ook niet lang meer in dit aardsche kleed zal wonen. RIEKA, mijne jaren zijn vele, maar 't was een droom; de kindschheid ligt in een nevel, de jaren van hoop en verlangen waren aan een dwarlwind gelijk, de jaren van vervulling en werkelijkheid: een strijd van geluk tegen rampspoed, van teleurstelling tegen hope op later, en later..... al weder hope, al weder teleurstelling, en 't einde..... ouderdom! met de overtuiging:

'Hier beneden is het niet.'

'Neen, RIEKA, hier is het niet; de jeugd ziet duizende bloemen, zij meent ze te grijpen; de ouderdom ziet ze verwelkt, de bloemen der aarde zijn van kleuren beroofd. Geleefd heb ik, lang heb ik geleefd; Gode zij dank, dat die proeftijd zijn einde nadert. Hier te leven, om daar boven ongestoord en zalig te kunnen voortleven, ziedaar, wat hier het leven zijn moet. RIEKA, meisje, die eens mijn JOC bemind hebt, vergeet nooit, dat het *hier* en het *daar* zoo naauw zijn verbonden!'

Zóó en nog anders sprak de oude vrouw somwijlen, maar dagelijks werd haar blik strakker en doffer.

Een geneesheer werd door het meisje geraadpleegd, doch, helaas! hij kon der bezorgde weinig moed geven. 'De jaren, mijn kind!' zeide hij, en schoon eenige droppelen werden voorgeschreven en gebruikt, kruiden mog-

ten niet baten, want - voor den dood is geen kruid geschonken.

Na weinige weken ontsliep de oude weduwe MUR zacht en kalm, en RIEKA bleef alleen, met een paar ongevoelige buurvrouwen, die haar met loome handen een zoo moeijelijke taak hielpen verligten.

DANIËL leefde! en *hij* was er niet geweest? Geen geregtelijke aanklagt was tegen hem ingediend; *de Koophandel* was sinds lang uitgezeild; zonder gevaar had hij zich op straat kunnen begeven, - waarom had hij zich niet naar de onderwoning gespoed, om de vrouwen, die hij lief had, aangaande zijn gewaanden dood gerust te stellen? Waarom.....? Omdat de angstige loop en het daaropgevolgde rivierbad den armen jongen meer kwaad hadden gedaan, dan de zeelieden vermoedden.

De morgen, die HAPLY zag vertrekken, en LAURA een paar uren later, over dat vertrek, zonder mondeling vaarwel, in diepen weemoed vond, gaf ook aan de meewarige mevrouw PAPAVER de verzekering, dat haar vreemde huisgenoot in een heete koorts lag. DANIËL SILS werd ernstig ziek, een hevige zenuwzinkingkoorts had hem aangetast.

Het huis van den heer PAPAVER was alzoo in een waar hospitaal veranderd: hij zelf moest van het bed op de kanapé worden geholpen, want het erg beschadigde been, dat nog alle kerken en andere belangrijke plaatsen met de Engelschen had mede bezocht, behoefde gestadige rust, zoodat mevrouw in een gedurige vice-versa dienst tusschen het vertrek van haar echtgenoot en de in eene ziekenkamer veranderde logeerkamer was.

Dat de jongen, dien zij huisvestte, DANIËL SILS heette, was mevrouw te weten gekomen door het papiertje, waarin HAPLY de guinje gerold had, maar voor het overige vernam zij van zijne betrekking niets, want slechts in ijlende droomen uitte hij enkele namen, die der goede vrouw geheel onbekend waren, en haar alzoo in het on-

zekere lieten. Het geregt in huis, - dat was voor mevrouw een verschrikkelijk denkbeeld; *de Koophandel* was uitgezeild, maar mevrouw was daarvan niets te weten gekomen. PAPAVER had te veel pijn om kranten te lezen, en, 'lieve hemel!' zij had wel wat anders te doen. Dat de zieke jongen een dief zoude zijn, geloofde zij niet, op grond van MEETERS verzekering, en op grond der roerende woorden welke de kranke dikwerf ijlende sprak, maar - men kon niet weten hoe het geregt in de zaak zat; geheimhouding was noodzakelijk, en de nieuwsgierige dienstmaagden waren alzoo tot stilzwijgen aangemaand. Weinig zoude deze vermaning gebaat hebben, indien mevrouw er niet eene belooning voor toegezegd, en er een bedreiging van: 'dan kun je vertrekken,' had bij gevoegd.

Een weldadige afleiding verschafte het LAURA, om der huisvrouw een behulpzame hand te bieden. Uren lang zat zij in de ziekenkamer, en hielp alzoo het werk, dat HAPLY had aangevangen, om den jongen in het leven te behouden, voltooijen. LAURA! ja, wèl had zij stof om veel en lang te peinzen, terwijl hare fijne vingeren eenig handwerk verrigtten. HAPLY'S brief, die laatste letteren van JOHN! wat hadden ze veel bevat, dat haar onbekend was gebleven en haren geest thans vervulde. HAPLY'S korte levensschets stond bij zijn jongst vaarwel geschreven; bijzonderheden betreffende haren vader had zij mede uit dien laatsten brief vernomen, en, dewijl die letteren voor LAURA belangrijk waren, mogen wij den lezer er niet onkundig van laten.

HAPLY'S brief:

> 'Lieve LAURA!
> "Slechts twee maanden geleden, zag ik u voor de eerste maal....." hier volgde eene herhaling van zaken, die den lezer reeds werden medegedeeld, besluitende met de woorden: "Zoo leerde ik u dan kennen, en naar waarde schatten."

"Thans, LAURA," zoo luidde de brief verder, "nu ik deze regelen schrijf, sta ik op het punt om weder van uwe zijde te gaan. Mijn pligt roept mij naar Engeland terug. Ik zoude wenschen bij u te blijven, om u als een broeder te beschermen en te beminnen" - dit laatste woord was met eenige beving geschreven - "doch de dienst der Engelsche zeemagt heb ik trouw beloofd; ik brak den eed, zoo ik niet in tijds op mijn post terug keerde. Voor ik scheide, ben ik aan u, LAURA, eene vlugtige schets van mijn leven verschuldigd, aan u, die mij nimmer hebt gevraagd, die mij, alleen om mij zelven, uw vertrouwen hebt geschonken. Welaan dan, verneem uit dit geschrift, wie het was, dien gij meermalen reeds broeder noemdet; verneem wat uw stervende vader in zijne laatste oogenblikken tot mij sprak; uwe moeder vernam het weinige dagen voor haar afsterven; ook de weeze heeft regt op die laatste woorden, al zijn ze ook met een sluijer omhangen. Mijn naam, gij weet het, is: JOHN HAPLY. In Padang, op Sumatra's westkust, ben ik geboren en opgevoed. Mijn vader was een tokohouder; mijne moeder stierf, toen ik mij zelven ter naauwernood bewust was. Van mijne jeugd zal ik u geene beschrijving geven, mijn bestek gedoogt dit niet. Norsch en aan de opium verslaafd als hij was, liet mijn vader zich weinig aan mij gelegen liggen; aan *zijne* liefde - ik zeg het met schaamte - was ook mij weinig gelegen, terwijl jagtvermaak het eenige was, waarnaar ik streefde. Driemalen nam ik deel aan een tijgerjagt, en eenmaal doodde ik - meer bij toeval, dan door beradenheid - eene jonge tijgerin, waarvan de geheele winst in handen mijns vaders kwam, terwijl mij de eere overbleef. Veertien jaren was ik oud, toen op zekeren dag een Engelsch zeeofficier de toko binnenkwam. Lang

en veel sprak hij met mijn vader. Ik werd geroepen. Den voorslag, door den zeeman gedaan, om mij met zich naar Engeland te nemen, ten einde daar voor de zeedienst te worden opgeleid, vernam ik met een gloeijend gelaat, starende op zijn blinkende epauletten en sierlijken sabel. Zeker moest die zeeman rijk zijn en van mij als den tijgerdooder hebben gehoord, begeerig, om der engelsche zeemagt een moedig soldaat te schenken. Hoe het zij, toen dacht ik er weinig over na, en, in een nieuw pak gestoken, nam ik afscheid van mijn vader. Wij kwamen in Engeland. De officier, die mijn beschermer was geworden, besteedde mij in een dorp nabij Greenwich op eene school, van waar ik later, zonder hem weder te zien, naar de akademie te Sheerness werd overgebragt. Nu drie jaren geleden deed ik als *midshipman* een eerste kruistogt. Onzigtbaar was de genoemde zeeofficier mijn weldoener gebleven; niemand dan hij toch kon mijne studiën hebben bekostigd, want het was niet denkelijk, dat mijn vader - schoon hem geenszins de middelen ontbraken - zich daarmede inliet. Hoe gelukkig ik mij ook in mijn stand gevoelde, zoo was mij de omstandigheid toch vreemd en treurig, dat ik bij de terugkomst in Engeland geen woning kon bezoeken, waar ik, zoo als velen mijner makkers, in de armen van dierbare betrekkingen wederkeerde. De helft van mijn traktement had ik gaarne geofferd, indien ik narigt van den man had bekomen, die mij, op eene zoo vreemde wijze, een eervollen rang in de maatschappij bezorgde; zijn naam zelfs was mij nimmer ter oore gekomen, want, wat ik dien aangaande in mijne studiejaren ook vraagde, men had mij steeds met de woorden: “wij weten 't niet” in het onzekere gelaten. Ook later ter zee vernam ik niets naders - en hoe zou ik het, daar zijn naam mij onbekend was gebleven?

Op de korvet *Victoria*, met een transport naar Ceylon belast, maakte ik mijn tweeden togt. Wij trotseerden ter hoogte van de Kaap de Goede Hoop een hevigen storm; gelukkig behielden wij volle zee en kwamen met verlies van een der ra's vrij. Vijf dagen na den storm vernamen wij noodschoten. Met den kijker werd een vlot waargenomen, dat, sterk bemand, op den nog woeligen oceaan aan de golven was prijsgegeven. De sloepen werden uitgezet, en later bragt men een gedeelte der bemanning van het fregat *Prince of Wales* bij ons aan boord. De schipbreukelingen hadden vijf dagen zonder voedsel met de elementen gekampt, doch, hoe zal ik mijne verwondering en blijdschap tevens vermelden, toen ik, in de bleeke en ingevallen gelaatstrekken van een der geredden, den zeeofficier herkende, aan wien ik zooveel verschuldigd was! LAURA! die man was LAURENTIUS STEIGERJAGT, uw vader.

Ook uw vader, LAURA, ontstelde, toen hij in den volwassen jongman den knaap herkende, dien hij uit de toko had medegenomen. Ik zal niet langer stilstaan bij die eerste ontmoeting. De heer STEIGERJAGT had veel geleden. Het zegt wat, vijf dagen en vijf nachten op een wrak, zonder voedsel, in een doornatte kleeding, op de onstuimige baren te zwalken. Slechts zes van de veertien geredde schipbreukelingen werden behouden; de overigen stierven vóórdat wij op Ceylon landden. Onder de laatsten behoorde uw vader. Nog tien dagen mogt ik *hem* ter zijde staan, die mijn weldoener geweest was. Aanvankelijk sprak uw vader zeer weinig, - de hoop op herstel leefde in zijne borst, doch naarmate zijne krachten afnamen, verflaauwde die hoop en besefte hij, dat deze noodlottige zeetogt voor hem eene reize naar de poorten der eeuwigheid was geworden. Meer en meer

haakte hij naar mijne tegenwoordigheid, en wanneer de dienst het veroorloofde, was ik aan zijne zijde. Zóó, LAURA, was het de dag vóór zijn overlijden, dat uw vader de matte oogen strak op mij vestigde, en met afgebroken woorden zeide: "JOHN, ik heb u mijner aangetrokken, omdat gij een moedige, flinke jongen waart; al zaagt gij mij niet, toch hoorde ik van u, en zorgde voor u, naar mijn beperkt vermogen. JOHN HAPLY, twee vrouwen zijn er in Plymouth, die regt op mijne liefde hebben. De eene is mijne vrouw, de andere is mijne dochter....." uw vader hield eensklaps op met spreken, wendde zich van mij af, als berouwde het hem, mij tot zijn vertrouwde te hebben gemaakt.

"Welnu, die vrouw en dochter," zeide ik, te vergeefs op het vervolg zijner rede wachtende: "ik zal, in Engeland teruggekeerd, tot haar gaan, en haar, zoo veel in mij is, vergoeden, wat gij aan mij gedaan hebt." Weder wendde uw vader zich tot mij, zag mij langdurig aan, en mij digt bij zich wenkende, sprak hij nogmaals: "welaan, JOHN HAPLY! wanneer de dood mij met zich voert, zoo volbreng hetgeen uw mond daar uitte. Ga naar mijne dierbaren, breng haar mijn jongsten groet; zeg aan de vrouw mijner eenige liefde, dat mijne laatste gedachten haar en het pand onzer min golden; zeg haar ook, dat ik haar niets kan nalaten, dan het pensioen, dat haar van regtswege toekomt; wat ik overspaarde, ligt met de *Prince of Wales* op den bodem der zee. Zeg aan mijne dochter...." maar weder hield uw vader op met spreken, nog eenigen tijd zag hij mij aan, en wendde zich ook toen van mij af, terwijl ik vruchteloos bleef vragen en wachten.

De dag liep ten einde, de nacht ging voorbij, en eindelijk lichtte de morgen, die zijn laatste zou zijn. Na de morgen-dienst spoedde ik mij naar uw stervenden

vader. Ik zag het, zijn einde was nabij. Hem naderende, ontwaarde ik, dat eene zenuwachtige trekking zijn gansche ligchaam bewoog. “Mijn weldoener,” zeide ik, zijne hand vattende, “spreek, zoo gij nog iets te vragen of te bevelen hebt.”
Toen, LAURA, vestigde uw vader voor de laatste maal zijne stervende blikken op mij, en met zigtbare krachtsinspanning vernam ik woorden, die mij nog in dezen oogenblik, als vlijmende dolken het hart doorwonden: “JOHN HAPLY,” zeide hij stamelend, maar tevens met kracht, “mijne dochter, LAURA, is schoon; gij zult haar zien, maar wee u! wee over haar! indien gij elkander mogt beminnen. Geen HAPLY mag mijne dochter tot vrouw nemen. Ik vloek *u*, ik vloek *haar*, zoo liefde in uwe harten mogt kiemen. Ik vloek....” doch meer sprak uw vader niet, en thans, nu ik deze zijne laatste woorden ter nederschrijf, *nu*, LAURA, trilt mijne hand, want ja! ik zoude u hebben bemind als de vrouw mijner éénige keuze, ik zoude - doch neen! waartoe een taal die mij met den vloek mijns weldoeners zoude beladen? LAURA, gij hebt mij *broeder* genoemd; o! ik moest u waarschuwen voor dat laatste woord uws vaders, want ja, gij hebt behoefte aan inniger liefde; gij hebt het gehoord: de vloek uws vaders treft *ons*, zoo wij elkander beminnen! Mogt de liefde uw teeder harte zijn binnen gedrongen - verschoon mij, dat ik stoutmoedig dit vermoeden opper - o, LAURA! om der wille van uwe en mijne zielerust, delg dat inniger gevoel, zoo als ik - God weet het! - gestreden heb, en nog strijden zal.
En nu, vaarwel mijne *zuster!* zóó, en ook niet anders, mag ik u noemen. Gij hebt het gehoord: wat ik aan *u* deed, was niets meer dan hetgeen dankbaarheid van mij vorderde. Ik betaalde een klein gedeelte der schuld aan de weeze, waarop de vader regt had. JOHN

> HAPLY zal naar vermogen ten allen tijde gereed zijn, om LAURA bij te staan. Wat de nalatenschap uwer ouders opbragt, zal voorloopig in uwe kleine benoodigdheden voorzien; later is *hij* er, die thans de pen met een doorwond harte nederlegt, nadat hij schreef, wat hij niet mogt verzwijgen. Ik eindig, lieve LAURA; waartoe nog meer? JOHN blijft aan u denken. Leef gelukkig! Vindt gij een ougman, uwer teerste liefde *waardig*, onthoud ze hem niet. In uw waar geluk zal *hij* zich verblijden, die de uwe niet zijn mogt, en die nogmaals u toeroept: "God behoede u, lieve zuster.
> UW JOHN HAPLY.'

Die brief leverde wel ruime stof tot nadenken, en nu' reeds acht weken na JOHNS vertrek, vervulden nog die laatste woorden des vaders den boezem der schoone maagd met eene namelooze smart, want ja, zij had voor JOHN méér gevoeld dan zusterliefde, het was een sterker gevoel, dat haar hart tot het zijne trok. JOHN HAPLY was de man, dien zij rein maar teeder beminde... Beminde...? Groote God! en zij mogt het niet, de vloek des vaders stond dreigende voor haar!

'Ik kan er mij niets van begrijpen,' zeide mevrouw PAPAVER op zekeren morgen, terwijl zij met den langen zwachtel het verband om het nog altijd open been haars echtvriends legde, 'HENRI schijnt verbazend te moeten studeren; die professoren zijn ook slokhalzen, want in iederen brief schrijft HENRI, dat die kolleesie gelden duurder zijn geworden. Wat zal ik nu antwoorden?'

'Ja, ja,' zeide PAPAVER, die door zijn acht weeks huisarrest en de pijn die hij leed, zijn blozende kleur tegen eene kamerkleur had moeten ruilen: 'de jongeheer heeft veel noodig; dat is nu behalve duizend in het jaar, reeds een heele som daarboven. Nog geen

maand geleden hebt gij hem honderd gulden extra gezonden, en nu al weder om geld schrijven.

'Och ja, PAVER,' hernam mevrouw, in tegenspraak met hare eerste woorden: 'ik kan het mij zeer wel begrijpen; HENRI wil ons spoedig in de gelegenheid stellen, hem van den preekstoel te hooren; hij zal nu drok moeten doorwerken, en het is zijn schuld toch niet, dat alles zoo duur wordt.'

''t Is toch vreemd, wanneer ik bedenk, hoe weinig *ik* noodig had,' zeide de man zuchtende. 'Wij hebben het nichtje nu ook al, en dien jongen er bij, dokter en apotheker... dat been... dat been...!'

'Weer zoo'n pijn, lievert?' hernam mevrouw deelnemend. 'Ziet gij, PAVER, juist om het nichtje kunt gij 't niet weigeren, niet waar? HENRI mag daarbij niet te kort komen; hij zoude anders al ligt...'

PAPAVER zweeg.

'Zal ik maar...?' hernam de moeder vragend.

'Zoo als gij denkt, poes,' antwoordde mijnheer, 'maar dan ook voor 't laatst.'

'Wel zeker,' stemde mevrouw, en zij ging naar het kamertje van haren echtvriend, opende het kabinet, en nam uit de blikken trommel een briefje van honderd, waarna zij zich zette, om aan den heer student te schrijven.

Den derden dag na LAURA'S aankomst had HENRI PAVÊR de ouderlijke woning bezocht. Een studentenfeest (alias bezigheden) had hem verhinderd, bij de ontvangst tegenwoordig te zijn, maar na den afloop had ook de begeerte om de schoone LAURA te zien, hem huiswaarts gedreven.

Vis-à-vis het Engelsche nichtje had de jonge student nog meer verlegen gestaan, dan zijne ouders bij de eerste ontmoeting. De taalkundige jongeling had ook gemeend, dat een nichtje van *hem* wel Hollandsch zou spreken,

en, na haar dus in *zijne* taal te hebben aangesproken, waarop voor hem een onverstaanbaar wederwoord was gevolgd, had hij beteuterd tot een geradbraakt: '*Houw do you do, sir?*' - dit laatste natuurlijk in de confusie - zijn toevlugt genomen, maar ook spoedig daarna den aftogt geblazen, want zulk gezelschap was hem te benaauwd, en zich met de woorden: 'zij spreekt het ook zoo raar,' bij zijne moeder verontschuldigende, besloot hij zich niet weder aan een discours te wagen, want, schoon ze mooi was, liever eene wat minder, die ordentelijk Hollandsch sprak.

Reeds den dag daaraanvolgende was de student 'op de studie' teruggekeerd.

Voor LAURA was de verdwijning van HENRI geen verlies, want de stilte was haar weldadig, en de zoon des huizes had geen gunstigen indruk op haar gemaakt.

Door den dagelijkschen omgang met haar nicht, alsmede uit het woordenboek dat JOHN had achtergelaten, leerde LAURA zich al spoedig in de Nederduitsche taal eenigzins verstaanbaar uitdrukken. Mevrouw PAPAVER begon alzoo van lieverlede ook meer behagen in LAU'S dochter te scheppen; LAURA was voorkomend en gedienstig, kleine huiselijke bezigheden verrigtte zij met den meesten ijver, en in het bereiden van ziekekostjes, - hoewel niet op mevrouws wijze, - legde zij veel behendigheid aan den dag; het vreemde bevalt doorgaans beter dan het gewone en alzoo won zij ook ras de genegenheid van den beenlijder.

Met ware verrukking vernam LAURA uit den mond harer nicht, dat de krisis der ziekte van den jongen, dien zij zoo trouw had verzorgd, volgens des geneesheers verklaring, ter zijner gunste was geweken, en een schok van innige vreugde doortintelde haar gemoed, toen DANIEL, weinige dagen later, uit de schijnbare bewusteloosheid ontwaakte en voor de eerstemaal sedert

zijne ziekte, met zelfbewustzijn haar aanzag en vraagde: ‘Wie zijt gij toch, goede engel, van wie ik zoo dikwijls gedroomd heb?’

‘Ik heet LAURA, mijn vriend,’ antwoordde het meisje gebroken, in de taal die zij zich eigen maakte en waarin wij haar voortaan zullen hooren, schoon wij ons in hare woordvoeging somwijlen eenige verandering zullen veroorloven.

‘LAURA, LAURA,’ hernam SILS, en hij bragt de hand aan het voorhoofd, als wilde hij daarmede zijn geheugen te hulp te komen.

’Was RIEKA dan niet bij mij?’ sprak DANIEL weder. ‘Was zij niet hier, toen ik zoo moede was, en zoo lang lag te sterven?’

‘Sterven,’ herhaalde LAURA, het laatste woord opvangende. ‘Gij zult herstellen, mijn vriend, de goede God wil u het leven schenken.’

‘Leven! leven!’ stamelde DANIEL, zijn handen zamenvouwende, en met gesloten oogen sprak hij nog eenige onverstaanbare woorden.

Mevrouw PAPAVER trad het vertrek binnen; ook zij was gelukkig, hare zorgen zoo beloond te zien, en, als ware de herstellende jongen haar eigen kind, drukte zij hem een kus op het voorhoofd, maar vermaande hem tevens om rustig te blijven, dewijl de dokter zulks dringend bevolen had.

Dertiende hoofdstuk.

Op een bovenkamer, waar de jammerlijkste wanorde heerschte, zat voor een kleine vierkante tafel een man, die aan zijn gebogchelde figuur al dadelijk te herkennen is.

De kin in zijne handen gevat, met de ellebogen op de tafel geleund, tuurde hij in een voor hem opengeslagen kladboek en schudde eindelijk het rustende hoofd.

'Tien duizend in achttien jaren tijds!' mompelde hij. 'Niet meer dan jaarlijks twee honderd vijftig verteerd, dat is ten slotte vijf duizend vijf honderd aan die verwenschte loterij. Chu chu,' lachte hij krampachtig, terwijl hij zijne blikken op een mandje vestigde, waarin de vernietigde plechtankers zijner hoop op winst bijeen lagen. 'Alles gewaagd, zelfs het laatste, en niets gewonnen.' Een nare vloek kraschte hem tusschen de tanden, langzaam stond hij op, opende de bovenlade van een kastje, nam er een geldzak uit, telde den schralen inhoud en de woorden: 'Twee gulden zestig,' die door eene knikkende beweging van het hoofd vergezeld gingen, geven ons de overtuiging, dat de uitkomst van het boek, wel met het 'in kas' overeen kwam.

Twee gulden zestig - ziedaar dan het overschot der helft van den kapitalen prijs, die op het drie-staarten nommer, vóór achttien jaren, gevallen was.

Tien duizend gulden! Tien duizend gulden voor een armen kruijer, die een pothuis bewoonde. Rijk! - maar toch niet zóó rijk, als de bewoners van die groote huizen op de grachten.

Tien duizend gulden in handen van een man zonder opvoeding, zonder wetenschap, zonder eenige geldkennis - neen, hij geeft ze niet ligt uit zijne handen; hij gebruikt ze niet, om zich in eene zaak te vestigen die hem zekere winst zal geven; hij heeft tot nu toe moeten tobben en sloven, hij zal er zijn gemak van nemen. Met angstige bezorgdheid wordt het geld bewaakt, aan niets denkende dan aan de mogelijkheid, om het, door ontvreemding, te verliezen. Daar ligt het dan, wèl geborgen, des daags in een kistje waarvoor een groot hangslot is aangeschaft, dat kistje in eene kast, waarvan de sleutel aan een koordje steeds onder zijne kleeding hangt, des nachts, in het kistje, onder de peluw.

Er zijn er nog rijker dan hij, er zijn er die het hoogste lot - de honderd duizend - hebben getrokken. De *honderd duizend*! ho! daar zou een mensch kippevel van krijgen; 't is ligt te wagen - de driestaart is een mooi nommer - zestig tegen..... tegen honderd duizend - hij vergeet de *niet*. Drie staarten naar beneden ⸗⸗⸗: *niet;* drie staarten naar boven ⸗⸗⸗: *niet;* nog eens staarten, al weder staarten; geheelen, halven, tienden, maar altijd nieten of kleine lokprijsjes. En toch, die HONDERD DUIZEND! -

Altijd, altijd, zweeft hem dat beeld der verrukking voor den geest; telkens grijpt hij, maar ook telkens ontspringt hem zijn prooi. Elke greep doet zijn schat inkrimpen; zuinig was hij; allengs wordt hij gierig; gierig, schraapzuchtig, gaarne anderen plukkende, om zonder bezwaar naar zijn doel te kunnen jagen. In één woord, ook de gebogchelde kleine SIMON KNIPPEL werd een *egoïst volbloed*.

Uit zijne handelingen met den kastelein BROES, gedurende het hengelen en later in de achterkamer, waar hij het trio een lot voor de op handen zijnde loterij wist aan te praten, met het eerlijke voornemen om, bij hetgeen er op vallen mogt niet te kort te komen, bleek het reeds, dat de duivel van 't egoïsme in den kleinen KNIPPEL zat.

Zoo als wij hem thans ontmoeten, was hij ten einde raad. Dien morgen was hem de verzekering gegeven, dat zijn laatste uitzigt vernietigd, het laatste geld dat hij met bevende handen voor een lot had geruild, verloren, alweder een *niet* zijn deel was geworden..... en nu..... nog twee gulden zestig.

Na een driftig toeschuiven der kastlade vestigde KNIPPEL nogmaals zóó strak zijne blikken op het mandje met oude loterij-briefjes gevuld, alsof het denkbeeld van bedrogen te zijn geworden zijn ziel vervulde. Zijn dagboek, alleen de achttienjarige geschiedenis der loterij bevattende, werd weder opengeslagen; de ongelukkige nommers werden met groote papieren en aanteekeningen vergeleken, welke bezigheid alleen bewerkte, dat de voormalige kruijer treurige pothuis-herinneringen kreeg en huiverde op het denkbeeld, dat het nu misschien *dien* weg weer heen moest.

Met de hand aan het voorhoofd bleef de man nog eenigen tijd met zijn grille oogjes voor zich uit staren. Eensklaps brak een akelig piepgelach de stilte die hem omgaf. De oogen, daareven nog gril en strak, glinsterden als valsche diamanten..... een nieuw denkbeeld, een middel tot redding, was in zijn brein gerezen.

Voor hem, die gaarne physiognomiën gadeslaat, leverde het aangezigt van den kleinen man, na den schellen lach door hem uitgestooten, een waardig terrein voor beschouwingen.

Een dikke aar vertoonde zich op zijn rimpelend voor-

hoofd, de kleine oogjes verzonken in een vochtig diep, terwijl de borstelige wenkbraauwen sterk op de oogleden drongen. De plooijen uit de ooghoeken vertoonden zich scherp en lang en schenen steeds te vermenigvuldigen en te verlengen; de neusvleugels, die spits naar boven werkten, lieten, van uit hunne bovenste hoeken, scherpe, lange plooijen naar beneden, die, door den verbazend wijd gerekten mond - waarvan de hoeken mede naar boven teekenden - naar buiten gedrongen, zich in de bestoppelde kin, met kleinere plooijen vereenigden; een potaardig rood kleurde het anders geelachtig gelaat, en zóó, lagchend of grijnzend, riep KNIPPEL ten laatste: 'Die waagt die wint, KNIPPEL! KNIPPEL! dàt moet het zijn!'

De plooijen en vormen, zoo even geteekend, verliepen langzaam in de gewone trekken. Met de handen in zijne broekzakken trad het gebogchelde mannetje op een kleinen spiegel toe en beschouwde zich lang en aandachtig. Een sterke glimlach van goedkeuring verspreidde zich over zijn gelaat, - trouwens, daar viel te arbeiden. Te arbeiden - ja, en wel terstond. De man zette zich aan 't werk. Een waschkom, waaruit een scherf was gestooten en die, onder de tafel staande, meer tot voddenen vuilnisbak was gebezigd, dan tot het doel waartoe zij haar aanzijn verkreeg, werd geleegd en met een tod van het aanhangende vuil bevrijd. Met den inhoud der groene waterflesch werd de kom gevuld, en het stukje scheerzeep deed groote diensten, want, werd het eerst, met het water vermengd, tot de zeldzame bezigheid van reiniging van handen en aangezigt gebezigd, ook tot betere glijding van het scheermes over de stoppelige kaken werd het later gebruikt, en KNIPPEL grinnikte zich, op zijne eigenaardige wijze, vriendelijk toe in den spiegel, toen hij er zoo schoontjes en gladjes uitzag.

'Wat een mensch toch veranderen kan,' lachte KNIPPEL, toen hij, zóóver gereed, met de oude borstel -

waarmede hij zijn reeds versleten, maar toch beste plunje had afgeborsteld - zich de verwarde haren glad om de kruin streek.

'Veertig, niets meer, en toch zijn 't er zestig,' mompelde hij weder, en knikte zijn linker-oog zóó beduidend toe, alsof hij zich zelven beet nam, 'ziezoo *dit* briefje geeft zekere winsten, en met die winst de fortuin weer beproefd. Die Honderd duizend!'

In de opgewonden stemming waarin de kleine man verkeerde, had hij zich zelven het loterij-briefje genoemd, waarmede een prijs zou behaald worden, - een prijs, die geld zou verschaffen, om met vernieuwde krachten naar het hoogste geluk te streven; het hoogste geluk! althans voor SIMON.

KNIPPEL was gereed. Nòg een blik in den spiegel; de punt van den rooden zakdoek, voor halsdoek gebezigd, een weinig naar buiten getrokken; de ketting met signetten van VOLTERS horlogie met de roksmouw wat opgepoetst, den hoed op het hoofd gedrukt..... een lief geheel! frappant gelijkende op... op, ja, op het beeld dat in den spiegel te zien was.

Bijna een uur vóór zonsondergang verliet SIMON KNIPPEL zijne kamer. Ouder gewoonte, sloot hij de deur achter zich toe, - ofschoon er niets meer van waarde viel af te sluiten - en bevond zich weldra in de woelige straten. De weg, dien hij nam, was sedert VOLTERS vertrek maar zelden door hem betreden; dat huis toch, waarvoor die groote papieren, met verbazende cijfers er op, ten allen tijde prijkten, stond in de tegenovergestelde rigting der stad, en ook de kroeg, waar hij, voor één dubbeltje, den ganschen avond vuur en licht en een glas bier daarenboven genoot, was hier niet te vinden; maar toch, hij liep met gewisse schreden, en eindelijk hield hij voor eene woning stil, die hem wel zeer bekend scheen.

‘Is de Jufvrouw te huis?’ vraagde KNIPPEL aan een jongen, die bij de openstaande voordeur laarzen poetste.

‘De Jufvrouw beneden...?’ zeide de jongen.

‘Ja, ja,’ hernam KNIPPEL, ‘ik wilde haar spreken.’

‘Wacht,’ zeide de jongen, ‘nog even dien hiel,’ en hij poetste, en floot er een deuntje bij, dat KNIPPEL er de oogen van digtkneep.

‘Hoe is 't, zul je gaan?’ vraagde SIMON ongeduldig.

‘Wel hemel! wat ben je haastig gebakerd,’ grinnikte de jongen. ‘Denk je, dat ik twee ligchamen heb? zie, dat heet je poetsen, je kunt er een lesje aan nemen,’ en de jongen zag daarbij op het roskleurige schoeisel van den bezoeker, 't welk, volgens zijne berekening, in geen maanden smeer had geroken.

‘Chu! chu!’ lachte KNIPPEL, alsof hij begeerig naar zwart was.

‘Ik zou me schamen,’ hernam de jongen, wiens voeten in afgelegde stoffen dames-laarsjes staken.

‘Ja, 't kon wel beter,’ zeide KNIPPEL, en berekende, dat de uitgaaf van twee centen aan gepoetste schoenen zijn gepersonifieerd loterij-briefje nòg deugdelijker zou maken.

‘Zal ik?’ zeide de jongen, reeds den neus van KNIPPELS linkerschoen vermeesterende.

‘Voor één cent?’ vraagde SIMON.

‘Wel, jou gebogchelde onweersvogel!’ riep de knaap zóó hard, dat KNIPPEL bevreesd werd, dat men het binnen zou hooren. ‘Is dat je fatsoen? één cent! ik zou me wat schamen.’

KNIPPEL schaamde zich niets, maar had den jongen gaarne een muilpeer gegeven. Rumoer te verwekken was echter geen zaak, en met de woorden: ‘Nou, stil maar, ik zal er één bij doen,’ zocht hij den jongen tot kalmte te brengen.

‘'k Zou me toch schamen,’ sprak de jongen alweder,

die de deugd der schaamte op hoogen prijs scheen te stellen: ‘een heer met een hoed, die twee centen voor 't poetsen van laarzen durft bieden!’

‘Maar duivel, 't zijn schoenen,’ zeide KNIPPEL, ditmaal zonder lagchen, terwijl hij zich op de dikke lippen beet.

‘Daar zou 'k me voor schamen,’ hernam de jongen, ‘wie draagt er tegenwoordig schoenen? Wil ik je wat zeggen? een stuiver is 't minste waarvoor ik ze wil opknappen; lust je dat niet, ik gun je de vrede; nou 't is me een schoeisel!’

KNIPPEL aarzelde - twee gulden zestig - twee gulden vijf en vijftig - maar de jongen had regt, ze waren wat erg onoogelijk. ‘Komaan,’ zeide hij eindelijk, den jongen buiten de deur wenkende, en, eenige huizen teruggaande, plaatste hij zijne voeten beurtelings op een stoepje en zag zijne schoenen allengs zwart worden, veel zwarter nog dan de handen van den schaamachtigen jongen.

‘Zie zoo,’ zeide de knaap ten laatste, ‘dat hiet je wat anders,’ en SIMON tastte in den zak, en den jongen een dubbeltje voorhoudende, vraagde hij om vijf centen terug.

Vijf centen scheen de jongen niet rijk te zijn, en de oogen nederslaande, zeide hij, spoedig raad schaffende: ‘O! wacht maar, ik zal wel wisselen.’

‘Wisselen,’ herhaalde SIMON achterdochtig.

‘Ja wel, daar ginds bij den bakker,’ beduidde de knaap. KNIPPEL bezag zijne voeten; meêgaan, en de glimmende schoenen, die effect zouden doen, weder bevuilen.....? In 's Hemels naam! hij gaf den jongen hef zilverstukje, die daarmede weg liep, en den gepoetste meer dan een kwartier op de teruggave liet wachten, waarna deze eindelijk met een sterke verwensching voor den poetser besloot, om het op te geven; hij zou hem wel vinden, dien schaamteloozen dief!

Weder stond KNIPPEL voor de deur, waar hij den schelmachtigen knaap vond; niemand in den gang ziende, trok hij aan de schel.

Eenige minuten verliepen er, vóór dat de eerste deur regts van den gang werd geopend, en eene vrouwenstem van binnen vroeg, wie daar was.

'Een oud vriend!' antwoordde SIMON, die terstond de stem herkende.

'Och hemel, een vriend!' hernam de stem, en tevens werd er een hoofd zigtbaar, waarvan de eigenaresse binnen stond.

'Hé! mijnheer KNIPPEL, was *u* daar,' vervolgde het hoofd. 'Ik ben waarlijk verlegen. Eigenlijk ben ik niet t'huis, weet u; heeft NIX het niet gezegd...? ik neem een voetbad, want ik was erg geschrokken.'

'O, zoo! waardste jufvrouw.' zeide KNIPPEL, als gewoonlijk, na het laatste woord lagchende. 'Dat spijt mij verschrikkelijk; ik wilde maar even...'

'Och! dat treft ijselijk treurig,' hernam de spreekster, 'als u even geduld hebt... alleen nog maar te droogen... met mosterd, dat trekt het beste, weet u.'

'Ja, ja,' stemde KNIPPEL, 'met mosterd.'

'Och heden! anderen gebruiken hooi,' sprak het hoofd weder, 'maar daar vind ik geen baat bij; Doesburgsche mosterd.'

KNIPPEL knikte en was het volkomen eens, maar te zeer was hij met zich zelven en zijn ontwerp vervuld, dan dat hij het denkbeeld van eens terug te komen zoude hebben geopperd. 'Maak je niet moeijelijk, waarde jufvrouw,' zeide hij, 'ik heb nog wel een oogenblik tijd; wanneer gij gereed zijt, wees dan zoo goed, aan uwe deur te tikken; ik ben zeer verlangend u eens onder vier oogen te spreken.'

'Onder vier oogen,' herhaalde het hoofd, en spalkte de hare zóó verbazend, dat zij een kalf jaloersch zou

hebben gemaakt. ‘Toch niets aandoenlijks?’ liet zij er vragend op volgen.

‘Och hemel! neen,’ antwoordde SIMON, ‘wat ik te zeggen heb, is meer iets vrolijks dan treurigs.’

’Waarlijk... heus?’ vischte het sprekende hoofd: ‘dat ik ook juist een voetbad moest nemen! Toch niet een bruiloft...?’

‘Een bruiloft!’ lachte KNIPPEL, ‘ja, ja, dat kon wel wezen.’

‘Groote goedheid!’ juichte het hoofd, ‘dan komt het toch uit;’ maar plotseling verdween het met een hevig: ‘Ai!!’ binnen de kamer, en hoorde KNIPPEL alleen, dat een knaapje het slechte en onvoegzame werd onder het oog gebragt van zijne moeder met spelden in bloote voeten te prikken, en later, dat zij terstond gereed was en dadelijk roepen zou.

KNIPPEL besloot te wachten, - die inleiding was niet onaardig geweest. Een voetbad-gesprek is nog al vertrouwelijk, en dan van die bruiloft...! Nog hopende op de terugkomst van den schoenenpoetser, wandelde KNIPPEL voor het huis op en neder, en wanneer hij het raam voorbijging, waarin de prijs voor zijn briefje de kousen aantrok, wist hij zijne schouders zóódanig te verbreeden, dat men van uit de kamer niets van het geval kon bespeuren, waarvoor *hij*, die het op den rug droeg, des gevorderd, wel honderd scheldnamen klaar had.

't Is iets wonderlijks, dat vele gebrekkige lieden, vooral onder hen, wier ruggen door vrouw Natuur niet juist langs het liniaal zijn getrokken, zoo bitter kunnen schimpen op hetgeen zij en hunsgelijken overtolligs met zich dragen.

Eenigen van hen bepalen zich tot hunne lotgenooten, alsof zij zelven in de rij der Adonissen stonden, en weten anderen zoo bespottelijk te maken, alsof de aanhoorder tot de overtuiging moet worden gebragt, dat

hij zich bedriegt, wanneer hij een misvormde meent vóór zich te zien.

't Klinkt niet mooi, dat spotten met eigen ligchaams-gebreken. Die met de gebreken van 't ligchaam spot, zal de gebreken der ziele nog ligter achten.

KNIPPEL dacht in den regel weinig aan gebreken van 't ligchaam, en nooit aan gebreken der ziel; hij spotte zoowel met bogchels, wanneer het te pas kwam, als met kerkgangers en bid-uren. 't Was hem alles tamelijk hetzelfde; *nu* kon eene kleine afwending geen kwaad: 't was toch om dat ééne te doen, waarvoor alles moest bukken, dat alles vergoedde, waarvoor alles te koop was, misschien ook de Hemel... geld! Nogmaals beschouwde hij het huis in 't voorbijgaan, van boven tot beneden, en mompelde: 'Geld!' en toen nu eindelijk een geroep zijne ooren trof: 'Mijnheer KNIPPEL, als u maar blieft!' toen stapte de man, die, met den ouderwetschen langgepunten rok op de hielen, veel van een *staart*-nommer had, den gang binnen, en verder, op uitnoodiging der nu geheel zigtbare dame, het vertrek in, waaruit hem een zamengestelde mosterdlucht tegengeurde.

'Het is al maanden en maanden geleden, dat ik u voor de laatste maal zag,' ving de dikke jufvrouw KREKEL aan, toen haar bezoeker gezeten was. 'Hebt u soms tijding van dien goeden mijnheer VOLTER? Och heden, ik ben buiten adem van 't haasten.'

'O! VOLTER, waarde jufvrouw,' sprak KNIPPEL, 'zulk een vriend vergeet men spoedig, die zoo eensklaps vertrekt en zoo niets van zich hooren laat.'

''t Is zeker niet aardig,' hernam jufvrouw KREKEL. 'Mijnheer VOLTER was anders een lief man, altijd beleefd en vriendelijk, och heden! ja, als ik er nog aan denk.'

'Beleefd en vriendelijk, dat hield niet veel over,' sprak KNIPPEL, wien, àl wat ten gunste van anderen ge-

zegd werd, vooral nù hinderlijk was. ‘Ik heb hem gekend, beter dan u, jufvrouw KREKEL, maar.....’ en KNIPPEL trok hoofdschuddend, de linker-aangezigtsdeelen omhoog, met een: ‘Lâ'we maar zwijgen.’

‘Hoe zoo, lieve hemel! hoe zoo?’ vraagde de jufvrouw.

‘Och, lâ'we maar zwijgen,’ herhaalde KNIPPEL, die nog onrustig werd bij de herinnering, dat hij met zoo weinig voordeel VOLTERS gunst had gezocht, ‘die weg is, is weg,’ en met deze waarheid, die de dame een zucht ontlokte, het gesprek van VOLTER willende afwenden, grinnikte SIMON tegen jufvrouw KREKELS WIMPIE, die op eenigen afstand met den vinger in 't neusje stond, en zeide: ‘Waarlijk een lief kind, jufvrouw KREKEL!’

‘Och ja, 't is mijn alles, nadat KREKEL dood is;’ zeide de moeder: ‘precies zijn vader, zoo slim en zoo vlug! Kom WIMPIE, geef mijnheer eens een handje; foei, foei, niet in 't neusje.’

De stamhouder der KREKELS, stond een poos onbeweeglijk; langzaam kwam er een roode tong naar buiten, maar KNIPPEL, schoon allerinnemendst grinnikende, bewerkte bij het kind niets anders, dan dat de tong hoe langer zoo meer te voorschijn kwam, totdat hij eindelijk het manneke op den rug te zien kreeg.

‘Nog zoo onschuldig!’ zeide de moeder met een vergoelijkend knikje, en vervolgde iets later: ‘en u hebt zeker gehoord, mijnheer KNIPPEL, dat VOLTERS DAANTJE verdronken is?’

KNIPPEL had er wel iets van gehoord, maar 't was hem in dien oogenblik totaal hetzelfde; al ware hem de tijding gebragt, dat de halve stad aan 't zinken was, hij zoude gevraagd hebben: ‘Aan de andere zijde...?’ en, door het antwoord gerust gesteld, alleen op de midpelen ter bereiking van zijn doel hebben gezonnen: ‘Waarom zoo'n knaap ook alleen achter te laten? het

toonde weinig gevoel,' beschuldigde KNIPPEL, daar de dame alweder het gesprek op VOLTER had weten te brengen.

'Och, ja, daar is wel iets van aan,' zeide jufvrouw KREKEL. ''t Was toch mijnheer VOLTERS eigen vleesch en bloed, ofschoon hij er niet eerlijk was aangekomen.'

'Van eerlijk aankomen willen wij maar in 't geheel niet praten,' hernam KNIPPEL geheimzinnig, gaarne alles willende aanwenden, om het luchtkasteel VOLTER, - zoo de weduwe zich dat getimmerd had - omver te stooten. 'Leven, men weet niet waar*van*, vertrekken, men weet niet waar*om*, in alle stilte, daar steekt toch iets achter...'

'Maar, och heden!' viel de jufvrouw in, 'ik heb altijd gedacht, dat mijnheer VOLTER gelukkig in de loterij was geweest.'

KNIPPEL dacht niet dat de dame het geheim had gegist. 'Men praat daar zoo raar van,' zeide hij ontwijkend, 'zóóveel is zeker, dat het een man was, dien men niet kon vertrouwen.'

'En toch waart gij altijd zijn vriend,' hernam de jufvrouw, 'en stemdet altijd in met zijne woorden...'

KNIPPEL zette een gezigt, als ware hij op zijn eksteroogen getrapt. Het gesprek met de geheele jufvrouw was minder geschikt om tot zijn doel te komen, dan de inleiding er toe met haar hoofd. 'Niets veranderlijker dan de mensch,' lachte KNIPPEL: 'men kan zich bedriegen..... Het voetbad schijnt u goed te hebbben gedaan,' vervolgde hij, eensklaps van batterij veranderende: 'Waarlijk, jufvrouw KREKEL, gij ziet er zelfs jonger uit, dan toen ik u de laatste maal zag.'

'Zou 't mogelijk wezen!' zeide jufvrouw KREKEL, met zelfvoldoening, en wierp een zijdelingschen blik in een spiegel, die haar het dikke hoofd weerkaatste.

'Uw leven is anders treurig genoeg,' hernam KNIPPEL; ''t moet heel wat in hebben, als vrouw alleen...!'

Als vrouw alleen! Geschikter woorden had KNIPPEL niet kunnen kiezen, om de dame aan 't praten te brengen. Wel een kwartier lang was hij genoodzaakt den woordenvloed aan te hooren, die van de gevulde lippen stroomde.

De opsomming van bezwaren, angsten en verdrietelijkheden zonder voorbeeld, doorwerkt met een emmer vol 'hedens!' en 'hemels!' bragt den man tot de overtuiging, dat de sprong gerust kon gewaagd worden, want de schim van mijnheer KREKEL was mede ontelbare malen te voorschijn geroepen.

'Och! lieve jufvrouw,' viel KNIPPEL de spreekster eindelijk in de rede, 'zoo'n leven moet wel verschrikkelijk wezen, zonder steun, zonder raadsman, zonder hoofd.....' Jufvrouw KREKEL bragt haar hand aan haar bovenste ligchaamsdeel, als overtuigde zij zich, dat het laatste woord van den spreker slechts in een figuurlijken zin was geuit, en zeide met een klagende stem:

'Ach! mijnheer VOLTER!'

Die naamsvergissing was KNIPPEL niet aangenaam, en, daar de bom nu maar springen moest, stond hij op, stapte op jufvrouw KREKEL toe, en de hand der ontstellende dame vattende, zeide hij, zijn schelle stem zoo veel verzachtende, als hem mogelijk was: 'Jufvrouw KREKEL, hier staat een leidsman.'

De dame zag den kleinen, leelijken man met een paar extra verbaasde oogen aan, maar zich daarna snel tot haar zoontje wendende, die KNIPPELS hoed, bij wijze van schip, in het mosterdbad liet drijven, riep zij hem toe: 'Toe ventje, naar achter! vraag maar een boterham.'

't Was délicaat van de moeder, om haar zoontje van een zoo teeder tooneel te verwijderen. Het knaapje ging haastig, zijn schip achterlatende, en toen nu de dame alleen met den heer was, zeide zij, tot hare eerste

verbazing terugkeerende: ‘Een leidsman! Och hemel! is het mogelijk!’

‘Binnen! Binnen!’ juichte KNIPPEL inwendig, die met al de VOLTERS-gesprekken haast bevreesd voor de deugdelijkheid van zijn *lot* was geworden. ‘Mijn hart zocht naar vriendschap, dierbaarste jufvrouw,’ sprak hij weder, ‘ik haatte het huwelijk, zoo als u van vroeger bekend is, maar nu - ik heb geen vriendschap, geen ware vriendschap gevonden.... een gevoel kwam bij mij op, dat het de *liefde* moest zijn, die een mensch gelukkig maakt; jufvrouw KREKEL, schoone, beminnelijke jufvrouw KREKEL, geef mij uw liefde?’

‘Och! Heere! Och! Heere, die huilende hond!’ riep de dikke schoone, ‘ik ben zoo verlegen - zoo niets geen idée op, ik kan u niet zeggen.....’

‘Komaan,’ hernam KNIPPEL, die nooit met den hengel zóó spoedig had beet gekregen: ‘ik zie reeds aan uwe bevallige trekken, dat uw hart is geroerd. Jufvrouw KREKEL, zeg! wilt gij voortaan jufvrouw KNIPPEL heeten, en aan mij, als uw wettigen man, u zelve en wat het uwe is toevertrouwen...? Jufvrouw KREKEL, beslis over het geluk mijns levens.’

Niet te vergeefs had de voormalige kruijer zoo verheven gesproken en met moeite zijn gewoon gelach bedwongen. Jufvrouw KREKEL had ook zenuwen, zoowel als alle fatsoenlijke menschen. De heer KNIPPEL had haar het liefdevuur wat heel onverwacht en wat heel digt aan het gemoed gelegd, en waarlijk, een echtvriend was haar niet onverschillig. KREKEL was innig door haar beweend geworden; zij had het zich zelve niet ontveinsd, dat VOLTER veel had kunnen goedmaken, maar hij was verdwenen, om welligt nooit weder te keeren, en thans stond een man vóór haar, wiens levensgeluk van hare wederliefde zou afhangen. *Wie* was hij.....? *Wat* was hij...? Hij heette KNIPPEL, was leelijk, een weinig

mismaakt bovendien, en sprak nog al schel, maar toch - wie was er volmaakt op de wereld? en *wat*KNIPPEL was - ja, zie! hij leefde fatsoenlijk, hij rentenierde, 't was een man die er *in* zat. De toekomst! de toekomst!..... en jufvrouw KREKEL vond baat bij haar tranen, omdat zij voorloopig niets anders kon zeggen, dan: ‘die huilende hond! die huilende hond!’

De kleine minnaar kon dien huilenden hond nog niet regt met zijne liefdesverklaring vereenigen, maar eindelijk, toen de zenuwvloed een weinig bedaarde en hij de beminde een kus op de gekussende hand had gedrukt, toen helderden hare woorden:

‘Och, heere! geen *doode*, een bruiloft, een bruiloft!’ het hondengehuil op, en frommelde het levende nommer in zijn staart, om er een broertje van zijn halsdoek uit te halen, die op het aangezigt werd gedrukt, om denkbeeldige tranen te droogen.

't Was een teeder gesprek, dat thans werd gevoerd; de zenuwen der dame kwamen tot rust, en, nadat KNIPPEL naar *zijne* meening voldoende over zijne liefde had uitgewijd, en jufvrouw KREKEL reeds driemalen had betuigd, blijde te zijn, dat mijnheer KNIPPEL tot inkeer was gekomen, want dat het huwelijk de edelste zaak was, en dat zij, alleen om haar kind, zich een man had gewenscht, besloot de minnaar zijn prijs eens te wegen, en zeide weer lagchende:

‘Het mijn' is het uwe, liefste jufvrouw, en, met het uwe vereenigd, zal het een aardig stuivertje wezen; dit pand, en - een - kapitaaltje - niet waar?....’ Zedig sloeg de dame hare blikken naar den grond.

‘Het mijn' is het uwe,’ die woorden klonken zoo lief, maar ach! dat *uwe*, dat toch het *hare* moest wezen, het was zoo weinig, zoo bitter bezwaard: twee slechte betalers, de *derde* nog ledig, en met een zucht zeide de dame: ‘Ik geef u mijn liefde.’

‘Nu ja,’ hernam KNIPPEL, meer begeerig om de zaak, waarnaar hij streefde, in hare waarde te kennen, ‘uw liefde is ook het éénige wat ik verlang, doch er zijn zoo zaken, - men dient elkander toch wel zoo wat in te lichten; dit pand.....’ besloot hij met piepgelach, ‘dit pand, en dan nog.....?’

Jufvrouw KREKEL, anders zoo spraakzaam, zat nu als ware haar tong verlamd; zij keek naar boven, zij keek naar beneden, zij zag het glurende mannetje, bij 't schemerlicht, in de smachtende (?) oogjes; doch op de vrij bepaalde vraag toch iets moetende antwoorden, zeide zij eindelijk:

‘Och, heden! ik doe wat ik kan, en heb al tegengehouden, mijnheer KNIPPEL, maar weet u, eindelijk bij slechte betaling - met dure tijden - het vliegt al zoo ligt. De hapotheek, zie, weet u?’

KNIPPEL zag niets, wist niets, en begreep er ook niet veel van; hij kwam op het denkbeeld dat de dame wat veel verdokterd had, en zeide: ‘Ik dacht, jufvrouw KREKEL, dat gij de gezondheid in pacht hield.’

‘Of ik gezond ben!’ sprak de dame haastig, dewijl zij op dit punt den minnaar geheel kon geruststellen, ‘als een visch, mijnheer KNIPPEL; dat voetbad was maar voor de afleiding; van morgen huilde BJOETIE van hiernaast verschrikkelijk, en ach! ik dacht toen aan WIMPIE, en herinnerde mij, hoe de schoonmaakster mij den dag vóór KREKELS dood verhaalde, dat zij een hond had hooren huilen, en dus natuurlijk - maar zie, 't kan ook een bruiloft wezen - och, hé! gezond ben ik altijd.’

‘Dat doet mij pleisier, waardste jufvrouw,’ hernam de minnaar, ‘maar ik hoorde u van de apotheek spreken, en dus dacht ik.....’

‘Och, nee, dat was mijne bedoeling niet,’ aarzelde jufvrouw KREKEL; ‘men noemt dat andere toch

ook zóó - bezwaring van 't huis, geld opgenomen, och! u begrijpt wel.'

't Was gelukkig, dat het schemer-halfuurtje bijna verstreken was, en jufvrouw KREKEL alzoo door de duisternis, die in haar vertrek de overhand kreeg, verhinderd werd, de sprekende gelaatstrekken van haar minnaar duidelijk waar te nemen. KNIPPELS gelaat teekende dan ook weinig verliefdheid. Het huis bezwaard; de weduwe, die hij zeer bemiddeld waande, had geld in haar pand moeten opnemen.....!

Wij weten niet, lezer, of gij ook menschen kent, die veel op hagedissen gelijken; *wij* kennen er, die zeer veel overeenkomst met dat diersoort hebben, of althans in sommige belangrijke oogenblikken, als, bij het ontsnappen eener erfenis, het ontdekken van een beduidend déficit in de kas, het ontvangen eener vergeten rekening, het teekenen voor een vrijwillige leening of dergelijken, een gezigt zetten, dat men gerust een hagedissengezigt kan noemen.

KNIPPEL althans trok een bepaald hagedissengezigt, en zat een geruimen tijd vóór hij een knijpachtig: 'Zóó, zóó,' kon uitbrengen. Jufvrouw KREKEL, verrast door het onverwachte aanzoek van den gebogchelden man, dien zij even als ANDRIES VOLTER wel eens rijk had hooren noemen, berekende juist, dat zulk een man, in hare omstandigheden - als vrouw alleen - daar het ook niet vooruitging, wel een lot uit de loterij mogt heeten, toen de man, zijne onbedachtzaamheid verwenschte en, bitter teleurgesteld, naar een uitweg zocht, om elders, en meer gewis, zijn geluk te kunnen beproeven.

KNIPPEL sprak niet; de dame, die het hoofd mede zoo vol had en in weinige oogenblikken aan zeer vele zaken dacht, slaakte ten laatste een zucht, en KNIPPEL, die alles ter redding zocht aan te grijpen, zeide op een toon, die de dame waarlijk verschrikte: 'Heb je berouw, jufvrouw KREKEL?'

‘Berouw? och, neen! heus niet;’ antwoordde zij haastig, en hernam weinige oogenblikken later, op een uiterst zedigen toon, terwijl de duisternis het blosje onzigtbaar maakte, dat op hare dikke wangen stoeide: ‘Die zucht gold, WIMPIE, liefste mijnheer KNIPPEL, och! weet u, ik hou zoo ziels veel van dat kind, en zou.... zoo.... ongaarne zien, dat hij later - bij - uwe eigene kindertjes zou moeten achterstaan.’

KNIPPEL had niet eens aan eigene kindertjes gedacht, en gevoelde nu een rilling bij het denkbeeld, aan zulke onnutte doodeters het onderhoud te moeten schenken.

‘Verwenscht!’ bromde hij bij zich zelven, ‘waarom ben ik zoo onberaden te werk gegaan? Ik had moeten weten..... hoe kom ik weg voor den d....?’

KNIPPELS laatste woord, zacht knijpend geuit, had in jufvrouw KREKELS ooren wel iets van *donker*, en ja, 't was ook wat erg donker; de lieve bezoeker had regt om wat ontevreden te zijn, en haastig opstaande om licht te ontsteken, zocht zij tevens hare zuinigheidsdeugd in 't licht te stellen, door hare woorden: ‘Het is om de olie; ik schemer soms tot dat ik naar bed ga.’

KNIPPEL zat op heete koolen, en zon, terwijl de jufvrouw licht ontstak, juist op een middel, om zonder kabaal te kunnen vertrekken, toen er vrij sterk op de kamerdeur werd getikt, en de dame in de grootste confusie een: ‘Och, hemel! wat zal ik?’ liet hooren.

‘Binnen!’ riep KNIPPEL, de tegenwoordigheid van een derde als een heerlijk redmiddel beschouwende.

Spoedig werd de deur geopend, en een meisje, dat, hoewel eenigzins ontsteld, er bijzonder lief uitzag, trad het vertrek binnen.

‘Goeden avond, jufvrouw KREKEL!’ ving het meisje aan, ‘ik hoop niet, dat ik u ongelegen kom, maar wilde u gaarne eens spreken.’

‘Wel, jufvrouw RIEKA,’ zeide de weduwe, het meisje

verrast aanziende, ‘gij zijt wel goed, mij eens te komen opzoeken, maar ziet gij - ik was juist - dat is mijnheer KNIPPEL,’ besloot zij, en wees veelbeduidend op den kleinen man.

‘Ha, zoo! mijnheer KNIPPEL,’ hernam RIEKA, met eene ligte neiging, ‘ik heb uw naam wel meer hooren noemen. - Ik doe u toch geen belet, jufvrouw KREKEL?’

‘Belet, nee dat juist niet,’ hernam de dame. ‘Wat dunkt u...?’ en zij zag bij dat *u* den minnaar geheimzinnig aan.

‘Volstrekt niet, volstrekt niet,’ lachte deze, en RIEKA, daarop gerustgesteld, naderde de dame die zulke schoone vooruitzigten had, en fluisterde haar iets in het oor.

Dat fluisteren kon beleedigend voor den minnaar wezen; geheimen voor *hem* kwamen niet meer te pas, en jufvrouw KREKEL brak daarom RIEKA'S rede af, en zeide met nadruk: ‘De man dien ge daar ziet, jufvrouw RIEKA, is iemand voor wien ik geene geheimen mag hebben; meer mag ik niet zeggen, meer kan ik niet zeggen, maar 't kon wel eens wezen dat gij nog andere dingen zult hooren; de naam van KREKEL kon wel eens in KNIPPEL worden veranderd.... ik zeg er je niets van, maar, zoo gij wilt spreken, zoo spreek hier gerust - niet waar, mijnheer KNIPPEL?’

In weerwil der op handen zijnde naamsverwisseling, bleef het *mijnheer* nog niet achterwege. RIEKA beschouwde den leelijken man met ware verbazing, en had in zijne tegenwoordigheid liever gezwegen, doch, gejaagd als zij was, en behoefte gevoelende, om, bij gebrek aan degelijke vrienden, haar gemoed aan wie dan ook lucht te geven en zoo mogelijk raad te winnen, vermande zij zich, om ten aanhoore van KNIPPEL te spreken, en ving zij zacht sprekende aan, terwijl een blosje hare wangen kleurde:

‘O! ik wil gaarne ten aanhoore van mijnheer verhalen, jufvrouw KREKEL, wat ik *u* alleen dacht te zeggen;

ik kan natuurlijk van zijne stilzwijgendheid verzekerd zijn.....?' RIEKA hield even op met spreken, doch vervolgde na die verzekering te hebben bekomen: 'Gij weet, jufvrouw KREKEL, dat de oude vrouw MUR, kort na den dood van mijn JOC, beschreef, dat hetgeen zij zou nalaten, aan mij en den armen jongen moest komen, die zoo ongelukkig verdronken is. Na DANIËLS dood heeft zij hare beschikking veranderd en bleef ik, bij haar treurig afsterven, alzoo in het bezit van hetgeen zij het hare noemde. 't Was bitter weinig, en nadat alle onkosten en kleine schulden waren betaald, bleven mij slechts eenige oude meubelen, benevens het kerkboek met zilveren klampen en een paar gouden ringen over. Ik bleef het onderhuisje der goede grootmoeder bewonen, want zie! jufvrouw KREKEL, die kamertjes waren mij zoo dierbaar geworden. Voor mijn onderhoud behoefde ik weinig, en met hetgeen mijn naaiwerk opleverde dacht ik die kamers te kunnen behouden; zóó stonden mijne zaken, kort na het afsterven der oude vrouw, en ik behoef u niet te zeggen, dat ik maar al te dikwijls droevig gestemd was Nú echter drukt mij iets anders,' vervolgde RIEKA, hare welluidende stem verzachtende en nogmaals den kleinen man aanziende, als hinderde haar zijne tegenwoordigheid: 'als meisje alleen in de wereld, staat men zoo ligt aan gevaren bloot, en komt men niet zelden in omstandigheden, waarin men hulp en raad behoeft. Zoo sta - ik - ook - nu, jufvrouw KREKEL,' aarzelde het meisje, doch in de groote oogen der luisterende dame, een ongeveinsde deelneming lezende, vervolgde zij meer bemoedigd: 'Kort na den dood van vrouw MUR zat ik des avonds bij mijn lampje druk aan een kleed te werken, dat den volgenden dag gereed moest wezen, toen er aan de straatdeur werd geklopt; ik opende en een jong heer trad de kamer binnen; zijn gezigt kwam mij bekend voor en

bij een nadere beschouwing, kreeg ik de overtuiging, dat het dezelfde jongman was, die mij, op den droevigsten dag mijns levens, met zondige woorden was op zijde geweest. Mij houdende als herkende ik hem niet, vraagde ik, wat hij begeerde. Het bleek dat hij volledig met mijne omstandigheden bekend was, want, zonder mij op mijne vraag te antwoorden, ving hij aan, met de betuiging zijner ware deelneming in de smartelijke verliezen die ik leed. Weinig op mijn gemak, herhaalde ik de vraag, wat hij verlangde, en kreeg daarop alweder een breedvoerig vertoog van zijne belangstelling in mijn lot, dat hij àlles wilde aanwenden, om, zoo als hij zeide, een schoon en ongelukkig meisje een voegzamer stand in de maatschappij te bezorgen. Gij kunt begrijpen, jufvrouw KREKEL, dat ik danig ontsteld was.....'

'Och, Heere! Och, Heere!' klonk een hoofdschuddend intermezzo der dame, waarna RIEKA vervolgde:

'Ik kan u niet alles verhalen, wat de jongman sprak; zijne woorden waren bijzonder wellevend; doch schoon hij, door woord noch daad, mijn gevoel zocht te kwetsen, zoo boezemde zijn overdreven belangstelling, in verband met onze eerste ontmoeting, mij weinig vertrouwen in, en vraagde ik eindelijk *waarom* hij in mij, arm meisje, zoo veel belang stelde. Nogmaals moest ik hooren, dat mijne schoonheid en mijn ongeluk zijne deelneming zóódanig hadden opgewekt, dat hij zich voornam, mij als een helper op zijde te komen, en, dat ik moest spreken en zeggen *wat* ik verlangde. Met korte woorden gaf ik te kennen, dat mijn lot, schoon verlaten en treurig, mij van God was beschoren, dat ik met Zijn hulp hoopte rond te komen, en dat ik niets dan werk verlangde, waardoor ik in mijn onderhoud moest voorzien. "Ha zoo! dat is edel, zeide de jongman," en nadat hij mij nog eenigen tijd had aangestaard, terwijl hij mij in zijn rede, bij herhaling, schoon en beminnelijk noemde,

besloot hij met een verzegeld briefje op de tafel te leggen, waarin ik, zoo als hij zeide, een goede bestelling zou vinden. Ten slotte stak hij mij de hand toe, en nadat ik die, in mijne verlegenheid, met eenige woorden van dank had gedrukt, vertrok hij, met de verklaring, niets vuriger te wenschen, dan mij gelukkig te zien.'

'Wel hemel beware!' riep jufvrouw KREKEL, er nieuwsgierig bijvoegende: 'en wat is er nu weer...?'

'Gij zult u mijne verwondering kunnen voorstellen,' hernam RIEKA, 'toen ik na het vertrek van den jongman het briefje opende, en niet, zoo als ik verwachtte, eene bestelling, maar een bankbriefje van honderd gulden er in vond...'

'Van honderd gulden...!' herhaalde de dame, terwijl de heer KNIPPEL, die gedurende RIEKA'S verhaal de stilte had bewaard, bij de laatste woorden zijn piepend 'chu! chu!' niet onderdrukken kon.

'De eerste indruk, was blijde verrassing,' hernam RIEKA; 'nooit had ik te voren zóó veel geld bijeen gehad, - ik zou in mijne kamertjes kunnen blijven, het vinkje van buurman koopen en eene kleine affaire van garen en band beginnen, en met dit laatste mijne vooruitzigten verbeteren! - doch eensklaps, jufvrouw KREKEL, was het mij, als zag ik de goede grootmoeder, met mijn JOC aan de hand, tot mij naderen...'

Jufvrouw KREKEL gluurde het vertrek rond, als vreesde zij in dezen oogenblik schimmen van zalig ontslapenen te zullen zien opdagen, en draaide de lamp op.

'Ik moet mij die verschijning hebben verbeeld,' vervolgde het meisje, 'maar toch klonk de stem der oude zóó helder, dat ik innig ontroerde, en vernam ik de woorden: "RIEKA, ontwijk de verzoeking, blijf rein en tevreden, God zorgt voor de Zijnen!" Een huivering doorliep mijne leden... ik wilde ze vatten, de dierbaren,

die ik wederzag, doch, mijne oogen op de verschijning bepalende, was alles verdwenen en zag ik alleen in groote letters de spreuk van mijn zaligen vriend voor mij: “Verdiend brood smaakt zoet.” Toen, jufvrouw KREKEL, gevoelde ik duidelijk, dat het geld mij niet mogt toebehooren; geene andere dan verkeerde bedoelingen konden den jongman tot het schenken van een zóó milde gift hebben aangespoord, en, met het vaste voornemen om het bij de eerste gelegenheid terug te geven, voelde ik mijn hart weder ruimer, want het vertrouwen op God stemde mij meer *waarlijk* gelukkig, dan de geldsom die mij zoo veel schoons had voorgespiegeld.’

Jufvrouw KREKEL was een onbeduidend mensch met zeer bekrompen geestvermogens, maar, zoo als wij reeds vroeger zagen, ongevoelig was zij niet, en ook nú blonken er een paar tranen van goedkeuring in hare groote oogen.

‘Twee dagen later,’ ging RIEKA voort, ‘liet ik weder den jongman mijn kamertje binnen. Met mijn doel voor oogen was ik minder verlegen, en hij, zulks bespeurende, scheen ook al ras op een anderen toon te willen aanvangen. Eenige woorden van vleijerij kwamen hem over de lippen, doch spoedig het mij geschonken briefje voor hem nederleggende, viel ik hem in de rede, en verklaarde, niet te begrijpen, waarom hij aan mij, een meisje dat hem geheel vreemd was, zulk een aanzienlijke som had gegeven, met de verzekering dat het geschrift eene bestelling bevatte. Door mijn ernstige toespraak zigtbaar uit het veld geslagen, ving hij aan met zich te verontschuldigen, dat hij geen beter middel had weten te kiezen, om mij een kleine tegemoetkoming te bezorgen, en besloot met de verzekering, dat hij mij *altijd* gelukkig wou zien en...’ - RIEKA sprak de laatste woorden zóó zacht, en bepaald tot jufvrouw KREKEL, dat KNIP-

PEL ze met moeite verstaan kon - ‘en dat hij mij vurig beminde. Ik was hevig ontsteld, jufvrouw KREKEL,’ vervolgde RIEKA, ‘en moest alles aanwenden om mij bedaard te houden. Ik zoude u veel kunnen zeggen van 't geen er toen in mijne ziel omging - herinneringen aan mijn éénigen vriend, aan JOC dien ik zoo lief had - maar ik stel uw geduld reeds te veel op de proef... Kortom, dringend vermaande ik mijn bezoeker, die woorden te sparen, die ik niet *mogt*, niet *wilde* en niet *kon* aanhooren, wees hem op de onvoegzaamheid van een meisje alzóó te naderen, die nog treurende was, en in stand zoo zeer met hem verschilde, terwijl ik ten laatste op zijn aanhouden, ja smeeken, hem dreigend beval, zijn geld op te nemen en mijne woning te verlaten. Zeker bevreesd dat ik burengerucht zoude maken, zeide de jongman nog eenige woorden om mij tot andere gedachten te brengen, maar met Gods hulp, gelukte het mij den heer te verwijderen, en daar hij zijn geld niet terug had genomen, wierp ik het hem op de straat achterna.’

‘Nu heb ik z'n leven!’ riep jufvrouw KREKEL met geestdrift, ‘dat heet ik kloek! Wel, wel, jufvrouw RIEKA, dat was me een toestand!.... en toen.....?’

‘Ach! waarde jufvrouw,’ sprak RIEKA weder, ‘ik was zoo gelukkig en dankbaar, van den indringenden jongman bevrijd te wezen, doch helaas! hij scheen niet van plan mij met rust te laten; twee dagen later werd er des avonds op nieuw aan mijne deur geklopt. Voorzigtig geworden, vraagde ik eerst wie daar was, en herkende in een veranderde mansstem toch de stem van den vorigen bezoeker. Ik behoef u niet te zeggen, dat ik de deur hield gesloten en nog den ondersten grendel digtschoof. Na een herhaald maar vruchteloos kloppen, verdween hij ten laatste en sliep ik des nachts in onrustige droomen.

Den volgenden morgen kwam de eigenaar mijner kamertjes

mij aanzeggen, dat ik zijn huis moest verlaten, dewijl hij ze zelf in gebruik wilde nemen, en, daar ik ze bij de week had aangehouden en de man mijn verzoek om te blijven volstrekt niet kon toestaan, zoo moest ik besluiten, naar een ander verblijf om te zien.

'Van den jongman vernam ik niets meer, en toen de week ten einde was, verliet ik met tranen van weemoed de kleine woning, waarin ik zooveel heb liefgehad en zooveel heb verloren.' RIEKA hield een oogenblik op met spreken; de oogen waren haar vochtig; doch weldra hernam zij: 'Sedert veertien dagen bewoon ik nu een andere kamer, en schik ik mij tamelijk wel in de omgeving mijner oude, overgebragte meubels; ach! ik was te zeer ingenomen met hetgeen ik had, dan dat ik weder in een stand wilde terugkeeren, waarin ik dienstbaar moest zijn. Nog vóór ik tot de zaak kom, waarover ik bij *u*, jufvrouw KREKEL, als mijne eenige bekende, raad wilde inwinnen,' sprak RIEKA verder, terwijl zij nogmaals den kleinen man van ter zijde aanzag, die strak op den grond bleef staren, 'moet ik u zeggen, dat mijn naam RIEKA VAN LOON is, en dat ik, nog geen twee jaren oud reeds mijne ouders missende, door een paar oude en minvermogende lieden te Amsterdam werd opgevoed, wier nagedachtenis - want ook zij hebben reeds deze aarde verlaten - bij mij in zegenend aandenken blijft. Van mijne ouders wisten die goede lieden mij weinig meer te verhalen, dan dat ze in behoeftige omstandigheden waren gestorven, en dat hetgeen zij achterlieten slechts toereikende was, om tot mijn veertiende jaar, waarna ik een dienst zou moeten zoeken, aan hen eene geringe tegemoetkoming te verschaffen. Toen dat tijdstip echter gekomen was, wilden de goede menschen, die mij lief hadden als ware ik hun eigen kind, en mij alles hadden geleerd wat zij zelf kenden - lezen, schrijven, naaijen en breijen - mij voor eigen rekening nog

een jaar behouden, maar toen ook verliet ik hen, bitter bedroefd, en weinig vermoedende dat ons afscheid een laatste zoude geweest zijn. Voor dat ik het huis verliet om mijne meesteresse als kindermeisje naar deze plaats te vergezellen, werd mij door mijne pleegmoeder een vierkant doosje overhandigd, waarop de woorden geschreven stonden: "voor RIEKA VAN LOON, niet vóór haar twintigste jaar te openen." Dit doosje heb ik getrouw bewaard, en hopende daarin eenig nader berigt betreffende mijne zoo vroeg gestorven ouders te vinden, was ik dezen morgen, jufvrouw KREKEL! gelukkig, dien twintigsten geboortedag te beleven. De dag van heden gaf mij heel wat stof tot nadenken, - nog slechts weinige maanden geleden zoo gelukkig, en nu, beroofd van allen die ik lief had.. ach, jufvrouw! zelfs DANIËL, den goedhartigen kweekeling en vriend van JOC, had ik niet, om met hem over mijn verlies te spreken. Toch zoude ik eenige vergoeding vinden door het doosje te openen, dat mij steeds als een kostbare nalatenschap was heilig geweest; met een bevende hand en innige ontroering verbrak ik de beide lakken, die het deksel aan het doosje bevestigden; maar wie schetst u mijne verbazing, toen ik, het kleine doosje aan alle zijden doorzoekende, niets anders dan eenige vodden vond, die blijkbaar met een ruwe hand voor den waren inhoud waren in plaats gelegd?'

'Wel wereldsche goedheid!' riep jufvrouw KREKEL, die met een aandacht had zitten luisteren, alsof zij hare eigen belangen met den man, die haar gelukkig zou maken, vergeten was. 'Daar schuilt toch iets achter, - maar zeg, jufvrouw RIEKA,' vervolgde de dame geheimzinnig, 'u hebt toch niets zondigs of onheiligs digt bij dat doosje gelegd, dat soms de duivel.....'

'Wat meent gij, jufvrouw?' zeide RIEKA verbaasd, 'ik zoude iets onheiligs bij het doosje hebben gelegd....?

ach, neen! dat weet ik volstrekt niet, want mijn bijbeltje lag er altijd boven op.'

'Het bijbeltje,' herhaalde de dame, 'maar is het wel een Dordsche, en staat er de Catechismus wel in? Er zijn er zoo veel die bijbels willen invoeren, waar de duivel in zit... och hemel! och hemel!'

'Neen, waarde jufvrouw,' hernam RIEKA, die, om de eenvoudige bezorgdheid der dame, een glimlach niet kon weerhouden, 'ik vermoed dat de zaak zich meer natuurlijk heeft toegedragen. De inhoud moet ontvreemd zijn, en ik heb mij verdiept in gissingen zonder het *hoe* te kunnen begrijpen.'

''t Is vreemd, 't is ijselijk vreemd!' zeide jufvrouw KREKEL. 'Wat dunkt *u* van die zaak, mijnheer KNIPPEL.....?'

'Wat blief....?' zeide de aangesprokene, die juist een prent aan den wand beschouwde, waarop GENOVEVA, in een vuurrood gewaad, haar rosézuigeling aan een hemelsblaauw ree presenteerde.

'Wat u er van dunkt,' herhaalde jufvrouw KREKEL, 'en wat het arme schaap nu moet aanvangen, om het terug te krijgen?'

KNIPPEL scheen de prentvoorstelling bijzonder te behagen, althans hij tuurde nog steeds op de roode japon en zeide ontwijkend: 'ik ken die zaken zoo weinig.'

'Och! jufvrouw KREKEL,' hernam RIEKA, die, schoon zij hoe langer zoo meer aan de degelijkheid harer raadsvrouw begon te twijfelen, toch - bij gebrek aan betere vrienden - eenmaal begonnen, nu ook alles wilde verhalen, 'ik dacht er veel en lang over na, doch mijne gissingen verliezen zich tot vóór den tijd, dat ik bij mijne brave pleegouders in huis kwam en waarvan ik mij natuurlijk niets weet te herinneren. Door hen is het doosje, zonder eenigen twijfel, ongeschonden bewaard gebleven, want de goede moeder zeide mij nog bij het overhandigen

er van: "RIEKA, bewaar het zóó zorgvuldig, tot den dag dat gij het moogt openen, als ik het tot nu toe, in mijn kabinet heb besloten gehouden." Van dat oogenblik af is het doosje door mij, gelijk ik zeide, als eene kostbare nalatenschap mijner vroeg gestorven ouders, beschouwd en bewaard geworden; in een ander doosje gesloten, waarvan ik het sleuteltje steeds bij mij droeg, bleef het in eene schuiflade voor iedere ontvreemding beveiligd, en, nog dezen morgen beschouwde ik de lakjes, die het dekseltje bevestigden, en zag, dat ze waren, als toen ik het doosje ontving.'

'Dat schuilt bij den booze,' hernam jufvrouw KREKEL beslissend, 'dat werk is niet rigtig..... en hebt u dat doosje bewaard, jufvrouw RIEKA?'

'Wel zeker,' antwoordde het meisje, en het bedoelde voorwerp uit haar zak halende, stak zij het met de woorden: 'Hier is het,' jufvrouw KREKEL toe, die met een gil van ontzetting van haar stoel sprong, en schreeuwde, als ware de duivel haar in persoon genaderd: 'Smijt weg toch. O hemel! smijt weg toch dat ding!'

Ook KNIPPEL, waarschijnlijk door het gegil der dame opmerkzaam geworden, zag naar het geheimzinnige voorwerp met eene uitdrukking, alsof die duivel van jufvrouw KREKEL aanstekelijk ware.

RIEKA was geheel en al ontmoedigd; zij bespeurde nu duidelijk, dat de dame, met wie zij door SILS in kennis was gekomen, niet de persoon was om verstandig mede te praten. Met een neerslagtigen blik stak zij het zoo gevreesde voorwerp weder in haar zak, en zeide zuchtende als tot zich zelve: 'Verlaten, alléén op de wereld! waar moet ik dan raad en steun vinden.....?' Die woorden troffen de gevoelige dame weder dermate, dat zij, mede door de verdwijning van het doosje gerust gesteld, nader kwam en bewogen zeide: 'Maar, liefste jufvrouw RIEKA, ik wil u immers gaarne van dienst

zjjn? Zoo de booze er niet mede in het spel is, dan moet het ergens anders schuilen...' en met een gelaat, als staarde zij op eene belangrijke, door haar gedane uitvinding, voegde zij er, na eenig stilzwijgen, bij:

'..... Omroepen!..... aanplakken!..... aflezen!.....!'

'Hoor, jufvrouw KREKEL,' hernam RIEKA, haar zaak tot een eind willende brengen, 'ik kwam minder tot u, om raad in te winnen ten einde den inhoud van het doosje terug te bekomen, dan wel om uw oordeel te vernemen of het briefje, dezen middag door mij ontvangen, ook met die zaak in betrekking kan staan. Zie hier....' en jufvrouw KREKEL nam, nog altijd op eenigen afstand, het briefje aan, en las met eenige inspanning:

'"RIEKA! Zoo gij een belangrijk geheim wilt vernemen, vervoeg u dan dezen avond ten tien ure achter den hoogen muur aan de Vest; de dooden verrijzen somtijds uit hunne graven!"'

'Groote God!' gilde jufvrouw KREKEL bij het lezen van den laatsten volzin, en viel als vernietigd op een stoel neder.

Veertiende hoofdstuk.

Ruim een uur nadat wij jufvrouw KREKEL in haar ontstelden toestand verlieten, stapte langs den donkeren, hoogen muur aan de zoogenaamde Vest, waar een flaauw brandende straatlantaarn een slecht licht verspreidde, een zwarte gestalte heen en weder. Het was een jongman; niet, zoo als zulks meestal voorkomt, met den hoed diep in de oogen gedrukt en den mantel digt om de leden geslagen, - neen, hij droeg een pet - fantasie-model - en stak in een naauwsluitenden paletot, die, vooral een handbreed onder de heupen, schrikkelijk spande. De persoon in questie scheen iemand te verwachten, want, telkens wanneer hij aan een der uiteinden van den muur was gekomen, zag hij luisterend in de donkere steeg, doch keerde ook, telkens weder teleurgesteld, van het eene eind naar het andere terug.

''t Is alles vergeefs!' bromde de omspande jongman bij zich zelven - 'wie had ooit gedacht, dat zulk pover vrouwvolk zooveel pretensies zou hebben!..... Maar... z' is lief..... die weêrgalooze blaauwe oogen..... als zij je aanziet! hê!.... 'k heb nooit zoo iets aanvalligs gezien.... zoo poezel..... zoo naïf..... Zou ze nog komen...? 't is al kwart over tienen.... Daar ginds.... ha!.... Och nee, 't is 'n ploert..... lamme ( ) blijf in je hok, ik dacht ( ) dat *zij* 't was. Tot half elf.... *dan* niet,

dan is 't ( ). Ze zal toch nieuwsgierig zijn..... 't verrijzen van dooden, dat maakt wel effect...! 'k Dacht niet, dat zoo'n eenvoudig schepsel zoo lastig zou wezen.... 't Hielp wat, dat ze verkassen moest... de jongen zou haar niet zoo ligt vinden, doch ze heeft zich op die derde verdieping zóódanig genesteld, dat geen *fatsoenlijk* mensch tot haar naderen kan.'

Nog eenige minuten ging de denker op soortgelijke wijze voort, nu eens hopende dat zij wèl, dan weder vreezende dat zij niet zoude verschijnen, toen hij eindelijk, aan het eene einde van den muur gekomen, van de tegenovergestelde zijde een: 'Pst! Pst!' vernam, dat hem het bloed naar het anders vrij bleeke aangezigt joeg. Met versnelden tred spoedde de jongman zich naar het begeerde voorwerp zijner min, in de blijde hope haar weldra in zijne armen te klemmen, doch..... niet weinig teleurgesteld bleef hij staan, toen hij ontwaarde, dat de kleine, zwarte gedaante, die hem mede tegemoet kwam, geen *zij* maar een *hij* was.

Een *hij!* maar zou *zij* zich ook in een *hij* verkleed hebben?

De persoon - nog steeds op eenigen afstand - was bijzonder klein, te klein voor een man..... heerlijke geruststelling..... aardig..... avontuurlijk!..... compleet iets voor een roman. 't Was te donker om de gelaatstrekken der vrouwelijke *hij* te onderscheiden. De jongman ging weder vooruit, en het voorwerp zijner begeerte nu genaderd, stak hij zijne beide armen vooruit en zeide, wel zacht, maar toch met vuur: 'Dierbare RIEKA, ik dank u voor uw vertrouwen.'

Die woorden: 'ik dank u voor uw vertrouwen,' dat waren geene klanken onvoorbedacht daarheen geworpen; neen, toch niet! Wanneer de hooge, donkere muur ooren had gehad, hij zou dienzelfden volzin bij herhaling hebben vernomen, want de wachtende jongman had ze

wel degelijk gememoriseerd; betere inleiding was er voor hem niet te vinden:

‘Dierbare RIEKA,’ dat was: ‘RIEKA, gij zijt mij dierbaar’; ‘ik dank u’, dat was: dankbaar, en ‘vertrouwen’, dat woordje mogt niet gemist worden, aangezien vertrouwen.... vertrouwen was; daar lag veel in opgesloten, ook met betrekking tot het briefje, en teeder herhaalde hij: ‘Ik dank u voor uw vertrouwen.’

‘Gij hebt volstrekt niets te bedanken,’ sprak eene piepende mansstem met een onaangenaam lagchen: ‘ik heb niet de eer uwe dierbare RIEKA te zijn.’

't Was den jongman alsof hem de grond onder de voeten wegzonk, toen hij, in de vaste meening, dat RIEKA zich vermomd had, in plaats van hare stem, het pieperige mansgeluid vernam, dat hem zoo wreedaardig uit den zoetsten waan hielp.

‘Wie zijt ge?’ vraagde hij snel met eenige beving.

‘Dezelfde vraag kan *ik u* doen,’ hernam de kleine man, ‘doch zij, die des avonds op vrouwen jagt maken, blijven daarop gaarne het antwoord schuldig. Ik ken het meisje, dat gij hier te vergeefs zult wachten.’

‘Gij!’ zeide de jongman nog in de confusie der teleurstelling.

‘Dat zou ik meenen,’ hernam de kleine spreker: ‘mijne komst aan deze plaats overtuigt u van mijn bekendheid met hetgeen haar betreft.’

‘Zijt gij door haar gezonden...?’ vraagde de jongman.

‘Denkt gij, dat ik kon gissen, in deze stille achterbuurt iemand te vinden, die op RIEKA VAN LOON stond te wachten?’ antwoordde de andere met een wedervraag.

De jongman begreep niet juist wat die kleine man in zijn schild voerde. De toon, waarop hij sprak, had, bij al het onaangename, tevens iets zóó overbluffends, dat hij ernstig bezorgd werd, geen degen of pistool te hebben

medegenomen. ‘Het is een onschuldig meisje,’ zeide hij snel, den vermoedelijken oom of neef of voogd, of hoe na in de familie dan ook, voor zich willende winnen.

‘Dat *onschuldige* zal u wel niet zoo bijzonder ter harte gaan,’ hernam de man, ‘althans uwe bedoelingen zijn mij niet duister.’

‘Mijn hemel! hoe zoo?’ zeide de jongman, terwijl hij bepeinsde of de man gewapend zou zijn, en zich verder aan beentjes ligten en vlugt-bespiegelingen overgaf.

‘Hoe zoo...?’ hernam de man: ‘alsof gij niet alle moeite hebt aangewend om het meisje in uw net te lokken; maar neen! het is geen vogeltje dat zich zoo ligt laat vangen.’

De laatste woorden, op een bijzonderen toon geuit, gaven den jongman eenige verademing. In dat: ‘zoo ligt’ lag toch de mogelijkheid van zich te laten vangen opgesloten, althans met meer vrijmoedigheid trad hij den kleinen man digt onder de oogen en zeide zeer zacht: ‘Is zij van uwe familie, mijnheer? ik dacht, dat het meisje een wees was.’

‘En gij hebt haar een geheim te openbaren;’ hernam de andere, zonder op de gedane vraag te antwoorden: ‘dat zal gewis een belangrijk geheim wezen...?’

‘Wel zeer belangrijk,’ zeide de jongman.

‘Inderdaad, inderdaad,’ lachte de ander gansch niet welluidend, maar liet er zacht slepend op volgen: ‘Misschien van... haar... ouders....?’

‘Haar ouders?’ sprak de jongman, ‘ik zeide u immers, te meenen, dat het meisje een wees was.’

‘Gij kent haar dus niet?’ sprak de man weder en vervolgde piepend, zich op de toonen stellende, ten einde het oor van den jongman te bereiken: ‘Maar wilt gij ze kennen...?’

‘Voorzeker,’ antwoordde de jongman, ofschoon HEBBEN hem liever dan KENNEN was.

De kleine man zag geheimzinnig rond, fluisterde daarna een even geheimzinnig: ‘Kom met mij mede,’ en den jongman voorgaande, liep hij verscheidene buurten in en uit, en wenkte den jongman ten laatste, met hem een onaanzienlijk huis binnen te gaan, waarin de twee mannen weldra verdwenen.

Wel was het een vurig dankgebed, dat van DANIËLS lippen vloeide, toen hij voor de eerste maal na zijne ernstige ziekte de buitenlucht mogt genieten. In den kleinen tuin der PAPAVERS zat hij onder den ouden kastanje, en blikte, terwijl hij zich met den Onzienlijke bezig hield, in het digte bladergewelf. Bijna negen weken was DANIËL krank geweest, en zelfs nog een geheele week nadat wij hem tot zelfbewustzijn zagen komen, moest hij de kamer houden. Den vorigen dag had de jonge SILS een bezoek aan zijn lijdenden gastheer gebragt, en hem, maar vooral zijne gade, met ongekunstelde woorden, zijn innigen en waarachtigen dank betuigd. De goede mevrouw had er niet van willen hooren, en ook mijnheer had verklaard, dat *alles niets* was - indien *hij* maar loopen kon!

HENRI, de zoon, was, na dat eerste bezoek aan LAURA, niet weder te huis geweest; wèl had de moeder in hare brieven gedurig op zijne overkomst aangedrongen, en hem, onder de diepste geheimhouding, ook het verblijf van den armen jongen ten harent medegedeeld, met al de bijzonderheden, die zij later, betreffende DANIËLS omstandigheden, was te weten gekomen; doch HENRI scheen niet begeerig met den knaap kennis te maken. MIE, de meid, had wel op zekeren avond mevrouw willen opdringen, dat ze den jongeheer op straat had gezien, doch mevrouw geloofde het niet, want HENRI,

haar lieve HENRI, zou *haar* toch bezoeken indien hij was overgekomen.

SILS tuurde nog steeds in het heerlijke bladerdak, toen een lieve stem zijne ooren trof.

'Ik liet u toch niet te lang alleen?' vraagde LAURA, terwijl zij den jongen vriendelijk aanzag.

'Och, jufvrouw LAURA,' sprak SILS, opstaande en zijn pet van het hoofd nemende, 'ik weet waarlijk niet, hoe ik uwe steeds zorgende goedheid vergelden zal; ik zoude.....'

'Maar zet toch uw pet op,' hernam het meisje op zacht bestraffenden toon: 'gij moet nog voorzigtig wezen.' SILS voldeed aan LAURA'S verlangen, en het schoone meisje deelde den jongen, terwijl zij hem wenkte zich naast haar te plaatsen, des dokters vergunning mede, dat hij zich den volgenden dag bij gunstig weder op straat mogt begeven.

In de laatste dagen had het verlaten meisje reeds veel met den gevoeligen jongen gesproken. Wat hem, vooral in het laatste jaar en meer bepaald na VOLTERS vertrek, weervoer, had hij zijne schoone verpleegster vertrouwelijk medegedeeld, en ook LAURA van hare zijde had den knaap niet te min geacht, om hem van hare vroegere omstandigheden te verhalen, en daarbij was de naam van JOHN zóó dikwerf over hare lippen gekomen, dat DANIËL wel kon begrijpen, hoe lief zij den man had, dien hij als zijn redder steeds in zijne gebeden herdacht.

'Jufvrouw LAURA,' zeide SILS, toen het meisje haar verblijdend berigt had medegedeeld, 'ik ben arm en jong; met Gods hulp trachtte ik iets bij te dragen om in de behoeften van een paar brave vrouwen te voorzien. Pas begonnen, voerde het lot mij op den oever des doods; door uw edelen vriend werd ik gered. Hier met liefde ontvangen en door de goede mevrouw PAPAVER in mijne ziekte verzorgd, moet ik echter, naast God, een groot deel mijner herstelling aan uwe trouwe verpleging

danken. Jufvrouw LAURA, ik zal spoedig dit huis verlaten, en waarlijk, hoezeer ik naar de vrouwen verlang, die, na mijne verdwijning niets van mij vernamen, en die ik zoo lief heb, toch is mijne dankbaarheid jegens u te innig en welgemeend, dan dat ik geen droefheid bij dat op handen zijnde vertrek zou gevoelen. Zie, jufvrouw LAURA,' vervolgde DANIËL, en een paar tranen schoten hem in de oogen: '*Gij* hebt medelijden met *mij* gehad, maar.... maar... *ik* ben zoo vrij, ook medelijden met *u* te hebben. Gij hebt geen ouders meer, en behalve de menschen die u met liefde huisvesten, hebt gij niemand in uwe nabijheid die u in nood kan helpen. Ik weet niet, jufvrouw LAURA, het is misschien wat al te vrijpostig van een jongen, die arm is en nog geen zeventien jaren telt, maar anders,..... ik zou haast zeggen.... gij kunt op mij rekenen. DANIËL SILS wil alles doen wat hij kan, om u zoo mogelijk het leven te veraangenamen. Och! lieve, beste jufvrouw LAURA, wilt gij mij dat vergunnen, zult gij waarlijk ten allen tijde over mij beschikken,.... en dan.... en dan...' vervolgde hij langzaam, 'ook niet die onderwoning vergeten, waarvan ik u verhaalde? Ach ja, de oude vrouw is zoo goed, en RIEKA, schoon een eenvoudig meisje, zij is zoo lief en aanvallig, dat gij haar zeker zult beminnen.'

'O! gaarne mijn goede vriend,' zeide LAURA, 'ik zelve heb behoefte aan edele menschen; al moet gij van hier gaan, wij zullen elkander niet vergeten, want, meent gij aan mij dank te zijn verschuldigd, ik ben het evenzeer aan u; gij hoort toch zelf, hoeveel ik door onze gesprekken, in het Nederduitsch spreken ben vooruit gekomen.'

DANIËL zweeg; hij was zoo dankbaar gestemd. Dankbaar aan God; dankbaar aan zijn schier onbekenden redder; dankbaar aan de goede echtelieden PAPAVER, en dankbaar aan het schoone meisje dat naast hem zat. En hij - wat moest hij doen....? Die guinje van HAPLY!

Reeds op verschillende wijzen was dat geldstuk denkbeeldig door hem besteed geworden, maar nu, schoon de gedachte, om het als een aandenken van dien edelen redder te bewaren, hem tegenlachte, zoo vond hij toch in dezen oogenblik, dat hij het offeren moest om zijn dankbaarheid te toonen. Een guinje, meer dan twaalf Hollandsche guldens. - Twee er van voor de armen, dat was de dank aan God, en dan, mevrouw PAPAVER,... zij had onlangs gezegd zoo gaarne een goudvink te bezitten, die een mooi deuntje zong; mijnheer had van een zandlooper gesproken, omdat hij zoo niets te doen had, en het wel aardig was, om eens naauwkeurig op te nemen of zijn horlogie met een zandlooper gelijken gang zou houden. LAURA had zich onlangs een bijbeltje in de Nederduitsche taal gewenscht.... dat alles kwam DANIËL voor den geest, en hij wisselde denkbeeldig de guinje, en kocht en gaf, en behield nog eene kleinigheid om der goede grootmoeder wat zoets en der bevallige RIEKA wat aardigs te koopen.

Mevrouw PAPAVER had uitdrukkelijk bedongen, dat het geheim van DANIËLS verblijf ten harent niet zou verraden worden; de angst voor het geregt had haar zelfs het verzoek doen weigeren, om eene voorbereidende tijding, betreffende DANIËLS redding, naar de onderwoning te zenden; wat zou de goede oude verrast zijn wanneer hij, als uit den dood verrezen, weder kwam, en RIEKA..... zou ook RIEKA verblijd zijn, den vriend van JOC in het leven terug te zien...?

De dag, waarop DANIËL voor de eerste maal de woelige straat betrad, volgde op den dag, waarvan wij den avond grootendeels in jufvrouw KREKELS woonkamer doorbragten en later de ontmoeting achter den muur bespiedden.

't Was DANIËL in den aanvang zóó vreemd, dat hij nu en dan op een stoep moest post vatten, ten einde

zijne bezinning te hernemen. Het geratel van wagens, het geschreeuw van Israëlitische kooplieden en straatjongens, in één woord, het leven daarbuiten vermoeide DANIËL dermate, dat hij geheel versuft in het straatje belandde, waar hij in de bekende onderwoning de vrouwen hoopte weder te vinden. En nu - hij stond daar voor die woning; neen, hij bedroog zich immers niet...? Maar hoe? het gordijntje voor dat kleine raam was afgenomen en de luiken van binnen waren digt! Een pijnlijke vrees bekroop hem; hij daalde de trapjes af en ligtte den kling... maar zie, de deur was gesloten... hij riep... geen antwoord. Wat zou er zijn...? Zoo sterk als hij kon, bonsde hij met zijn vuist op de deur... doch vernam geen schijn van leven daarbinnen.

'Hei! moet de deur daar aan stukken?' klonk eensklaps een stem van ter zijde: 'ik zou dat beuken maar laten, daar woont toch geen mensch.'

'Hoe! wat?' zeide DANIËL, den spreker onthutst aanziende: 'woont de oude vrouw MUR hier niet meer?'

'Kom, laat naar je kijken,' antwoordde de man: 'die komt haast weerom.... Maar jij.... hé, je bent toch.... wel, hemel bewaar ons!...' en met een kreet van verbazing trad de verraste spreker op den jongen toe, die, zoo wit als een lijk, door den plotseling hem toegebragten slag, als versteend daar staan bleef.

De eigenaar van het huis, die DANIËL SILS herkende, schudde hem uit zijne verdooving wakker, en voerde hem, schier zonder dat hij zulks bemerkte, met zich in zijn winkel. Met een glas water werd de knaap tot zich zelven gebragt, en weldra door het verbaasde gezin omringd, moest DANIËL hooren, en zaken verhalen, die den lezer bekend zijn.

Het had den jongman, die de lieftallige RIEKA een paar malen bezocht, doch later hare deur gesloten vond, weinig geholpen, dat hij den eigenaar der onderwoning

eenige stuivers meer in de week voor die kamers had aangeboden; RIEKA was in het kiezen harer nieuwe kamer dermate op hare hoede geweest, dat het schier onmogelijk was tot haar door te dringen. Wel had zich de eigenaar van RIEKA'S voormalig verblijf verbonden, om niemand te zeggen, waar heen zich het meisje met der woon begaf, doch hij had niet vermoed, dat deze belofte het meest om den knaap moest worden afgelegd, dien hij als dood beschouwde, doch die thans, tot zijne groote verbazing, in levenden lijve voor hem stond.

'En RIEKA... maar RIEKA...?' riep DANIËL eindelijk, terwijl hij de omstanders met een gelaat, waarop bange verwachting te lezen stond, beurtelings aanzag.

'Is frisch en gezond!' viel de winkelier in: 'zij is naar een ander kwartier verhuisd, en, indien gij bij haar wilt wezen, dan zal ik je zelf den weg wel eens wijzen, maar....' liet de man er iets zachter op volgen: 'gij moet het niet zeggen.... want ziet gij.... hij.... zij wil het niet weten.'

DANIËL vatte van dat niet willen weten, zoo aanstonds het fijne niet, en door de steeds aanwakkerende begeerte om het nu zoo verlatene en beproefde meisje weder te zien, gevoelde hij zich ook meer gesterkt en verzocht den man zeer dringend, hem spoedig naar hare nieuwe woning te willen vergezellen.

De man begeleidde DANIËL, en weldra bereikten zij de woning, waarvan RIEKA eene bovenkamer in huur had. De schel ging over, de deur werd geopend, en op de vraag 'of jufvrouw VAN LOON te huis was', trok de vrouw - die er niet zeer vriendelijk uitzag, doch spoedig den man herkende, die haar kommensaal hielp verhuizen, - zonder te spreken, driemalen aan een touw, dat midden in den gang hing, en vertrok. De trapdeur, waarnaast het touw hing, werd door een kind geopend, dat, op het eerste portaaltje door de bewoners van het bovenhuis als

portierster geplaatst, zich daar, dag in, dag uit, met kousen breijen kon amuseren.

‘Jufvrouw VAN LOON,’ zeide het kind. ‘Wie zijn de heeren?’

‘Zeg maar: VAN DALEN,’ antwoordde de winkelier, ‘met nog een ander...’

Een geruimen tijd bleef DANIËL wachten, want RIEKA moest eerst een duidelijke beschrijving van den *andere* hebben, vóór dat zij hem op hare kamer zou toelaten. Uit de beschrijving van het kind begreep zij wel, dat er niets was te vreezen, doch *wie* het zijn kon, vermoedde zij niet.

‘Dat duurt mij wat lang,’ zeide de winkelier eindelijk, ‘in ieder geval zijt gij nu teregt, en ik ben blijde, je van dienst te zijn geweest. Wilt gij ons later nog eens komen bezoeken, het zal me pleisier doen; neem mij niet kwalijk, maar de winkel wacht.’

Met DANIËLS dank vertrok zijn geleider. Alleen gelaten, kon DANIËL de begeerte, om RIEKA weder te vinden, niet langer onderdrukken, en, terwijl hij den trap beklom, klonk hem eindelijk de lieve stem van het meisje in de ooren, die aan het kind hare bevelen gaf. ‘Zij is het, zij is het,’ dacht SILS, en met ingehouden adem verhaastte hij zijne treden, klom tot aan de derde verdieping, zag, terwijl een bloedroode kleur eensklaps zijn aangezigt bedekte, de beminde - van zijn zaligen vriend - in haar kamertje staan, en, niet wetende wat hij in zijne verrukking beging, liep hij met den uitroep: ‘RIEKA! RIEKA!’ op het meisje toe. DANIËL, schoon merkbaar veranderd, werd terstond door RIEKA herkend en met een kreet van ontzetting en blijdschap tevens viel zij op een stoel neder.

‘RIEKA! RIEKA!’ riep DANIËL, de hand van het hevig ontstelde meisje in de zijne klemmende, ‘verschrik niet

te zeer, ik ben het waarlijk, de vriend van uw JOC; de vriend van onze zalige grootmoeder, RIEKA, RIEKA, zie mij toch aan!'

En RIEKA zag DANIËL in de vriendelijke oogen; lang, zeer lang beschouwde zij hem, zonder dat zij een woord vermogt uit te brengen. Was het waarlijk dezelfde knaap, dien zij als dood met weemoed betreurd had? was die meer uitgebouwde, meer mannelijk geworden knaap dezelfde, dien zij zich reeds als met JOC en grootmoeder en hare vroeg gestorven ouders vereenigd, in zaliger oorden gedacht had? Was hij waarlijk DANIËL...? DANIËL, de goede, de brave jongen.....? Ja, ja, hij was het! Die stem... zijne woorden...' en terwijl een vloed van dankbare tranen aan hare oogen ontsprong was het haar als vond zij in hem hare dierbaren weder en sprak zij met een gejaagde stem: 'DANIËL, om Gods wil, wie riep u in het leven terug?'

Nogmaals moest DANIËL verhalen en luisteren; verhalen aan zijne innig belangstellende vriendin, wat hem weervoer, en vernemen van haar, welke smartelijke stonden ook zij gedurende die negen weken had doorgebragt. Het leed, de wederzijdsche blijdschap, de gemeenschappelijke belangen, alles versterkte den toon van vertrouwen, dien DANIËL voorheen niet had durven aanslaan. RIEKA, van hare zijde, sprak tot den jongen niet, zoo als zij nog kort geleden tot hem gesproken had, toen zij hem meer als kind beschouwde; neen, zij zag nu in hem iets meer, dan een blooden knaap; zij sprak tot hem, zoo als zij weleer tot haar JOC zou hebben gesproken; zij verhaalde hem alles, verhaalde hem van hare beproeving, van de treurige ontdekking die zij den vorigen dag had gedaan, van den man, dien zij bij jufvrouw KREKEL ontmoette, die een kennis van haar goeden JOC was geweest en zich gaarne bereid verklaarde, om naar den schrijver

en den inhoud van hert geheimzinnig briefje onderzoek te doen. Veel had zij den wedergevonden vriend te zeggen, en DANIËL hoorde haar aan, dankbaar voor dat vertrouwen, en wanneer RIEKA hem als van ouds: ‘mijn lieve DANIEL,’ noemde, dan klonk hem dat: ‘*lieve*,’ zoo geheel anders dan voorheen in de ooren, en gevoelde hij zijn ijver ontbranden, om het schoone meisje, zoo veel hij vermogt, ter zijde te komen, haar te helpen en, zoo noodig, te beschermen.

Nadat DANIËL, met hoog gekleurde wangen, deze verklaring had afgelegd, beschouwde RIEKA den goeden knaap met een oog, waarin zóóveel dank lag opgesloten, dat DANIËL, die inwendig een zoo rare tinteling gevoelde, bevreesd, dat die tinteling zich ook op zijn gelaat zou vertoonen, den zakdoek uithaalde, en daarmede een bezigheid verrigtte, die, voor het oor juist niet welluidend, toch meermalen bij soortgelijke tintelingen of kleursveranderingen plaats heeft.

RIEKA, vervuld als zij was met de voor haar zoo belangrijke zaken, hoorde zelfs de onwelluidende toonen niet, die DANIËL voortbragt.

‘O!’ zeide zij weder, ‘uwe terugkomst, DANIËL, geeft mij een nieuw licht in de duistere zaak; wie weet, of dat briefje niet op *uwe* redding doelde. ‘Een belangrijke tijding!’ die woorden: ‘de dooden verrijzen somtijds uit hunne graven’: kunt gij niet vermoeden, DANIËL, of die schrijver met u bekend is?’

‘Waarlijk, ik kan er zelfs niet naar gissen,’ antwoordde SILS. ‘De stiptste geheimhouding moest op uitdrukkelijken last van mevrouw PAPAVER worden in acht genomen, en ik geloof niet, dat de dienstmeiden buiten af over mijne inwoning hebben gesproken; de dokter was te zeer een man van vertrouwen en wetenschap, dan dat hij zich *meer* om mij zou hebben bekommerd, dan mijn zieke toestand zulks vorderde, terwijl de zoon der mensch-

lievende familie, die met ijver aan de hooge school in de Godgeleerdheid studeert, mij in het geheel niet ontmoette, daar hij in al dien tijd slechts éénmaal en voor één dag, zijne ouders bezocht.'

'Een student in de Godgeleerdheid,' herhaalde het meisje en schudde met een: 'dan moet het toch wel zoo wezen,' het hoofd. 'Hoor, DANIËL,' hernam zij eenige oogenblikken later, 'zoo als ik zeide, ging de heer KNIPPEL voor *mij*, ten einde den persoon op de aangeduide plaats te spreken; reeds vroegtijdig kwam hij dezen morgen hier, om mij den uitslag mede te deelen, en schoon de man in zijn stem iets heeft dat weinig geschikt is om vertrouwen te wekken, zoo kon ik niet anders dan hem mijn dank betuigen voor het belang, dat hij in mijne zaak stelde en hem beloven, om, onder *zijne* hoede, morgen avond mede te gaan ten einde inderdaad eene voor mij zeer belangrijke mededeeling te vernemen. Wat ik ook vraagde, hij mogt, hij kon niet spreken; de zaak was van te teederen aard, zeide hij, doch de uitkomst zou mij wel leeren, dat ik wèl deed, aan des schrijvers verlangen gehoor te geven, daar het geheim, waarvan sprake was, mij niet anders dan heil kon aanbrengen.'

'Morgen avond...?' herhaalde DANIËL.

'Ja, morgen avond, ten negen ure,' antwoordde RIEKA.

Nog eenigen tijd werd dit punt besproken, en moest DANIËL eindelijk toestemmen, dat het meisje, in gezelschap van VOLTERS voormaligen vriend, de zaak, die voor haar zoo gewigtig kon zijn, niet mogt nalaten te onderzoeken. Wat hem betrof, nog steeds folterde hem het denkbeeld, dat een regterlijke hand zich naar hem zou kunnen uitstrekken, en besloot hij dus, na eenige versterking uit RIEKA'S hand te hebben gebruikt, het gezin te bezoeken, waarvoor hij zich met VOLTERS brief kon regtvaardigen, om tevens zekerheid te erlangen, of eene aanklagt al dan niet tegen hem was ingediend.

Met de stellige belofte om den volgenden dag terug te komen, vertrok DANIËL, toen de avond reeds begon te vallen, naar de woning die hij de laatste maal in zulke onstuimige oogenblikken verliet.

Toen DANIËL zijn oude kennis, den leelijken *Nachtuil*, naderde, ontwaarde hij, bij het heldere licht dat in de groote lantaarn voor de steeds lustige *Nachtegaal* brandde, dat zijn voormalig verblijf er deerlijk doodsch en onttakeld uitzag. De deur stond nog open als vroeger, doch het groote bord, waarop met duidelijke letters gestaan had, wat *de Nachtuil* kostelijks te drinken gaf, was verdwenen, de vensterluiken waren mede naar elders verhuisd, terwijl op groote, reeds gedeeltelijk afgescheurde aanplakbilletten de letters: 'V e r k o o , u i s en o e d e l ,' wel te denken gaven, wat er met het oude perceel had plaats gehad.

Eenige oogenblikken stond DANIËL besluiteloos, of hij het nare gebouw zou binnentreden, waar hij zoo weinig genoegen smaakte, onzeker, of hij er de menschen zou vinden, die hem, berooid als zij schenen, gewis met weinig liefde zouden ontvangen.

Ja, hij ging binnen; hij opende de deur der gelagkamer ter linkerzijde, maar zag in een bijna ledig vierkant, waar, door de onttakelde vensterramen, de lantaarn der *Nachtegaal* een spotachtig licht naar binnen wierp. Het billart was verdwenen, het edele kabinet met de manschappen was nergens te vinden, geen stoelen, geen tafeltjes - niets - ja toch, daar ginds aan het einde; daar in dien achtersten hoek, daar lag een voorwerp, plat op den rug. SILS trad er op toe, het was de van zijn troon gevallen *nachtuil*. Met geknakte vlerken lag hij daar op den grond, en het was DANIËL, als las hij in de nog grijnzende trekken van den verslagene: 'Nachtuilen in nachtuilen-gewaad - vallen; maar nachtuilen met nachtegaalsveêren - groeijen en bloeijen.'

Zou dat houten dier zich zóó erg vergissen? -

De gelagkamer met den onttroonden nachtuil voor altijd vaarwel zeggende, keerde DANIËL in den gang terug en liep zachtkens op de keukendeur toe, in de hoop er de oude TRIEN te zullen aantreffen; doch TRIEN was er niet - alweder staarde hij in eene donkere, ledige ruimte. '*Achter*,' dacht SILS, en, hoe nader aan de ontmoeting, hoe onaangenamer te moede, luisterde hij aan de deur der achterkamer, maar hoorde niets dan een geronk, zoo als hij zulks voorheen in de gelagkamer wel meer tusschen schemerdonker vernomen had. DANIËL klopte.

'Wie daar?' riep een schelle stem, welke SILS terstond voor die der oude jufvrouw BROES herkende.

Zonder te antwoorden, opende DANIËL de deur, en vertoonde zich aan de personen, die zich in het vertrek bevonden.

Even als de gelagkamer en de keuken, was ook dit verblijf der verkochte herberg geheel ontmeubeld. Op een groene wijnflesch stond een kaars te branden, waarvan de trillende vlam een flaauw licht door de kamer verspreidde. Toch eenigzins door dat licht bevangen, kon DANIËL in den aanvang maar weinig onderscheiden. Allengs echter daaraan gewennende, ontwaarde hij, naast een groote kist, een man, die met wijd geopenden mond lang uit op den rug lag, doch in wiens vermagerde trekken hij naauwelijks den voormaligen kastelein herkende, die, langzamerhand zijne manschappen verslaande, niet had vermoed, dat zij *hem* versloegen. Op een pak kleederen gezeten, met den rug tegen de kist geleund, zat een tweede figuur, die, met het hoofd op den dorren boezem gezonken, mede in den slaap vergetelheid zocht, hoewel de zenuwachtige trekkingen, welke men gedurende dien slaap had kunnen waarnemen, wel deden verstaan, dat het *zoeken* geen *vinden* was, maar het aanzijn gaven aan beelden en visioenen, die bij *waken* welligt niet waren gerezen.

De derde persoon, die het ‘wie daar?’ deed hooren, zag DANIEL niet terstond, doch onwillekeurig deed hij eene schrede achterwaarts, toen een havelooze vrouw met een gelaat, dat weinig meer dan een spitsvormig doodshoofd kon genoemd worden, en waarop een mengeling van angst en verbittering te lezen stond, voor zijne blikken rees, en met eene akelige stem vraagde: ‘Mensch of schim, wie zijt gij?’

Bij deze nare ontmoeting voer den jongen een rilling van angst en ontzetting door de leden, doch, even met beide handen zijn aangezigt bedekkende, herstelde hij zich, en sprak met een bevende doch tevens heldere stem:

‘Ik ben het, jufvrouw BBOES. DANIËL SILS staat voor u; ik werd gered, en vind u in treurige oogenblikken weder.’

‘DANIËL SILS,’ lachte de vrouw en stak een dreigende vuist naar hem uit. ‘Zijt gij die ellendige, die vervl... gaauwdief, niet wien ik nog medelijden had? Zijt gij niet zijn schim, maar in waarheid de schelm die ons aan den bedelstaf bragt... wat let mij.. wat let mij?...’ en het vertoornde vrouwmensch drukte haar puntige kneukels zóó onzacht op DANIËLS oog, dat het hem was, als sprong er vuur uit.

‘Halt, jufvrouw BROES!’ riep DANIËL, zijne krachten verzamelende en, de vrouw die door drank en ontbering zoo zeer verzwakt was bij hare beide armen vattende en haar alzoo tegenhoudende om hem verder te kwetsen, noodzaakte hij haar, op den grond neder te zitten.

De vrees voor een vernieuwden aanval week bij DANIËL al spoedig, toen hij de bedwongen vrouw in een akelig geween hoorde uitbarsten, en daarna uitroepen: ‘Mijn God! mijn God! hoe ver is het met ons gekomen!’

Door het leven ten deele gewekt, opende de ontze-

nuwde dochter der kermende vrouw ten halve hare verglaasde oogen, waarin niets dan '*drank*' stond te lezen, maar sloot ze ook even spoedig weder digt, misschien omdat ze het *licht* schuwden.

'Jufvrouw BROES,' ving DANIËL aan, terwijl hij, door dit hartverscheurend schouwspel diep getroffen, der ongelukkige de hand reikte: 'Heb ik u leed berokkend, geloof mij, ik deed het nimmer met een kwade bedoeling, ik dacht u niet zóó ongelukkig te zullen weder zien. Gij weet, wat er voorviel; doch misschien weet gij niet, dat DRIES VOLTER in den vreemde gebrek leed; gij wist niet, dat hij mij om bijstand verzocht, en in den brief, dien gij hier kunt lezen,' - en DANIËL hield der steeds kermende vrouw VOLTERS letteren voor, - 'mij om de gelden verzocht, die hij uitsluitend voor mij bestemde. Jufvrouw BROES, zie mij aan! Zoo ik het geld nam' - de edele jongen wilde van de oude dienstmeid niet spreken - 'ik nam, wat ik voor het mijne of wel voor het zijne hield; wilt mij vergeven, jufvrouw BROES, indien het gemis van dat geld uw onheil verhaastte; waarlijk, ja, waarlijk! ik heb medelijden met uw ongeluk, en zoo ik u helpen kan, gij kunt op mij rekenen.'

De tranen, die welligt voor de eerste maal uit de verflensde oogleden stroomden, schenen het gemoed der ongelukkige vrouw eenige kalmte te schenken. Met een wantrouwenden blik zag zij den jongeling aan en zeide op een zachteren toon: 'Helpen!... *gij* ons helpen, gij, die ons het laatste uitzigt benaamt, die de oorzaak onzer ellende zijt geworden?... Hadt gij uw geld niet dubbel kunnen weernemen, zoo wij ons plan hadden doorgezet en dat beest van hierover' - zij bedoelde *de Nachtegaal* - 'den bek hadden gesnoerd?... Weg was het geld en weg was de hoop. Bestellingen waren gedaan, alles was aangekocht; weinige dagen later, en *de Nachtuil* zou op nieuw hebben geschitterd, maar *gij* hebt ons dat geld

ontstolen. De schuldeischers kwamen; dit huis, reeds danig bezwaard, moest eindelijk met den geheelen inboedel voor schuld worden verkocht, - wat bleef ons over.....? niets, dan de vergunning om nog eenige dagen in dit berooide krot te blijven en ter naauwernood zóóveel, om met wat oude, reeds in deze kist gepakte plunje, onzen overtogt naar Amerika te kunnen bekostigen. Dat geld moest terstond worden voldaan, en nu - wij hebben reeds sedert twee dagen niets dan een armzalig stuk brood gegeten, wij lijden honger en sterven nog vóór dat wij aan boord kunnen gaan. O, God! O, God!' en de ellendige vrouw zag bij dien laatsten uitroep haren bezoeker aan, dat hij er tot in de ziel van ontstelde.

'Nog eens, jufvrouw BROES!' hernam DANIËL, 'bezwaar mij niet geheel met den druk uwer ellende; ik nam slechts wat mij regtmatig toekwam, en nu ik hersteld ben, zoude ik onbevreesd den regter onder de oogen treden...'

'Regter! wat, regters!' riep jufvrouw BROES, en haar gelaat verkreeg een nog akeliger uitdrukking. 'Spreek mij niet van dat volk. Ze zouden hunne klaauwen wel naar iederen ongelukkige willen uitsteken. Beslag leggen, verkoopen, ongelukkig maken! Ik zou lagchen, indien al dat tuig van regters en schuldeischers met blindheid werd geslagen en eens voelde, hoe het smaakt *honger* te hebben; ja, bij al het leed dat gij ons hebt aangedaan, en bij den haat dien ik je toedraag, kan ik nog lagchen dat ge niet in hunne handen zijt gevallen, en het denkbeeld dat ge verdronken waart, ons ook verder van dien diefstal deed zwijgen.'

De vrouw, die honger had, lachte werkelijk op eene vreemdsoortige wijze, en, schoon DANIËL door de ongevraagde verklaring ten opzigte eener gevreesde vervolging was gerust gesteld, zoo onderdrukte dat gevoel toch niet de stem van 't medelijden die in zijn binnenste sprak.

‘Indien gij in mijne ziel kondt lezen,’ sprak SILS, ‘dan zoudt ge mij waarlijk bewogen met uw lot vinden, doch, jufvrouw BROES, schoon het nu geen tijd is om verwijten of beschuldigingen te doen, zoo zult gij mij toch moeten toestemmen, dat gij uw rampzaligen toestand veel aan u zelve en aan den verderfelijken drank.....’

‘Jou neuswijze kwezel!’ schreeuwde de vrouw, terwijl zij, in de opgewonden stemming waarin zij verkeerde, weder opvloog en zich dreigend voor haren voormaligen *looper* plaatste: ‘Wat moet men niet hooren? - wou jij me nog leeren...? Zeg jij... jij..? en spreken van eigene schuld, hê? Van drank, hê? van drank.....’ maar, als bragt de herhaling van dat woord, door haar zelve geuit, haar een oogenblik tot nadenken, herhaalde zij nogmaals met eene akelige stem: ‘Drank! ja! drank!’ en hare magere, lange vingers als een vijftand op haar platten boezem drukkende, besloot zij: ‘Hier brandt het, daar binnen, maar 't is ook de éénige troost.’

De éénige troost! O! hoe gaarne had de jonge SILS van een anderen en beteren Trooster gesproken, van een Hemelschen Trooster - maar ook van een aardschen, van degelijke werkzaamheid, werkzaamheid ten nutte der menschen; hoe gaarne had hij, de diepgevoelende jongeling, woorden van opwekking tot *haar* gebragt, die jammerde tegen het lot, omdat de vaart was gestuit, waarmede welhaast een tweede spelonk des verderfs zou zijn tot stand gekomen, erger dan haar burin, *veel* erger dan zij vroeger bestond. Maar neen! SILS waagde het niet, weder in den vorigen toon te spreken, want in weerwil der blijkbare zelfbeschuldiging, die in de woorden, ‘hier brandt het’ lag opgesloten, was de rampzalige vrouw nog te veel onder den invloed van den verderfelijken drank, dan dat zij met toegevendheid naar eene schijnbaar aanmatigende rede van *zijne* lippen zou hebben geluisterd.

‘Denk niet, dat ik u met mijne woorden wou kwellen,’ zeide hij eindelijk, ‘zoo gaarne zoude ik u in betere omstandigheden hebben aangetroffen; misschien hindert u mijne tegewoordigheid,’ ging hij voort, ziende dat de magere vrouw hare blikken op de dochter hield gevestigd, die door een snerpend en dikwijls terugkomend geluid van haren treurigen toestand de duidelijkste blijken gaf: ‘mijne eigene krachten zijn niet dermate teruggekeerd, dat ik hier langer kan toeven... Gij hebt honger, niet waar, jufvrouw BROES?’

‘Honger! O, God! ja, ik heb honger, sedert gisteren avond,’ kermde de vrouw, ‘en niet vóór morgen kunnen wij aan boord.’

‘Hier, jufvrouw BROES’, hernam SILS, ‘hier is een guinje, een goudstuk 't welk ik van mijn redder ten aandenken ontving; 't is alles wat ik bezit, en nu, hier is mijn hand... gij hebt mij immers vergiffenis geschonken?...’

't Was waarlijk treffend, om den blik op te vangen, dien de ongelukkige vrouw op het goudstuk wierp. Wel moest zij bitteren honger hebben, want, zonder aan den gever, of wat zijne bede om verzoening betrof, te denken, greep zij naar het vermogend metaal, en met de kreten: ‘Geld! brood!’ stoof zij DANIËL voorbij, en spoedde zich met onvaste schreden voort, om voedsel te bekomen.

EINDE VAN HET EERSTE DEEL.

Vijftiende hoofdstuk.

De dag, waarop DANIËL de ontmoetingen had, die wij in het vorige hoofdstuk verhaalden, schonk aan de echtelieden PAPAVER een blijde verrassing. De heer student bragt aan zijne ouders een bezoek, doch verzekerde ‘plegtig’, dat zijne studiën hem niet veroorloofden, langer dan tot den volgenden morgen te blijven.

In weerwil der bijzondere hartelijkheid, waarmede de moeder haar zoon ontving, bleef HENRI koel en afgetrokken.

Koel en afgetrokken; waarom...?

Omdat de student geld behoefde. 't Klinkt vreemd, dat de jongman koel was, terwijl hij geld wilde, doch de begeerde som was te groot, dan dat hij, nu het werkelijk op vragen aankwam, er mede voor den dag durfde komen.

HENRI'S sombere stemming verhelderde niet, toen hij vernam dat de jongen, waarvan zijne moeder had geschreven, heden hersteld, de woning had verlaten. Met het vaste voornemen om ‘het bagatel’ van duizend gulden te vragen, had PAVÊR den drempel der ouderlijke woning betreden, doch de gesprekken over duurte en onkosten, vooral tegenwoordig met het engelsche nichtje en met de

patienten, gaven hem de overtuiging, dat zijn verzoek weinig gehoor zou vinden, en dus - er moest een ander middel worden uitgedacht.

't Was jammer voor den jongen PAPAVER, dat de oudneef zoovéél aan zijne ouders had nagelaten, want zeer zeker zoude hij, in den ambachtsstand opgebragt, een flink en degelijk mensch zijn geworden. Zijn liefhebberij als kind, om uit ieder stukje papier, dat hem in handen kwam, huisjes of andere voorwerpen te knippen - getuige het huisje uit bordpapier gesneden, dat in het salon nog onder een stolpje stond - had een zijner eerste onderwijzers den raad doen geven, om den knaap in het technieke vak op te leiden.

Hoe goed mevrouw PAPAVER ook was, dien verwaanden schoolvos had zij niet langer kunnen uitstaan, want, in weerwil van die knip- of bouwliefhebberij, in weerwil der onfatsoenlijke aanmerking van haar echtvriend, dat de jongen voor timmerman geboren was, was haar eenige en hoogste illusie: de kansel. *Zij*, moeder van een Wel-Eerwaarden en Zeergeleerden Heer! neen, het mogt, het kon niet anders; en ofschoon de jongen, toen hij nog school ging, maar zeldzaam zijne lessen kende, doch altijd wist te verhalen, hoe dit of dat gebouw er uitzag, en welke de namen van scheepsdeelen of touwen waren, zoo begreep de moeder, dat de lust voor wetenschap wel later zou komen, - althans, HENRI moest op studie.

En nu, tegen zijn zin, op gemoedelijk begeeren der moeder, studeerde hij in de theologie - doch, waar lust en roeping ontbreken, kan weinig goeds van zulk eene studie verwacht worden. Schepte PAVÊR geen behagen in boeken en collegiën, hij zocht weldra zijn troost bij vrienden van denzelfden stempel, en beter dan theologant, had men den jongen PAVÊR een student in tijd- en geldverspillen genoemd, waartoe wel zeker

de weekelijke centen- en koekjes- opvoeding het hare had bijgedragen.

Voor het uiterlijk was HENRI - zoo als wij hem in de kerk het eerst aantroffen - een heele heer. Van een kloeken ligchaamsbouw en naar de mode gekleed, was hij niet onknap te noemen, doch, bij een opmerkzame beschouwing, was er iets in zijn gelaat, dat *dom* mogt heeten. Het benepen voorhoofd liet niet veel daar binnen vermoeden, terwijl de sterke *eau-de-la-vende*-lucht, die hem schier altijd omgaf, hem genoeg als verwijfd deed uitkomen.

Ervaren was HENRI... in het spreken zijner moedertaal, vooral in den gemeenzamen toon, die in koffijhuizen gewild is, en schoon hij na dat akelige: ‘rood, dood’, weinig smaak in dat eerste had, zoo waren er wel dranken, die, helder van kleur, nooit tot zulke flaauwe rijmpjes aanleiding gaven.

HENRI had geld noodig; vragen durfde hij niet, het moest genomen worden. Genomen!... Ja, daar klonk wel een stem van binnen, die sprak van misdaad, van zonde; doch de prijs, dien hij zich voor dat geld zou verwerven, was àl te gewenscht, dan dat hij die stem zou hebben gehoord en..... zijn plan kwam tot rijpheid.

In den avond van denzelfden dag, meldde DANIËL SILS, vermoeid als hij was, zich weder in de gastvrije woning aan. Noch in *de Nachtuil* noch in JOC'S voormalig kamertje had hij een nachtverblijf kunnen vinden, en na de goedhartige mevrouw PAPAVER te hebben verzekerd, dat hij voor geen geregtelijke vervolging behoefde te vreezen, bekwam hij terstond verlof, om, al ware het nog voor eenige nachten, van de bekende logeerkamer gebruik te maken.

't Werd nacht, en in dien naeht volvoerde de zoon het booze voornemen, en bestal zijne ouders.

Wel had de dief gehuiverd, toen hij in het nachtelijk

uur de hand naar het verbodene uitstak, - wel had hij gebeefd toen het ontsluiten van het meubel, waarin het begeerde zich bevond, méér gerucht maakte dan hem aangenaam was; doch, de misdaad eenmaal volvoerd, was het geweten ter ruste gegaan en zon de dader alleen op een geschikt middel, ten einde alle verdenking van zich af te schuiven.

Het was een treurig tooneel, dat den volgenden morgen in PAPAVERS woonkamer plaats greep.

De zoon des huizes had de misdaad ontdekt; *hij* was de persoon, die den jongen, gisteren avond nog laat teruggekeerd, wel degelijk voor schuldig hield. De kamer van den jongen was verlaten; in huis niet te vinden, was hij zeer waarschijnlijk met het gestolene ontvlugt. Wat te doen? - De heer PAPAVER was er akelig van, mevrouw zuchtte en weende, en LAURA weende ook, want zij kon niet gelooven, dat de goede DANIËL tot zóó iets was in staat geweest.

Wel speelde HENRI een valsche rol, toen hij zijne ouders de onbedachtzaamheid verweet, waarmede zij boeven of bedelaarstuig in huis hadden genomen, er bij voegende, dat men zich niet over arm volk behoefde te ontfermen, wanneer het kind van den huize niet eens bij magte was, om zijn fatsoen aan eene Akademie op te houden.

Der gevoelige LAURA sneden deze laatste woorden door de ziel. Dit was de eerstemaal, sedert haar komst in Holland, dat zij het drukkende van haar afhankelijken toestand gevoelde; die woorden, zij hadden voorzeker ook háár gegolden, en iedere weldaad, iedere bete die zij tot hiertoe genoot, woog haar, na die woorden van haar neef, als lood op het hart.

In weerwil der valsche beschuldiging, welke HENRI tegen den jongen inbragt, moest hij zijner moeder toch de verzekering eener menschlievende gezindheid geven,

en, voorzeker in eigen belang, wist hij later zijne redenen dermate te wenden, dat hij reeds in voorbaat vergiffenis voor den schuldigen knaap verzocht, besluitende met de oppering van het vermoeden, dat welligt een goed doel den jongen tot deze ondankbare misdaad had gebragt, en dat hij, met een krachtige vermaning vrijgelaten, wel mogelijk het ontvreemde in vervolg van tijd zoude wedergeven.

Klonken deze laatste woorden, zoo zeer in strijd met de heftig geuite beschuldiging, den onergdenkenden ouders eenigzins vreemd, LAURA gaven zij licht in de duistere zaak, en ja! van dat oogenblik af aan hield zij den zoon voor den schuldige, en stond de jonge SILS geheel rein voor haren geest.

Zijne ouders in een vreemde spanning achterlatende, vertrok HENRI nog vóór het middaguur, en de oude heer PAPAVER geraakte met zijn gade in een woordenschermutseling over het al dan niet raadzame en het al dan niet fatsoenlijke, om de bewuste zaak het geregt in handen te geven.

Wat SILS betrof, - het was waar, dat hij reeds vroegtijdig PAPAVERS woning verliet, om, gedienstig als hij was, en dankbaar voor de genoten weldaden, aan den zoon des huizes een groote dienst te bewijzen.

Toen de morgenschemering nog slechts even was aangebroken, was hij door den jongen PAPAVER, dien hij des avonds voor de eerste maal ontmoette, uit een diepen slaap wakker geschud.

De toon, waarop de jonge PAPAVER hem had aangesproken, was dermate gejaagd en zijne woorden waren zoo verward geweest, dat SILS in den aanvang volstrekt niet begreep wat hij wilde. Allengs echter hadden eenige klanken van: ‘eer redden,’ en ‘voor schande bewaren,’ hem de overtuiging gegeven, dat de jongman onder eenige schuld gebukt ging. Later verstond hij beter, wat de

ware bedoeling was. Een brief van het hoogste gewigt moest in het naburige Schiedam op het postkantoor worden bezorgd, doch hij (PAVÊR) ware verloren, indien zijne ouders, of wie ook, iets van de zaak ontdekten.

Met dringende beden was DANIËL gesmeekt, om den zoon zijner weldoeners de dienst der bezorging te bewijzen, en, wàt de gevolgen ook mogten zijn, die voorshands op zijne rekening te nemen; bezwerende HENRI ten slotte, dat, hoe de uitkomst ook zijn mogt, DANIËL binnen kort schitterend geregtvaardigd en ruim zoude beloond worden.

Hoe kon DANIËL den zoon zijner weldoeners een zoo dringend verzoek weigeren? - De bezorging van dien brief - hij toch maakte zich daardoor niet schuldig? - Geheimhouding - waarom niet? - eene waarheid verzwijgen was geen onwaarheid spreken, en - de beden van HENRI waren te dringend, dan dat hij een weigerend antwoord had kunnen geven.

SILS beloofde op handslag den brief te zullen bezorgen, - de weg naar Schiedam was hem niet onbekend - en tevens gaf hij, doch niet zonder aarzelen, de tweede belofte, om aangaande deze zaak een volledig stilzwijgen te bewaren.

Zóó was DANIËL in den vroegen morgen vertrokken, en toen hij in den voormiddag terugkeerde, om, alvorens hij RIEKA ging wedervinden, den student het berigt zijner volbragte zending kenbaar te maken, had deze reeds de ouderlijke woning verlaten.

Ofschoon in den aanvang verscheiden malen de gedachte bij den knaap was gerezen, of hij niet te voorbarig de gevolgen eener daad op zich nam, waarvan hij den aard niet kende, telkens had het denkbeeld hem gerust gesteld, dat in de bezorging van een brief toch weinig bezwarends kon gelegen zijn. Gaande weg hadden andere denkbeelden hem van dat punt afgebragt, en alzoo,

weinig kwaads vermoedende, in PAPAVERS woning teruggekeerd, klonk hem de toespraak, waarmede zijn gastvrouw hem begroette als een donderslag in de ooren.

De woorden ‘schaamtelooze’ en ‘ondankbare’ doorvlijmden zijn gevoelige ziel dermate, dat hij, op zulk een onthaal geheel onvoorbereid, zich de kracht voelde ontzinken, en, vermoeid als hij was, een stoel moest vatten om zich staande te houden.

‘Maar hemel! ik - weet - niet -’ stotterde DANIËL, die, eensklaps de waarheid vermoedende, toch aan zijne belofte dacht: ‘hoe kunt gij denken?....’

‘O, DANIËL!’ hernam mevrouw PAPAVER, terwijl zij den schandelijk ondankbaren knaap met eene haar ongewone gestrengheid beschouwde: ‘Is dat het loon voor onze goedheid...? Sprak dan het volk aan de rivierzijde toch waarheid, toen het u den naam van ‘dief” gaf...? Een som van duizend gulden aan uwe weldoeners te ontvreemden en schaamteloos in onze woning te durven terugkeeren....! Spreek, jongen! waar hebt gij dat geld gelaten...?’

DANIËL stond als verslagen, maar antwoordde niet.

Dat stilzwijgen was niet geschikt, om zich van den wreeden blaam te zuiveren, en toen hij nu nogmaals die vraag vernam: ‘Maar zeg dan toch, waar hebt gij dat geld gelaten?’ toen vermande hij zich en zag zijne vraagster met zijn heldere oogen zoo smeekend aan, dat mevrouw PAPAVER geheel van toon moest veranderen, en, als verkeerde hare verachting in medelijden, hernam zij:

‘Hoe was het mogelijk, DANIËL, dat gij u zóó kondt verlagen?’

Alweder vermogt de knaap niet één woord ter zijner verontschuldiging uit te brengen, en op de aanhoudende vragen wist hij ten slotte niets anders te stamelen, dan: ‘Veroordeel mij niet. God weet, wat ik gevoel!.. Hij zal mij sterken, om u het verlorene weder te geven.’

Wedergeven...! gelukkig! - slechts onder die voorwaarde had de echtvriend kunnen besluiten, om het fatsoen niet te versmijten en het geregt buiten de zaak te laten.

'Wedergeven! en zult gij ons daarin niet nogmaals bedriegen?' vraagde mevrouw.

Hemel! hoe pijnden hem deze woorden, schoon zij op zachten toon waren geuit, en juist wilde hij spreken, toen LAURA met een verhaasten tred de kamer binnenkwam, en, gejaagd als zij was, in gebroken woorden DANIËLS onschuld verdedigde, en vast hield, dat niemand anders dan HENRI de dader kon zijn.

Gekwetste moederliefde! Verbrijzeling eener geliefkoosde speelpop, aanranding van het derde *ik*, dat hooger dan het tweede, ja, zelfs dan het eigen *ik*, staat aangeschreven! Zij, het arme nichtje, dat ook uit medelijden was opgenomen, waarvoor werkelijk die goede, beste HENRI zich later opofferingen zou laten welgevallen en zich nu reeds ontberingen getroostte, daar hij zelfs nog dezen morgen, zonder eenige tegemoetkoming, was vertrokken; zij, die van hem - want ja, hij was de toekomstige erfgenaam - het brood der barmhartigheid at, ZIJ durfde HEM beschuldigen, zij durfde een schaamteloozen dief (krenking van eigenliefde verbittert) verdedigen, om hare weldoeners te vernederen en schande over hun eigen bloed te brengen.....! Mevrouw PAPAVER had vroeger achter de toonbank gestaan, en schoon zij naar hare zienswijze een volledig denkbeeld van fatsoen had, zoo waren de termen van een mindere klasse nog niet geheel uit haar geheugen, en in een toon losbarstende, die alle fatsoen had uitgesloten, overlaadde zij het zachtaardige meisje met een vloed van grievende woorden en stelde haar nog lager dan den knaap, die reeds schuld had beleden en om vergiffenis smeekte.

't Was hard voor LAURA, die opgewonden taal te moeten

aanhooren, zij, die zich geen kwaad bewust, alleen het ongeluk kende, en doordrongen van DANIËLS onschuld, hetgeen zij voor waarheid hield onbewimpeld had te kennen gegeven. Roerloos stond zij daar, naast den knaap dien zij had durven verdedigen, en terwijl haar jagende boezem de woorden deed hokken, sprak zij met een zachte stem:

'Mevrouw PAPAVER - gij hebt u mijner ontfermd. - Gij hebt mij in uwe woning opgenomen, toen ik verlaten in de wereld stond. God weet, dat ik die liefde niet misken, Hij weet, dat mijn dank dezelfde zal blijven, doch, eerst van uw zoon en thans van *u* heb ik verstaan, dat mijne inwoning ten zijnen koste plaats heeft; ik mag - ik wil - daar niet langer misbruik van maken. Beter is het voor u, beter is het voor mij, dat ik mijn eigen weg ga bewandelen! Zie,' ging LAURA eenigzins bedaarder voort: 'in weerwil van DANIËLS stilzwijgen, in weerwil zijner schijnbare schuld... ik houde hem onschuldig en durf herhalen, dat uw zoon den diefstal pleegde.

Het: 'gij liegt!' van mevrouw PAPAVER klonk alles behalve liefelijk, en DANIËL, meer met het meisje dan met zich zelven begaan, verhief spoedig zijn stem en wist door gevoelige woorden de anders zoo goedhartige vrouw tot kalmte te brengen, waar een negative zelfbeschuldiging het hare toe bijbragt.

Inmiddels had LAURA het vertrek verlaten, en nóg verzekerde DANIËL, zich met een schuld te hebben beladen, ten einde een ander te redden - wat hij zeide was waarheid - toen LAURA terug kwam, en vóór PAPAVERS gade een papier op de tafel legde, dat haar spoedig bleek een Hollandsch effect ter waarde van duizend gulden te zijn.

Ruim honderd vijftig pond sterling had de inboedel van LAURA'S ouders opgebragt, en JOHN kocht er dit stuk voor, terwijl de overige gelden mede door hem aan LAURA waren ter hand gesteld.

't Was hard voor LAURA, de taal der verwijting te moeten hooren, ongelukkig als zij was. 't Was hard voor haar, het voornaamste - ja, op weinige guldens na, het eenige te offeren, opdat de jongen, van wiens onschuld zij geheel overtuigd was, het hoofd vrij tegenover zijne beschuldigers zou kunnen opheffen.

't Was hard voor DANIËL, de zelfverloochening zóóver te moeten drijven, dat hij voor de oogen zijner weldoenster als een nietswaardige dief, in stede van de erkentelijke en wederkeerig alles veil hebbende vriend, stond... maar ook, 't was hard voor de tot kalmte teruggekomene vrouw, om den knaap, dien zij had verzorgd en welgedaan, als den ondankbare, als den gekoesterden adder, te leeren kennen; 't was hard voor haar, uit den mond van het meisje, waarover zij zich eveneens ontfermde, den laster te hooren, die haar eigen kind, haren dierbaren aanstaanden ‘domenie’ trof; 't was hard voor haar - goed als zij was - om zoo van alle zijden met ondank beloond te worden, en bovendien de edelmoedigheid door LAURA te hooren roemen, waarmede DANIËL de schuld op zich nam, terwijl hij toch geen oogenblik ontkende de dader te zijn.

't Was hard voor DANIËL, 't was hard voor de beide vrouwen, - en mevrouw PAPAVER, weinig gewoon aan zulke tragische scènes, begaf zich met een haastigen tred naar de kamer van haar echtvriend, om haar hart lucht te geven, 't geen haar wel verruimde, doch den lijder een nog pijnlijker gezigt deed zetten.

DANIËL, spreek!’ zeide LAURA, toen de jongelieden alleen waren: ‘DANIEL, zeg mij... zijt gij schuldig?’

DANIEL sloeg de oogen neder, en zeide eindelijk: ‘Jufvrouw LAURA, ik beging een groote onvoorzigtigheid.’

‘Maar hebt gij gestolen, hebt gij uwe weldoeners het geld ontvreemd.....?’ hernam LAURA haastig.

‘Ik... ik...’ stotterde SILS, maar verder kon hij niet spreken, want LAURA'S woorden: ‘Neen, neen, zoo min als JOHN een dief het leven redde, zoo min zijt gij ook nu schuldig,’ verhinderden hem te vervolgen, en, na de woorden van het meisje, plotseling op haar toetredende, vatte hij haar hand, en zeide bijna onhoorbaar:

‘Jufvrouw LAURA, mijn hart dankt u voor dat vertrouwen, maar ziet gij... mijn woord... mijn pligt... ik mag mij niet nader verklaren; laat voor als nog de schuld mij drukken; in elk geval, spaar u zelve; laat het duistere vergrijp, waaraan ik schuldig moet zijn, geen bron van grooter smart of gemis voor *u* worden, dan gij nu reeds moet dragen. Trek uwe woorden terug, zeg, dat gij van mijne schuld de verzekering hebt bekomen. Zeg.....’

‘Nooit! nooit!’ viel LAURA in, ‘dat leerde mij mijn moeder niet. JOHN zou zich mijner schamen, indien hij wist, dat ik onregt, regt noemde; neen, SILS! ook het toegerekend brood der genade wil ik niet langer; gij hebt mij meermalen van RIEKA gesproken; het afsterven der oude vrouw verhaaldet gij ons gisteren. Welnu, zoo zij het vergunt, wil ik haar lot deelen; ook mijne handen zijn geschikt tot den arbeid; vereenigd, zal ons het noodige niet ontbreken. DANIËL! ik wil, ik zal uw gewaande schuld betalen, en *gij* zult mijn voorspraak bij het meisje zijn; dit hart,’ besloot LAURA, haar hand op den boezem drukkende, ‘kan smart en rouw trotseren, doch vernedering van menschen - daartoe klopt het te hoog.’

Denzelfden avond verliet de jonge SILS met den last eener hem zoo onteerende misdaad de woning der familie PAPAVER. Wel had de vrouw des huizes, die, sedert haar echtvriend zijne kamer hield, het roer van state geheel in handen had, LAURA betuigd, dat de woorden van haar en van haar HENRI geen aanleiding tot haar

vertrek moesten zijn; maar het lieve, doch tevens hooghartige meisje was van het eens genomen besluit niet af te brengen, en onwillig om het effect als haar eigendom terug te nemen, wilde zij, dat het de schuld van den jongen zou dekken, die vrij het hoofd moest kunnen heffen, betuigende, dat de dank voor het genotene in haar hart zou blijven wonen, doch dat een gevoel van misgund genieten haar meer dan onverdragelijk was.

Zestiende hoofdstuk.

Toen het uur naderde, waarin KNIPPEL beloofde, RIEKA te zullen afhalen, was het meisje geheel in het onzekere aangaande de oorzaak van DANIËLS lange afwezigheid; allerlei gissingen speelden haar door het brein, en waarlijk begon zij ernstig te vreezen, dat de wederontmoeting met het gezin uit de herberg hem noodlottig was geweest. Nog peinsde zij aan hem en aan de belangrijke ontmoeting, die zij te gemoet ging, toen de kleine deurbewaakster, die er, van nabij beschouwd, vrij inééngedrongen en tamelijk kamer- of liever portaalkleurig uitzag, de komst van ‘dien kleinen heer, die zoo'n beetje hoog van rug was en zoo'n beetje schel sprak’ aankondigde, waarop weinige oogenblikken later, met RIEKA'S toestemming, de bedoelde persoon vriendelijk buigende binnen trad.

‘Zoo, jufvrouw RIEKA! vind ik u gereed?’ ving de heer KNIPPEL aan: ‘Gij zult mij reeds met ongeduld hebben opgewacht; bezigheden verhinderden mij eerder te komen, doch om u van dienst te zijn, heb ik zoo veel mogelijk spoed gemaakt.’

‘Gij zijt wel goed, mijnheer KNIPPEL,’ antwoordde RIEKA. ‘Aan uw geleide kan ik mij toch veilig vertrouwen...?’

‘Veilig vertrouwen?’ lachte de man. ‘Gij denkt toch niet, dat ik met eenig ander doel ben gekomen, dan om uw dienaar te wezen?’

De hoop opgevende, om DANIËL vóór haar vertrek te zien, maakte zich RIEKA, op raad van KNIPPEL, weldra gereed, en kort daarna aan de zijde van haar geteekenden leidsman voorttredende, leverde zij, bekoorlijk als zij er uitzag, met dezen een niet onbelangrijk kontrast op.

De weg, dien zij volgden, was nagenoeg dezelfde, dien KNIPPEL een paar dagen geleden met den jongman, van achter den muur, had genomen.

Ook nu hield hij met RIEKA voor het onaanzienlijke huis stil, waarin de jongman hem dien avond gevolgd was. Een versleten uithangbord, waarop, bij het schijnsel eener flaauw brandende lantaarn, de woorden: ‘wijn en bier,’ onder een misvormde en vervaarlijk dikbuikige schenkkan, te lezen stonden, hing vóór het perceel, om dorstigen met hetgeen daar binnen te genieten was, bekend te maken. RIEKA aarzelde, om dat zoo weinig uitlokkende huis binnen te gaan, doch de geruststellende verzekering van KNIPPEL, dat *hij* er toch bij was, hernieuwde haar moed, en terwijl een gemengde tabaks- en dranklucht haar te gemoet kwam, volgde zij haar gids in den donkeren gang, en vervolgens, niet zonder een angstig gevoel, op den smallen wenteltrap, waarna zij in 't einde een laag en klein vertrekje met hem binnen ging.

‘Neem plaats, jufvrouw RIEKA,’ zeide KNIPPEL, het meisje, dat weinig op haar gemak was, een stoel biedende: ‘De vriend, die u hier het belangrijke geheim wil ontdekken, zal zich gewis niet lang laten wachten.... zult gij ook iets gebruiken?’

‘Ik dank u,’ zeide RIEKA, plaats nemende, en tegelijk KNIPPELS laatste vraag beantwoordende, terwijl zij het onreine kamertje meer naauwkeurig in oogenschouw nam.

‘'t Is hier een geschikt hoekje om geheimen te be-

handelen,' hernam KNIPPEL lagchend, 'echter zult gij mij toestaan een kleine verkwikking voor u te bestellen. Ik heb wel eens gehoord, dat men een dame niet op een droogje mag laten.'

'Doe waarlijk geen moeite,' betuigde RIEKA, die in de tegenwoordigheid van haren leidsman de éénige geruststelling vond.

'Neen, neen,' hernam de kleine man, 'ik ken mijn verpligting', en naar de deur gaande wilde hij de kamer verlaten, toen het meisje hem bij zijn jas terughoudende, dringend verzocht, haar, volgens zijn belofte, niet te verlaten.

'Maar, lieve hemel! hoe kinderachtig,' lachte de man, alsof u in dat oogenblik iets kwaads zou geschieden! Gij zit hier immers in uw eigen vertrek, en zult mij toch niet kwalijk nemen, dat ik zelf een glas bier ga gebruiken? Zoo aanstonds ben ik terug.'

Eer RIEKA nog verder kon spreken, was de man reeds verdwenen, en terwijl hij de deur achter zich toetrok, vernam zij nogmaals de woorden: 'zoo aanstonds ben ik terug,' en zij... zij was... alleen!

Alleen...? hoorde zij niet eenig geritsel achter zich?.. Snel wendde zij zich om, en met een gil van verbazing trad zij een schrede terug, toen een tot hiertoe onopgemerkte deur, tegenover die, waardoor KNIPPEL verdween, werd geopend, en zij den jongman zag binnentreden wiens oneerlijke bedoelingen haar zoo duidelijk waren gebleken.

Door den angst gedreven, sloeg RIEKA terstond de hand aan de kruk der deur waardoor zij zelve binnenkwam, doch het scheen wel alsof zij van buiten gesloten of bezwaarlijk te openen was, althans vóór dat zij haar had kunnen ontsluiten, was hare hand reeds door den jongman gevat, en zocht hij, met de op overredenden toon geuitte woorden: 'Vrees niet, ik kan u voor

altijd gelukkig maken,' hare nieuwsgierigheid op te wekken, en haar tevens gerust te stellen.

Maar gerust gesteld was RIEKA niet; hoe kon *hij* haar vertrouwen inboezemen, die zich niet ontzag haar aan eene plaats te lokken, die, afgelegen en vuil als zij was, weinig aan reine oogmerken deed denken, en hare hand terugtrekkende, sprak zij in de benaauwdste verwarring:

'In 's Hemels naam! - wat wilt gij toch?'

'Maar mijn liefje, is u de reden uwer komst dan geheel ontgaan?' vleide de jongman. 'Gelooft gij dan niet, dat ik u waarheid meldde...? gij zijt toch begeerig, iets omtrent uwe ouders te vernemen....?'

'Omtrent mijne ouders?' herhaalde RIEKA, den spreker nog altijd angstig en tevens ongeloovig aanziende: 'kwaamt gij reeds vroeger, om mij van mijne ouders te spreken; was DAT uwe bedoeling, toen ik u met moeite uit mijn kamertje weerde?'

'Hoe zou een andere bedoeling mij tot u hebben gevoerd, bekoorlijk meisje?' hernam de jonkman. 'Heb ik niet TOEN reeds gezegd, dat mijn éénige wensch uw geluk was?'

RIEKA was besluiteloos, of zij het belangrijk lokaas zou vertrouwen, dan of zij al het mogelijke zou aanwenden, om zich van des jongmans gevreesde tegenwoordigheid te verlossen. Een onlaakbare nieuwsgierigheid behield de overhand. Het was toch mogelijk, dat de jongman haar de zoo gewenschte inlichting kon geven....! God waakt overal.... ook hier stond zij onder Zijne heilige bescherming, en door deze gedachte gesterkt, zeide zij, den jongman flink in het aangezigt ziende:

'Indien gij het waarlijk opregt met mij meent, verklaar mij dan spoedig, wat ik uit het briefje moet begrijpen, dat ik twee dagen geleden ontving. Weet gij mij inderdaad van mijne ouders te verhalen?'

De jongman wilde nogmaals RIEKA'S hand vatten, doch zij liet zulks niet toe, en hij, bespeurende dat van een ernstigen toon meer goeds was te wachten, hernam overredend:

'Geloof mij, RIEKA VAN LOON! uw verlaten toestand heeft mij getroffen; ik wist, dat gij te Amsterdam zijt opgevoed, en ook, dat u niets van uwe ouders bekend was of restte, dan een doosje, waarin gij eenig narigt betreffende uwe dierbaren dacht te vinden....'

'Hoe! gij wist alles en hebt mij niet vroeger daarvan gesproken?' viel RIEKA in, die, door de bekendheid des jongmans met hetgeen haar zelve, en het doosje betrof, eenige hoop koesterde, dat hij haar niet bedroog, ofschoon zij in een kalmer oogenblik zou hebben bedacht, dat de kleine man, ten huize van jufvrouw KREKEL, bij haar verhaal was tegenwoordig geweest.

'Eerst *na* het uur onzer laatste ontmoeting heb ik met de grootste opofferingen alles in het werk gesteld, om achter het geheim uwer geboorte te komen,' hernam de jongman, 'want ja! ik wist ook, dat gij bij de opening van het doosje niets dan eenige.....'

'Neen, neen, ik geloof, ik vertrouw u niet!' riep RIEKA, nu klaar beseffende, dat de spreker deze, voor ieder ander vreemde, ontdekking van KNIPPEL moest hebben vernomen. 'Gij, zoowel als de man, die mij onder den schijn van vriendschap in dit huis bragt, hebt verkeerde bedoelingen; ik verlang verder niets van u te weten; uw persoon boezemt mij geen vertrouwen in, en de waarheid, die gij uit KNIPPELS mond hebt vernomen, zocht gij mij, onnadenkend, als een vrucht uwer nasporingen in *mijn* belang voor te stellen.'

Dit gezegd hebbende, vatte RIEKA weder den deurknop, doch terwijl zij nogmaals een vergeefsche poging aanwendde om zich een uitgang te bezorgen, trok de jong-

man haar in de kamer terug, en haar met de eene hand vast houdende en met de andere een miniatuur-portret te voorschijn halende, zeide hij op hartstogtelijken toon:

'En dit portret, RIEKA, zult gij het niet als dat van uwen vader begeeren...?'

'Dat portret...' zeide het meisje, zich uit des jongmans hand loswringende: 'hoe weet gij...? Wie bewijst mij...?'

'Ik! Ik!' was het antwoord op zegevierenden toon. 'Hier, RIEKA!' vervolgde hij, haar een stuk papier voorhoudende, '*hier* staat het geschreven...'

'Laat zien of gij waarheid spreekt!' riep het meisje, schoon niet van de waarheid overtuigd, toch, door blijde hoop gedreven, met beide handen naar het papier grijpende.

'Ei! zóó niet, dierbaarste RIEKA,' zeide de man der geheimen, terwijl hij het portret met den brief boven RIEKA'S bereik houdende, haar liefkozend poogde te omvatten: 'niet om *niet* heb ik getracht op het spoor uwer ouders te komen... om uwe schoonheid, om uwe liefde heb ik gespeurd en gevonden. RIEKA, gij draagt een naam die u niet behoort; men ziet u aan als een kind der schande; hier, hier in mijne hand heb ik het herstel uwer eer, het afbeeldsel van uw vader, een brief uwer moeder, - zeg, wilt gij mij voor deze schatten uwe liefde schenken?'

Den arm, die haar wilde omvatten, behendig ontwijkende, zag RIEKA den jongman bij het uiten zijner laatste woorden toevallig in het aangezigt. doch die enkele blik was voldoende om haar de ware bedoeling zijner woorden te doen verstaan.

'Neen, neen, ik vertrouw u niet,' riep RIEKA luide, 'geef mij die bewijzen, zoo gij het eerlijk meent, en dan, laat mij gaan.

Maar neen, die bewijzen waren niet zoo gemakkelijk te verkrijgen, ze hadden hem zelfs een slapeloozen nacht

gekost, en heel wat krachtsinspanning bovendien, om den gewetenshamer tot rust te dwingen. Nu eens vleijend, dan weder gebiedend, zocht de jongeling het meisje voor zich te winnen, doch te vergeefs; dat onbestemde in de rol die hij speelde - heerlijke getuige van onvolleerdheid in het kwade - maakte RIEKA ongeloovig ten opzigte der voorgestelde waarheid. Ernstig op redding bedacht, beseffende, dat ook KNIPPEL haar schandelijk bedroog, wendde zij alles aan, om uit het vertrek te geraken. Nogmaals trachtte zij vruchteloos de deur te ontsluiten, doch daarna, op het beter gevoel van den jongman een beroep wagende, verhief zij zich fier en sprak eenige woorden, die *hem* waarlijk in de ziele troffen - Maar zie! schooner dan immer stond zij daar voor hem; haar thans den terugtogt te gunnen, ware een duur verkregen geluk als van zich werpen. Neen, zijn 'beter ik' triompheerde niet, en, haastig op RIEKA - die luide om hulp riep - toetredende, sprak hij weder vleijende woorden, toen, weinige seconden later, een gebons op de deur en het wegschuiven van een grendel werd vernomen, en DANIËL SILS, buiten adem, het kamertje binnen stoof.

Van overspanning en gramschap bevende, kon SILS in den aanvang geen woord uitbrengen, doch toen hij zich beschermend voor RIEKA had geplaatst en den onthutsten jongman, in het aangezigt zag, toen ontvlood een kreet van verbazing zijne lippen, want voor RIEKA'S verzoeker had hij zich schande en oneer getroost, ZIJN schuld drukte HEM op de schouders en de woorden: 'HENRI PAPAVER! is het mogelijk!' klonken door het vertrekje.

Wederkeerig had HENRI den knaap herkend, en ofschoon zijn onverwachte en onbegeerde verschijning hem sterk had doen ontstellen, zoo herwon hij toch spoedig zijn onbeschaamdheid, en riep hij met een stem, die van inwendige spijt getuigde:

‘Ellendige, schaamtelooze jongen, wat gaf u het regt hier binnen te dringen...?’

‘De begeerte om een onschuldig meisje te redden,’ sprak DANIËL zonder dralen, ‘maar gij...’ ging hij voort, ‘wie gaf u het regt om haar in dit huis te lokken? Zeg, wildet gij ook schande over HAAR brengen, zooals gij u zelven aan alle zijden met schande overlaadt? Zie! thans durf ik u vrij een geld- en eerroover noemen,’ besloot SILS, terwijl zijne wangen zich hooger kleurden, ‘thans heb ik zekerheid...’

‘Vermetele, baardelooze knaap,’ schreeuwde PAVÊR JR. waarschijnlijk hoogmoedig op *zijn* jong gewas, dat, behoorlijk met zwart doorwerkt, van nabij beschouwd al veel op bakkebaardjes geleek: ‘van uwe zotte redenen versta ik niets. Ik zeg u: vertrek! of anders....’ en het miniatuurportret met den brief op een tafeltje werpende, sprong hij op DANIËL toe, doch SILS, een aanval voorziende, wierp hem in allerijl een stoel voor de voeten, zoodat PAVÊR in zijn volle lengte op den grond viel.

‘Voort, RIEKA, voort!’ riep SILS, terwijl hij den gevallene, die met de armen in de stoelsporten gekneld zat, het hoofd omlaag drukte, ten einde hem het opstaan te beletten: ‘voort, RIEKA, ik volg u terstond.’ Maar RIEKA, in stede van haastig het nare verblijf te verlaten, trad eerst op het tafeltje toe, en schoon weinig, toch éénige waarde aan de haar straks getoonde bewijzen harer afkomst hechtende, nam zij die haastig op en verborg ze in haar kleed, greep daarna het licht dat er brandde en DANIËL met zich trekkende, bevonden de jongelieden zich weldra buiten de kamer. SILS wierp de deur digt, schoof den grendel toe dien hij straks had geopend, en terwijl HENRI PAPAVER, in het donker gelaten, zich vloekende uit zijn onaangename houding zocht te verlossen, volgde RIEKA haren vriend ongehinderd tot

buiten de woning, en spoedde zich met hem voort alsof de booze haar op de hielen zat.

Op haar kamertje terug gekomen, was RIEKA nog dermate onder den indruk van het zoo even gebeurde, dat er een geruime tijd verliep eer zij hare kalmte terug bekwam. SILS van zijne zijde verhaalde terstond al hetgeen er sedert den vorigen dag belangrijks met hem was voorgevallen: hoe eene ontmoeting met de oude dienstmeid uit den gevallen *Nachtuil* hem had verhinderd, eerder tot RIEKA te gaan, en hij, door een angstig voorgevoel gedreven, den weg had genomen, dien hij op zijne vragen vernam, dat KNIPPEL met RIEKA had ingeslagen. 'Ten laatste,' vervolgde SILS, 'ontwaardde ik, als bij toeval, den kleinen man, die voor de deur der kroeg, waarin hij u bragt, de wacht scheen te houden. Een paar woorden met hem wisselende, begreep ik al spoedig, dat hij mij buiten die woning zocht te houden. Hij ontkende u te hebben gezien of gesproken, doch spoedig overtuigd wordende, dat ik met de waarheid bekend was, betuigde hij, dat gij een onderhoud hadt, waarvan het geluk uws levens afhing. Terzelfder tijd hoorde ik een kreet, herkende uwe stem, en, hoewel de kleine man mij poogde tegen te houden, ontsnapte ik hem spoedig, vernam nogmaals een angstigen kreet, ging op dat geluid af en vond u in het gezelschap van den gevreesden jongman, die gewis zijn ouders bestal, om u tot zich te kunnen lokken.'

RIEKA hoorde DANIËL stilzwijgend aan, doch toen hij ophield met spreken, vestigde zij hare schoone oogen met zulk eene uitdrukking van innige dankbaarheid op den knaap, dat hij even als den vorigen dag iets vreemds gevoelde en zijn blik als weleer voor het zielsvolle blaauw harer oogen moest nederslaan.

'O, mijn goede DANIËL,' sprak RIEKA, 'God zond u

ter juister ure; gij waart mijn redder uit zoo gevreesde handen; - en hij - is hij de zoon uwer weldoeners...?'

'Hij is het,' herhaalde SILS, 'de oogappel zijner moeder, haar hoop, haar trots.... ongelukkige vrouw!... Doch,' hernam SILS na eenig zwijgen, 'was het geheimzinnige briefje dat men u bragt, en waarvan KNIPPEL u zoo veel heerlijks voorspelde, niets dan een...'

'Wacht! wacht!' viel RIEKA in, het kleine portret met den brief te voorschijn halende, van welke voorwerpen zij zich in de haast had meester gemaakt. 'Zoo de geheele zaak geen schandelijk bedrog is, dan heb ik hier de beeldtenis mijns vaders en.. een.. brief... van...'

Bij het licht eener kaars, welke RIEKA te huis komende had ontstoken, doorliep zij bij het spreken der laatste woorden reeds het geschrift, waarvan de inhoud, ofschoon geschikt om haar vertrouwen in te boezemen, weinig bevatte, dat hare belangstelling bevredigde.

'Ziehier, DANIËL,' zeide zij eindelijk, den vriend het geschrift toereikende, 'lees gij....' en terwijl het meisje het portret beschouwde, las SILS het volgende:

> '"RIEKA!
> "Zij, die gedurende de twee eerste jaren uws levens uwe verzorgster was, voelt haar einde naderen en eene stem roept haar toe: "onthoud der weeze, die alles verloor, het eenige niet wat haar toekomt." Hierbij dan, RIEKA! een klein portret uws vaders....."
> (Daarop volgden eenige woorden, die later waren doorgehaald).
> RIEKA, al staat gij, zonder minnende bloedverwanten, alleen in de wereld, God is u nabij. Wacht u voor de zonde en de ijdelheden dezer wereld. Wees rein. Bid voor uwe ouders, en denk, wanneer gij na achttien jaren deze regelen leest, aan haar, die,

zwaar beproefd als zij werd, in het graf... neen, bij God! ruste heeft gevonden.
Ik schrijf - en uw lief gezigtje ziet mij zoo smeekend aan.....
Neen, kind! waartoe zou ik spreken, - waartoe mij de laatste levensteug vergallen, - waartoe de meerdere kalmte verjagen, die mij de voorbode des doods is? Waartoe u in latere jaren bedroeven, zonder u troost te bieden? Kind, ik moet zwijgen. Bewake God uw leven! dat bidt de verzorgster uwer prille jeugd.
M.W."'

Weinig, zeer weinig hadden ze haar gemeld, die letteren. Was dit de inhoud van het doosje geweest, dat zij zoo trouw bewaarde? was *dit* het vroeger ontroofde, en nu op een zoo vreemde wijze teruggevondene, waarlijk het eenige wat haar van hare ouders moest spreken? O! dan bleef zij wel, schoon de beeldtenis eens vaders haar dierbaar was, in een pijnlijke onzekerheid, want, behalve den naam dien men de hare noemde, had niemand, haar willen of kunnen onderrigten van hetgeen haar als kind zoo zeer ter harte ging.

Eindelijk ontwaakte RIEKA uit hare mijmering, en zeide, terwijl zij den brief en het portret aan DANIËL toonde: 'SILS, dit moet mijn vader zijn; hoe de jongman, of wel de man die mij tot hem bragt, er van in het bezit is gekomen, kan ik niet onderzoeken. God verhoede dat ik hem wederzie! Hij, de Vader, op wien de goede grootmoeder ons leerde vertrouwen, zal ook in dezen het beste weten wat mij nut is. Hij wilde tot heden, dat ik eene arme wees zoude zijn, en toch, getuige mijn heele leven, waren mij edele menschen en trouwe vrienden nabij. DANIËL! aan dien Vader, die alles bestuurt, vertrouw ik verder mijn lot. Vragen of klagen

zal ik niet verder. Ook gij staat; alleen in de wereld; gij hebt reeds getoond, dat de vriendschap van mijn zaligen JOC u dierbaar bleef. Voorzeker zult gij mij verder in de moeijelijkheden des levens willen ter zijde staan. Welaan! laat ons met de spreuk der oude vrouw: 'Wat God doet is wijs en goed' in Zijn wil berusten. Neen, DANIËL, ik mag niet dringen in zaken die Zijne wijsheid mij verbergt. Staar ook gij niet op het leed dat een boos hart u berokkende; laat het meisje van wie gij mij straks verhaaldet, tot mij komen, want ook *zij* staat bloot aan den euvelmoed van den boozen jongman, die haar nu vernedert om haar welligt later gewisser ten val te brengen.'

'Ja, de goede jufvrouw LAURA zal in u een vriendin vinden,' riep DANIËL met vuur, 'en ik,' liet hij er zachter op volgen, 'zal werken met u en met haar.'

Zeventiende hoofdstuk.

Vóór dat wij onzen lezer, een jaar later, een klein doch net huisje in een der buitenwijken van Amsterdam binnen voeren, zijn wij verpligt eenige zaken op te helderen, die hem duister zijn gebleven.

SIMON KNIPPEL, de kruijer, de man, die door een greep uit de loterij uit zijn stand was gegrepen, en, reeds grijperig van natuur, hoe langer zoo meer een grijpvogel was geworden, steeds zinnende om geld te verkrijgen, ten einde toch eenmaal dat hoogste geluk, waarvan wij reeds vroeger spraken, deelachtig te worden, - SIMON KNIPPEL, die, na de gulle bekentenis van KREKELS weduwe aangaande haar financiëlen toestand, terstond zijn vlugtig gerezen huwelijksplan liet varen, had een schier vergeten toon hooren klinken, toen het hem onbekende meisje een naam noemde, die hem niet vreemd was. Iets raars had hij gevoeld, toen de weduwe van een duivel sprak, die zeker met de zaak in het spel was, want hij, SIMON KNIPPEL, wist *meer* van dien duivel... *hij* was het in eigen persoon.

Ja, SIMON KNIPPEL, de vermolmde steunpilaar der groote loterij, had het zich zeer wel herinnerd, hoe hij, nog vóór zijn belangrijke lotsverwisseling, als kruijer was aangenomen om een meisje van circa twee jaren naar een hem welbekende woning over te brengen. De moeder van het kind was gestorven, een bejaarde bloed-

verwant uit de provincie had hem dien last opgedragen, en tevens aan hem, den vertrouwden kruijer, een doosje ter hand gesteld, waarop het bekende: 'voor RIEKA VAN LOON' enz. geschreven stond. Nieuwsgierig was hij, in stede van terstond zijn last te volvoeren, met het hem toevertrouwde kind zijn pothuis binnen gegaan. De lakjes, welke het deksel aan het doosje hechtten, verbrekende, had de inhoud hem toegelagchen en, niet het kleine portret, niet de bekende brief, maar een banknoot van zestig gulden, had zijne beproefde (?) eerlijkheid aan het wankelen gebragt.

Na achttien jaren - de tijd wanneer het kind haar schat zou mogen openen - wie zou dan nog aan den kruijer denken? Alles, of niets, *alles!* en, wat het arme kind behoorde, nam KNIPPEL, vulde het doosje op eene ruwe wijze, lakte op nieuw het deksel vast, en den brief met het portretje bij het zijne bewarende, vloog het geld bij gedeelten.

't Was HENRI PAPAVER niet gelukt het voorwerp zijner begeerte in den strik te vangen, dien hij haar spande. Alweder had hij misgerekend, toen hij hoopte, dat zij, een ander kwartier betrekkende, ligter te genaken zou zijn. 'DANIËL SILS! heerlijk middel! ook *zij* waande hem verdronken - het briefje! - gewis zou zij komen, en dan -' Maar neen! RIEKA kwam niet, en KNIPPEL, de man die geld behoefde, wist zich zoo te wenden, en door het toonen der bewuste zaken zijne bekendheid met RIEKA zoodanig te bewijzen, dat HENRI er eindelijk in bewilligde, om hem een goede som te bezorgen, indien hij met de gezegde bewijzen hem tevens het meisje in handen speelde. KNIPPEL ontving zijn loon, volbragt wat hij beloofde, en vruchteloos zocht de teleurgestelde student hem weder te vinden. KNIPPEL maakte zich uit de voeten.

De list om den herstelden DANIËL met een brief buiten de stad te zenden, alsof hij het ontvreemde terstond in veiligheid bragt, had LAURA niet verblind. Ook na het vertrek van den beschuldigden knaap, had zij stout zijne onschuld staande gehouden, en telkens haren neef de dader genoemd.

De moeder, door LAURA'S woorden zoo smartelijk aangedaan, kon toch niet anders dan haar lieven HENRI verdedigen, en schoon zij het effect van LAURA volstandig bleef weigeren, en zelfs verklaarde, DANIËL ongehinderd te zullen laten, vertrouwende, dat hij, eindelijk tot inkeer gekomen, - wanneer hij er toe in staat was - zijn misgrijp zou vergoeden, zij was te zeer door het meisje in haar moederlijk gevoel geschokt, dan dat zij zich *krachtig* tegen haar genomen besluit kon verzetten.

De heer PAPAVER was het iederen avond met zijne gade ten slotte volkomen eens.

'Ja, 't is dan niet anders,' besloot hij den avond vóór LAURA'S vertrek, 'nichtje moet zelve weten. Ik heb te veel pijn om mij met al die dingen bezig te houden. Gij moet het maar uitmaken,' en daar de groote torenklok juist tien sloeg, bevond hij, dat zijn horlogie alweder verschrikkelijk naliep.

En LAURA wilde vertrekken. Hooggevoelend als zij was, kon zij niet blijven. De woorden van HENRI, dat zijne ouders zich ten zijnen koste over arm volk ontfermden, maakten haar schuw en gejaagd; de latere verbittering der moeder had het vlug ontworpen plan tot rijpheid gebragt. JOHN zou niet willen, dat zij anders handelde; haar onvergetelijke moeder evenmin.

Het ging mevrouw PAPAVER toch wel aan 't hart toen het werkelijk op scheiden aankwam. Ze had haar best gedaan om alles weder goed te maken. LAURA moest het gesprokene maar vergeten, hare beschuldiging maar intrekken, en HENRI, indien hij te huis kwam, maar

vriendelijk begroeten; 't was alles zoo kwaad niet gemeend, en waarlijk zou LAURA van haar besluit zijn teruggekomen, indien het schandelijk bedrijf van den student, haar door RIEKA medegedeeld, niet den afkeer voor hem had levendig gehouden. Ja, door te blijven, gaf zij zich prijs, - prijs aan afgunst, prijs aan vernedering.

LAURA vertrok. Wel blonk er een traan in haar oog, toen zij het huis ging verlaten, waar JOHN haar binnen leidde, waar zij goedhartige menschen ontmoette, die haar, zonder tusschenkomst van den jaloerschen en bedorven zoon, dierbaar zouden gebleven zijn; wel huiverde zij op het denkbeeld, met handenarbeid haar brood te moeten verdienen, zij, hooghartig van aard, zóó te zinken, doch, het kon niet anders, - beter zich zelve vernederd, dan vernederd te worden.

Ook mevrouw PAPAVER had het te kwaad; zij verzocht dringend, of LAURA toch dikwijls zoude terug komen, en gaf de verzekering, dat het meisje altijd kon wederkeeren, wanneer zij zich met HENRI wilde verstaan, want, dat het nu ‘akelig’ was, ‘om zóó te scheiden.’

Zij was er naar van, mevrouw; want ach! nu was het nog erger dan voorheen. HENRI op studie, alleen met haar Simertje, en - met haar lijdenden echtvriend.

Voorloopig stelde LAURA zich gaarne tevreden met RIEKA'S kamertje te deelen, terwijl DANIËL, van den man dien het huis behoorde, verlof bekwam, om tegen eene kleine vergoeding het zoogenaamde rottenkamertje in gebruik te nemen. 't Was voorloopig, want de jonge lieden waren aldra overeengekomen zich elders te vestigen, zoodra SILS gelegenheid zoude vinden, zich met eenig voordeel te kunnen verplaatsen.

Die gelegenheid deed zich op. Te Amsterdam werd een jong mensch verlangd, om, tegen genot van kost en inwoning, den onderwijzer eener groote dagschool, eenige hulp te bieden.

Door LAURA in staat gesteld, vertrok DANIËL naar Amsterdam en keerde weldra met het verblijdend berigt weder: dat hij was aangenomen.

De meisjes volgden den vriend; hij zette den voet in den stijgbeugel - zij zouden werken.

Zoo als wij in den aanvang van dit hoofdstuk zeiden, voeren wij den lezer ruim een jaar later de woning te Amsterdam binnen, waarin onze beide vriendinnen een paar vertrekjes bewonen.

't Is winteravond. RIEKA, net doch eenvoudig gekleed, ziet helder en frisch als weleer; het bestelde werk dat zij bijna voltooide, staat haar aan, en het fraaije kleed, op eenigen afstand van zich houdende, zegt zij levendig:

'Dat is weer omstreeks vijf gulden verdiend, lieve LAURA! nog dit garneersel, zie, of het voldoen zal, en dan..... dan zal onze kunstenaar tevreden gesteld en DANIËL aanstaanden zondag op een heerlijk stukje gebraden vleesch onthaald worden.'

LAURA, mede met eenig naaiwerk bezig, vertoont de onwedersprekelijke sporen van lijden. De fraaije zwarte lokken golven wel als voorheen om het bevallige hoofd, maar doen ook des te sterker de bleekheid uitkomen, welke zich over het schoone gelaat verspreidde. Was LAURA, toen wij haar voor de eerste maal zagen, schoon - schooner was zij welligt in dezen oogenblik; doch het was niet de schoonheid die lachjes vraagt, maar die tot ernst, tot bewondering voert. Ruim drie jaren ouder dan LAURA, was RIEKA, bij hare vriendin vergeleken, een roos, terwijl LAURA de lelie mogt heeten - neen, weg met dat oude beeld! RIEKA'S oog straalde als de lentezon; LAURA'S blik kwijnde zacht en vriendelijk als de maan, wanneer zij de stille aarde verlicht.

De tijd, die altijd jeugdige vriend(*), had ook RIEKA

(*) Men leze, wat die goede oude heer SMITS van hem zegt.

getroost en balsem in hare wonden gestort. Zij, ijverig en gelukkig in hare onafhankelijkheid (?), dacht wel aan vroegere dagen, aan JOC, en wat zij met *hem* had kunnen zijn, doch haar levenslust was niet geweken, zij ging de bloemen, die op haar nederig levenspad geurden, niet onopgemerkt voorbij; zij waande zich vrij, onafhankelijk; zij had het zooveel beter, dan toen zij alleen in de wereld stond. Niet zelden zong zij een vrolijk lied, en een goedkeurend lachje harer - voorname - vriendin, of een bewijs van hartelijkheid van den aspirant schoolmeester - zoo als zij DANIËL vaak schertsend noemde - stemde haar zoo gelukkig, dat zij geen beter lot op aarde begeerde; God had hare gebeden verhoord, zij, zij behoefde zoo weinig om gelukkig te zijn.

Maar LAURA.....? Neen, zij had zich dat lot niet gedroomd, toen zij in het land harer moeder, als de vlinder om de bloem, rond den schoot der dierbare dartelde; zij had niet vermoed, toen zij den raad van JOHN gehoor gaf, dat de Hollandsche gastvrijheid, die zelfs buiten 's lands geroemd werd, tot verwijten van genoten weldaden in staat zoude zijn. Zij was niet opgevoed om met een zoo eenvoudig ofschoon beminnelijk meisje hare jeugdige jaren in een vergeten hoek te slijten; zij had er zich niet op voorbereid, om de werken harer handen voor geld af te staan, en geen tijd te behouden om als weleer kunst of letteren te beoefenen. Zij had niet gedacht, door JOHN - ja, door JOHH te zullen vergeten worden, zij, die gedurig zijn laatste letteren herlas, en hem beminde als eene *zuster!*

LAURA was niet gelukkig; zij leed, maar toch, zij leed zonder klagen; zij kwijnde, maar kwijnde langzaam, niet als zoovele bloemen door te sterken zonnegloed, maar, bij gemis aan lucht en warmte.

En DANIËL? - ja, ook hij was, als RIEKA, tevreden. De schuld, welke hem in het oog der familie PAPAVER

drukte, had LAURA, om des jongens wille, nog zwaarder dan *hem* gewogen. Rein was DANIËL; hij moest het ook in de oogen zijner weldoeners zijn. Het woord, hoewel aan een ligtmis gegeven, wilde hij niet breken, en LAURA had in stilte het geweigerde effect te gelde gemaakt en, met een kleine aanwijzing van den zender, aan hare nicht overgezonden.

Tevreden was DANIËL; pennen vermaken, school aanvegen, kagchels aanleggen, de orde onder kleine kinderen handhaven - dat waren zijn dagelijksche bezigheden, waarvoor hij het tamelijk wèl had, maar zijn streven was naar hooger, en de man, wien hij trouw en goed ter zijde stond, was edel genoeg, om den weetgierigen en zeer bevattelijken jongen in vrije oogenblikken datgene mede te deelen, wat hem welhaast een rang in den onderwijzersstand zou kunnen verschaffen.

DANIËL werkte met lust en leerde met den grootsten ijver. Waren zijne werkzaamheden des daags afgeloopen, dan vond hij in de studie zijn aangenaamste uitspanning, en luisterde, wanneer de schoolmeester zich met hem bezig hield, met dezelfde opmerkzaamheid als die waarmede hij weleer in zijne eenzaamheid op VOLTERS kamer de diertjes beschouwde, die hem afleiding bezorgden.

Jammer van den jongen, dat hij zoolang kind was gebleven, dat men hem tot bijna zestienjarigen leeftijd onnoozel, onwetend - ja, kind had gelaten, niet kind zoo als alle menschen kinderen moesten blijven, maar kind in verstandsontwikkeling en geestbeschaving.

Wanneer zijne bezigheden hem zulks veroorloofden, bezocht hij de meisjes; maar zondags, ja, zondags! dàn was het feest, dan bragt hij schier den geheelen dag in haar gezelschap door, dan verhaalde hij wat hem min of meer belangrijks weervoer, dan sprak hij, met een ernst en eene wijsheid, over de opvoeding der jeugd en de verpligtingen eens onderwijzers, dat RIEKA er om

lagchen moest, en zelfs LAURA somwijlen een glimlach niet kon weerhouden; dan sprak hij over vroeger leed, over vroeger geluk, over zijne herinneringen achter moeders vuurtest, over den man die hem toch lief had maar niets naders van zich liet hooren, over de ongelukkige familie die den oceaan was overgestoken, om met ontzenuwde ligchamen! in een land van werkzaamheid verloren goed te herwinnen.

DANIËL was dan regt in zijn noppen, doch wanneer hij in stilte met RIEKA de zigtbare kwijning van de vriendin zijns redders beschouwde, dan werd hij droevig gestemd en zon op de middelen ten einde haar op te beuren. Treurig stemde hem LAURA'S neerslagtigheid, maar droevig ook maakte hem vaak iets anders.

JOC was dood, en hij - DANIËL - hij b...e...m...i...n...d...e... RIEKA, zoo als JOC haar had liefgehad - maar zij..... neen, zij begreep het niet. Zij was lief en goed, zij voorkwam zijn kleinste wenschen, zij luisterde met welgevallen wanneer hij sprak, zij maakte hem deelgenoot van hare kleine plannen, raadpleegde zijn smaak in het kiezen van kleuren of strikken, waarmede de dames der stad zouden pronken, zij noemde hem in ernst, haar lieve DANIËL, of haar goede aspirant-schoolmeester, zij zorgde voor een beter hapje wanneer hij gast zoude zijn, en werkte zelfs méér, om den knaap, die nu niets verdiende, maar later ruimschoots alles dacht te vergelden, in voegzame kleederen te houden, ofschoon het pak, waarmede hij zondags te voorschijn kwam, reeds aan hem den tweeden, zoo niet den derden eigenaar had. RIEKA had DANIËL lief, maar niet met die liefde die *hij* zich droomde. Hij, de achttienjarige knaap, beschouwde het lieftallige meisje met andere oogen, dan zij hem beschouwde. Zij kon niet vermoeden, dat de bloode jongen, dien zij gekend had, toen hij als het ware de eerste schrede op het levenspad zette en zij reeds de

uitverkorene eens jongelings was, dat hij aan haar dacht als de vrouw zijner keuze; zij, bijna drie jaren ouder dan hij, zij had hem lief als een vriend, als den vriend uit één huis, als den kenner harer ontslapene dierbaren, als haar redder uit een bang gevaar. Zij, werkende voor hem, in stede van *hij* voor haar, had hem lief met de liefde eener zuster, ja, in hare bezorgdheid voor hem, gevoelde zij iets moederlijks, iets, dat lag opgesloten in de woorden:

'Nu, mijn lieve DANIËL! gij moet maar duchtig uw best doen, dan wordt gij zeker wel eenmaal... schoolmeester.'

Dat merkte DANIËL maar àl te wel, en ofschoon hij den moederlijken raad gewillig het oor leende, het maakte hem toch droevig - hij kon er 's nachts niet van slapen.

'Gij zijt mij al weder vooruit,' zegt LAURA, het kleed beschouwende, waaraan RIEKA de laatste hand gaat leggen. 'Ik moet mij schamen - want zie, ik vrees dat mijn werk niet vóór morgen gereed zal zijn.'

'Nu, dat geloof ik gaarne,' zegt RIEKA bemoedigend, 'het is er ook werk naar; hoe grof is mijn stiksel bij het uwe vergeleken!'

'Neen RIEKA,' spreekt LAURA, 'gij moet u zelve niet om mijnentwille zoo dikwijls onverdiend vernederen; uw werk is zoo goed als het mijne, maar.....'

'Nu ja,' valt RIEKA haar vriendin in de rede, 'bij beurten, nú gij en dan ìk..... wie kan ook steeds bij de minuut werken? Freule P... bekomt haar kleed maandag avond nog tijdig genoeg. Waarlijk, LAURA! gij moest mijn raad opvolgen en uwe guitarre eens voor den dag halen. Ik hoor u zoo gaarne uwe Engelsche liederen zingen, al versta ik ze niet. Eenmaal slechts hebt gij sedert onze zamenwoning uw instrument bespeeld; kom, dat lange werken is u niet dienstig; ik zie aan uw geheele wezen, dat gij u met dat groote stuk te veel over-

spant. Zeg, LAURA, wil ik u de guitarre eens geven? Ligt schenkt het *u* een welkome afleiding, en *mij* doet gij er zooveel genoegen mede; als ik u hoor, dan werk ik wel eens zoo vlug.'

Eenige oogenblikken ziet LAURA van onder haar lange, zwarte wimpers het goedhartige meisje aan. Zij vreest dat RIEKA haar lijden gist, zij wil het zoo gaarne verbergen! 'RIEKA,' zegt zij eindelijk, 'het eenige, wat mij verdriet, is daarin gelegen, dat ik, in vergelijking van u, zoo weinig verdien; ik wilde zoo gaarne.....'

'Ei, ei,' valt de blonde in, 'daar wil ik nu niets meer van hooren. Gelooft gij dan niet, dat ik oneindig veel met uwe vriendschap heb gewonnen, dat uw gezelschap mij lief, ja, dierbaar is? Waarlijk LAURA, weinig meisjes uit uw stand zouden zich met zulk eenvoudig gezelschap, als het mijne is, tevreden stellen.....' RIEKA bemerkt wel, dat haar vriendin naar buiten ziet om een opwellenden traan te verbergen, maar vervolgt, als bespeurt zij het niet, op vrolijken toon: 'Komaan, weg met ons werk! wij willen den avond verder eens gezellig doorbrengen. Ook *mijn* kleed zal tijdig genoeg klaar zijn, wacht!' en zij loopt op de guitarrekist toe, die onder een kastje staat, trekt haar te voorschijn, neemt het instrument, sliert met haar duim een paar malen over de ontspande snaren en schuift het vervolgens LAURA in handen.

'Och, waarlijk RIEKA, ik ben alles vergeten,' zegt LAURA, die, bij het zien van het speeltuig harer moeder, een zucht niet kan weerhouden. 'Laat mij liever den tijd nuttig besteden. Morgen, RIEKA, op zondag, dan wil ik het beproeven, maar - nu...'

'Neen, neen,' herneemt RIEKA met vuur, 'nu ik eenmaal die groote moeite heb genomen, om de guitarre uit den stofhoek te krijgen, en ik zoo welluidend ben voorgegaan, nu moogt gij mij niet te vergeefs op uw spel

laten wachten. Och, toe maar, dat ééne stukje, van... van... ja, hoe heet het ook weer...?'

'Meent gij het lied aan den vogel?' vraagt LAURA, die, met het speeltuig in handen, reeds onwillekeurig de snaren spant.

'Ja, ja,' zegt RIEKA, 'zoo het u althans niet droevig zal stemmen. Al versta ik het niet, de melodij is toch treurig; wilt gij liever iets vrolijks, 't is mij ook hetzelfde.'

RIEKA heeft haar vriendin tot zingen overgehaald; zij herinnert zich echter, dat het bedoelde lied LAURA eenmaal neerslagtig heeft gemaakt, en het smart haar, dat zij niet terstond een meer opgewekt stukje heeft kunnen noemen. LAURA intusschen gevoelt voor de lievelingszang harer moeder de meeste sympathie, en terwijl RIEKA zich stil tot aandachtig luisteren zet, ontlokt LAURA met hare teedere vingeren eenige smeltende accoorden aan het speeltuig en zingt in hare moedertaal(*):

'Vogeltje zeg,
Fladdert gij niet,
Vrij, als de visch
Zwemt in den vliet?
Vogeltje toef,
Zie eens naar mij,
'k Zwierf, o! zoo graag, even band'loos als gij.

Vrij in den gaard,
Vrij door de lucht,
Vogeltje, ja,
Neemt gij uw vlugt;
Kust gij de bloem,
Zingt g'in de blaân,
Vogeltje, zie mijn verlatenheid aan.

(*) De hulpvaardigheid van Mejufvrouw EMMA KONING uit Amsterdam stelt ons in staat, de melodij van LAURA'S lied den musicalen lezer aan te bieden; zoo hij er zich eenige oogenblikken aangenaam mede verpoost, hij danke het aan haar smaakvol talent.

Vogeltjen, och!
Graag vloog ik meê,
Ver over 't woud,
Ver over zee;
'k Zocht, waar ik kwam,
Rusteloos rond,
Of ik den vriend van mijn hart er ook vond.

Vogeltje, hoe!
Snel vliegt gij heen...?
Droef blijf ik hier,
Klagend alleen;
Over het meer,
Klieft gij de lucht,
Voer tot den vriend dan mijn groet en mijn zucht.'

Dat lied, zoo dikwerf door LAURA'S moeder gezongen, wanneer haar echtvriend de groote wateren ploegde, was wel geschikt om LAURA het harte week te maken. Welluidend had hare stem, door het snarenspel begeleid, RIEKA in de ooren geklonken; de melodij was zoo liefelijk, zoo klagend, de uitvoering zoo zacht en gevoelvol, dat zelfs *zij* er op nieuw door geroerd werd. Geen wonder dus, dat LAURA, in de stemming waarin zij verkeerde, met moeite het laatste couplet ten einde bragt; de laatste toon, die 'zucht' was haar in de keel blijven steken, en RIEKA, bitter teleurgesteld in hare verwachting, dat het zingen van een geliefkoosd lied haar vriendin zoude opwekken, zag, dat zij zich geweld moest doen om een tranenvloed te bedwingen.

Afleiding?

De man, dien RIEKA, in den aanvang van het tooneel waarvan de lezer getuige was, 'onze kunstenaar' noemde, opende zeer langzaam de deur en zag met een gelaat, waarop een? gedrukt scheen, naar binnen.

t.o. 36

Moderato.
Muzijk van Mej: E. Koning.
ZANG.
PIANO.
P
1. Vo - gel - tje zeg, Vlied dert gij niet. Vrij als de visch Zwemt in den
2. Vry in den gaard, Vry door de lucht, Vo - gel - tje ja, Neemt gij uw
3. Vo - gel tjen, och! Graag vloog ik meê, Ver o - ver 't woud, Ver o - ver
4. Vo - gel - tje, hoe! Snel vliegt gij heen? Droef blijf ik hier, Kla - gend uit
vliet? Vo - gel tje toef, Zie eens naar mij; 'k Zwierf o! zoo graag e - ven
vlugt; Kust gij de bloem, Zingt gij de blaân, Vo - gel - tje, zie myn ver -
zee; 'k Zocht waar ik kwam, Rus - te - loos rond, Of ik den vriend van myn
leen; O - ver het meer, Klieft gij de lucht, Voer tot den vriend dan myn
hand 'loos als gij. 'k Zwierf o! zoo graag e - ven hand 'loos als gij.
la - ten heid' aan. Vo - gel - tje, zie myn - ver - la - ten heid' aan.
hart er ook vond. Of ik den vriend van myn hart er ook vond.
groet en myn zucht. Voer tot den vriend dan myn groet en myn zucht.

‘Mag men.....?’ zeide de man, die, in den zin van huisheer, de kamerheer der meisjes was, en die, behalve het snijders-talent dat hij bezat, een vrij algemeene kennis van kunsten en wetenschappen in zijn bezit waande.

‘Kom binnen, baas VINK!’ zeide RIEKA.

‘Mag men...?’ herhaalde de man. ‘Zou de vink in zijn kooi kunnen blijven,’ vervolgde hij binnentredende, ‘als de nachtegaal zijn heerlijk lied zingt? Juist zette ik de schaar in een linker broekspijp, toen ik ploem, ploem! hoorde. De mensch is als een vogel: wanneer hij hoort kwinkeleren, dan wil hij óók kwinkeleren. Kennen de jufvrouwen bij geval ook het snijders-lied, waarvan ik de eer heb dichter en componist te zijn?’

RIEKA begreep terstond, dat de kamerheer er naar snakte, om zijn dicht- en zangtalent eens te luchten. Reeds meermalen had hij met zijn schorre gaven het kamertje vervuld, en RIEKA, hopende dat de zang van baas VINK LAURA'S sombere stemming zoude verjagen, daar het wel degelijk bekende snijderslied vroeger ook *haar* een glimlach had afgedwongen, antwoordde:

‘Wanneer jufvrouw LAURA het goed vindt, dan wil ik het gaarne eens hooren. Dunkt u.....?’ zeide zij, LAURA aanziende; doch, in de overtuiging het gehoor der dames te zullen streelen, stemde de man zijn keel-instrument reeds zoo krachtdadig, dat, ware er ook eene bedenking geuit, hij die niet zou gehoord hebben.

‘Ut, mi, sol, ut,’ galmde baas VINK. ‘Die toon, die toon!’ en hij kraste weer in de keel, en besloot eindelijk, het woord tot LAURA wendende: ‘Och, jufvrouw! geef mij de *ut* eens aan!’

LAURA had niet goed verstaan, wat zij *aan* moest geven. Door haar gevoel als overmeesterd, was haar de man welkom geweest, die de aandacht der vriendin, zoo zij meende, van haar aftrok. Nu aangesproken, wist zij niet, wat te geven of te antwoorden, en in gedachten

reikte zij den snijder-bard het speeltuig, dat nog in haren arm rustte.

Dien hoogen dunk van zijn talent mogt de man niet beschamen. Met geestdrift vatte hij de guitarre, streek als RIEKA met zijn duim over het losse zestal, en, verrukt over de toonen welke hij kneep, accompagneerde hij op die onharmonische, eentoonige en rinkelende wijze zijn lied, dat wij gedeeltelijk laten volgen, omdat baas VINK altijd zoo vurig wenschte, iets van *zijn* maaksel in druk te geven:

Der was een snijder;
En ik ben het zelfs!
Hij had er een vrouw,
En kinderen elf:
  Ikke en zij,
De kinders er bij,
  Was wèlgezien,
  Dertien.

Hij was geen lompert,
Bij lang na niet dom,
En was er al uit,
Nog eer as de zon.
  Sneê ie 'n jas,
Dan was ie van pas:
  Net zoo precies!
  As ies.

Meer nog as snijder,
Was ie bekwaam;
- Ze zaggen hem meest,
Voor profester aan, -
  Maakte een vaars,
Waar de beste baas
  Een week of wat,
  Op zat.

Wij zouden den uitgever van baas VINKS lettervruchten te veel benadeelen, indien wij zijn lied hier in 't geheel nederschreven. Zoo men later, onder den titel van: *Zomersneeuwvlokjes* of iets dergelijks, de zangen van baas VINK in handen krijgt, dan zal men ook het fraaije snijderslied in zijn geheel kunnen nalezen. Men lette dan toch vooral op het slot van het dertiende of laatste couplet, waarin de dichter-snijder zijn eigen lot hier namaals zoo treffend voorspelt in de woorden:

Dat hij kwam:
In Gods Vaderhand
Te land.

Reeds bij het eerste couplet bespeurde RIEKA, dat LAURA, bevreesd voor het dierbare speeltuig, er een angstigen blik op sloeg. Terstond naderde zij VINK, en ofschoon deze eenigen tegenstand bood, hij gaf, steeds doorzingende, de guitarre terug, want wèl beschouwd kon hij, zonder dat ding, de hooge *mi* er ook beter uitwerken.

Terwijl VINK al verder zong, kon RIEKA haar lagchen niet weerhouden, en gedurig zag zij LAURA van ter zijde aan, of zij niet eveneens in eene andere stemming kwam. En waarlijk: de zotte zang van den snijder bragt LAURA, die bij zijne binnenkomst met moeite hare tranen weerhield, ondanks zich zelve zoodanig aan het lagchen, dat hare zenuwen, door deze wending geheel onbeheerd, eigendunkelijk te werk gingen, en LAURA, nog lagchende, eensklaps in een luid snikken losbarstte, en snikkende weder lachte, en lagchende huilde, en eindelijk zoo vreemd beefde en schudde, dat RIEKA, bleek van schrik, den man toeriep: ‘Spoedig, baas VINK, haal een glas water..!’

Baas VINK was verrukt over de verbazende uitwerking zijner talenten. Zóó iets had hij zich nooit kunnen denken. Hij begreep, dat hij de zenuwen zijner hoorders in handen had..... ‘Een slagtoffer zijner gaven!’ en met zelfvoldoening het meisje beschouwende, dat RIEKA ondersteunde, galmde hij nogmaals een toonladder, waarvan de meeste sporten wrak of geheel zoek waren, vóórdat hij er toe kon besluiten, om aan RIEKA'S herhaald verzoek te voldoen.

Het zenuwtoeval, waardoor LAURA was aangetast, nam zoodanig in hevigheid toe, dat baas VINK, aangespoord door zijne vrouw, die mede te hulp was gekomen, spoedig naar den dokter liep, en hem dringend verzocht, terstond met hem mede te gaan.

Ook SILS bekwam tijding van LAURA'S ongesteldheid, en hij spoedde zich, om door RIEKA, betreffende het schoone meisje, dat inmiddels in het achterslaapkamertje was te bed gebragt, nader onderrigt te worden.

't Was voor SILS een treurige ontmoeting. Hij, die meende, dienzelfden avond de meisjes met de blijde tijding te verrassen, dat hij dien morgen, met glans, den derden onderwijzers-rang behaalde, terwijl hij voortaan als ondermeester, behalve hetgeen hij genoot, eene belooning van zestig gulden 's jaars zou ontvangen; hij die zoo gelukkig was en berekende de kamerhuur der meisjes te zullen verligten, en, ofschoon maar een klein gedeelte, toch jaar op jaar iets van zijn schuld aan LAURA te kunnen afdoen, hij, die op een goedkeurend lachje van LAURA, en van RIEKA op eenig blijk van hoogere ingenomenheid had gerekend, hij, die reeds weken lang voor den behaalden rang leerde en blokte en zich van den dag, waarop hij hem zou erlangen, de grootste vreugde had voorgesteld, hij werd met een: ‘Stil, stil, DANIËL!’ ontvangen en vernam van RIEKA,

die haar vriendin schier geen oogenblik wilde verlaten, ter loops, wat er van hare ongesteldheid was, en zag haar naar de slaapkamer terugkeeren, toen hij nog geen woord van hetgeen zijn gunstige lotsverwisseling betrof, had kunnen reppen.

Verscheiden maanden gingen treurig voorbij. Somwijlen was LAURA iets beter, doch de toevallen herhaalden zich gedurig, en de dokter, beseffende dat medicijnen slechts konden verzachten maar niet herstellen, verklaarde, dat afleiding en, zoo mogelijk, verandering van lucht heilzaam voor de patiente zou wezen.

RIEKA, later door SILS betreffende zijn behaalden rang ingelicht, verheugde zich waarlijk met den jongen; en ook LAURA schonk hem, toen zij het nieuws vernam, meer dan het gewenschte lachje, - zij wenschte hem, met hare verzwakte stem, van harte geluk.

'RIEKA,' zeide DANIËL op zekeren morgen, terwijl hij met een helder gelaat de kamer binnentrad, waar het meisje, na een onrustigen nacht met LAURA te hebben doorgebragt, zich weder met haren arbeid bezig hield: 'zie, zie, wat mijn goede patroon voor mij bewerkte; hij heeft, met opoffering van eigen belang, mij een plaats als eerste ondermeester op eene groote dorpsschool in Gelderland weten te bezorgen. RIEKA, zie! hier staat het; deze brief is van den schoolmeester uit Renk, en deze, een ondermeester benoodigd zijnde, schreef aan den heer KLEMP, ten einde bij hem naar een geschikt persoon onderzoek te doen; zie, RIEKA! de brief bevat de voorwaarden, waarop ik reeds met den eersten der volgende maand de nieuwe betrekking kan aanvaarden. Honderd gulden 's jaars, en dan.... en dan....' liet hij er met zijn gewone goedhartigheid op volgen, 'zal LAURA de Geldersche buitenlucht kunnen genieten. De heer KLEMP verzekerde mij, dat ook gij overvloedig werk in Renk zoudt bekomen, en dat hij den schoolmeester ten over-

vloede zou verzoeken, om u, zoo mogelijk, van nut en aanbeveling te zijn.'

Den eerste der volgende meimaand fungeerde SILS ook werkelijk voor de eerste maal in zijn nieuwe betrekking, en weinige dagen nà hem, kwam RIEKA met hare zwakke vriendin mede in het dorp aan, waar de meisjes bij een flinke boerin, tegen een matigen prijs, kost en inwoning bekwamen.

Achttiende hoofdstuk.

't **W**ordt tijd, dat wij den man gaan wedervinden, van wien de lezer, sedert zijn vertrek naar Amerika, niets vernam dan hetgeen de brief aan SILS van hem meldde. In hoever de inhoud van dien brief waarheid bevatte, zal uit de volgende hoofdstukken blijken, terwijl wij al dadelijk ANDRIES VOLTER terug vinden waar wij hem lieten: op het dek der *Vrouw Johanna van Amsterdam* zijne pijp rookende.

ANDRIES VOLTER stond bedaard, en rookte bedaard, maar in zijn binnenste was het niet zoo rustig, als hij wel wenschte.

Het ging er op aankomen. Nu hij zich werkelijk op reis bevond, scheen het hem bezwaarlijker toe zijn lang gekoesterd voornemen ten uitvoer te brengen, dan toen hij te huis wikte en woog, en zijne geheimzinnige maatregelen nam.

VOLTER stond op het dek; nu eens staarde hij in de schuimende baren, die hem verre van de vaderlandsche kust voerden, dan weder in de gezwollen zeilen of het fluitende en klepperende want, en stelde zich telkens gerust met zijne gewone stopwoordjes: ‘Allà, allà.’

‘Allà, allà,’ dacht hij, nu weder met het oog de rookwolkjes volgende, die zich weldra in het luchtruim verloren, ‘'t is niet voor mij, 't is voor hem, voor

den jongen, dien ik toch lief heb; komaan! eenmaal begonnen, moet men voleinden. De schâ is geleden, - hij, hij alleen zal er de vrucht van plukken.....'

VOLTER dacht veel gedurende zijn overtogt naar het land der vrijheid, maar sprak weinig. Alleen zocht hij nu en dan een gesprek met den kapitein aan te knoopen, ten einde van hem, die zoowel de Engelsche als zijn moedertaal sprak, te leeren, zich in die nieuwe wereld verstaanbaar te maken, waartoe de zeerob, zoolang alles vóór den wind ging, den man gaarne te woord stond.

Den grooten oceaan ingestevend zijnde, veranderde de wind ten nadeele der *Johanna*, en, na eene reis van dertig dagen, bevond zich het schip op de New-Foundlandsche banken, waar mist en ijsbergen den stuurman niet zelden noodlottig zijn.

De mist, die ook nú de *Johanna* omgaf, was dermate zwaar, dat de kapitein onmogelijk zonshoogte kon nemen. Het schip liep een vaart van omstreeks twaalf knoopen in het uur en ware in zijn verderf gesneld, zoo niet het snuiven en blaffen van een Engelsch hondje den kapitein de nabijheid der kust had doen vermoeden, en hem nog opmerkzamer dan gewoonlijk had gemaakt.

VOLTER stond op het dek en aanschouwde, onbewust van het gevaar, waarin hij met de geheele equipaadje verkeerde, den strijd van twee Westphaalsche vrouwen, die zich, ten einde hare spijzen te bereiden, een plaats in de kombuis betwistten. De twist liep zóó hoog, dat eene der dames, met het potje waarin zij een maal '*sauerkraut mit wurst*', voor haar gezin wilde laauw maken, hare landgenoote zoo krachtdadig zocht af te weren, dat de andere zich genoodzaakt vond, haar potje mede tot wapen te bezigen, en, met de linkerhanden in elkanders kapsel, kletsten zij met de andere handen hare wapenen dermate tegen elkander, dat weldra het aardewerk verbrijzeld op het dek viel en de dames door

'*wurst*' en '*sauerkraut*' en '*kartoeffels*' en '*schinken*' trapten, dat het naar was om aan te zien.

De zwakste delfde het onderspit, en juist hield *zij* die overwon, hare tegenpartij naar beneden, terwijl zij een somberen blik op het vertreden en bedorven maal sloeg, toen de krachtige bevelen des kapiteins over het dek klonken.

In een oogenblik was het want met matrozen bevolkt, de râ's werden gewend, het roer gekeerd en VOLTER, opmerkzaam geworden, ontwaarde, nog eer het vaartuig een anderen koers nam, de steile New-Foundlandsche rotsen, op weinige minuten afstands, vlak voor den boeg. Het gevaar was voorbij, doch het gezigt was ijzingwekkend, en ware de mist aan de landzijde niet minder dan in volle zee geweest, de *Johanna* zoude binnen weinig minuten zeer onvriendelijk, door de rotsen zijn ontvangen geworden.

Niets belangrijks kenmerkte verder VOLTERS overtogt naar Amerika. Achttien dagen na het verhaalde voorval zeilde de fiere *Johanna* kaap May, de geliefkoosde badplaats der Philadelphianen, voorbij; met een stevigen bries vervolgde zij haren togt langs de schilderachtige oevers der Delaware en ankerde nog dienzelfden dag voor de Marketstreetwharf te Philadelphia.

Dat voet aan wal zetten, na een lange zeereis, heeft toch altijd iets bijzonder eigenaardigs. Men wiegt en vaart en slingert nog in zijn gevoel, alsof men steeds op de baren zwalkte, en de neiging wordt onwederstaanbaar, om altijd maar voort en nog verder voort te loopen, ten einde zich voor dat eindelooze vice-versa, langs de masten schadeloos te stellen, dat heet: van den boeg tot de kajuit en van de kajuit tot den boeg. VOLTER had ook wel willen loopen, doch zijn bagaadje hield hem terug, en schoon hij het handkoffertje, waarmede hij jufvrouw KREKELS woning verliet, niet aan een

gedienstigen *cabman* wilde toevertrouwen, zoo had deze toch weldra de groote koffer op zijn wagen geladen en reed er, tusschen een onbeschrijfelijk rumoer, mede voort, ten einde VOLTER naar het *boardinghouse* te begeleiden, dat, in weerwil van den grootschen naam dien het voerde, een van de allerminste soort was.

Het *Sprucestreet hôtel* zag er, in tegenstelling der nette, van gladgeslepen baksteenen rijzig opgebouwde huizen, met witte deuren en marmeren stoepen, zeer donker en vuil uit. Het was een vervallen houten gebouw; twee leelijke, bruingeverwde houten pilaren vormden voor een glazendeur een soort van '*portico*', waarboven een lantaren van rood glas hing, die, des avonds verlicht, een fantastisch schijnsel verspreidde.

Dit hôtel was VOLTER, in Rotterdam als '*quite comfortable*' aanbevolen, en na den zwarten *cabman* zijn loon te hebben betaald, trad hij de deur binnen, en ontmoette in het voorhuis, of *barroom*, den hôtelhouder, die al dadelijk wilde weten, wat de aangekomene verlangde.

VOLTER vond het vreemd, dat de man zulks niet terstond begreep; 't was hem, dacht hij, wel aan te zien, wat hij begeerde. In 't einde gaf hij den herbergier zoo goed mogelijk te verstaan, dat hij in zijn hôtel eenige dagen dacht te vertoeven, doch de weetgierigheid van den waard doelde op iets anders. *Boarders* waren hem welkom, mits zij vooruit betaalden. De man zal leergeld hebben betaald, dacht VOLTER, en, schoon hij den Yankee niet regt verstond, het schuivend signaal der vingers, door een kloppen op den broekzak afgewisseld, maakte hem het woordje '*ready*' dat het welbekende '*money*' voorafging, weldra geheel duidelijk.

''s Lands wijs, 's lands eer,' zeide VOLTER en betaalde wat de waard voor zijne gastvrijheid eischte. Het voorhuis doorgaande, 't welk tevens tot tapkamer diende, geleidde de waard zijn nieuwen gast in een klein opka-

mertje, waarin zich aan de regterzijde een trap bevond, waarop VOLTER den man moest volgen. Dat er ook donkere, smalle en steile trappen in de huizen der Nieuwe Wereld waren, ondervond de man die zijn handkoffertje niet had willen afstaan, en, dat het kamertje, hetwelk hij binnentrad, alles behalve rein en *comfortable* genoemd kon worden, bespeurde hij mede al dadelijk. Jufvrouw KREKELS *vierde* mogt in vergelijking van dit verblijf een salon genoemd worden, terwijl een verweerd raam slechts uitzigt op een menigte houten daken gaf, die allen door de sterke zonnestralen bijna wit waren uitgedroogd.

Zoo was ANDRIES VOLTER dan nu in Amerika, in het land waar hij zich zoo menigmaal gewenscht had; in het land, waar hij vrij 'de zaak' uit de wereld kon maken; waar hij onbespied, zonder achterdocht te geven, zou kunnen omzetten wat hem bezwaarde; waar hij verloren rust zou hervinden; waar hij een tot hiertoe niet gestilde stem, die van binnen sprak, tot zwijgen hoopte te brengen, en vanwaar hij, na welvolbragten arbeid, naar het vaderland dacht terug te keeren, ten einde het kind van MIE SILS, *zijn* kind, *zijn* DAANTJE in een 'doen' te brengen, zoo als hij het den jongen liever dan zich zelven gunde.

Wat VOLTER, op zijn kamer gelaten, uitvoerde, kunnen wij - omdat de man ook daar nog uiterst geheimzinnig te werk ging - niet vermelden, maar wanneer wij hem later, met den plattegrond der groote stad in handen, zijn weg midden over de breede, door welige acacia's belommerde straten zien nemen, terwijl de Amerikaan in hem den '*Dutchman*'(*) herkent, die, even als de '*dogs*' de onvrije voor rijtuigen bestemde mid-

(*) Tusschen Hollanders en Duitschers maken de meeste Amerikanen geen onderscheid: *Dutchman* is de algemeene benaming.

denstraat boven de voor ‘menschen’ bestemde ‘*side walks*’ verkiest, dan zien wij toch aan zijn geheele *zijn*, dat hij loopt naar een vast beraamd plan, dat ANDRIES VOLTER, schoon vreemdeling in die wereldstad, zeer wel weet, wàt hem te doen staat.

Na alzoo een geruimen tijd te hebben voortgeloopen, niet zonder gevaar om onder eenig voertuig zijn einde te vinden, hield VOLTER voor een huis stil, hetgeen hij terstond voor datgene herkende, waar hij wezen moest.

De gevel van het huis was, voor het grootste gedeelte, met borden behangen, waarop reuzen-letters, tot reuzen-woorden zaamgevoegd, den weetgierige, tot zeker op een kwartier afstands, met den aard van het aldaar gevestigde kantoor konden bekend maken.

VOLTER sloeg, om zich te vergewissen, slechts even den blik op het boven den ingang geplaatste kapitale bord; en de woorden: ‘*Real Estate Office*’ lezende, stapte hij het kantoor voor Vaste Goederen binnen.

Wel een uur mogt hij er vertoefd hebben, toen hij met een persoon weder naar buiten trad, die, de Duitsche taal sprekende, beter door VOLTER werd verstaan, dan de Amerikaansche ‘jankers’, zoo als hij ze wel eens had hooren noemen. De man was zeer woordenrijk, doch VOLTER, hoewel ‘rond’, sprak weinig.

Dat VOLTER het *Real Estate Office* binnen ging, om over aan te koopen gronden inlichting te vragen, kon ieder begrijpen; doch VOLTER wilde er liefst op straat niet zoo luid over spreken. De Duitscher, die hem nu vergezelde, kwam er wat *al* te rond meê voor den dag.... men kon toch niet weten, 't was hier wel vreemd, maar men moest zoo voorzigtig zijn. Een geheim van zóó veel jaren, *nu* op de straat; *alle* menschen keken hem zoo aan; alle menschen schenen op zijn hooge borst te letten, en de voormalige huurkoetsier, die ook voorheen wel eens Duitsche vrachtjes had gereden en dus de taal

een weinig verstond, gaf den redenaar, die een zaak bepleitte, - welke in het oog van VOLTER geen advokaat meer behoefde, - te verstaan, dat zij verder over dat punt in huis konden spreken, besluitende met de woorden: ‘Went ziet u, baussen geet das zoo niet.’

Zeker was het, dat ANDRIES VOLTER staatsgronden wilde koopen, en dat hem daartoe de bosschen in Pensylvanië aan de schilderachtige Susquehannah-rivier als de geschiktste waren aangeprezen; doch vast ook had hij besloten, om niet roekeloos zijn geld te wagen. Ten einde alzoo met de uiterste voorzigtigheid te werk te gaan, verlangde hij zich eerst van de deugdelijkheid der gronden te overtuigen, want het was zijn vaste gewoonte, niets te koopen of hij moest het gezien hebben.

Wat VOLTER meer besprak, en hoe hij zijne maatregelen verder nam, ten einde eene ontginning op zoo groote schaal als hij voorhad te bewerkstelligen, vernemen wij niet; maar zeker is het, dat hij eenige dagen na zijn aankomst, in het gezelschap van twee personen, met de Baltimore *railroad* vertrok, om voorloopig de boorden der Susquehannah in oogenschouw te nemen. Met zijn doel vervuld, werd VOLTER weinig getroffen door hetgeen hem anders tot bewondering zoude gebragt hebben. Alleen de snuivende en dampende en vuurspattende locomotief, die kwam aanschuiven, om hem straks met zich te voeren, kon voor een oogenblik zijne gedachten afleiden: zóó iets vreemds toch had hij tot heden in de Oude Wereld niet gezien, maar meer nog dan de ‘zwarte duivel’, zooals hij den sterken wagensleper noemde, zoude hem - indien hij het ontdekt had - een gelaat hebben verrast, dat juist een paar vlammende blikken op hem wierp, toen hij - verschrikt door het gefluit van den genoemden duivel wiens vaart een aanvang nam - door het geopende portierraam het hoofd naar buiten stak.

Binnen weinig oogenblikken was de trein in vollen

gang, en de persoon, die zijn vlammende blikken naar VOLTERS hoofd had geworpen, schreeuwde nog: ‘VOLTER! VOLTER!’ en liep, als waande hij den trein te zullen inhalen, een eindwegs mede, doch hield eindelijk buiten adem stand, sloeg zich voor het hoofd en bromde iets binnensmonds, dat weinig naar een zegenwensch op reis, maar des te meer naar eene verwensching geleek.

‘Hij was het! waarachtig, hij was het!’ bromde de man weder, terwijl hij steeds den trein nazag, waarvan in de verte weinig meer dan een stip te ontdekken was. ‘Een oogenblik te laat! mijn hoop alweder in damp vervlogen,’ voegde hij er bij, deze nieuwe dichterlijke ontboezeming gewis aan de rookwolken ontleenende, die de schoorsteenpijp der locomotief, als om hem te bespotten, nog steeds in het luchtruim zond. ‘Hier was hij dan!’ bromde hij alweder en streek zich de monsterknevels op: ‘hier was hij werkelijk, ik zag hem - en zie! daar voert een verwenscht noodlot hem weder van mij, juist in den oogenblik, dat ik hem meer dan ooit behoefde.’

En ja, 't was treurig voor den man, die, om den vriend te vergezellen, maar al te overhaast tot de reis besloot, die zich om hem zoovele ontberingen tusschendeks had getroost, en met wrevel en berouw den langwijligen togt ten einde bragt. Treurig aankomen voorwaar in de Amerikaansche stad der paleizen, in het prachtige New-York, niets van den vriend wetende, dan hetgeen op een vermoeden berustte, dat VOLTER waarschijnlijk - zoo hij de geheele zaak betreffende zijn vertrek niet had voorgewend - met de *Vrouw Johanna* van Amsterdam naar Philadelphia moest vertrokken zijn.

Dáárheen dan! wat restte hem anders?.. De reis werd aanvaard, en maar weinige uren geleden was CASPER MEINIER van Camden de Deleware per *ferryboat* overgestoken en aan Chesnutstreetwharf geland. - Wel was

het een bittere pil die MEINIER moest slikken, toen hij den man, dien hij schier hopeloos zocht, daar inderdaad ontdekte, op hetzelfde oogenblik dat een stoommonster hem - de Hemel wist waarheen! - met zich sleepte.

'Waarheen...?' dat was een groote vraag. Wie wist of hij de Alleghanibergen niet overtrok, en dan... waar hem te zoeken, waar hem te vinden? In zijn dollen ijver om den vriend weder te vinden, zoude MEINIER over dat 'waarheen' welligt zijn heengestapt, doch er was nog een tweede en grootere vraag.... waar geld te bekomen...?

Reeds in New-York had hij, om zijn togt te kunnen vervolgen, eenige voorwerpen van meerdere of mindere waarde te gelde gemaakt, doch thans.... ook in het Lombard-hôtel, even als VOLTER in Sprucestreet-hôtel, had MEINIER zijn verblijf eenige dagen vooruit moeten voldoen, en daar de Lombard-hôtelhouder zich al ligt, bij gebrek aan klinkende munt, met eenig pand vergenoegde, zoo had de schermmeester hem zijn horlogie, het eenige stuk van waarde dat hij nog overhield, in pand moeten afstaan.

Als verslagen bleef hij nog een poos op het punt staren, waar de spoortrein uit zijne oogen verdween. Nogmaals sloeg hij zich voor het hoofd en verwenschte op nieuw - welligt voor de duizendste maal sedert zijn ontwaken aan boord - de dwaze rol, die hij zoovele jaren gespeeld had, terwijl hij ten slotte van een loos bedrog de dupe was geworden.

MEINIER had de kat uit den boom willen zien, doch de kat, die rustig was gebleven, had eindelijk haar sprong op een nabijzijnden tronk gewaagd, en terwijl de belager - in het onzekere welken boom zij koos - links rondsnuffelde, was zij regts ontsprongen.

'Waar geld te bekomen.....' dat was, wèl beschouwd, de eerste, de eenige en de grootste vraag, doch het ant-

woord was bezwaarlijk te vinden, en met de handen in zijn broekszakken slenterde MEINIER de groote stad rond, maar vond niets, waarmede hij zijn doel kon bereiken.

't Was een paar dagen later, toen MEINIER, in zijn *boardinghouse* gezeten, nogmaals den blik in het verwenschte papier sloeg, dat VOLTER hem bij zijn afscheidsmaal tot een aandenken had overhandigd. Aan VOLTERS verlangen, om den brief eerst drie dagen nà zijn vertrek te openen, had MEINIER geenszins voldaan; terstond was het papier door hem opengebroken, en hadden de vijf woorden, daarin geschreven, hem niet alleen tot woede gebragt, maar ook aan zijn lang gekoesterd vermoeden zekerheid gegeven.

Nogmaals las hij daar op dat groote stuk papier die spottende woorden: 'Ik groet u.

ANDRIES VOLTER.'

'Ik groet u..... ANDRIES VOLTER.....' ha! hij had het zelf geschreven, die hand was ligt na te maken. Een brief!..... een brief aan BROES..... aan KNIPPEL..... neen, aan SILS....! Heerlijk denkbeeld! 'Allà... Allà,' dat waren zijn stopwoorden..... schipbreuk geleden..... arm aangekomen..... geen geld. Driehonderd gulden waren DANIËLS eigendom..... geen oogenblik langer gezuimd - en CASPER MEINIER stelde boven het: 'Ik groet u. ANDRIES VOLTER,' den brief, waarop het begeerde antwoord, door den kapitein MEETER, gelijk reeds verhaald werd, een geruimen tijd later werd medegenomen.

Nadat de brief, waarvan hij zich voor de toekomst veel goeds beloofde, was weggezonden, bleef CASPER MEINIER intusschen niet zonder zorg voor het tegenwoordige. Reeds had hij zich moeite gegeven, om met zijn scherm- en danskunst eenig voordeel te behalen; doch onbekend in de groote stad, waar ieder zijn weg ging, was hem zulks niet mogen gelukken. Wel had *hier* een '*Pistol*' en elders een '*Shooting-gallery*' zijne aandacht

getrokken, en was hij er binnengegaan om, zoo hij meende, ‘zaken te doen’, doch het was er telkens zoo verward en onbegrijpelijk toegegaan, dat hij blijde was, niet per abuis een been of arm te hebben verloren, want dansen, schermen en schieten, ja boksen zelfs, daar verstond hij zich op, maar slaan en schermen in 't honderd - daar had hij geen begrip van.

Ten einde raad, verliet MEINIER, nog eenige dagen later, het *Lombard-hôtel*, waarvan de eigenaar volstandig en krachtig weigerde, zijn ‘*Dutch boarder*’ langer te herbergen, indien hij niet voor de gebruikelijke betaling zorgde. Het hoofd vol vreemde en onuitvoerbare plannen slenterde hij weder de straten langs, tot dat hij eindelijk de groote ‘*Exchange place*’ bereikte, alzoo naar de kolossale beurs genoemd, die er zich statig verhief. Het beursgebouw, in welks voorportaal zich het enorme kantoor der posterijen bevond, had al meermalen MEINIERS aandacht tot zich getrokken, niet zoozeer om het trotsche der bouworde, als wel om de ontelbare billetten, die op de kolommen waren aangeplakt en, meerendeels geschreven, dikwijls de zonderlingste aanbiedingen behelsden.

Door een vroeger verblijf in Londen was MEINIER dermate met de Engelsche taal bekend geworden, dat hij die geschreven stukken, zonder veel inspanning, kon lezen.

Híer was het een wonder-esculaap, die zijn geheim middel tegen den zelfmoord à vijf dollars aanbeval(*), dáár, een profeet, die een *speech* over de op handen zijnde verwoesting van Europa zou houden, waarbij hij, tegen een halven dollar de persoon - dames vrij - de bewijzen zoude aanvoeren, waarom het gezegde werelddeel in den oceaan *moest* gedompeld worden, opdat het later als een

(*) De Revalenta Arabica was destijds nog niet bekend; welligt had de esculaap er een eerste proefje van.

nieuw en gezuiverd Amerika zoude herrijzen. - Wat verder, de brief eener schoone, MOLLY geheeten, die haar minnaar dreigend vermaande, tot haar terug te keeren, aangezien zij zich, bij gebreke van dien, met haar zuigeling van *the Fairmount Waterworks* zou storten, waarbij zij driemalen luidkeels, ten aanhoore der gansche stad, zoude uitroepen: '*I damn you, Thom Hunter, I damn you!*' Links van dit ijselijke stuk wekte vooral een ander de opmerkzaamheid van den ongelukkigen schermmeester: 'JIM CROW,' zoo luidde het nagenoeg, 'wil zich met iedereen meten, die hem te lijf durft. JIM CROW is uit Kentucky, en hij vraagt naar geen staat of stand; hij wil op het mes of op de vuist tegen een ieder, die maar wil. Hij zet een *double eagle*(*) tegen tien *Whiskey Punch*(†). Die het met JIM CROW uit Kentucky durft wagen, is een man; JIM betaalt zoodra hij overwonnen is, en is te spreken op alle plaatsen der stad.' De schermmeester las en herlas dit fraaije opstel, en gluurde over zijn hooge halsboorden links en regts, maar vestigde telkens weder zijn oogen op de regels, die van een *double eagle*, en van prompte betaling gewaagden.

JIM CROW! wie was hij, wáár was hij? CASPER MEINIER had den man gaarne eens in de oogen gezien; hij was op alle plaatsen der stad te spreken, maar juist deze alomtegenwoordigheid maakte het moeijelijk, hem zoo dadelijk te vinden. Die gouden lokvink lachte hem tegen, en voor de vierde maal herlas MEINIER, met vonkelende oogen, de merkwaardige regels, toen een: '*Halloo! stranger*(§), gij zijt mijn man!' hem van ter zijde in de ooren klonk.

(*) Vijftig gulden Hollandsch.
(†) Een soort van genever; schotsche drank.
(§) De lieden uit Kentucky geven, zelfs aan Amerikanen die niet uit *hun* staat zijn, den titel van vreemdeling.

De man, die MEINIER aldus had toegesproken, was JIM CROW in eigen persoon. Groot was hij en krachtig van ligchaamsbouw; zijn zware wenkbraauwen, die zich boven den krommen neus vereenigden, overschaduwden diepe oogkassen, waarin kleine koolzwarte oogen glinsterden. De breede neusvleugels verwijdden zich telkens met den dikgelipten mond, wanneer hij sprak, en hoewel CASPER MEINIER in den aanvang niet weinig ontstelde toen hij den krachtigen kemphaan naast zich ontwaarde, zoo deed toch een meer naauwkeurige beschouwing van zijn persoon al ras het vermoeden bij hem ontstaan, dat JIM, wel sterker dan hij maar, - log als hij scheen - ook minder vlug in zijne bewegingen moest zijn.

'*Halloo! Stranger, I bet you!*' hernam de man, den Hollandschen schermmeester van het hoofd tot de voeten beschouwende. 'Hebt gij zin in mijn goudstuk? *halloo!* hier is het,' en hij toonde den begeerigen man den *double eagle*, die, op het gezigt er van, werkelijk watertandde.

'Zijt gij Mr. CROW?' zeide MEINIER, die vraag, waarop het antwoord niet twijfelachtig kon zijn, tot den man rigtende, ten einde zich nog even te kunnen bedenken, aleer hij een beslissend antwoord gaf.

'Dat zou ik meenen. JIM CROW in eigen persoon,' antwoordde de man. '*Halloo!* wilt gij wagen? Tien *whiskey punch*. Negen voor mij en één voor u, en als *gij* wint,' liet hij er lagchend op volgen, dan kunt gij den *eagle* opsteken.'

De man lachte, maar het goudstuk lachte nog sterker, de middagzon wierp er juist hare stralen op; - het goudstuk lachte verschrikkelijk, en MEINIER kon mede een zenuwachtig gelach niet onderdrukken..... JIM was toch vreeselijk log! Met de floret, op de gewone wijze, dan was *hij* gewis 't kind van de rekening, - doch 'mes' en 'vuist', dat waren zulke vreemde wapenen;

het boksen verstond hij wel, doch met JIM was de kans al te gewaagd.

'Kent gij den degen, Mr. CROW?' vraagde de schermmeester weder, terwijl hij de beweging van den man volgde, die het goudstuk gedurig omhoog wierp, en van zijn mikkunst tevens een eigenaardig bewijs gaf, door het telkens met een straal tabakspeeksel te begroeten, wanneer het in zijn val de hoogte der dikke lippen passeerde, doch, door welk eigenaardig bewijs de schermmeester ook telkens iets mede ontving van hetgeen den *eagle* was toegedacht.

'Of ik den degen ken, *stranger?*' zeide JIM, zijn spel vervolgende, 'dat zou ik meenen! Zijt gij bang voor het korte tuig? *Halloo!* JIM CROW is tot uw dienst, wat gij maar wilt!' en CASPER, het goudstuk, dat weder naar boven ging, met den blik volgende, zag het hoog in de lucht schateren van lagchen, maar kneep weldra de oogen digt, daar hij iets gevoelde, als of men hem tabakswater tusschen de oogleden spoot.

'*Halloo!* leve de kamp!' riep de man uit Kentucky. 'De eerste por aan u, *stranger*. Zie ik bloed, dan ben ik voldaan. Gaat het er door,' - en hij wees op het hart, - 'dan is JIM uw eenige erfgenaam, of,' en hij lachte weder, 'raakt *mij* de nikker dan schudt *mij* de boel af, en drink op mijn gezondheid tot dat je het daglicht schemert.'

Die laatste zinsnede was weinig lachverwekkend. Vriend MEINIER had niet zoo bepaald aan den zwarten nikker gedacht, die in het staal kon huizen; strak vestigde hij zijn blik op den forsch gebouwden man, als dacht hij door die beschouwing de zekerheid zijner overwinning te erlangen.

'Hoor, Mr. CROW,' zeide de schermmeester eindelijk, 'ik heb lust, mij met u te meten, doch in den nikker

heb ik weinig behagen; wilt gij met den stok, dan ben ik inderdaad uw man, maar anders.....'

'*Halloo!* Gij zijt een weerhaan, *stranger*,' riep JIM. 'Nú wilt gij dit, dán weder wat anders, maar JIM is het alles om 't even; de *bastinade* verstaat hij zoo goed als de beste. *Halloo!*' en hij sloeg bij wijze van fiat! den schermmeester met de volle hand zoo krachtig in de zijne, dat deze een pijnlijk: 'O, waai!' niet onderdrukken kon.

'Als gij maar wilt,' hernam JIM. 'Wij zullen JACK JACKANAPES en GIL, den *buffeter*(*) afhalen; JACK en GIL zijn liefhebbers, weet gij?...

Halloo! stranger, waar blijft gij?' schreeuwde de spreker eensklaps, ziende dat de schermmeerster zich ijlings verwijderde: 'wat moet dat beduiden?' en hem volgende, greep hij hem in den kraag van zijn jas en dwong hem tot staan.

'Och, waarde Mr. CROW,' stotterde de schermmeester, terwijl hij zich van het anker zocht te ontdoen, dat in zijn kraag haakte: 'ik zal mijn woord houden, ziet gij... nog heden... of morgen... ziet gij... maar nu... Ik bid u, Mr. JIM, laat mij los.... Hemel! hemel! als ik hem weder verloor...!'

'*Wat* hem verloor!' riep de man uit Kentucky toornig. 'Gij hebt mij handslag gegeven. De *bastinade* of *whiskey* zoo als gij verkiest. JIM is een man van zijn woord.'

Gedurende de laatste woordenwisseling had MEINIER, door telkens een poging ter ontkoming aan te wenden, met zijn geënterden vriend het midden der breede *Exchangeplace* bereikt. Een menigte rij- en voertuigen maakte een lang stilstaan ter dier plaatse gevaarlijk.

'*Stop, stop*,' schreeuwde JIM eensklaps een *Coach-man* toe, die, achter op het rijtuig gezeten, zijn paard, om

(*) Vuistvechter.

een ander rijtuig te ontwijken, zoodanig wendde, dat JIM, die ook van de andere zijde een voertuig ontdekte, niet weinig gevaar liep van overreden te worden.

'*Stop*,' schreeuwde hij nogmaals, en den schermmeester loslatende, die met één sprong uit de voeten was, greep hij met beide handen de boomen der *cab*, dwong het paard ter zijde, doch ontving tevens van den *coachman* een zoo duchtigen slag met de zweep over zijn aangezigt, dat hij woedend nogmaals de boomen vatte, en die met een geweldigen krak losrukte. Het paard, eerst in zijn loop gestuit, en nu door deze verrigting verschrikt, verhief zijne voorpooten steigerend in de lucht, en juist dook JIM achter een der pilaren van het *exchange* gebouw, om liefst in geen '*business*' te komen, toen hij den held der zweep kennis met de straat zag maken en het paard met het verlamde rijtuig onbeheerd zag voortspringen.

MEINIER, aan het anker en aan de verwarring ontkomen, liep op de plaats toe, waar zoo even een meer dan belangrijke verschijning zijn oog had getroffen. Iets verder..... dáár..... ja!..... ja!.... hij was het....! 'Is het mogelijk!' riep de schermmeester bijna luid, terwijl hij den man, die daar ginds langs de huizen langzaam voortging, gestadig in het oog hield, doch tevens somwijlen een vreesachtigen blik achter zich wierp, of ook de kampvechter beslag op zijn persoon kwam leggen.

Het kwam MEINIER bijzonder te stade, dat juist een reusachtige wagen, '*office waggon*' genaamd, op die plaats had post gevat. Weinig luisterde hij naar de schelle muzijk der negers, die in de waggon waren gezeten, om de aandacht der voorbijgangers tot het logge voertuig te trekken, welks buitenzijden de belangrijkste aankondigingen vertoonden.

Voor MEINIER was de *office-waggon* een heerlijk schild.

Met den rug er naar gekeerd, zoude JIM hem niet

ontdekken, terwijl *hij* steeds den man in het oog kon houden, wiens gang alleen, hem de overtuiging gaf, dat het niemand anders dan ANDRIES VOLTER kon wezen. Geen twijfel bleef hem meer overig. ANDRIES VOLTER was het in eigen persoon. Ha! het geluk was schier àl te groot, de wending van het lot schier àl te snel! Daareven had hij zich bijna aan een Herkules gewaagd, om één onnoozel goudstuk te erlangen; en nu.... zie..! daar was hij..... 'ha, ha, ha,'... daar liep hij, 'ha, ha, ha!' en de schermmeester lachte zoo vreemdsoortig en onnadenkend luid, dat de kapelmeester der negers in de *office waggon* den man die den waldhoorn blies een slag in het aangezigt gaf, in de meening, dat deze zulke valsche toonen voortbragt.

ANDRIES VOLTER had dat lagchen evenmin gehoord, als hij den vriend uit Rotterdam aan deze zijde des oceaans in zijne nabijheid vermoedde.

Langzaam trad hij voort. Hij bedacht.... hij overrekende, en zigtbaar doorliep een rilling zijne leden, toen hij de deur van het wisselkantoor binnen ging, dat regt tegenover het beursgebouw was gevestigd.

MEINIER wachtte, wachtte wel een kwartier, telkens vreezende, dat JIM CROW zijn schuilplaats zou ontdekken, of wel, dat die schuilplaats zelve van stand zou verwisselen. VOLTER was het wisselkantoor binnengegaan.

Het wisselkantoor! Zoo ontelbare malen als de schermmeester zijn onvoorbedachte reis verwenschte, zoo dikwijls zegende hij nu zijn gelukster, die hem op dit uur aan deze plaats had gebragt. Het wisselkantoor! - sprekend bewijs! De slimme kat, of wel, zoo als MEINIER hem noemde, de looze vos zou nu den dans niet ontkomen. 'Ha! wacht!' - en het bloed vloog den man tot in de uiterste punten zijner knevels - daar kwam VOLTER naar buiten, het was, alsof zijn borst minder hoog was, dan toen hij binnen ging - alsof hij

breeder om zijn middel was geworden. Op gevaar af, om door JIM ontdekt te worden, verliet CASPER zijn schuilplaats, trad op de huizen toe, langs welke VOLTER meer haastig voortliep, en volgde den man weldra op den voet.

Nog te zeer verkeerde MEINIER in de verwarring, waarin de onverwachte wederverschijning van VOLTER hem bragt, dan dat hij er al aanstonds toe kon besluiten, hem aan te houden of in den weg te treden.

In een geheel andere, voorzeker niet minder groote verwarring, vervolgde VOLTER zijn weg, naar het op nieuw door hem betrokken *Sprucestreet hôtel*. Wel had hij door al zijne leden getrild, toen hij het wisselhuis binnen ging; wel hadden zijne knieën geknikt, toen hij daar de eerste en meest belangrijke schrede op de brug zette, die hem over een gevaarlijken stroom in het land der rust moest voeren. Die schrede was gezet; nu moest hij voorwaarts, voorwaarts! maar het duizelde hem toch in het hoofd..... 'DANIËL, DANIËL,' dat was de eenige geruststellende gedachte.

Op het punt om zijn hôtel binnen te treden, strekte MEINIER zijn hand uit en tikte..... VOLTER op den schouder.

Het zou een vergeefsche poging zijn, om naar waarheid het gelaat van den voormaligen huurkoetsier te schetsen, toen hij den schermmeester in de oogen zag. Wanneer een bliksemstraal hem getroffen, of een adder hem in de borst had gebeten, hij zoude niet meer hebben kunnen ontstellen, dan hij in dezen oogenblik pijnlijk verrast werd.

'Wa... wa... wat... z... z.. zie ik...?' stotterde VOLTER, de hem toegereikte hand werktuigelijk vattende, 'zie... ik het wel...? zijt gij het zelf...?'

'Mijn beste, mijn waarde vriend!' riep MEINIER in vervoering. 'Zoudt gij den vriend niet herkennen die sedert uw vertrek uit Holland geen rust of duur had, die, alleen als hij stond, onmiddellijk besloot uw voorbeeld

te volgen, en in het land van belofte betere dagen te zoeken, heimelijk hopende, daar weder met u vereenigd te zullen worden...?'

'Ja, ja, ik... herken u zeer goed...' hernam VOLTER, zich geweld doende om uit zijn verblufte stemming in den gewonen toon terug te komen. 'Maar dat mij uwe verschijning te dezer plaatse uitermate verrast, zult gij ligt kunnen begrijpen. Het verheugt mij waarlijk, u te zien...' en terwijl VOLTER zich deze woorden voorzigtigheidshalve uit de keel wrong, wenschte hij den vriend heimelijk in de diepsten draaikolk, mits hij beneden bleef.

'Waarlijk, ik ben verrukt!' riep de man met de knevels, en hij meende het van ganscher harte. 'Een toeval bragt mij in deze stad en een buitengewoon gezegend toeval doet mij u hier ontmoeten.'

'Wel gezegend!' dacht VOLTER, en zag om zich heen, alsof hij een nog gezegender toeval zocht, dat hem weder van den vriend kon ontslaan.

'Brave VOLTER! wij zijn altijd vrienden geweest,' hernam MEINIER weder, in de opgewonden stemming, waarin hij verkeerde, ter naauwernood een gelach onderdrukkende, als dat hetwelk de neger-kapelmeester voor een valschen trompettoon had opgevangen: 'wij zijn altijd vrienden geweest... niet waar...? niet waar?' en hij schudde hem nogmaals, en zeer langdurig, de hand.

'Dat zou ik meenen,' antwoordde VOLTER, die inmiddels de bruine oogen van den schermmeester op de punten zijner degens wenschte, daar ze, volgens zijne meening, gestadig op de plaats waren gerigt, waar de twee onderste vestknoopen de proef der sterkste spanning hadden door te staan.

'Hoe heerlijk reeds,' sprak MEINIER weder, 'wanneer men, ver van zijn land, een wezen, een mensch ontmoet, die datzelfde land zijn geboortegrond noemt; maar, hoe oneindig gelukkiger is hij, die, zoo als ik in dezen stond,

een *vriend* in den vreemde mag aantreffen, een vriend, met wien hij verscheidene jaren hetzelfde dak deelde.'

'Wel zeer gelukkig,' antwoordde VOLTER, die nu geheel op de hoogte was, om den aard der aanklevende vriendschap te doorgronden, die hij onder dat zelfde dak slechts vermoedde.

'Met welk doel zijt gij naar Amerika vertrokken?' vraagde hij eindelijk, den schermmeester zoo vriendelijk mogelijk toeknikkende.

Het antwoord: 'Om u den wedergroet te brengen,' speelde MEINIER - die aan den brief dacht, welke VOLTER hem den avond vóór zijn vertrek gaf - op de lippen. Voorzigtigheid was echter noodzakelijk en hij antwoordde, terwijl hij vriendelijk lachte:

'Wat zou mijn doel anders zijn geweest, dan om uw goed voorbeeld te volgen? In ons dierbare vaderland verdient de man van smaak en kunst een sober stukje; om fortuin te maken, gaat men de Nieuwe Wereld bezoeken. Ik mag er niet aan twijfelen of *mijn* doel was het uwe; gelukkig hij,' liet MEINIER er iets zachter op volgen, 'die de middelen, om er spoedig toe te geraken, met zich voert.'

Gelukkig voor VOLTER, dat op dit oogenblik eenige lieden de *barroom* uittraden, en hij alzoo een geschikte gelegenheid vond, om dit gesprek, hetwelk voor zijn persoon een minder aangename wending nam, af te breken.

'Komaan, vriend!' zeide hij, MEINIER de hand toestekende, 'het middagmaal wacht mij..... Ik zie u toch vast eens weder...?'

'Eens weder...!?' MEINIER had *vast* besloten, zijn vriend zelfs geen oogenblik uit het oog te verliezen. Was hij hem van jufvrouw KREKELS *vierde* ontsnapt, hoe oneindig veel gemakkelijker kon hij hier ontkomen! en het antwoord volgde al ras: 'Maar lieve hemel! VOLTER, meent gij, dat ik u zoo aanstonds zou

kunnen verlaten? Neen, neen, ik ben te zeer verheugd, te verrukt, dan dat ik uw gezelschap nu reeds wil missen. Mag ik de eer hebben, u aan mijne tafel te zien?' 't Was een brutale vraag van den schermmeester, die, zonder onvoorziene uitkomst, bij het verlaten van zijn *Lombard-hôtel* reeds berekende, wáár hij het veiligst onder den blooten hemel zou slapen en op welke wijze hij zijn inwendigen mensch verder tevreden zou stellen. 't Was een stoute uitnoodiging van den niets bezittenden landverhuizer, doch hij meende den man, dien hij noodigde, vrij wel te kennen; VOLTER was nooit gewoon uitnoodigingen aan te nemen. Hoe groot de vriendschap ook geweest was, niet éénmaal had VOLTER voorheen aan het verzoek van zijn vriend voldaan, om hem op zijne kamer een bezoek te brengen.

'Allà, uw gast!' zeide VOLTER, den man vreemd in de oogen ziende. 'Ik wil het...!'

'Gij wilt... gij wilt..!' hernam de schermmeester, niet zonder verwondering, 'het zal mij waarlijk veel eer zijn... Waar zal het wezen....?'

''t Is mij volmaakt hetzelfde,' antwoordde VOLTER. 'In *uw* logement moet het *zeker* goed zijn...?'

MEINIER was inderdaad door die ongedachte uitkomst zóódanig verbluft, dat hij een oogenblik niet wist, wat te antwoorden.

'Ja, ja, wat dàt nu betreft,' zeide hij eindelijk, 'het is wat ver uit de buurt; indien gij het goed vindt, dan moeten wij hier.....' en hij wees op de witte letters in de roode lantaren.

'Allà!' zeide VOLTER, en wat hij bij dat, 'allà' dacht, valt moeijelijk te zeggen; zóóveel is zeker, dat hij den man uit den brand hielp, die niet weinig juichte, dat hij zich van gastheer gast zou maken - gast van den vriend, dien hij zou aankleven als een hechtpleister, als een bloedzuiger.

Negentiende hoofdstuk.

Het was op den avond van denzelfden dag, dat wij ANDRIES VOLTER, nog steeds in het gezelschap van CASPER MEINIER, weder in de breede straten aantreffen. 'VOLTER sprak geen woord, de schermmeester was mede uitgepraat, en, terwijl VOLTER zoo met den vriend voortging, had hij een gevoel, alsof de onwellevende dame, die hem somwijlen des nachts bezocht en die men 'nachtmerrie' noemt, hem bij de keel had.

Hoe langer zoo meer verontrustte hem het gezelschap van den man, dien hij nooit vertrouwde en wien hij in dezen oogenblik meer dan immer vreesde. En met regt mogt een benaauwend gevoel den man vervullen. De persoon toch, die mede stilzwijgend voorttrad, was niet van voornemen, de rol, die hij zoovele jaren en zelfs nog dezen morgen speelde, voort te zetten. Er moest een eind aan komen, - doch hoe en waar..? Hoe den lang gezochten en vurig begeerden buit meester te worden, zonder..... geweld..... zonder.... ja, zonder.... en de schermmeester zag eensklaps in zijn verbeelding een verbazend groot wapenrek, waaraan sabels en degens en dolken en pistolen, ja zelfs werktuigen van latere *beschaving*, van alle grootte en vorm waren opgehangen. Hij zag ze duidelijk. Uit al die pistool- en geweertrompen stroomden dikke bloedstralen en iedere voetstap

dien hij zette, klonk hem als een pistoolschot in de ooren.

‘Komaan, mijn vriend,’ zeide MEINIER eindelijk, daar hij eensklaps die beelden van geweld met een bloeijenden rozenslinger doorvlochten zag: ‘ik kan u toch niet verlaten, vóór u mijn dank voor het goed onthaal te hebben betuigd. Hoe kan ik het beter, dan door u op iets te onthalen, dat ik u in het vaderland niet zelden als uw lievelingskost hoorde roemen? Wat dunkt u, VOLTER?’ - en hij wees hem op een ‘*oyster cellar*,’ waarvoor hij stil hield. - Eenige oogenblikken later, traden de mannen werkelijk het oesterhuis binnen.

VOLTER nog steeds op de beleefdste wijze den voorgang gunnende, trad MEINIER achter hem de lange, doch vrij lage kamer binnen, die trouwens veel van een Hollandsche wafelkraam had. Ter regter zijde van den ingang waren, op gelijke afstanden, langwerpige tafeltjes met banken geplaatst, welke echter telkens door een houten beschot van elkander waren gescheiden, zoodat de oesteretende bezoekers ongezien - doch niet ongehoord - de arme dieren, naar verkiezing, gebraden, gekookt, gestoofd of raauw, konden verslinden. Zonder dat VOLTER zulks kon bemerken, fluisterde MEINIER bij zijn binnentreden den eigenaar van dit verblijf iets in het oor, waarop de man een glimlagchend: ‘*I thank you*,’ uitbragt.

MEINIER had eens bij toeval vernomen dat een oesterwaard niet zelden hèm een tiental oesters gratis leverde, die aan den *cellar* een vasten en gragen klant bezorgde.

Weldra zat VOLTER tegenover den vriend in het roefje dat ‘*cabin*’ of ‘*room*’ genoemd wordt. Vijf en twintig blanke en ruig gebaarde, raauwe oesters van de grootste soort zagen hem zoo lodderig aan, alsof zij smeekten: ‘Monster, die ons verslinden wilt, maak het kort, want wij liggen op de pijnbank.’

VOLTER at, maar zat óók op de pijnbank, want de blik, dien de schermmeester op hem wierp en dien hij toevallig opving, had zoo iets vreemds, zoo iets van den oesterslurper, dat hij een gewaarwording kreeg, alsof de reeds vernietigde telgen der zee met geweld weder naar boven klauterden, omdat ze het daar binnen, door een zeker iets dat om het lijf zat, te benaauwd kregen.

'*Waiter*, Mr. VOLTER wil wat beters drinken,' riep de gastheer eindelijk, daar hij duidelijk bespeurde, dat de vriend het benaauwd kreeg en gedurig in een teug *whisky* afleiding zocht.

En waarlijk! VOLTER had het erg benaauwd; het gelaat van den man, die hem telkens zoo vriendelijk (?) in de oogen zag en wien hij, om geen achterdocht te geven, den ganschen dag aan zijne zijde had moeten dulden, - schoon hij verscheiden malen een poging had beproefd, hem van zich te verwijderen, - dat gelaat joeg hem hoe langer zoo meer vrees aan.

Voorheen in Holland had hij, rustig en stil als hij leefde, MEINIER geenszins ontweken, doch nu... in het oord, waar hij de groote zaak moest volbrengen, hier was hij hem meer dan te veel.... Hoe zich van hem te ontslaan..? Juist het nieuw gevulde glas willende opnemen, ten einde de onrust, die hem hoe langs zoo meer bekroop, te verdrijven, sloeg hij den blik om zich heen, doch ontwaarde eensklaps, dat het niet helder voor zijn oogen was, en MEINIER als het ware in een floers voor hem zat. Als met een tooverslag bragt hij zich de woorden van den jongman te binnen, die hem eens te Rotterdam in een beschonken toestand te huis bragt en later zijn vriend werd: 'dat de drank den mensch steeds ten verderve is,' en ofschoon de goede MUR deze waarheid niet alleen met betrekking tot het tijdelijke had verkondigd, VOLTER gevoelde nu, dat het gloeijende vocht hem

werkelijk ten val kon brengen, en liet het glas onaangeroerd staan.

Werkelijk had MEINIER zijn hoop op den scherpen aan VOLTER tot hiertoe onbekenden drank gebouwd.

Hoe?! hij verklaarde niet meer te zullen drinken; hij sprak van heengaan...! hij... - en in de ziel van den schermmeester wortelde een straks geplant helsch voornemen: VOLTER moest bekennen en deelen - of..... en met het gevormde plan, riep hij den *oysterwaiter,* om zijn schuld te betalen, doch verklaarde al spoedig met een verbaasd gelaat, dat hem zijn beurs vermoedelijk moest zijn ontfutseld, want dat hij die niet in den zak vond.

MEINIER'S gezelschap werd VOLTER ten eenenmale onuitstaanbaar; zijn aanblik kon hij niet langer verdragen, en juist vatte hij het voornemen op, om voor zich zelven te betalen en den man zonder geld aan zijn schuldeischer achter te laten, toen de deur van het vertrek werd geopend en MEINIER, die reeds uit zijn roefje was getreden, schier van schrik verstijfde, toen hij den man van de *exchange-place*, den gespierden JIM CROW, zag binnen treden.

Het baatte den schermmeester weinig, dat hij terstond in zijn *cabin* terug dook, den hoed diep over het voorhoofd trok en zijn halsboorden tot aan zijn ooren ophaalde; - JIM had zijn *bettor* terstond herkend. Weldra vertoonde zich zijn forsche gestalte voor de opening van het afgescheiden verblijf der Hollanders en riep hij, in een onwelluidend gelach losbarstende:

'*Halloo, stranger!* gij zijt mij als een aal ontgleden; dacht gij soms, dat JIM den nek onder den *cab* ging breken? JIM begreep in het geheel niet, waarom gij zoo haastig een anderen koers naamt. *Halloo!* wie JIM aan 't lijf wil en hem het woord geeft, moet niet bang voor den nikker zijn. Mr. BACK,' vervolgde hij tot den oesterwaard, 'eerst een *whisky;* JIM betaalt - of een ander voor hem,' en zijn krachtige hand op den schouder van den scherm-

meester drukkende, zag hij hem met zijn kleine oogen zoo beteekenend aan, dat MEINIER er wit van werd.

'Maar, hemel, sir! wat wilt gij?' stotterde MEINIER, toen hij van den eersten schrik een weinig bekomen was: 'ik ken u niet, ik heb u nooit gezien..... ik.....'

'Niet kennen! nooit gezien!' schreeuwde de Herkules der Nieuwe Wereld. 'Kent gij JIM CROW niet, die zijn *double eagle* tegen tien *whisky* punch zet? Herkent gij hem niet, dien gij dezen morgen op de *exchange-place* handslag voor een *bastinade* hebt gegeven? Zit u de drank in het hoofd, of houdt gij JIM CROW voor den zot?'

'Verwenschte ontmoeting,' bromde de schermmeester, terwijl hij nu eens den blik op den Amerikaan en dan weder op zijn Hollandschen vriend vestigde, die een beweging maakte, als wilde hij achter den breeden rug van den kampvechter om - zonder vaarwel - den aftogt blazen.

'En ik geef mijn woord als *Dutchman*,' riep MEINIER, zich aan de drukkende hand ontwringende, 'dat ik niet weet, wat gij spreekt. Laat mij gaan, zeg ik u, of.....' Maar dat *of* was voor den man uit Kentucky meer dan genoeg..... 'Of?' lachte hij luidkeels. '*Or... cowardly dog!* wilt gij den draak met mij steken? *Halloo! Halloo!...*' en JIM greep een groote met oesterschelpen gevulde mand, die bij de deur stond, en slingerde die met een kracht tegen het hoofd van den schermmeester, dat deze duizelde.

Een akelige vloek rolde van MEINIERS lippen, doch spoedig zijne bezinning hernemende, bukte hij zich zóó, dat een tweede zwaai hem over het hoofd ging, tevens van die gelegenheid gebruik makende, om den Amerikaan een welberekenden vuistslag in de maagholte toe te brengen, die zoodanig aankwam, dat er gedurende een paar sekonden niet anders van 's mans kleine oogen, dan het wit, te zien was.

JIM brulde; hij had op dien stoot niet gerekend doch zijne woede had er den hoogsten top door bereikt. Als een gesarde leeuw schudde hij zijn hoofd op den korten hals, deed een schrede achterwaarts, berekende met één oogopslag zijn sprong, en met de beide vuisten vooruit, de tegenpartij aanvallende, viel hij hem met zulk een geweld tegen de borst, dat deze met een akelig geschreeuw achterover, en wel met zijn hoofd op den rand van een ijzeren ijsemmer nederviel.

Nog was de woede van den sterke niet gekoeld; met vonkelende oogen beschouwde hij zijn vijand, en..... doch neen....! wij besparen den lezer het tooneel van JIM CROWS vernieuwden aanval. Die bloedige ijselijkheden - al streelen zij het oog van een kemphaan uit Kentucky, die gerust zijn geld durft wagen, omdat hij nog niet overwonnen werd - het beschaafd Europa rilt er van. Dat vechten, hakken, verminken en vernielen is geen kost meer, die een verlicht, lezend publiek zich laat welgevallen. De tweede helft der negentiende eeuw, die gulden eeuw van beschaving en vooruitgang, zij schrikt van bloed en ijst bij het herdenken van wreede tijden, toen menschen en menschen met duivelen-woede en duivelen-slimheid, aan eigen hartstogt voldoende, of wel aan de roepstem van monarchen of heeren gehoor gevende, elkander bestookten en *vermoordden*(*). Ja, zij

(*) Mijn compliment aan den letterzetter. ZE. wordt zeer bedankt voor de beleefde wijze, waarop hij mij, bij absentie van zijn patroon, de onjuistheid mijner bewering onder het oog brengt. Eilieve! al die horreurs, waarvan hij in zijne missive melding maakt, zouden waarheid bevatten, terwijl ik van eene geloofwaardige zijde verneem, dat zelfs in Frankrijk de wreede stierengevechten, als strijdig met de - zeden - worden verboden. Geen stierengevechten, wel menschengevechten.....? Nog eens, compliment aan den opmerkzamen zetter, - laat hij maar stilletjes voortgaan. -

ijst van die bloedtafereelen, geschaard als hare telgen staan onder de bannier van den Monarch der monarchen, den Heer der heeren, den Held van dood en leven, wiens leuze *liefde* is.

Neen! wij laten den armen schermmeester, onmagtig om hem te helpen, aan de woede van den wilden Amerikaan benevens een aantal juichende oestereters achter, en blazen den aftogt met VOLTER, die zich in aller ijl naar zijne herberg begeeft.

Op zijne kamer gekomen, sloot VOLTER de deur zorgvuldig en maakte toebereidselen, om zoo spoedig mogelijk te kunnen vertrekken.

Nog geen uur mogt hij alleen zijn gebleven, verheugd als hij was aan den vreemdsoortigen vriend te zijn ontkomen, toen een groot gedruisch zijne opmerkzaamheid wekte. Het was vermoedelijk, dat eenige lieden de *barroom* waren binnengekomen en met den waard een levendig gesprek hadden aangeknoopt. Vooral klonk ééne stem krachtig boven allen, welke VOLTER als die van den man uit Kentucky herkende, die hem zoo onverwachts van zijn gezel verloste.

VOLTER - al meer gemeenzaam met de Engelsche taal, dan toen wij hem aan wal zagen stappen - luisterde opmerkzaam, en hoorde nu duidelijk de woorden van den man, die zich JIM CROW had genoemd: ‘Wilt gij hem niet opnemen, dan moet hij maar voor uw *portico* den nacht doorbrengen; 't is al wel, dat JIM den *dog* die geen *shilling* in zijn zak heeft, om hem voor zijne overwinning te betalen, tot hier heeft gebragt. Hij noemde dit huis, en heeft van een landsman gereuteld... maar de Hemel weet, hoe zijn naam is. *Halloo!* nu ligt hij hier, en of gij hem buiten brengt of binnen houdt, zoo hij morgen bij adem mogt komen, zeg hem dan, dat JIM nog altijd zijn *double eagle* zet tegen..... ja tegen,...? *halloo!*’ besloot hij lagchende,

‘tegen het genoegen, om een *butter-box*, zoo als JACK en GIL hem noemen, den hals te breken!’

Een luid gelach trof VOLTERS ooren; de toon van JIM klonk steeds boven uit, doch van lieverlede werd het rustig beneden, tot dat VOLTER eindelijk niets meer hoorde en gerustgesteld zijn werk hervatte.

Een geruimen tijd later wekte op nieuw een gerucht, en wel op den trap, VOLTERS opmerkzaamheid. De man, die met zijn gedachten in een rekening van geheel bijzonderen aard verdiept was geraakt, ontstelde, daar hij meende, dat alles in huis in de diepste rust was. Weder luisterde hij aan zijn deur en hoorde nu duidelijk, dat iemand den trap als op handen en voeten opkroop en smartelijk zuchtend gedurig zijn naam noemde.

VOLTER werd ijskoud... geen twijfel of het was de schermmeester!... Als genageld aan den grond bleef hij staan, en hoorde al weder het gestrompel, maar nu, als of de man, die naar boven wilde, telkens te vergeefs eene poging daartoe aanwendde.

‘Om - Gods - wil - VOLTER!... VOLTER!’ klonk nu weder de stem met blijkbare krachtsinspanning. ‘Zal - ik - hier sterven zonder. - O! God!...’ en weder drong een pijnlijke zucht in VOLTERS ooren.

Hij beefde. Vrees en achterdocht kampten met het medelijden in zijne borst; hij wilde... maar aarzelde... eindelijk.. daar klonk het weder, doch zwakker dan te voren: ‘VOLTER! VOLTER!’ en, zonder verder te dralen, opende hij de deur, liep eenige treden naar beneden, en vond er den schermmeester in den deerniswaardigen toestand, waarin de man uit Kentucky hem bragt. Wij zullen, al weder om vroeger gezegde redenen, den man die daar werkelijk meer dan ellendig op den trap ligt, en zich, met de grootste moeite, welligt ten koste zijner laatste krachten, eenige trappen opwaarts sleepte, niet naauwkeurig beschouwen. VOLTER beefde sterker, toen hij

dien schier uitgeputten man zich met beide handen aan een der trappen zag vastklemmen, ten einde een noodlottigen val te voorkomen. Niet langer zoude hij in deze houding hebben kunnen verwijlen. VOLTER greep hem bij den arm, en niet zonder geweldige inspanning gelukte het hem, den man, dien hij - rampzalig als hij was - niet meer behoefde te vreezen, binnen zijne kamer en op zijne legerstede te brengen.

Terwijl MEINIER daar als stervende nederlag, liep VOLTER onrustig het vertrekje rond; telkens wanneer de ongelukkige een onverstaanbaren klank uitte, naderde hij hem, doch telkens ook trad hij weder terug, want hij kon dien akeligen blik niet verdragen.

Het wekt zeker verwondering, dat VOLTER geen hulp voor den lijder ging zoeken. Waarom deed hij het niet...? Vreesde hij den man nog, die zich zelven ter naauwernood bewust was?

Hoor! weder klinkt van de legerstede een naauw verstaanbaar: 'VOLTER!' - Hij schrikt, doch nadert den man, die zich weleer zijn vriend noemde, en vraagt: 'Wat wilt gij, MEINIER?'

'Gij - gij - hebt...' stamelt de verminkte, eene vergeefsche poging aanwendende, om zich op te rigten.

'Allà, allà,' zegt VOLTER, die bij de beweging des ongelukkigen een pas terug gaat, als vreest hij door hem te worden aangetast.

Het is, alsof er op MEINIERS gelaat een trek van spijt of afgunst zigtbaar wordt; spoedig echter verdwijnt die..... Er heeft een stem in zijn binnenste gesproken... hij heeft in een helderen glans gestaard, waarin hij een vrome ontslapene moeder ontwaarde, met de gevouwen handen smeekend naar hem uitgestrekt; daar naast, een vader, die den vinger waarschuwend verheft... Het denkbeeld, dat hij in de laatste jaren kweekte, maakt plaats voor iets beters, iets hoogers!

‘Hier....’ steunt hij, en wijst met schier verlamde hand op een binnenzak van zijn jas. VOLTER ziet het, nadert op nieuw, en vraagt nogmaals, wat de ongelukkige verlangt.

‘LAU...LAUREN...TIUS STEI...GERJAGT,’ zucht MEINIER met een holle stem. ‘Gij - gij hebt. Hier.....’ en hij spant nogmaals zijn krachten in, trekt een portefeuille uit den bedoelden zak, en ziet den man, die voor het bed staat, daarbij aan, alsof hij hem vraagt: ‘Kan ik u vertrouwen?’

VOLTER rilt nog sterker dan te voren; hij meende voorheen den man te hebben doorgrond, doch begrijpt in dezen oogenblik niet, wat hij wil en wat die portefeuille moet beduiden. Toch grijpt hij haastig naar het gezegde voorwerp, doch de ongelukkige schermmeester klemt krampachtig de vingers er om heen. O! had hij kunnen spreken, had hij hem kunnen smeeken - bidden - had hij hem kunnen wijzen op het licht, dat van boven zoo helder straalde - maar nu..... zoo ellendig als hij daar lag, wringt hij nog eens zijne krachten zamen, en met een onbeschrijfelijke moeite stamelt hij, terwijl de portefeuille aan zijne hand ontvalt:

‘VOLTER - daar - boven - God! - herstel...’

Weinig oogenblikken later lag de ongelukkige man alleen op de kamer. VOLTER had geen moed behouden om langer te vertoeven; met de portefeuille in handen, snelde hij naar beneden, wekte den waard, gelastte hulp voor den lijder te halen, doch verliet ook, zonder den schermmeester weder te zien, nog vóór dat de dag volkomen was aangebroken, met zijn bagaadje het *Sprucestreet hôtel*, een goede som aan den waard achterlatende, waarvoor deze den ongelukkigen *Dutchman*, die het welligt niet lang meer maken zou, in alles beloofde van dienst te zijn.....

Vóór dat wij de Nieuwe Wereld verlaten, om op nieuw eenige jaren later het vaderland te betreden, begeven wij ons naar de trotsche woudstreek, waardoor de breede Susquehannah hare wateren kronkelt.

Het aankoopen van boschgronden in Pensylvanië is zeker voor den landverhuizer, die de middelen daartoe bezit, de schoonste weg, om in weinig jaren fortuin te maken. Woest en stout groeijen die eeuwenheugende olmen en eiken dooreen. Hier heeft de klimop zich om den zwaren stam geslingerd, die zijn takken wijd over den breeden waterspiegel zendt; dáár nestelt de arend in den top van den hoogen eik, wiens geweldige arm den ceder opving, die door stormgeweld werd ontworteld. Varenkruiden en laurierstruiken verheffen zich boven de kweek, wilde wijnranken vlechten zich met braamgewas als tot wampuin in één. Hier bleef de natuur tot heden beheerscheresse van zich zelve; in vollen luister spreidt zij er hare schoonheid ten toon, en trotsch op die schoonheid, vergeet zij hier, hoe elders dat schoon in het aangezigt wordt geslagen. Zij kent ze wel - al wonen zij ver over zee - hare vereerders, die *dol* graag zoo'n dagje met de koude keuken naar buiten gaan, om in een koepeltje te luijeren, of in boomen namen te snijden; zij kent ze wel, die dan, '*begeistert*' door haar schoon, uren lang met den verrekijker in het verschiet staren, om het aantal torens aan den gezigteinder te tellen, of wel op den verst verwijderden turen, hoe weerhaan of uurwijzers staan, terwijl de grashalmen voor hunne voeten allen naar het noorden buigen, en er straks nog op de uurwerken werd gestoft, die in de vestzakken tikken. Zij kent ze best, hare bewonderaars, die, rammelende met het geld in den zak, hunne lusthoven doorwandelen en de striktste bevelen geven, om toch vooral die boomen zóó af te krabben en te boenen en te schrobben, dat er geen mosje

meer op te zien blijft. Mos verhindert, dat ze ieder jaar ‘een dubbeltje aandikken.’ 't Is toch ook knapper. Ja, zij kent ze zeer goed, die spotters met haar schoon, die schenders van het kleed, waarmede zij zich het liefste dekt, en roept ze van uit die wouden toe: ‘Komt *hier*, allen, die tot heden koud voor mijn schoon zijt gebleven. Hier zal ik u treffen, zoo uwe harten niet van steen zijn; hier *zult*, hier *moet* gij de knie voor mij buigen en vergiffenis voor laauwheid en heiligschennis afsmeeken. Hier.....’ Helaas! schoone maagd, wij bidden u, bedaar..! er is voor den mensch nog iets anders, *iets* dat hij, zelfs boven den aanblik uwer *hier* zoo verhevene, uitstekende, ja, eeuwige schoonheid verkiest. *Wat* is het...? Helaas! Winstbejag rooft ook *hier* u de kroon. Zie! daar voert de stroom reeds de reuzen af, die gij uwe trouwste en edelste vasallen rekendet. Hoor! daar kraakt en knapt het. Zie de vlam zich verspreiden, - dikke rookzuilen stijgen ten hemel; het groene bed van trotsche boomkruinen, waarop gij u zoo gaarne wiegdet, verzengt, verbrandt, wordt *asch*.... Gij vlugt; kunstmatig maakt zich de winzucht den grond ten buit, waarin uwe weelde zich vestte; gij vlugt en weent, niet zonder reden, doch het is beter uwe tranen te droogen, want de Wereld zou u uitlagchen. Zij noemt het geen winzucht, die uw maagdelijk schoon durft aanranden, neen - zij noemt het *nijverheid*. Zie, met die dame moet gij toch ook een weinig geduld hebben; uit den aard is zij uw vijandin, maar ach! wij bidden u, beschouw haar als een zuster, reik haar de hand, ontvang haar met liefde, en werp haar uw bloemen na, wanneer zij voor u henen zweeft.

Ter naauwernood zouden wij ANDRIES VOLTER in dat pak van blaauw geruit linnen herkennen. Een stroohoed met breeden rand dekt zijn hoofd. Voor het lage, van ruwe boomstammen getimmerde *loghouse*, loopt hij op

en neder, en blijft eindelijk digt aan de rivierzijde staan. De avond is gedaald. Het vuur, dat reeds een groot deel van het uitgestrekte woud, dat hij zich kocht, verteerde, vlamt, door een oosterkoeltje gedreven, helder, doch van verre. Ook het vuur in een afgebranden knoot, nabij de plaats waar hij staat, nog altijd smeulend, gevoelt den adem van dat koeltje en zet zich op nieuw in vlam. VOLTER staart in het vuur: 'Verbranden, ja verbranden,' mompelt hij bij zich zelven. Met zijn stok stoot hij van ter zijde de uitgedoofde houtskool in de wakkerende vlam. Een pakje, dat vermoedelijk papieren bevat, trekt hij van onder zijn vest te voorschijn. Nog iets anders is daarop bevestigd; hij maakt het van het pakje los: het is een klein portret, hij beschouwt het. Eensklaps hoort hij gerucht. Ha! het is Master TIPSY, die met levensmiddelen uit de *store*(*) terugkeert. De jongen ziet zijn meester - hij ziet hem met een snelle beweging iets in den hollen vlammenden boomstam werpen. Een klein voorwerp valt aan deze zijde van den tronk, en, terwijl de vlam hooger flikkert, ziet TIPSY het glinsteren.

'Goeden avond Mr. VOLTER!' roept de jongen.

'Ik kom, TIPSY,' roept VOLTER, en weldra volgt hij den knaap.

(*) De *store* is een magazijn of winkel, waarheen de landont-ginners van heinde en verre zenden; om levensbehoeften op te doen.

Twintigste hoofdstuk.

Terzijde van het schoone Geldersche dorp Renk ligt, op een heuvel, de boerenhoeve, waarvan LAURA en RIEKA eene kleine, doch lieve kamer bewonen. De lente is voorbijgegaan, de zomer heeft zijne weldaden geschonken en de herfst, die alreê de bladeren bruinde, schenkt nog een van die verrukkelijke dagen, die de gevoelige landbewoner met een heimweeachtig genot doorleeft.

Niet ver van de genoemde hoeve, langs de heldere beek het zandpad volgende, ligt iets lager, te midden van schaduwrijke beuken, een kleine watermolen. Daar, op een zodenbank, tegen den rug eener zandhoogte geplaatst, zit tegen den namiddag, zich koesterend in de heerlijke zonnestralen, een beeldschoon meisje.

Beeldschoon! - ja, zoo als zij daar zat, wit als marmer, dat hier en daar met fijne blaauwe aartjes is doormengd, met de oogen strak op het wentelende molenrad gevestigd, mogt LAURA STEIGERJAGT beeldschoon genoemd worden. Schoon als een beeld, doch niet gevoelloos als het marmer, zit LAURA en aanschouwt de spattende waterdroppels, die door de vriendelijke najaarszon tot den luister van vonkelende diamanten werden verhoogd. Zij slaat ze gade; telkens verdwijnen zij, om zich in het stroompje te verliezen, dat ginds door de weide vloeit..... waarheen...? Al verder door de vallei, al verder door de weiden, tot het zich

in de armen van den grijzen Vorst werpt, die het liefderijk opneemt, om het met zich naar den wijden oceaan te voeren.

Naar den wijden oceaan! Al weder zweven hare gedachten door de waterdroppels daarheen geleid, over de breede zeeën en zoeken er den vriend, die alleen in staat is haar te troosten. Troosten! en toch, hij schond zijn belofte; bijna drie jaren verliepen er sedert zijn vertrek, en niets liet hij van zich hooren. Was het dan dáárom dat hij haar vergat, omdat het hem niet genoeg was, haar als eene *zuster* te beminnen? 'JOHN!' JOHN! lispte LAURA eindelijk half luide, 'mijn vriend, mijn goede broeder, waar zijt gij.....?'

'Hier, hier ben ik,' sprak eensklaps een doffe mansstem, onmiddellijk in LAURA'S nabijheid.

Het meisje ontstelde hevig, en opziende ontwaarde zij den langen EDUARD met den zwarten baard, den ongelukkigen krankzinnige, die ten huize van den dorpsonderwijzer in den kost was besteed.

'Ik dacht wel, bleeke jufvrouw,' hervatte de lange man, nader komende, 'ik dacht wel dat gij mij niet verwachttet. Neen, ik had ook niet willen uitgaan, ik was boos omdat het heden zulk fraai weder is. Weet gij waarom?' liet hij er iets zachter op volgen: 'omdat ik meende, dat het al winter werd, en op den winter volgt de lente; ziet gij, bleeke jufvrouw! - daar hebt gij de reden,' en de lange EDUARD met den zwarten baard - zoo als de man sinds zijne komst in het dorp algemeen werd genoemd - sloeg zich, als naar gewoonte, toen hij deze laatste woorden uitte, met de vlakke hand tegen het voorhoofd, waarop een bréed lidteeken zigtbaar was.

LAURA, van den eersten schrik een weinig bekomen, en den ongelukkige kennende als iemand die geen sterveling leed veroorzaakte, zag hem medelijdend aan en

zeide, hoewel hare stem beefde: ‘Dit weder moet u anders verkwikken, Mijnheer EDUARD. De gure dagen der vorige week hielden ook *u* vaak binnen uwe kamer en toch zijt gij een groot liefhebber van wandelen.’

‘Ja, wandelen, wandelen!’ hernam de lange man en schudde bedenkelijk het hoofd: ‘maar of ik wandel, ik kom toch niet, waar ik wezen wil, - en weet gij waar ik wezen wil...?’ - en hij zag LAURA geheimzinnig aan, ‘dáár waar het licht is, boven! des daags in de zon en des nachts in de maan. Weet gij waarom....? omdat ze daarheen zijn, ziet gij - daar hebt gij de reden.’

LAURA lachte niet, zoo als ongevoelige lieden soms deden, wanneer de ongelukkige van de hemellichten sprak, welke hij al wandelende dacht te bereiken; zij begreep, dat hij op aarde dierbaren miste, die hij daarboven hoopte weder te vinden.

‘Hebt gij lieve bloedverwanten verloren, Mijnheer EDUARD?’ zeide LAURA, deze ongezochte gelegenheid aangrijpende, om de oorzaak van 's mans ongesteldheid te vernemen en hem zoo mogelijk eenig licht in zijne duisternis te schenken.

De lange man zag naar boven, telde op zijne vingers en zeide eindelijk: ‘Ja, zij moeten er zijn, want ik zag ze: daar hebt gij de reden! en toen werd het nacht, en toen het weder licht werd, waren ze weg... ziet gij... ik zal maar voort gaan;’ en zijn weg door de beukenlaan vervolgende, liet hij LAURA, zonder vaarwel, alleen en mompelde nog: ‘daar hebt gij de reden.’

De onverwachte ontmoeting met den ongelukkige had LAURA'S ondermijnd zenuwgestel meer geschokt, dan zij aanvankelijk wel vermoedde. Zij gevoelde, dat een langer toeven aan dat anders zoo geliefkoosde plekje niet raadzaam was, en zoo spoedig mogelijk keerde zij naar de hoeve terug.

Werkelijk moest RIEKA hare wederkeerende vriendin

terstond te hulp komen, ten einde een gevreesde uitwerking der zenuwen te verhoeden.

Terwijl RIEKA hare vriendin van het heilzame geneesmiddel toediende, dat ginds het molenrad in beweging brengt en waarvan de Duitsche arts, die zich onlangs te Renk vestigde, aan vele en verschillende lijders de heilzaamste uitkomst voorspelde, zullen wij voor eenige oogenblikken het schoolhuis in de groote dorpsstraat binnentreden, om er den ondermeester in zijne tegenwoordige omgeving weder te vinden.

O! hoe trotsch zoude MUR op zijn vriend zijn geweest, indien hij hem, knap en flink als hij was geworden, bij afwezigheid van den jongen dorpsonderwijzer, diens plaats aan den hoogen lessenaar had zien bekleeden. Zijn hart zoude warm hebben geklopt, wanneer hij den jongeling daar had aanschouwd, die het volledigst bewijs leverde van hetgeen de mensch bij kennisdorst door ware studie kan verkrijgen. In bijna vier jaren tijds was DANIËL SILS van een onwetenden, onnoozelen knaap - in weerwil nog der belemmeringen, die hij ondervond - een waarlijk bekwaam en degelijk mensch geworden. Ja, JOC, de goede JOC! zou trotsch op den jongeling zijn geweest, dien hij de eerste schreden op dat pad zijner ontwikkeling deed zetten.

Nog even vóór DANIËLS komst te Renk had er een belangrijke verandering in het schoolhuis plaats gegrepen. De oude onderwijzer SCHOUWE had het tijdelijke met het eeuwige verwisseld. ALBERTUS, zijn eenige zoon, die reeds vroeger - zoo als gezegd werd - de betrekking zijns vaders ontving, was ongehuwd. Treurig over het verlies van den braven ouden man, hechtte hij zich naauwer aan den goeden DANIËL, dien hij lief had om zijn inborst en eerde om zijn onafgebroken ijver en liefde voor de wetenschap.

Ook na den dood van den ouden onderwijzer, behield EDUARD WITSBORG, de krankzinnige, dien wij LAURA

nabij den watermolen zagen ontmoeten, zijne kamer bij den jongen schoolmeester. DANIËL had diep medelijden met den ongelukkigen man, doch kwam niet anders met hem in aanraking, dan wanneer de bejaarde huishoudster - eene tante van den jongen onderwijzer - het middagmaal had opgedischt, en hare heeren - zooals zij hen altijd noemde - voor het 'inwendige' om zich vereenigde. Jufvrouw TROM - zoo heette de huishoudster - had den tegenwoordigen schoolmeester den eersten levenskreet hooren galmen; zij had hem gekend, eerst zoo verbazend rood, zoo verbazend klein en verbazend schreeuwerig; daarna zoo verbazend geel en weerspannig wanneer hij moest ingerold worden, of wel - zoo als zij het noemde - wanneer men van hem een monsterspeldenkussen maakte. Jufvrouw TROM beweerde steeds, dat het jonge BERTJE zijn zwakke moeder onbarmhartig had doodgegild, want dat zij - jufvrouw TROM - het gesuis in haar hoofd, dat haar nimmer verliet, alleen aan dat onbarmhartige geschreeuw had te danken. Jufvrouw TROM, aan wie de heer ALBERTUS SCHOUWE, volgens hare eigene verklaring, 'menschelijkerwijze gesproken, het behoud zijner *ikheid* te danken had, daar *zij* meer voor hem was geweest dan zijne moeder had kunnen zijn', was ten volle overtuigd, dat zij onder die menschen, en wel bepaald onder die vrouwen behoorde, die men *degelijk* noemt. Jufvrouw TROM hield niet van dat nieuwerwetsche; zij hield zich niet op met die foefen en kwikken, waar de verbasterde wereld mee dweept; zij hield van degelijken kost: in het godsdienstige van onvervalscht manna, manna van Dord; 't moest wel goed en wel degelijk zijn, wat al zoo lange - zegge lange - jaren duizenden tot zielesterking had gediend; - voor het vleesch, inwendig, een degelijken pot, en uitwendig, degelijke stoffen. In 't voorjaar jonge groenten te plukken, was schrikbarende natuurverkrachting - de Voorzienigheid vooruit-

loopen, in één woord: zonde. Die vooze doperwten! bah! wachten moest men, tot dat ze KLAAR waren, tot dat er ZIEL in zat. Groote boonen! was 't geen zonde die te verslinden, wanneer ze nog in haar eersten groei waren? Waarom heetten ze GROOTE boonen, indien ze klein mogten gebruikt worden? Degelijk! Degelijk! was de leuze van jufvrouw TROM, en daarom schafte zij zuurkool en ingemaakte snijboonen tot primo Julij; *degelijk* was hare leuze, en daarom stak zij zich bij voorkeur zoo veel mogelijk in 't saaijet en baai, terwijl zij gerust kon volhouden, dat zij sedert hare jeugdige jaren, buiten werks, nooit anders dan wit en zwart had gedragen. Degelijk - daar hield zij van, en daarom had ze in vroegere jaren WILLEM een blaauwtje laten loopen, en ARIE kort en goed gezegd, dat ze nooit trouwde; want degelijke mannen waren er niet, dat had zij met CASPER ondervonden; wilde een vrouw degelijk blijven, dan moest zij zich buiten de trouw houden. Zij was het altijd met den Apostel PAULUS eens geweest - althans na het geval met CASPER - en nu zij de zes kruisjes bijna achter den rug had, nu leverde dat punt, wel is waar, geene overweging voor haar zelve meer op, doch wendde zij al hare overredingskracht aan, om haar waarden neef ALBERTUS dat zevende hoofdstuk van PAULUS' eersten zendbrief aan de Corinthen regt duidelijk te maken en den jongen schoolmeester voor het celibaat te winnen.

Op herhaald verzoek van den neef had jufvrouw TROM er eindelijk in bewilligd, om der gezusters VAN LOON - LAURA had terstond na haar vertrek uit PAPAVER'S huis de vergunning van RIEKA erlangd, zich hare zuster te noemen - een bezoek te brengen. Zij had al ras geoordeeld, dat die twee, schoon zeer verschillende aangezigtjes, wel eens aanleiding konden geven om den neef uit de rigting van Corinthen *zeven* te brengen. Vol-

standig weigerde dus de tante bij hare tehuiskomst, om de kennismaking met die nichtjes van den jongen SILS - DANIËL had trouwens nooit bevestigd, dat LAURA en RIEKA zijne nichten waren - voort te zetten of aan te houden. Verzoeken, - daar was geen denken aan, vooral die jongste - zij bedoelde LAURA - had zoo niets degelijks, zij keek zoo romanachtig, 't was, volgens hare wijze van uitdrukken, ‘juist een mensch, om met een boek, bij een waterval, in 't maanlicht te zitten’; en die andere zag ook al zoo raar uit de oogen, en had zich met de vervaardiging van zulke ijdele kleedingstukken bezig gehouden, en had al verder zoo belangstellend naar den persoon van DANIËL SILS gevraagd. Neen, zij wenschte liever van den omgang met die dametjes verschoond te blijven; ieder moest voor zich zelven weten, maar naaistertjes, daar had zij al terstond iets tegen gehad. ALBERTUS kon harentwege voortgaan met ze overal aan te bevelen, maar zij - tante TROM - zij wist wel, dat wie met pek omging er mede besmet werd.

Om LAURA'S wille bewaarden RIEKA en DANIËL ook te Renk, zoo als zij zulks te Amsterdam hadden gedaan, betreffende vroegere omstandigheden zooveel mogelijk het stilzwijgen. Men wist, dat zij van de laatstgenoemde plaats, om de betrekking van SILS en tevens om LAURA'S gezondheid, naar buiten waren gekomen, en dat zoowel de meisjes als de ondermeester weezen waren, die door arbeid zich het levensonderhoud moesten verschaffen.

De brief van aanbeveling, dien de Amsterdamsche onderwijzer, ook met betrekking tot de jufvrouwen VAN LOON, aan meester SCHOUWE had geschreven, was door dezen met bereidwilligheid ter harte genomen. De meisjes kregen aldra, bij de behoefte die er te Renk aan dergelijke handwerksters bestond, werk in overvloed en dit, vereenigd met hetgeen DANIËL bijbragt, ware alreeds vol-

doende geweest, om in het noodige te voorzien, doch, in weerwil daarvan, kon men uit iets ruimer beurs putten. Op zekeren avond had jufvrouw TROM den ondermeester een brief met het postmerk Rotterdam overhandigd, die met vijf lakken was verzegeld en waarvan de inhoud luidde als volgt:

> ‘JOGCHIE!
> Ik heb overal gekruist om je aan boord te komen. Sedert dat ik je verliet, heef ik moeite genoeg gedaan, om dien patroon in Philadelphia in den kijker te krijgen; of hij vergaan is, weet ik niet, maar zeker is het, dat ze in Lombarthôtel nooit van een zeeschip hadden gehoord dat Volter heette. Ik ben in 't land terug gekomen, maar ik heef geen tijd gehad om je koers te volgen. Weer heef ik lading naar Philadelphia gehad, en toen heef ik een advertentie in de courant gezet, maar dat heb niets geholpen. Nu leg ik weer te R. en heef de twee honderd dertig nog aan boord. De jufvrouw, waar ik je 's nachts na die dompeling in het riviersop bragt, heb mij van wegens je tegenwoordig logies kondschap gegeven. Ze keek als een jongmaat wanneer hij onder de linie den doop van Neptunis krijgt, en verhaalde van allerlei wissewasjes, die ik waarachtig vergeten ben. En nu, JOGCHIE! hierbij zend ik het geld terug; ik zeg nog eens, dat ik niets van den man heef kunnen ontdekken. De groetenissen aan mijn vrind HAPLY (zoo heet hij immers) en aan dat nichtje - of wat het is - dat nu wel zijn vrouw zal zijn.
> Zeil voorspoedig JOGCHIE, en als je van die school lucht nog niet versleten bent, kies dan nog de zeelucht, want ik zeg je, geen vlag wappert zoo lustig als boven het zeenat.
> Kapitein MEETER.’

> ‘P.S. Van de twee honderd dertig gulden heef ik vijf gulden en tachtig cens afgehouden als: drie gulden vergoeding voor den scheepsjongen die zijn pak gaf in ruil voor het sliknatte spul, waarmee je aan boord kwam, één dollard voor advertentiekosten, is twee gulden vijftig, en dertig cents voor frankasie dezes.
> atjuus.’

Werkelijk was het geld, dat de eerlijke zeerob in papier had overgezonden, een welkome steun, doch tevens had MEETERS berigt betreffende VOLTER den goeden DANIËL pijnlijk aangedaan. DRIES, de vreemde maar toch voor hem zoo goede DRIES, lag hem nog altijd na aan het hart. Mogt het eerste berigt van hem ontvangen, reeds zijn medelijden hebben opgewekt, thans was hij bitter bezorgd, wat het lot van den man mogt zijn geworden, die, met zulke schoone verwachtingen voor de toekomst, de reis naar den vreemde ondernam.

Wij zullen den lezer, die na het verhaalde weinig in DANIËLS bezorgdheid zal deelen, niet langer bij zijne overpeinzingen betreffende VOLTER bepalen; liever beschouwen wij den jongeling dáár, waar hij voor het front van de bende, die men, in de wandeling, de lieve dorpsschooljeugd noemt, zijne stem verheft.

Wij zeiden het reeds, dat de jonge meester SCHOUWE afwezig en SILS alzoo het hoofdbewind in handen had.

De leermeester - de vriend? - neen! de natuurlijke vijand van het opkomend geslacht. Heeft een roepstem ooit onharmonisch, ja, akelig geklonken, het is zeker de stem van den schoolmeester, wanneer hij met zijn: ‘Kinderen school!!’ of ‘kinderen binnen!!’ of ‘kinderen leeren!!’ de jongens, die op het kerkhof zoo dapper haasje-over springen, en de meisjes, die zoo vlug boompje verwisselen, of anders de jongens bewonderen en tevens hun aardig spel benijden - die arme jongens! wat zul-

len ze in latere dagen nog dikwijls benijd worden - en het witgepleisterde vierkant roept, waar bijna alles wat ze onder de oogen zullen krijgen, wit en zwart is. De witte muren, met zwarte borden en witte letters er op; de zwarte leijen, de zwarte griffels, die alweder witte letters geven; wit papier, zwarte inkt; witte boeken, maar 't geen op dat wit gedrukt staat zoo bijster zwart, zoo onbegrijpelijk zwart; zelfs wanneer zij verstaan hetgeen dat zwart op wit hun verhaalt, dan worden die allerliefste ‘brave MARIA'S en HENDRIKKEN’ nog onbegrijpelijker, dan toen zij ze slechts bij namen kenden. Wit en zwart: wit de boordjes van den schoolmeester; maar zwarter nog dan het halve mud, dat daar naast die koppen en - het eenige wat glimt - bij die kan met hare onderhoorigen benevens het zwarte pond met zijne koperen onderdanen, op die plank staat, zwarter nog ziet dikwijls de man dien zij moeten liefhebben als hunne ouders, die hen zal onderwijzen en vormen tot nuttige leden der eenvoudige maatschappij, waartoe zij behooren.

De nu zalige onderwijzer SCHOUWE was inderdaad een braaf en goed man geweest, doch binnen de witte wanden hadden de kinderen nog wèl zoo lief op de zwarte borden en leijen getuurd, dan dat zij de oogen op zich gerigt zagen, die van achter den lessenaar zwarter gluurden dan de inktpotten, waarin zij hunne pennen doopten.

Hadden zij inwendig gejuicht, toen de oude man, op eene plegtige wijze, zijn zoon als den nieuwen onderwijzer aan hen voorstelde en beval en vermaande om hem *die* achting en *die* liefde te betoonen, die hij zoo ruimschoots had mogen ondervinden (?); zij hadden nog ruimer geademd, toen zij den nieuwen ondermeester voor de eerste maal in het vierkant ontwaarden. Niet één van al die knapen, die vast bepaald hadden den nieuwen ondermeester met natte propjes te zullen schieten of - als

ze 't gedaan konden krijgen - een inwijdingskruis met krijt op den rug te teekenen, had het gewaagd, één dier voornemens ten uitvoer te brengen; zelfs de eerste klasse was werkelijk, door het vriendelijke gelaat van HET NIEUWE VOSJE, zoo als een der belhamels DANIËL reeds vooraf genoemd had, als geëlectriseerd geworden. Al ras was er inderdaad iets tusschen de bende en het vosje ontstaan, dat het denkbeeld der natuurlijke vijandschap bande; 't was zelfs opmerkelijk, hoe veel harder de jongens bij het in- en uitgaan van het vierkant, ‘dag ondermeester’ dan wel, ‘dag meester’ zeiden, en hoeveel sterker de meisjes, bij dat in- en uitgaan den stuipachtigen schok - alsof ze op den grond gingen zitten - voor den eerste dan voor den laatste vertoonden, en zelfs enkele, bij dat schokkende manuaal, hetwelk de oude heer SCHOUWE bij wijze van dienaresse in 't leven riep, een vriendelijk knikje voegden, of wel, maar bijna onhoorbaar, even als de jongens, ‘dag ondermeester’ zeiden.

En nu - de drie dagen, dat de jonge meester SCHOUWE van huis was, en het bewind alleen in DANIËLS handen liet, waren werkelijk feestdagen voor de Renksche schooljeugd. Meester was wel goed, ja, zelfs oneindig veel beter dan ‘de oude’ geweest was, die altijd bromde; maar ondermeester! zie, ondermeester, dat was nu iemand. voor wien men uit louter pleisier, als hij het verlangde, een schrift zou overschrijven, of een les uit den verschrikkelijk braven HENDRIK zou overlezen.

't Was raar, meester SILS gromde nooit en keek maar zeer zelden zuur - slaan deed hij nimmer - en toch was er een stilte en een orde, die de oude SCHOUWE, indien hij 't gezien had, een: ‘hoe is 't werelds mogelijk!’ zou hebben doen uitroepen. Hij die gemeend had, dat boerenkinderen niet anders dan met scherpe werktuigen konden beschaafd worden, hij zou inderdaad vreemd op zijn neus hebben gezien, wanneer hij zelfs BART SCHOL, die altijd de kat

de bel aan durfde hangen en altijd weerspannig was, met een glans van verrukking zijn schrift had zien schrijven, alleen in de hoop van het: ‘best jongen!’ of ‘knapjes BART, ik zal er *uitmuntend* onder schrijven,’ uit DANIËLS mond te vernemen. Ja! SILS had het geheim verstaan, waardoor men de liefde en achting van kinderen tot zich kan trekken: gelijkmatige ernst, zachtheid en geduld, het opwekken eener gepaste eerzucht, vriendelijk zijn, niet tegen enkelen, maar tegen allen zonder onderscheid. De zacht vermanende blik, die zegt: ‘Jongen, dat is niet goed; gij weet wel, dat behoorde zoo niet,’ werkt beter en duurzamer, dan die blik der verschrikking, die spreekt van: ‘Rakkert.... nog eens... dan zal ik!’

Geen regel zonder uitzondering: er zijn klanten, die aan dien blik der liefde weinig beteekenis hechten, - er zijn er die *voelen* moeten. Voelen!.... SILS stemt het toe, doch wat het ligchaam voelt, is eerder vergeten dan wat de ziel voelt, en de jonge SCHOUWE heeft het zijn vriend reeds toegegeven, dat de leermeester een persoonlijk voorbeeld moet zijn, zoo als de schriftregels voor het schrijven. Gromt de meester - het kind leert grommen en zal dit bij gelegenheid eveneens in praktijk brengen. Scheldt de meester - het kind zal straks ook schelden, als een zijner makkers hem iets misdoet. Slaat de meester - allo jongens er òp maar! teruggeven wat men straks heeft ontvangen; de meester geeft het voorbeeld, de leerling moet volgen.

Onderwijzer der jeugd - 't Is een mooije, een edele, een verheven betrekking, maar moeijelijk, ontzettend moeijelijk. Zoo weinigen zijn er, die als DANIËL SILS er de regte geaardheid en de juiste geschiktheid voor bezitten. Men weet wel, dat het boompje moet gebogen worden terwijl het jong is, opdat het regt opwaarts groeije, doch àl te dikwerf wordt het vergeten, dat men zacht-

kens moet buigen met geduld, niet met geweld - om het niet onherstelbaar te knakken.

De klok sloeg vier en, op een door SILS gegeven teeken, verdwenen eensklaps de boeken en de leijen, en stonden de kinderen van hunne zitplaatsen op.

Met een langen wijsstok - dien de kinderen voorheen wel tot iets anders hadden zien - of liever voelen - bezigen, bepaalde hij hunne blikken bij het zangbord, waarop een nieuw lied geschreven stond.

'Komaan!' zeide SILS, 'uw leerweek is ten einde. Meester SCHOUWE zal zich verheugen, wanneer hij verneemt, dat ik mij over u niet had te beklagen. Wij hebben regt genoegelijk te zamen gewerkt, niet waar jongens...?' De jongens glimlachten, eenigen zeiden voor zich nederziende: 'Dat geloof ik, ondermeester,' terwijl uit een hoek nog de stem van BART SCHOL klonk: 'Met d'ondermeester alleen, wou 'k altijd wel leeren.'

'Wij hebben met lust gewerkt, niet waar meisjes...?' hernam SILS.

De meisjes durfden niet goed antwoorden, maar toch werd er hier en daar iets gefluisterd, dat al tamelijk eensluidend met het antwoord der jongens was.

'Welaan dan!' sprak SILS. 'Gij zijt tevreden, ik ben het ook; laat ons nu, vóór dat wij scheiden, dat lied aanheffen, om God voor het goede dat wij genoten te danken.'

Niet fraai, niet keurig, niet gekuischt, maar waarlijk indrukwekkend klinkt nu vóór het scheiden het lied van dank, op eene der jeugd bekende wijze. Neen, om kunstgenot te smaken, behoeft men niet binnen te treden; de fijne kunstkenners zouden al ligt te veel gebreken ontdekken, om er zelfs slechts één oogenblik aangenaam door getroffen te worden; maar vooral moeten *zij* buiten blijven, die het *eeuwig* te Parijs, of te Londen, of zelfs te Brussel, veel beter, en o, heer! oneindig veel

zuiverder hebben gehoord. Buiten! buiten! - Alleen *zij* binnen, die gevoel hebben voor natuurschoon, die waarderen, wat het inheeft, een paar honderd ruwe deelen tot een vrij effen geheel te vormen; binnen! die het schoone bevatten, dat er in gelegen is, om zoovele kinderharten langs éénen weg naar boven, tot hun weldoener, tot hun God, te voeren. Binnen hij, die begrijpt, dat den Vader ook dier kleenen, het eenvoudige, kunstelooze kinderlied meer welgevallig is, dan die heerlijke combinatie van zang en muzijk, die wel ter Zijner of ter eere van zijn eenigen Zoon wordt opgezonden, doch waardoor meer eere wordt ingeoogst, dan toegebragt. Binnen, ouders! van alle gezindten, die het eerlijk en goed met uwe kinderen en met uw vaderland meent. Ziet ze daar eendragtig bij elkander gezeten, hoort ze daar eenstemmig zingen:

> 'Bidden w' U in JEZUS naam,
> Spaar ons met onze ouders zaam.'

Hoort ze daar zingen, hoort die bede, die ook voor U - door ALLEN - wordt ten hemel gezonden. Wisch die tranen niet zoo spoedig af, die u langs de kaken vloeijen. Schaamt ze u niet - maar schaamt u, indien gij straks gaat medewerken, om zaden van verdeeldheid en godsdiensthaat in de harten dezer kleinen te strooijen; schaamt u, indien gij dit gezin uitéén rukt, opdat het eene gedeelte zich ginds verzamele en het andere zich elders aanéénsluite, om alreede vroeg te leeren, hoe elkander in latere jaren te bestrijden.....

Nadat de zang was geëindigd, verlieten de kinderen in de grootste orde het witte vierkant, met al dat wit en zwart, doch waarin zij echter, na den rustdag, wer-

kelijk blijmoedig zullen wederkeeren, omdat een vriendelijk gelaat er hen verbeidt, omdat een zedelijke en geen ligchamelijke prikkel hen drijft, want ook kinderen worden liefst behandeld als menschen en niet als dieren.

Na het vertrek der kinderen regelde SILS nog eenige zaken in het schoollokaal, en vond kort daarna jufvrouw TROM in de woonkamer voor het theeblad weder.

'Ik heb er vrede meê,' ving de dame aan, zoodra zij DANIËL bespeurde, 'alle vrede heb ik er mee, dat men zijn eigen weg gaat. Dat men meerderjarig wordt en zijn eigen zaken zoekt te bestieren, - dat alles kan ik dulden en toegeven, maar dat men *dit* zegt, en *dat* doet, - dat men *zus* bepaalt, en *zoo* handelt, dat heeft voor mij iets tegenstrijdigs, dat is in bepaalde tegenspraak met: 'uw *ja*, zij *ja*,' in één woord, een degelijk mensch handelt zoo niet.'

'Ik begrijp u niet regt, jufvrouw TROM,' zeide DANIËL.

''t Is toch aardig,' hernam de dame, 'dat men hier altijd *alleen* moet denken, dat niemand zijne gedachten hier ooit eens bij iets - al is het dan ook nòg zoo belangrijk of onbeduidend - zal bepalen. Denken! zoo ver als de neus lang is...! Weet gij dan niet, mijnheer SILS, dat mijn neef vast beloofde, dezen middag met de diligence te zullen terugkeeren? Om half vier moet de wagen aan *de vergulde ree* zijn, en zie, 't is nu al bij half vijf.'

'O! ik wist niet,' sprak DANIËL, 'dat die belofte zoo onvoorwaardelijk vast was gegeven; ik dacht heden of morgen; alleen heb ik verstaan, dat meester maandag weder in school hoopte te zijn.'

'Het toont zoo geen vastheid van karakter,' sprak jufvrouw TROM weder; 'ik voor mij zou iets dergelijks als kind niet hebben begonnen; was het: 'BORA, t'huis om zóó laat,' dan was BORA t'huis om zóó laat,

éénmaal slechts, toen CASPER..... maar da's ook hetzelfde, toen wachtte men niet met het eten, en nu, ik ben wel honderdmaal naar de keuken geweest, om te zien of het eten ook aanbrandde. De diligence zal nu toch zeker wel door zijn?

'Op den gewonen tijd heb ik de trompet gehoord,' antwoordde SILS. 'Maak u over uw neef niet ongerust,' besloot hij, 'zijne zaken hebben hem vast weerhouden; wij kunnen hem toch zeker morgen verwachten.'

'Zeker! morgen zeker!' herhaalde jufvrouw TROM, hoofdschuddend, 'moeten wij niet zeggen: "zoo de Heer wil en wij leven?" Wanneer zal de mensch toch verstaan, dat hij als leem is in de hand des pottenbakkers?'

DANIËL kon met moeite, om het tegenstrijdige van jufvrouw TROMS redenering een glimlach onderdrukken; intusschen liet hij zich de thee, die zij hem had ingeschonken, zeer wel smaken, en verliet haar, om, aleer hij de meisjes op den berg ging bezoeken, zich nog een paar uren aan de studie te wijden.

De avond, die op den schoonen herfstdag volgde, was mede stil en liefelijk; de maan lachte vriendelijk boven het dorp, en EVERT, de schaapherder, die eerst nu met zijne kudde van de heide terugkeerde, riep den ondermeester in 't voorbijgaan een goeden avond toe.

Aan het einde der dorpsstraat gekomen, sloeg DANIËL als naar gewoonte het elzenboschje in, dat, terzijde van den watermolen gelegen, de kortste weg naar boer STOETE'S hoeve was.

Nog maar weinige schreden mogt hij daarin zijn voortgegaan, toen hij van ter zijde gefluister vernam, en, even stilstaande, meende, zijn naam te hooren noemen.

''t Is vreemd,' dacht SILS, doch schoon het denkbeeld bij hem opkwam, om te roepen en te vragen of iemand hem zocht, hij besloot spoedig zijn weg te ver-

volgen, want hoe ligt kon hij 't zich verbeeld hebben! Zoo dikwijls meent men zijn naam te hooren, wanneer inderdaad iets geheel anders gezegd wordt; indien daar soms een geheim onderhoud plaats had, zou zijne vraag niets anders dan een onwelkom bescheid uitlokken, en - SILS ging voort.

Binnen de hoeve gekomen, klopte DANIËL aan de kamerdeur der meisjes..... Geen antwoord..... Iets harder..... Weder geen antwoord. Te bescheiden om zonder bekomen verlof binnen te treden, en toch niet begrijpende, hoe hij in dezen stond geen antwoord bekwam, daar, al ware LAURA ook om ongesteldheid vroeger in het kleine nevenvertrekje ter ruste gegaan, RIEKA hem evenwel moest hooren, tikte hij nogmaals op de deur, en riep, schoon met een zachte stem: 'RIEKA, zijt gij binnen? *Ik* ben het, DANIËL!'

Nog eenige oogenblikken had hij te vergeefs op eenig antwoord gewacht, toen hij eensklaps de welbekende, doch eenigermate belemmerde stem van het bedoelde meisje achter zich vernam - die het: 'DANIËL, hier ben ik,' fluisterde.

'Ha! RIEKA zijt gij daar?' sprak SILS verrast. 'Ik dacht, dat gij soms met LAURA in uw slaapkamertje waart. LAURA is toch wèl... en gij...?'

'Och, mijn lieve DANIËL,' zeide het meisje, terwijl zij hem haar kleine handje op den schouder legde: 'het is wel ongewoon, niet waar, dat gij mij des avonds niet op de gewone plaats vindt; doch zie! terwijl LAURA, die zich dezen middag, door eene ontmoeting met den krankzinnigen EDUARD, minder wèl gevoelde, wat vroegtijdig ter ruste ging, liep ik..... zocht ik..... Wacht.....' doch zonder te vervolgen en DANIËL alleen latende, ging zij met spoed hare kamer binnen, misschien, omdat zij niet regt wist, wat zij verder moest zeggen, of wel - zoo als DANIËL vermoedde - om zich eerst te overtuigen, dat

LAURA hare hulp niet behoefde. Niet lang daarna kwam RIEKA terug.

'Mijn lieve DANIËL,' zeide zij, nog steeds met eenige belemmering in hare stem, terwijl zij SILS vertrouwelijk onder den arm nam, en hij - schoon ongezien - nog sterker kleurde, dan toen dat zelfde meisje hem, ruim vier jaren geleden, in vrouw MUR'S onderwoning, voor de eerstemaal toesprak met de woorden: 'Hoe oud zijt gij, jongeheer?' - 'Mijn lieve DANIËL,' herhaalde RIEKA, het pad naar den watermolen, door de maan verlicht, met hem inslaande: 'zoo lang reeds heb ik er naar verlangd, om eens regt vertrouwelijk met u te praten; maar ziet gij, DANIËL, wij meisjes kunnen daar soms zoo moeijelijk toe geraken; de gelegenheid..... de omstandigheden..... ziet gij, DANIËL.... gij zult wel begrijpen, wat ik bedoel.....?'

'Wat gij bedoelt, RIEKA.....?' zeide SILS: 'neen waarlijk, dat begrijp ik niet....' en terwijl hij sprak, gingen hem wonderlijke denkbeelden door het hoofd.

'Och!' hernam het meisje, 'gij zijt zoo lief en zoo goed, beste DANIËL; gij zijt de eenige, die al mijne omstandigheden kent, zoo goed als ik ze zelve ken; de eenige, die mijn onvergetelijken JOC hebt lief gehad en getuige waart van zijne liefde voor mij..... DANIËL,' sprak zij zachter, terwijl SILS aan hare stem kon hooren, dat er tranen mee in het spel kwamen, 'mogen wij zaken voor elkander verbergen? mogen wij langer geheimen voor elkander hebben? O, mijn goede, beste DANIËL! verstaat gij mij nu...?'

Ja, DANIËL verstond RIEKA zeer wel. Hij hoorde duidelijk, dat zij van geheimen sprak, die tusschen hem en haar niet langer moesten bestaan; hij verstond het zeer wel, dat zij hem bij herhaling, en nog hartelijker dan gewoonlijk haar '*lieve* en *goede* en *beste* DANIËL' noemde, maar..... al verstond hij het meisje, begrijpen deed hij

haar niet, of althans, hij durfde haar niet te begrijpen en zeide dus, met een merkbare trilling in zijn stem:

‘Maar RIEKA, ook ik heb u immers alles, wat mij betrof, openhartig medegedeeld; ik weet niet, dat.. ik... u.... iets verborg.... Ik heb met u gesproken, zoo als gij dikwijls zeidet, dat ook de goede JOC met u sprak.... RIEKA zoo ik u... iets.... verborg;... het... kon... alleen, het.. was.....’

‘Ach, neen! mijn beste vriend, gij hebt u waarlijk ten mijnen opzigte niets te verwijten;’ hervatte het meisje op geruststellenden toon: ‘gij alleen hebt u met eenig regt over mij te beklagen. Maar, DANIËL, wanneer ik ook aan JOC dacht en hoe gij van onze innige liefde getuige waart, dan werd mij de mond als het ware toegeschroefd, dan durfde ik u niet openbaren, wat mij sinds lang bezwaarde.... DANIËL, zeg...! Mijn beste jongen, zeg..! gij gelooft toch niet, dat het zonde is.....? gij gelooft toch niet, dat JOC, indien hij van uit den Hemel op mij nederziet, mij een ontrouwe zal noemen.....? Zeg, DANIËL! zou ik *hem* niet mogen beweenen en... tevens een.... ander.... beminnen?’

Het was DANIËL ten eenenmale onmogelijk, om eene schrede verder te gaan. Het was hem, als bevond hij zich op een smal voetpad, aan welks eene zijde een welig begroeide heuvel rees, terwijl aan de andere zijde een diepe afgrond gaapte. Ja, zijne kniën knikten, en waarlijk vreesde hij maar al te zeer, in die diepte te zullen nederstorten.

‘Hoe, RIEKA...! ik weet niet regt... gij spreekt van beminnen...?’ bragt hij eindelijk met moeite uit, terwijl hij vreesde, dat het meisje het kloppen van zijn hart zoude hooren.

‘Och! DANIËL,’ hernam RIEKA, ‘ik gevoel mij waarlijk reeds ruimer, nu ik u het geheim openbaarde; nu ik u, mijn getrouwen vriend, den vriend ook van mijn

beweenden JOC, kan raadplegen en van u kan hooren, of de weg, die voor mij openligt, niet die der ontrouw en der zonde is.'

DANIËL hoorde maar ten deele wat RIEKA zeide, en zij, zij was te zeer met hetgeen haar zelve betrof vervuld, dan dat zij de klimmende onrust van den vriend kon bemerken.

'RIEKA,' zeide SILS eindelijk, terwijl hij nog eens, maar in een nevel, de bloemen aanschouwde, die op dien heuvel ter regter zijde bloeiden, 'gij spreekt van... beminnen... heb ik het wèl verstaan..? Zoudt gij waarlijk....?'

'Och, hij is zoo goed; hij meent het zoo eerlijk en braaf,' hernam RIEKA, niet vermoedende, dat deze weinige woorden den armen vriend een stoot toebragten, waardoor hij in den figuurlijken afgrond stortte. 'Reeds sedert een geruimen tijd,' ging zij voort 'gaf hij mij in 't verborgen de verklaring zijner liefde en smeekte mij dringend zijne min met wederliefde te beantwoorden. O! DANIËL, ook om LAURA'S wille aarzelde ik, eenig beslissend antwoord te geven; ook gevoelde ik mij zedelijk verpligt, u mijn vriend, die eenmaal mijn redder waart, over zulk een gewigtige zaak te raadplegen; weken verliepen en telkens werd zijn eerlijk aanzoek dringender. Waar hij mij toevallig in gezelschap of op de wandeling ontmoette, wist hij mij een briefje in handen te spelen, of wel een woord van liefde toe te fluisteren. Zie, DANIËL! zoo mogt ik dezen middag, toen LAURA zich te bed begaf, mij, ter verpoozing van gestadigen arbeid, even buiten de hoeve begeven, toen BERTUS mij weder.....'

'BERTUS..... wie...? ALBERTUS SCHOUWE..?' viel DANIËL in, eensklaps uit zijne verdooving ontwakende. 'Is hij.... is hij...?'

'Hoe, dit bevreemdt u waarlijk, mijn lieve vriend?'

hernam RIEKA. ‘Hebt gij dan inderdaad niets van SCHOUWE'S genegenheid bespeurd; heeft hij werkelijk het geheim zijner liefde zoo getrouw kunnen bewaren? - Maar hoe! DANIËL, gij beeft zoo; zou ik werkelijk in uwe oogen schuldig worden; zou ik waarlijk meineedig zijn, indien ik hem....? Spreek DANIËL.. spreek dan toch.... gij beeft dunkt mij nog sterker, zeg, zeg dan, ben ik schuldig..?’

De poging, welke DANIËL aanwendde om zijn kalmte te herwinnen, gelukte hem eindelijk. Om met bedaardheid te spreken, daartoe gevoelde hij zich echter nog niet in staat, en met moeite de woorden: ‘Neen, RIEKA, hoe zoudt gij schuldig zijn?’ uitbrengende, riep het meisje in vervoering, terwijl zij den jongeling met warmte de hand drukte: ‘O! DANIËL, dank! - dank! voor deze woorden, want ja, alleen het denkbeeld van ontrouw aan mijn dierbaren afgestorvene te plegen, deed mij huiverend luisteren naar de overredende taal, die de brave SCHOUWE zoo vaak en nog daar even tot mij voerde. DANIËL, vindt ook gij waarheid in de woorden die hij sprak, dat, indien hemellingen kennis van ons bestaan op aarde dragen, JOC zich verblijden zal, dat er iemand tot mij kwam, die de pligten op zich nemen, en met ware trouw en liefde vervullen wil, die hij, ware hij op aarde gebleven, zoo gaarne zoude vervuld hebben? Vindt gij, DANIËL, dat ik zonder vreeze hem de hand mag schenken, die mij de klaarste bewijzen zijner warme belangstelling en liefde gaf? die alleen de reis naar de plaats, waar men mij in jeugdige jaren verpleegde, ondernam, ten einde betreffende mijn afkomst iets meer te vernemen? Ja, wel meende SCHOUWE het trouw en goed, toen hij - in weerwil der vruchtelooze reis - dezen middag terug gekeerd, nogmaals met dringende beden zijn aanzoek om mijne hand hernieuwde, en betuigde, dat, indien ik besluiten kon zijne levensgezellin te worden, hij het zich tot

een waar genoegen zou rekenen, LAURA als een zuster in zijne woning te ontvangen. - Niet waar, mijn lieve DANIËL, dat is braaf, dat is edel! Hij wil de zwakke LAURA om mijnentwille als een zuster liefhebben; hij verklaarde met zulk een ongeveinsde opregtheid, ook u in alles van dienst te willen zijn. Ofschoon niets liever wenschende, dan u in uwe betrekking, zelfs tegen verhoogd loon, te behouden, zoo wilde hij toch niets onbeproefd laten, om ook voor u, als voor een eigen broeder, tot verbetering uwer maatschappelijke belangen nuttig te zijn. DANIËL! o DANIËL! ik gevoel mij zoo verruimd, nu ik voor *u* mijn hart vrij heb durven uitstorten. Wat zegt gij.... wat raadt gij? ik ben geen ontrouwe, niet waar, indien ik een ander de liefde schenk, die hemellingen niet meer begeeren?'

RIEKA hield op met spreken, en SILS, ja.... hij ging nog voort aan RIEKA'S zijde, *hij* liep nog, maar *zij* gevoelde het niet hoe hem de kniën knikten. Zij vraagde hem raad, of liever wenschte uit zijn mond de bevestiging te hooren van hetgeen haar teeder harte - op nieuw in de strikken eener zuivere min verward - zoo gaarne goed en prijslijk noemde; maar *hij*... neen, hij kon.... hij kon..... geen antwoord geven; zijne tanden klapperden hoorbaar op één, en zelfs RIEKA, daardoor zich zelve voor een oogenblik vergetende, vraagde met ware belangstelling, of hem iets deerde. Eindelijk! Gode zij dank! daar herkreeg hij zijn sterkte.

'Niets, RIEKA; waarlijk niets anders dan een koortsige rilling,' sprak de jongeling met een krachtige beheersching van zijn geschokt gevoel. 'Waarlijk, uw vriendelijke mededeeling... heeft mij verrast; ik wist niet.... ik had niet bemerkt, dat ALBERTUS SCHOUWE, die u, naar ik meende, slechts zelden zag, uw.... uwe....' maar neen, dat woord *liefde* kon hij niet uitbrengen; hij, de goede jongen, die geen gevaar te groot, geen opoffering te zwaar zou hebben geacht, om haar, die lieve, die altijd

opgeruimde, maar toch zoo degelijke blondine, eenmaal te mogen toespreken zoo als JOC haar voor dezen toesprak; hij, die zich nog altijd te min had gerekend, doch het denkbeeld van RIEKA eenmaal te bezitten met de hoogste verrukking had getroeteld; hij wilde vervolgen, maar neen, het werd hem te bang, te eng, te benaauwd. De maan, die telkens door het gebladerte te voorschijn kwam, scheen zoo vreemd te lagchen, de takken der boomen maakten zulke zonderlinge lijnen, het voorttreden door de reeds afgevallene bladen maakte een zoo akelig schuifelend geluid, zelfs de stem van RIEKA - die op DANIËL'S laatste woord terstond was ingevallen - klonk zoo vreemd en ongewoon hard, en ongewoon onwelluidend - en alles... en alles wat hem omringde.. en wat hij hoorde.. en wat hij gevoelde, was zoo raar en zoo geheel anders dan gewoonlijk. Hij liep wel voort en eindelijk met het meisje naar de hoeve terug; nu en dan sprak hij ook wel eenige woorden, wanneer hij met schrik vernam dat het stil naast hem was, en vermoedde dat eenig geluid van hem begeerd werd; hij sprak wel en stemde op eene tot hem gerigte vraag zelfs toe, dat hij mede verheugd was over de blijdschap, die het meisje vervulde, en ja, dat hij zeker dacht dat zij met een man als SCHOUWE gelukkig moest zijn; hij kwam ongemerkt binnen het kamertje, waarin hij zooveel gelukkige uren met RIEKA koutende had doorgebragt, waar hij steeds uitspanning na inspanning had gevonden, waar alle voorwerpen die er zich bevonden hem dierbaar waren, omdat ze RIEKA steeds omringden, maar die hem nu zoo koud en zoo onverschillig lieten; hij zat wel op dezelfde stoel, die altijd voor hem gereed stond, maar hij zat er op, alsof hij bij een vreemde bezoek bragt; hij hoorde den raad om huiswaarts te keeren, want het meisje, dat tot hem sprak, *vreesde waarlijk*, dat de late wandeling door het

bosch hem kwaad had gedaan; hij nam ook afscheid, en wist niet regt of hij *jufvrouw* RIEKA of RIEKA moest zeggen; hij ging, vast belovende zich warm te zullen toestoppen, daar men koortsig zijnde de avondkoelte moest mijden; hij ging, vast belovende om tante TROM niets te zullen zeggen; hij ging, met de verzekering, dat, wanneer zij - het meisje - haar *ja* zou hebben gegeven, BERTUS hem - DANIËL - en haar - tante TROM - wel alles zou mededeelen; hij ging, en hij liep denzelfden weg dien hij straks was gekomen, door de straat waar de schaapherder hem een '*goeden* avond' had toegewenscht; keerde in de huiskamer weder, waar de jonge schoolmeester, die er uitzag alsof hij een reus was geworden, hem minzaam begroette; zeide, dat alles in school wèl was gegaan, maar dat hij zich zelf niet zoo geheel frisch gevoelde; wenschte jufvrouw TROM een goeden nacht en meester een 'van 's gelijken' toe; kwam boven op zijn kamertje, waar nog alles lag zoo als hij het voor een paar uren verliet; zag de schoone beeldtenis van den Zaligmaker met de doornenkroon op het hoofd, die hij van haar ten geschenke ontving, - wat staarde Hij droevig ten hemel! - en..... en..... daar werd het zigtbaar wat de jongen gevoelde: een paar malen hokte het hem in de tot dus verre toegeschroefde keel; eensklaps sloeg hij de beide handen voor het aangezigt en..... hij weende, hij weende, misschien nog dieper gevoelend, dan RIEKA, toen haar JOC voor altijd van haar gescheiden was.

Een en twintigste hoofdstuk.

‘**W**aarlijk neef, inderdaad neef, ik herhaal u, dat ik geen het minste begrip van uwe verklaring kan krijgen,’ zeide jufvrouw TROM, toen SCHOUWE, haar een paar dagen na het verhaalde met de groote wasch op den zolder bezig vindende, het een gunstig tijdstip had gerekend om met het belangrijke nieuws zijner verloving voor den dag te komen.

‘Niets! het is toch dood eenvoudig,’ antwoordde de neef.

‘Eenvoudig! dood eenvoudig!’ herhaalde de tante, terwijl haar hoofd boven de bekamerdoekte buste gestadig een schuddende beweging maakte. ‘Is dat eenvoudig? - een plan hebben om zich te vergooijen, te verslingeren, in spijt van God en Zijn gebod! Noemt gij dat dood eenvoudig? uw vleeschelijken zin te volgen, terwijl gij maar al te goed verstaat wat PAULUS bedoelt? Is dat dood eenvoudig, om in het geheim, geheel achter den rug om van haar, aan wier trouwe zorg gij, naast God en uwe ouders, het leven verschuldigd zijt, een wezen trouw te beloven, die, de hemel weet van welke afkomst is, waarvan de zonderlingste praatjes in omloop waren; is dat alles dood eenvoudig, neef.....? neen, weet gij wàt het is....’ en jufvrouw TROM greep, terwijl zij voortsprak, een diemetten borstrok

van den droogstok, en begon dien met zulk eene degelijkheid te rekken, dat het aanhoudend gekrak des onderwijzers medelijden met de vingers van tante TROM, of wel met zijn onschuldig kleedingstuk, opwekte, ‘neen, weet gij wat het is..... verregaande ondankbaarheid, verregaande onstandvastigheid, verregaande ondegelijkheid, neef’ - ‘krakkerdekrak’ viel de regtermouw in - ‘Alles is ook even onsterk tegenwoordig’ klonk het intermezzo der tante, waarna zij vervolgde: ‘Ziet gij, neef, dat ik, om deze en duizend andere redenen, u gansch niet begrijp, en zoo ik u al begrijp, dat ik u dan niet begrijpen wil, omdat ik nooit ofte nimmer mijne toestemming tot zulk een verregaande verminking van uw fatsoen wil geven,’ en bij deze laatste heftige ontboezeming zei de regtermouw nog eens geweldig ‘*krak*’ en hield jufvrouw TROM het bewuste deel in haar regter en het andere in haar linkerhand.

‘Ja,’ sprak SCHOUWE, de snelle beweging gadeslaande, waarmede zijn tante het verminkte fatsoen, met de woorden: ‘ook alweer kapot!’ in den mand voor het verstelgoed wierp, ‘ja, het zoude misschien zeer wenschelijk zijn, indien iedereen, en ook *alles*, uwe degelijkheid bezat. Gij weet wel, tante, dat ik gaarne uw zin volgde, en mij tot heden, hoewel ik mij onafhankelijk mag noemen, gaarne naar uw goedvinden rigtte, maar, in de liefde, ziet gij, daar moet ieder zijn eigen weg in volgen. PAULUS noemt het waarlijk geen zonde, zoo men zich eene vrouw neemt; hij spreekt alleen van *beter*... van....’

‘Beter! ja, wis en zeker beter!’ viel de tante in, die inmiddels, door de confusie waarin zij zich bevond, in stede van een stuk waschgoed, den witten boezelaar, dien zij voorhad, op de tafel stond uit één te rekken. ‘Beter! wie zou daar ooit aan kunnen twijfelen; beter! vooral zeker *hier*, waar een zorgende tante, die als een moe-

der tobt en zwoegt,' en de zweetparels stonden de zwoegende tante werkelijk op het gelaat, 'zich welligt door een créatuurtje den voet zoude zien ligten, een créatuurtje, dat van geen toeten of blazen weet, dat niets anders heeft geleerd, dan strikjes en flikjes maken, dat geen flaauw begrip van wasch, van inmaak, van slagt, van schoonmaak, of van duizende - soortgelijke din gen heeft, die niets in de wereld.....'

'Ho! ho!' riep de minnende neef, meer dan verza digd van het onsmakelijke maal waarop de tante hem vergastte: 'zoo alles, wat gij daar zegt, waarheid ware, dan zoude ik daar juist een reden in vinden om te gelooven, dat RIEKA, wel verre van u den voet te ligten, niets wenschelijker zal achten, dan van u te leeren, wat haar aan huishoudelijke kennis ontbreekt. Ik wil u toestemmen, dat er betreffende haar afkomst praatjes in de wandeling waren, die welligt niet geheel uit de lucht zijn gegrepen, doch ik hou mij tevens overtuigd, dat ieder, die het lieve, aanvallige en verstandige meisje, dat in haar leven reeds zoo veel ondervond, nader leert kennen, haar om *haar zelve* zal achten en liefhebben.'

Tante TROM, hoewel in geenen deele met het akelige voornemen van haar neef verzoend, gevoelde zich door zijne woorden toch eenigzins gestreeld. Bij *haar* ter schole komen! als het dan toch dien zondigen koers uit moest, ook wèl beschouwd, beter een joris dan een wijsneus of albedil. Een huwelijk van neef ALBERTUS was ook voornamelijk als zoo bijzonder zondig beschouwd, dewijl tante TROM dan veel kans meende te hebben om van N°. 1 een N°. 0 te worden. Er was toch eenig licht in de nachtelijke zaak gekomen: het behoud der portefeuille van binnenlandsche zaken! en ja, waarlijk, wèl ingezien, dan was een *on*degelijke toch verre boven een degelijke te verkiezen.

'Kind! kind!' zeide zij eindelijk op eenigzins bedaar-

den toon, ‘waarom moest de satan uw harte binnendringen? waarom hebt gij geen wacht gezet om den booze door de genade krachtdadig te bestrijden? O! gij moest nog inkeeren, lieve BERTUS, en gedenken aan de woorden van hem, die toch ook den geest Gods meende te hebben.’

De ‘lieve’ BERTUS oordeelde zijn tijd te kostbaar, om langer met tante te redetwisten. Goedwillig klopte hij de steeds bezige dame op den schouder, en gaf haar vriendelijk te verstaan, dat de zaak er nu eenmaal toe lag, dat hij zijn dierbare RIEKA plegtig trouw had beloofd en met het aanstaande voorjaar den huwelijksband dacht te sluiten, terwijl hij met *haar* - tante TROM - alles nader hoopte te bepraten, ook wat betrof de inwoning der ziekelijke jufvrouw LAURA, en hoe men dat met de kamers zou vinden... en dat tante maar zeggen moest, of zij dan liever *dit* of *dat* wilde, terwijl de neef intusschen vrij duidelijk te verstaan gaf, hoe *hij* het verlangde.

't Was een ongelukkige morgen voor tante TROM. Ze had niet gedacht, toen ze 's morgens het ontbijt eens ‘handig wilde aan kant maken en in der haast, om flink aan de wasch te kunnen beginnen’, het kopje brak, dat ze onlangs van neef BERTUS kreeg - ze had toen weinig gedacht, dat dit kleine ongeluk door een zoo veel grooter zou worden opgevolgd. Jufvrouw TROM had het vooral in den laatsten tijd veel te druk gehad, om te kunnen opmerken waar het met BERTUS heenging.

Waarlijk, nadat de neef haar en den zolder had verlaten, gevoelde jufvrouw TROM zich ten eenemale onmagtig om hare bezigheden te vervolgen; 't was op een stapel linnengoed - voor den mangel bestemd - dat zij - bij wijze van pers - nederviel. In weerwil van 't geen zij daar straks had ‘wèl beschouwd’, of ‘wèl ingezien’, was die onverwachte uitkomst toch allerverschrikkelijkst; zij had er zoo niets geen idée op gehad,

‘net zooveel, als die onnoozele droogstok.’ BERTUS was goed, maar eigenwijs, niet degelijk genoeg. Zou hij, indien het er ‘och heere!’ dan toch toe kwam, flink genoeg zijn om haar - tante TROM - altijd de eer te geven en de eerste te laten...? Ja! dat onderwijzen was al te maal mooi en goed, doch - al weer nader beschouwd - als dat nufje ‘den aap eens binnen’ en ‘den kneep eens gevat’ had, als zij - tante TROM - dan eens achteruit werd geschoven..... ‘Verbeeld! door zoo'n iemantje de wet werd gesteld’, zij, die hier..... ‘laat zien..... een goeije vijftig bij broer TIJS in huis was geweest, en dertig jaren lang na WIMPJES dood de huishouding bestierde.’ O! 't was wezenlijk een schrikkelijke bezoeking van den Heere; een *iets*, dat haar wezenlijk akelig veel kwaad deed, dat ze zou bestrijden uit al haar magt, uit al haar kracht en met geheel haar verstand; eene bezoeking - jufvrouw TROM had die bezoeking, let wel, eene bezoeking des Heeren genoemd - eene bezoeking, die zij nog met *geweld* zou te keer gaan, en door degelijke middelen zou trachten te verhinderen....., maar, zoo het blijken zou, dat zij met een onwillige, een ongevoelige te doen had, zoo niets haar zou baten, dan wilde jufvrouw TROM ook met kinderlijke berusting Gode zwijgen, Zijne lankmoedige genade prijzen, die haar niet in erger perikels leidde, en den drinkbeker gewillig ledigen, die haar was aangeboden.

Den volgenden zondag moest tante TROM reeds een flinken teug uit den beker slikken. ALBERTUS SCHOUWE, die zijne verloving met jufvrouw RIEKA VAN LOON niet langer geheim hield, zoude na kerktijd, door LAURA vergezeld, de aanstaande meestersche aan tante voorstellen.

Bij het akelige gevoel, dat de degelijke vrouw beheerschte, - dewijl haar geweldige protesten en dringende beden niets op het ‘verstokte gemoed’ van den neef hadden uitgewerkt - was zij toch te zeer van hare

verpligting als vrouw des huizes doordrongen, te zeer met het denkbeeld vervuld, om dat ‘indringend perceeltjen’ eens te toonen wat er inzat om waardig huis te houden, dat BERTUS den vorigen dag waarlijk meende, de najaars-schoonmaak voor de tweede maal in volle werking te zien.

't Moest alles glimmen en blinken en kraken van helderheid, dat haar de oogen er zeer van zouden doen. Die tafel! - weg met het kleed! - stond er wel één, zóó in de olie. Jammer die *olievlak* in 't karpet - gelukkig! daar kon een stoof op. Hier! ‘'t Fransische porseleinen servies!’ als een brand zoo helder. Hoe! een oortje.... kapot! zij had het toch zelve de laatste maal weggeborgen; misschien wel de muizen, die ellendige muizen. ‘Bah!’ geschonden goed, daar hield zij niet van; klets! en het oorlooze kopje vloog door het opgeschoven raam, doch ongelukkig wat hooger dan het geopende gedeelte, en ‘rinkeldekink!’ de ruit vloog met het kopje mede. Jufvrouw TROM was weinig ontsteld... zij zag, - maar hield niet van passen of klagen, altijd datzelfde: *zoo heeft het gezeten;* 't was nutteloos tijdverspillen, en, eer een half uur verstreek, had de knecht van baas TRONK reeds de gebroken ruit ingezet, en de scherven benevens het glas, 't welk niet tusschen de hazelstruiken viel, ordentelijk weggepakt, want ze hield er niet van, dat die boel zoo ongeredderd liggen bleef.

De voorname boenerij had toen eerst een aanvang genomen, en de arme stoelen zuchtten en kraakten onder den last van sterkriekende boenlappen, die door krachtige handen werden bestuurd. De spiegel met de mahoniehouten lijst zag blaauw van den angst, dat die geboenlapte hand een faux pas in zijn kwetsbaar gedeelte zou maken, en stond zeker duizend angsten uit, toen de kleine restes der vliegen onder een soortgelijke bewerking verdwenen.

In 't einde was alles gereed; 't zag er waarlijk hel-

der uit; maar tante TROM scheen al het vuil, dat zij had weg gewerkt, tot zich zelve te hebben getrokken. Vuil goed, bah! daar hield zij niet van, en ofschoon het zaturdag middag was, ze kon toch met *die* muts en met *dien* boezel niet binnen komen. Fluks wat anders; want ze kon het niet verdragen, den naam van netjes te hebben, en het dan niet te zijn. MELISJE, de meid, verhaalt wel, dat jufvrouw TROM in de wekelijksche wasch altijd minst genomen twaalf boezelaars vuil - en degelijk vuil - heeft, en alles naar evenredigheid; doch jufvrouw TROM beweert van MELISJE, dat ze een babbel is, en daarom met Februarij zal vertrekken, want babbels - daar heeft ze bepaald een afkeer van: ‘was er ooit of te nimmer een laakbaarder ondegelijkheid, dan babbelachtige ondegelijkheid?’

De zondag brak aan, de stille dorpszondag. Stil! althans uitwendig zooveel stiller en rustiger dan die stadszondagen, die vol zijn van vriendschappelijke bijeenkomsten in bosschen, houten, tuinen, buiten-societeiten, of buiten-kroegen, waar, door een aantal gewapende muzijkanten, of blaauw of bruin gejaste dienaren van Apollo, de goede indrukken der preek, waarop die goede dominé A. of Z. een heele week tobde, en welke hij daar straks *uit* zijn hoofd *in* de harten zijner hoorders zocht te werken, - heel pleizierig met een walsje van STRAUSS of een marsch van GUNGL worden weggeblazen.

De dorpszondag, uitwendig althans, veel stiller en rustiger dan de zondag in stad: 't is, alsof het rundvee en al wat meer onredelijks vier- of tweepootig wandelt, het mede verstaat, dat het zondag is. Hun handel en wandel - wij houden het voor zéker - is op den zondag al tamelijk gelijk aan dien gedurende de dagen der week, doch - wij houden het mede vast - 't is hen aan te zien dat het de dag des Heeren is. Zelfs het gemurmel der molenbeek heeft iets stillers, iets minder gejaagds; het

geheele landschap, dat zich hier aan uwe blikken vertoont; die groep eiken daar regts op den heuvel, waarachter het rietendak zich halverwege schuil houdt; links, over struikgewas - zich wortelend in het waterwellende dal - het schoone en rijke verschiet, dat al verder zich hoe langer zoo meer met de kleuren des hemels vermengt; dat gansche natuurtafereel, hetzij de vriendelijke zon zijn schoon verhoogt, of wel de stormwind krachtig den regen zweept, die mild uit de bronnen des hemels stroomt - des zondags, ja des zondags spreekt dat landschap wat meer tot de ziel, dan in de dagen der wereldsche beslommeringen. De vriendelijke zon zegt meer, de huilende stormwind spreekt ernstiger. 't Is *zondag* buiten: men ziet, men hoort het aan alles: niet slechts aan het geklep en gelui, dat uit den ouden dorpstoren klinkt; niet alleen aan het heldere wit of bont, dat de vrouwen tooit; niet slechts aan de lange jassen der mannen, of aan hunne hoeden, of aan de lange zilveren sigaren pijpjes, die al sedert vele jaren des zondags de ‘zwarte endjes’ vervangen; neen, wij herhalen het, de gansche natuur roept: ‘Het is de dag des Heeren.’ -

Is het geen zinsbedrog?

Oogen en ooren zijn de dienaren der ziel. De dienaren boodschappen der meesteresse wat hun merkwaardigs ontmoet, terwijl zij - hare dienaren zendt werwaarts zij wil.

Meesteresse ziel gevoelt, en hare dienaren gevoelen met haar mede. Van daar, dat de oogen zien en de ooren hooren, in de stemming, waarin de ziel verkeert. De ziel gevoelt behoefte aan rust, verkeert in een teedere, godsdienstige stemming, en, door haar beheerscht, ziet het oog en hoort het oor.

Is het duidelijk wat wij bedoelen...?

Niet! - Dan geven wij het op: er zijn dingen, die zich beter doen gevoelen, dan beschrijven; wat echter

duidelijk, of niet duidelijk moge zijn, 't is zoo klaar als een heldere Julijdag, dat het nog niet *richtig* van binnen is, wanneer de zondagsruste.... '*saai*' en de zondagsstemming '*landerig*' maakt.

't Was mooi geweest in de kerk, o! zoo mooi! Sommigen meenden wel, dat het er een van 't stapeltje was, die dominé had opgedischt, maar anderen hielden dit beweren voor laster, een vrijschrift voor 't knikkebollen, of ten koste van dominé een bewijs leveren van stalen geheugen en blijkbare oplettendheid.

't Was mooi geweest in de kerk, o! zoo mooi! dat vond, als naar gewoonte, de ongelukkige EDUARD WITSBORG. Waarom! omdat al de voornamen van 't dorp er waren, omdat er niet al te lang gepreekt was, omdat jufvrouw TROM hem een pepermuntje had gegeven, maar ook omdat er gezongen was:

> 'Hoog omhoog het hart naar boven!'

daarom, zie, 'daar hebt gij de reden.'

Jufvrouw TROM daarentegen was weinig gesticht geworden: van den toorn Gods en de genade in het bloed van CHRISTUS, was niets gesproken. Och! daar kon de zalige dominé STOPPELAAR zoo heerlijk over spreken, dat men er de tranen van in de oogen kreeg. Dominé MUNT was te 'wisselvallig en te ongelijkmatig'; dat eeuwige leven hier namaals was maar niet zoo gemakkelijk, en zoo voor jan en alleman te beërven. Alsof er geen 'uitverkorenen' waren! neen, ze was weinig gesticht geworden; ze had bij sommige ondegelijke passages, als naar gewoonte, zeer degelijk haar neus gesnoten en ten aanschouwe van dominé en de gansche gemeente haar hoofd geschud; ze had rond gekeken of er nog meer van haar gevoelen waren, en al rond ziende was haar oog blijven rusten op de beide naaistertjes, die straks op

de koffij zouden komen, de ééne als... als... de toekomstige meestersche; ze had er BERTUS nog eens op aangezien, toen hij haar - de blonde RIEKA - hoe Godslasterlijk in het huis des Heeren! - toeknikte, en ze had gevonden, dat DANIËL SILS nog bleeker zag toen hij op het voorzangersbankje stond, dan het sentimenteele naaistertje, dat tot viermalen toe de tranen in de oogen kreeg, telkens wanneer MUNT van geliefden sprak die men hier namaals zou wedervinden, ofschoon het volstrekt niet uitgemaakt was, dat het bleeke naaistertje onder die van God getrokkenen behoorde.

Tante TROM was alles behalve gesticht geworden, en, toen ze eindelijk als beheerscheresse van het koffijblad, in het verblijf waar ze gisteren schoonmaakte, was gezeten, toen zag ze er nog minder gesticht uit, want, zie, daar zat dan het wezen, dat, tegen alle bedenkingen, raadgevingen en smeekingen in, de vrouw van BERTUS zou worden; ze zat er, en - o! hemeltergende sabathschennis - ze hield zich, terwijl BERTUS - o! 't was ook al ijselijk - den arm om haar middel had geslagen, met een handwerkje bezig, dat wel geleek een knipbeursje te zullen worden. - Indien tante TROM had geweten, dat het beursje voor haar bestemd was, dan had ze de sabathschennis misschien voor ditmaal door de vingers gezien.

Het was de zondagmorgen, die door den jongen SCHOUWE was uitgekozen om de beminde van zijn hart nader met tante in kennis te brengen. RIEKA sprak voorkomend en lief, en had zelfs bij haar binnentreden de dame, die zij tante zou noemen, met een hartelijken zoen begroet, dien tante echter inwendig met den degelijken en vriendelijken naam van ‘Judaskus’ had bestempeld.

Het gesprek onder het koffijgenot wilde in den beginne niet vlotten.

LAURA, die bij het raam zat en door jufvrouw TROM

van RIEKA was gescheiden, zag gedurig naar buiten, en dan weder blikte zij naar den getigchelden haard, waarbij de lange EDUARD met den zwarten baard zich bij een denkbeeldig vuur had nedergezet. Zij wist niet wat baar altijd zoo tot dien armen man trok, terwijl zij toch, in zijne tegenwoordigheid, een vreesachtig gevoel niet kon onderdrukken. De verandering in RIEKA'S vooruitzigt had LAURA met innige blijdschap vervuld; ja, zij was er blijde om, dat de lieve vriendin een steun op haar verderen levensweg zou erlangen; zij misgunde haar de zalige stonden niet, die zij in zoeten kout met den waardigen jongeling doorbragt; neen, zij dankte God in stilte, dat RIEKA nog op aarde voor de trouwste en opofferendste vriendschap beloond zonde worden. LAURA verheugde zich; zij was blijde om het geluk dat RIEKA stond te wachten; maar toch, die blijdschap schonk voedsel aan haar zielelijden, en wèl had zij het ernstig gemeend toen zij daar straks in het Godshuis zong:

> 'Hier beneden is het niet.'

'Ik wed, lieve tante!' zeide SCHOUWE eindelijk, terwijl hij, RIEKA nog altijd met zijn regterarm omvattende, met de linkerhand het lepeltje roerde dat in zijne koffij stond, 'ik wed, lieve tante, dat gij toch bij een nadere kennismaking meer met het denkbeeld zult verzoenen en wel deugdelijk met mij zult instemmen, dat zulk een vrouwtje....' en hij gaf RIEKA een zoen, 'een man meer dan gelukkig moet maken....?'

Tante TROM was zelden verlegen, maar nu kreeg ze die rare schudding van het hoofd weer, en ze gevoelde waarlijk dat er een weinig bloed naar boven steeg. Fluks dook zij daarom met het hoofd naar beneden en maakte eene beweging alsof ze een speld van den grond raapte. 'Verzoenen' was dat nu iets om 'in presentie' te zeggen; moest men zoo alles zeggen wat men dacht - ja,

jufvrouw TROM maakte een fraaije vergelijking bij zich zelve... liet de Heer zich ook niet door JUDAS kussen? Was dat nu degelijke en verstandige taal? moest het geen kwaad bloed zetten en onmin zaaijen? alsof SALOMO niet zeide: ‘Die zijn mond bewaart behoudt zijne ziel; maar voor hem is verstoring, die zijne lippen wijd open doet.’

Ze had er op tegen, ja, ze had er zelfs verschrikkelijk op tegen, ja, en dat gefleem en gevrij vond ze schendig, ja, vooral op den zondag een werk des boozen, daar PAULUS gewis van rillen en klappertanden zou. Maar toch..... wat moest ze wel denken... *verzoenen....!* en, meer nog in tegenspraak met haar zelve, dan met haar verliefden neef, zeide zij, zich herstellend: ‘Ik weet niet, BERTUS, met welk denkbeeld ik mij zou te verzoenen hebben... ik wist immers al sedert lang van uw plan met jufvrouw RIEKA - ik - ik - maar zie - nog een kopje, jufvrouw LAURA?... Waar of SILS toch blijft, hij schijnt zijn koffij geheel te vergeten.’

SCHOUWE begreep, dat tante TROM eijeren voor haar geld koos en slechts achter de schermen wilde vechten; of het *degelijk* was, dat wilde hij maar niet zoo naauwkeurig onderzoeken, en op hare laatste woorden invallende zeide hij:

‘Waarlijk, ik weet niet wat SILS bezielt. Hij is ijverig als altijd, en in school zoekt hij mij zelfs het werk uit de handen te nemen, maar in den omgang is hij niet dezelfde van voor eenige weken. Wat eet hij weinig, niet waar tante?’

‘Hé, dat heb ik niet kunnen merken,’ antwoordde tante: ‘zoudt u wel willen gelooven, jufvrouw RIEKA’ vervolgde zij, het meisje aanziende, ‘dat ik toch met eigen handen drie tonnen zuurkool heb ingemaakt, en dat er nu al bijna een halve geblazen is; 't is iets - zoo'n huishouding, dat mag ik je zeggen.’

‘Dat wil ik gaarne gelooven, jufvrouw,’ antwoordde SCHOUWE'S beminde, ‘maar wat onzen goeden DANIËL betreft, dan moet ik toch ook zeggen, dat LAURA met mij bespeurde, hoe hij werkelijk oneindig veel stiller dan vroeger is, en zelden eene versnapering, die wij hem besparen, aanneemt; gij weet wel, BERTUS, dien avond...’ - en RIEKA bloosde zacht - ‘toen ik wat later met hem rondwandelde, meende ik reeds te bespeuren, dat de goede jongen koortsig was. Na dien tijd heb ik hem dikwijls geraden, onzen waterman, dokter FREUND, te raadplegen, maar hij beweert steeds, zich wèl te gevoelen, en dan lacht hij weder en praat veel opgeruimder dan voor eenige oogenblikken; maar toch, er zit iets dat hem hindert: òf het is een te drokke studie, die zijn gestel ondermijnt, òf.....’ en het meisje zag haren minnaar aan, als wilde zij zeggen: ‘hem kwelt iets als u en mij.’

‘Ha! daar zie ik hem ginds bij het boonenrijs,’ riep LAURA, haar vriend in den tuin ontdekkende. ‘Indien het geoorloofd is...’ vervolgde zij, opstaande, ‘dan wil ik hem gaarne eens roepen...’ en ofschoon jufvrouw TROM eerst beweerde, dat het haar stelregel was: die komt, die komt, en die niet komt, die komt niet, en dat ze dus haar gemak maar moest houden; een oogknipje van den neef zeide haar, het meisje niet te verhinderen, en tante TROM, die uit datzelfde knipoogje meende op te maken, dat er in LAURA'S afwezigheid iets meer belangrijks zou worden behandeld, liet er spoedig op volgen: ‘Of als u wilt, jufvrouw LAURA; 't is nog al lief buiten, voor den tijd van 't jaar ten minste, dan kunt u met een de varkens eens zien, links naast het huis; 't wordt hun beurt in de volgende week; ja, 'k maak ze zelf aan kant, heel alleen, en lekkerder bloedworst eet je nergens, dat verzeker ik u.’

't Was gelukkig, dat LAURA de uitdrukking van ‘zelf aan kant maken’ verstond, als beduidende het geslagt

zijnde beest aan kant werken, anders zoude zij een al te verheven denkbeeld van jufvrouw TROMS degelijkheid hebben bekomen. Niet om die arme dieren in oogenschouw te nemen, maar om SILS te ontmoeten en om verder de achterblijvenden gelegenheid tot een meer vertrouwelijk onderhoud te geven, maakte LAURA van de vergunning gebruik, en weldra had zij het vertrek verlaten.

Niet zoodra was LAURA vertrokken, of SCHOUWE zag zijn beminde vragend aan. Ook aan zijn tante beloofde RIEKA te zullen openbaren, wat hare afkomst geheimzinnigs omgaf; maar nu.... het was haar moeijelijk te spreken; oogenschijnlijk was zij kalm, doch inwendig sloeg het hart haar minder rustig. De rede van dominé MUNT had haar aan veel herinnerd, aan veel dat zij lief had. Bij de liefde, die zij BERTUS toedroeg, was haar dezen morgen het beeld van den vriend harer eerste min weder zoo klaar voor den geest gekomen; zij beminde BERTUS, maar of zij hem werkelijk lief had zoo als JOC hare liefde had bezeten..... dat wist zij niet... Althans, in het gezelschap dier bejaarde dame, die zoo degelijk in de kleeren zat en in alles zoo degelijk was, gevoelde zij iets dat haar beklemde en het spreken, haar zelve betreffende, moeijelijk maakte; die dame, het was JOC'S goede grootmoeder niet.

SCHOUWE zag haar aarzelen en tevens den blik naar den man met den zwarten baard wenden, als of zij zeggen wilde, dat men in gezelschap van hem toch niet spreken kon.

'Wees gerust, liefste,' zeide hij zacht: 'de ongelukkige WITSBORG neemt aan onze gesprekken geen deel. - Ziet gij, tante,' vervolgde hij, zijn liefste met eene inleiding te gemoet komende, en tevens zijn tante beduidend aanziende, 'mijn beminde RIEKA is voor de eerste maal als mijn verloofde in deze woning. Zij wil voortaan, als wij door den teersten band zullen vereenigd

zijn, u gaarne die achting en liefde schenken, welke u toekomt, en welke ik u toedraag. Welnu, zij kwam hier om u die verzekering te geven, met mij hopende, dat gij ook *haar*, als de vrouw van den zoon uwer zuster, met liefde zult ontvangen.'

Tante TROM vond het, na al wat sedert die eerste aankondiging op den zolder tusschen haar en den neef was verhandeld, raadzaam, om de huig naar den wind te hangen, en alle redeneringen, die toch geen ingang vonden, althans nu 'in presentie' maar weg te laten. Ze had wel veel kunnen zeggen en wel veel willen zeggen, maar BERTUS had vóór kerktijd zoo raar gesproken van schikken en plooijen, en dat het anders in 't vervolg niet gaan zou, dat ze dan nu ook maar beter vond om er niet veel op te antwoorden, en knikte zij dus haar aanstaande nicht nog al vriendelijk toe, door welk knikken zich deze een steen van het hart voelde rollen.

Den inhoud van het bewuste briefje, uit HENRI PAPAVER'S handen gered, waarvan zelfs LAURA, evenmin als van het portretje, kennis droeg, dewijl RIEKA besloot, haar lot met stille berusting te dragen, tot dat God het goed zou oordeelen den sluijer weg te nemen, dien Zijne wijsheid over hare afkomst geworpen had, - den inhoud van dat briefje had RIEKA echter, op DANIEL'S raad, aan den man medegedeeld, die te vergeefs een onderzoek naar hare ouders had in het werk gesteld; zij had hem tevens het kleine portret getoond, en nu, om de liefde der tante te winnen, welke SCHOUWE voor RIEKA'S geluk zoo noodig en wenschelijk achtte, had hij gemeend dat de beminde ook haar een volledig vertrouwen schenken moest.

Nogmaals, door SCHOUWE daartoe aangespoord, verhaalde dus RIEKA alles wat haar bekend was, las haar mede het geheimzinnige briefje voor, en toonde der steeds hoofdschuddende en verbaasde tante het bewuste portret.

Op het oogenblik dat RIEKA de genoemde beeldtenis aan jufvrouw TROM wilde overhandigen, ontstelde zij hevig: de lange gestalte van den man met den zwarten baard boog zich over haren schouder, en strekte zijn hand naar het medaillon uit.

'Och, laat hem, laat hem!' zeide SCHOUWE, daar het meisje met een angstigen kreet haar hand terug trok. 'EDUARD doet geen kwaad, hij ziet zoo gaarne een prentje..... niet waar...?' en hij nam het portretje uit RIEKA'S hand, en gaf het aan den ongelukkigen man.

Doch zie, eensklaps fronsden zich de wenkbraauwen van den krankzinnige; een loodachtige kleur verwde zijne kaken; zijn gewoonlijk zachtaardige blik werd woest; zijne oogen rolden nu eens akelig door hunne kassen, en staarden dan weder met een niet minder akelige strakheid op het portret.

In zulk eene gemoedsstemming hadden zijne huisgenooten hem nimmer gezien; zelfs SCHOUWE trof die plotselinge ommekeer bovenmate, en op den man toetredende, die met een holle stem zijne gewone woorden: 'Daar... daar hebt gij de reden' sprak, wilde hij hem het portret, dat zoo wonderbaar zijn hartstogt gaande maakte, ontnemen. Hij was echter niet bij magte zijn doel te bereiken, daar de lange man het hoog boven zijn hoofd hield en, na RIEKA met een blik, die haar door merg en been drong, te hebben aangezien, ijlings de kamer verliet.

Wel volgde SCHOUWE den langen EDUARD behoedzaam en ging zijne wegen na, doch toen hij hem later, schijnbaar toevallig, in den weg trad, was het portret van RIEKA'S vader uit zijne handen verdwenen. Waar hij het liet, wist EDUARD niet te zeggen, zelfs gaf hij op SCHOUWE'S vragen geen antwoord; wel fronsde hij nogmaals de wenkbraauwen, maar had voor het overige zijn kalmte herkregen, en, wat men later ook vroeg of krachtig vermaande, hij zeide niets anders, dan dat ze

nu allen wel rustig in een der hemellichten zouden zijn, omdat *hij* - en EDUARD bedoelde er den man mede, wiens beeldtenis hij ongezien in de aarde begroef - omdat *hij* hen niet meer bereiken kon: ‘daar hebt gij de reden.’

Voor dat wij den draad van ons verhaal - den konden winter stilzwijgend voorbijgaande - eenige maanden later weder opvatten, zijn wij den lezer die inlichting betreffende EDUARD WITSBORG verschuldigd, welke ook SCHOUWE aan zijn beminde RIEKA gaf.

Wat SCHOUWE van WITSBORG wist vernam hij van zijn vader, toen deze, weinige dagen voor zijn dood, den eenigen zoon zijn laatste wenschen kenbaar maakte en hem, behalve zijn tante, ook den ongelukkige aanbeval.

‘BERTUS,’ had de oude schoolmeester gezegd, ‘gij hebt mij dikwijls gevraagd, wie toch de man is, die door mij werd in huis genomen, en door welke omstanheden hij zijne geestvermogens verloor. Ik heb uwe vragen steeds ontwijkend beantwoord, omdat het mij beter dacht de zaak geheim te houden; zelfs uw tante BORA weet niets, dan dat het een verre neef van mij is, die bij ons ter verpleging in den kost werd besteed: meer zeide ik haar niet, omdat vrouwen niet zwijgen kunnen. (Wij laten deze onvriendelijke beschuldiging geheel voor rekening van den ouden schoolmeester.) Nu echter, BERTUS, daar ik gevoel dat mijn schooltijd haast voorbij is, moet ik u ten deele met de zaken, onzen vriend betreffende, bekend maken. Welnu, een nicht van moederszijde, LISSE geheeten, huwde een man met wien zij aanvankelijk hoogst gelukkig was. Treurige familieomstandigheden gaven echter tot een twist aanleiding, waardoor haar goede echtvriend, die niemand anders dan onze vriend WITSBORG is, een slag op het hoofd bekwam, waaraan men later het verlies zijner rede wel degelijk heeft toegeschreven. De arme nicht verkeerde

alzoo, met den ongelukkigen echtvriend, die buiten staat was om voor haar, en later voor het kind dat zij onder het hart droeg, werkzaam te zijn, in de droevigste omstandigheden; gelukkig dat een legaat, van den man herkomstig, voor wien WITSBORG weleer de zaken bestierde, de jonge vrouw zelve voor gebrek bewaarde, doch, met den ongelukkigen echtvriend bezwaard, stond de armoede haar voor de deur. Zóó schreef zij aan mij als haar eenigen hoewel verren bloedverwant, en op de dringende beden die zij tot mij rigtte, besloot ik den armen man tot mij te nemen, en, door Gods goedheid daartoe in staat gesteld, ook somwijlen iets aan de meelijdenswaardige nicht van het mijne af te staan. Gij waart een kind van ongeveer vijf of zes jaren, BERTUS, toen WITSBORG in onze woning kwam; ruim twee jaren later werd ik geroepen om mijn ongelukkige nicht grafwaarts te brengen. Wat haar rampspoedigs weervoer sedert het ongeluk dat haar met haren echtvriend trof, oordeel ik beter te verzwijgen, dewijl het met zooveel in verband staat, hetwelk zij mij als haar eenigen bloedverwant in het geheim mededeelde. Alleen haar echtgenoot heeft regt om van zijn ongelukkige gade te vernemen. Zoo God hem nog eenmaal - waaraan ik, in spijt van dokter FREUNDS verklaring, twijfel - de rede mogt terugschenken, ALBERTUS, zie hier wat gij dan aan EDUARD WITSBORG zult ter hand stellen' - en de oude man had zijn zoon een lijvigen brief overhandigd, waarna hij vervolgde: 'Wat de nalatenschap der overledene betrof, zij was ter naauwernood toereikend om in de onkosten harer begrafenis te voorzien; dáár echter, in dat kistje, bevinden zich eenige kleinigheden van luttele waarde. Mogt EDUARD krankzinnig sterven zoo kunt gij ze, naar goedvinden, behouden of wegschenken; de brief echter, als uitsluitend voor WITSBORG bestemd, moet in dit laatste geval ongelezen door u vernietigd worden. -

't Is mogelijk, BERTUS,' had de vader besloten, 'dat de ongelukkige man ook u overleeft; vindt gij dus een wezen dat uw vertrouwen verdient, maak hem deelgenoot van hetgeen ik u meldde, opdat in ieder geval mijn wil volbragt worde, terwijl gij, BERTUS, mij thans zult beloven om zorg te dragen, dat EDUARD tot zijn einde die verpleging houde, welke hij tot hiertoe in mijn huis genoot.'

RIEKA, het *wezen* dat SCHOUWE boven ieder ander beminde en zijn volste vertrouwen waardig achtte, vernam hetgeen de oude schoolmeester aan zijn zoon verhaalde, en verloor zich met haren vriend in gissingen, hoe de arme WITSBORG op het zien van het kleine portret zoo zonderling was getroffen geworden, doch, even vruchteloos als deze gissingen, bleven hunne pogingen om het vermiste voorwerp terug te bekomen.

Twee en twintigste hoofdstuk.

't **W**as een heerlijke meidag; geen meidag zoo drukkend warm als die, toen mijnheer en mevrouw PAPAVER, in hun rijtuig opgesloten, de engelsche vrienden aan de rivierzijde te Rotterdam wachtende waren; neen, 't was een meidag die ieder levend wezen aangenaam verrast. 't Was voor den tijd van 't jaar zeer lang koud gebleven; de wind was steeds in den noorderhoek blijven dwalen; maar nu... des nachts was er, volgens TOON den klepperman, een malsche regen gevallen; de boeren, die reeds vroegtijdig naar hunne akkers waren gestapt, en EVERT de schaapherder, benevens de vrouwen, die al met zonsopgang in 't weiland waren om de koeijen te melken, hadden TOON'S woorden bevestigd, want alles was sliknat geweest, en allen, die na 't ontwaken op den verheven torenhaan een onderzoekenden blik wierpen, zagen met verrukking, dat de wind vlak zuid was, en voelden, bij het buitentreden, dat het windje zoele geuren waaide, en niet, zoo als tot heden, ‘kou en ongemak.’

't Was diezelfde verkwikkende meimorgen, die bij verschillende personen ook een zeer verschillende gemoedsstemming wekte.

Onbescheiden is het niet, wanneer wij den lezer het kleine slaapvertrek binnenleiden, waarin RIEKA voor het

opengeschoven raam zit, want ook LAURA is reeds lang ten bedde uit, en niets zal er het oog treffen, waarvan haar maagdelijk gevoel zou wenschen dat het ongezien bleef.

RIEKA heeft geweend; hare oogleden zijn gezwollen, en nog biggelt somtijds een traan langs de mollige wangen. Nu eens ziet zij naar buiten, en vangt het zuidewindje op, om haar gloeijend voorhoofd te koelen; dan weder slaat zij de vriendin gade, wier gelaatskleur een treffend kontrast levert met het heldere roselint, dat zij tot strikken zamenvoegt om er het witte neteldoeksche kleed mede te tooijen, dat op haren schoot ligt. RIEKA heeft geweend, ja, een groot gedeelte van den nacht zelfs heeft zij weenend doorgebragt; ook *zij* hoorde de malsche regendroppels tegen de ruiten tikken, en het was toen in hare verbeelding, als weende de hemel met haar mede. Waarom...? omdat nog somwijlen de gedachte haar gekweld had, en ook toen nog beangstte, dat het verbond, hetwelk zij ging sluiten, verloochening harer eerste liefde, meineed plegen jegens haren zaligen JOC was.

Ja, DANIËL had haar wel gezegd, dat de dooden geen aardsche liefde behoeven, en de hemellingen geen aardsche liefde begeeren; dat de liefde voor zalige vrienden geestelijk, alleen geestelijk kan wezen; de goede jongen had wel beweerd - hij zeide niet, hoeveel het hem kostte - dat, indien RIEKA meende met SCHOUWE gelukkig te worden, JOC zich zelfs verblijden zou, dat zij een waardigen steun op haren levensweg vond; ook LAURA had haar vriendin in die meening versterkt, en hoewel het lieve meisje zich een heerlijke lotsverwisseling bereid zag in een echt met den man, die haar zoo lief had, en wien zij ook werkelijk achtte en minde, nu, nu de dag was aangebroken, waarop zij hem voor de menschen en voor God het '*ja*' zou geven, nu kwam haar alles

van vroegere dagen weder zoo helder voor den geest: die dierbare onderwoning; die onvergetelijke vriend, zoo als hij aan hare zijde gelukkig was, zoo als hij bleek en roerloos op zijne stervenssponde lag uitgestrekt; die goede oude vrouw, die haar ware moederliefde had toegedragen. O! die woorden, welke zij maar weinige dagen vóór haar afsterven sprak: 'RIEKA, meisje, die eens mijn JOC hebt bemint, vergeet nooit dat het *hier* en het *daar* zoo naauw zijn verbonden!' - alles, alles bragt zij zich weder met eene klaarheid te binnen, met eene klaarheid, alsof zij nog in die dagen zag en hoorde. Neen - terugtreden was niet meer mogelijk. God moest het zeker zóó willen; zeker was het *zijn* weg; doch - nu die beslissende ure met iederen polsslag al meer en meer naderde, neen, nu lachte zij niet; nu zag zij niet, zoo als nog gisteren, met verlangen het molenpad af, of ook haar bruidegom naderde; neen, zij weende, en schoon zij noch LAURA, haar lieve vriendin, noch DANIËL, haar goeden vriend, zou verlaten, zij had in dezen oogenblik het bruidskleed, waaraan LAURA nog vlugtig eenige versiering schonk - ja, zij had er gaarne een andere mede getooid - zij had wel bloemen voor een andere willen werpen en zelve zijn gebleven..... wat ze maar kort meer wezen zou.

De lezer, die het nog niet vergeten heeft wat LAURA vroeger peinsde, ook toen zij bij den watermolen zat, en een oogenblik medelijden kon gevoelen met de ongelukkige weeze, die niet meer klaagde maar steeds in stilte leed, hij zal ook nu een meewarigen blik werpen op haar, die het bruidskleed tooit, op haar, die, bij de verandering welke haar uitwendig bestaan moet treffen, ook inwendig zal blijven lijden, omdat zoete droomen van kindsche en ook van latere jaren niet werden verwezenlijkt, omdat zij nog steeds de vernederde wees, de verlatene en vergetene... zuster... is.

Ja, meer nog, dan in die laatste, door koude gekenmerkte dagen, gevoelt zij nu, terwijl het zachte en warmte aanbrengende koeltje lentegeuren, en - ja lezer - herinneringen naar binnen wuift, dat zij een verlatene is. Ook het lieve meisje, waarmede zij nu reeds zoo langen tijd als met eene zuster verkeerde, zal haar niet onverdeeld meer toebehooren; zij heeft het reeds ondervonden, dat de band dien RIEKA gaat sluiten, zoo niet de innige vriendschap vernietigen, haar toch ongemerkt in de schaduw der huwelijksmin zal stellen. Neen, zij mag het niet ontkennen, dat RIEKA nog lief en zorgvol is gebleven sedert SCHOUWE zich haar verloofde noemde; maar toch, zij was dezelfde van vóór hare verloving niet. Was het onnatuurlijk....? neen, en zoo zij zich in den aanvang in RIEKA'S heil verheugde, schoon zij ook nu gevoelde dat zij veel zou verliezen, toch misgunde zij haar dezen zaligen dag niet; zij bad slechts in stilte, dat RIEKA gelukkig mogt zijn.

Gelukkig met SCHOUWE! met den braven onderwijzer, die den ganschen nacht, volgens zijn eigene verklaring, geen oog heeft toegedaan. Wel tienmaal was hij van zijn legerstede gesprongen, onrustig naar het daglicht snakkende, dat getuige van het erlangen zijner zaligste wenschen zal zijn.

't Is nog vroeg in den morgen. Gelukkig dat zijne kamer het uitzigt in den tuin en niet op den kerkweg heeft, daar hij anders eenige knapen en meisjes zoude bespeurd hebben, die, ter verrassing voor hunnen vriend of leermeester, tusschen het schoolhuis en het kerkgebouw een eereboog plaatsten, waardoor hij straks met zijn jonge vrouw tempelwaarts zal gaan.

SCHOUWE is nog niet gekleed, doch de zorg waarmede hij den witten das - iets, dat hij voor de eerste maal zijns levens dragen zal - vaststrikt, getuigt, hoezeer hij er op gesteld is, om keurig netjes

en deftig zijne bruid te begroeten. De nieuwe zwarte rok en het witte vest hangen ginds op een stoel. Nooit heeft SCHOUWE zoo veel tijd aan zijne kleeding besteed; 't gaat alles bij lange tusschenpoozen: hoor, daar slaat het zeven ure, en eerst vier uren later mag hij naar de hoeve op den heuvel, om er de dierbare af te halen, die nog heden zijne, *zijne* vrouw zal wezen. Nog vier volle uren! Eenige malen loopt hij zijne kamer op en neder, en wordt, telkens wanneer hij den spiegel voorbijgaat, verrast, door het bijzonder gunstige in zijn voorkomen. Zou het de witte das zijn...? doch neen, niet alleen hij, maar zelfs de haan, die daar in den tuin met zijne gezellinnen zoo deftig voortstapt, ziet er veel fraaijer uit dan anders; zijn staart wuift zoo feestelijk; de kippen zelfs glanzen zoo helder alsof zij zich met zeep hebben gewasschen; ja de geheele natuur heeft zich ter eere van den gewigtigsten dag zijns levens in haar schoonste pak gestoken. De perenboom heeft al zijne bloesems geopend, en de seringen, ginds over dominés schutting, prijken zoo heerlijk en geuren hem in zijne kamer zoo liefelijk tegen, alsof ze hem de hulde bragten, die hem op dezen eenigen dag ook regtmatig toekomt.

Of de torenklok van slag is...? Hij heeft nog geen acht hooren slaan. 't Horlogie! - Pas kwart over zeven! Goede hemel! behoort het bij zoo'n feestdag, dat de tijd kruipend voortgaat.

‘'t Is een zalige dag, ik ben hem aan Gods goedheid verschuldigd,’ denkt de gelukkige bruidegom. ‘Heb ik Hem reeds gedankt...? Neen...’ en de handen vouwend spreekt hij eenige opgetogene woorden, die den Gever van het goede welgevallig moeten zijn.

SCHOUWE gevoelt zich, na die uitstorting zijner dankbare gevoelens, iets kalmer; hij zet zich en haalt zich zijne dierbare voor den geest; hoe zij de ziel van het

huis zal uitmaken; hoe zij hem, van heden af, ter zijde zal staan: ‘ho!’ Hij wrijft zich de handen en staat weder op en ziet nogmaals op het horlogie. Hoe!!! slechts tien minuten verloopen? - Een boek! - welk boek? om 't even, het eerste het beste. - De Bijbel? - neen, 't is bij ongeluk een oud Hollandsch-Fransch woordenboek: Tanden, tanding, tandpijn, tandvleesch, tang, tanger, tante. - TANTE! ja, 't was maar te hopen, dat het met tante en met het jonge vrouwtje goed ging; 't scheen wel, of tante er geheel over heen was; althans van Corinthen zeven was in den laatsten tijd geen sprake meer geweest. Wat de dame zelve betrof, waaraan de neef thans dacht, zij was wel uitermate degelijk en vast op hetgeen zij hare gewoonten en begrippen noemde, doch hare begrippen stonden niet langer vast dan zij zulks goed of raadzaam oordeelde; vooral wanneer tante bespeurde, dat hare begrippen volkomen schipbreuk op andere begrippen hadden geleden; dan vond zij het maar raadzamer en degelijker, om die andere begrippen voor de hare aan te nemen, en te verklaren, dat zij, wat nu eigenlijk den aard der zaak betrof, die zaak zelve, althans voor het in- of uitwendige gedeelte, of nog anders, om de geregtigheid der zaak zelfs wille - al dit fraais voor rekening van tante TROM - van oordeel was, dat het zóó moest wezen, zóó, als zij inderdaad ook altijd gemeend had.

Wat het huwelijk van hem - neef BERTUS - betrof: och! daar was ze nu juist niet tegen; haar tegenstreven was alleen een angst voor BERTUS' geluk geweest. Nu ze maar de verzekering had bekomen, dat zij in huis altijd ‘tante TROM’ zoude blijven, nu was het wel mogelijk, dat het ‘perceeltje’ een aanwinst zou zijn. 't Was een mooi knipje geweest, - en de degelijke zwarte zijden japon, die BERTUS haar ten geschenke gaf, was knapjes genaaid, en zonder dat het haar een stuiver gekost

had. Die andere, ja, 't was eene knieserigheid van belang, maar toch, ze zou kostgeld betalen; in ieder geval, twee personen meer voor de inmaak, twee meer voor de slagt, twee meer voor de wasch, twee, die ze zou kunnen vormen tot degelijke menschen, tot vrouwen zoo als vrouwen behooren te zijn: vief, helder, handig, en, terwijl tante dit laatste bedacht, wierp zij zoo handig en vief een pannekoek om, dat het arme ding, in stede van in de pan, in het vuur viel, hetgeen echter voor haar, als een heldere, degelijke vrouw, geen bezwaar was, want, met de tang greep zij den koek, sloeg hem door het water, waarin MELIS zoo even de aardappelen had afgewasschen, en tante TROM zou het al zeer kieskeurig hebben gevonden, zoo iemand zoo'n pannekoek, die de vuur- en waterproef had doorgestaan, minachtend had aangezien. - Die beide flierfluiters hoopte zij tot degelijke, regtzinnige menschen te vormen, wat minder vrijzinnig, wat minder eenstemmig met MUNT, die ook al soms tweemaal gezangen liet zingen; zij zou ze in den Heere doen wandelen, en aan 't verstand brengen, dat ze met al die MUNTS-begrippen nog verre van Dord waren, want, Psalm - heden hoeveel ook? - daar stond toch maar duidelijk:

> 'Al wie Gods woord niet houdt en zegt:
> "Ik kenne God" spreekt logen.'

Gods woord was ook de onschatbare Catechismus, en daar lazen die schepseltjes zoo weinig in. Jammer dat tante TROM die eerste regels van het negen en vijftigste gezang, waaraan zij zich den laatsten zondag, toen MUNT ze voorlas, zoo ijselijk ergerde, bij vergissing voor de woorden van den zooveelsten Psalm hield.

Degelijk zou tante TROM ze maken; niet tot schaamte der ziele, vol ijdelheden en afvalligheden; niet vol van

die wereldsche foefen en linten en strikken en onbeduidende verzinsels, maar warsch van die ongelukkige dienst der oogen... en, weinige dagen nadat tante dit laatste punt met zich zelve beredeneerde, trad zij eenige schreden achteruit, om beter het effect der roode, witte en blaauwe strikken te zien, die zij op afstanden aan den groenen slinger had bevestigd, welke ter eere van neef BERTUS om den spiegel hing. Maar - groenmaken, dat was iets anders, dat was voor TIJS in der tijd ook gedaan. - Och ja, toen had CASPER haar nog geholpen.... waar was de tijd gebleven!

Terwijl wij een blik op de degelijke jufvrouw wierpen, is neef BERTUS alweder van tante TROM afgedwaald en verzint, telkens op zijn horlogie ziende, wat nieuws, om het begin van den heerlijken dag, die trouwens met een pijnlijke gevangenis is aangevangen, te dooden. 't Verzoek, om tot tienen zijn kamer te houden, kwelt hem bovenmate; gedurig hoort hij loopen, en begrijpt, dat men voor hem in de weer is; somwijlen hoort hij spijkers slaan, en begrijpt dat er nieuwe guirlandes en kroonen, met vergulde eijeren en vlammende harten er in, voor hem en zijn aanstaande VROUW, worden bevestigd. Hij opent de deur zijner kamer op een kier, en gluurt den gang door, en ziet, terwijl een sterke lucht, alsof er boter in het vuur viel, zijne reukorganen treft, hoe tante TROM, op het vlak harer linkerhand, een schotel met een vervaarlijken tulband naar binnen draagt, en gaande weg met de regter een uitstekend sukadeheuveltje er uit trekt, bij wijze van vóórproeving in den mond steekt en daarna, met den pink, de veroorzaakte holte weder toedrukt. Hij trekt zijn hoofd terug, omdat tante alweder terugkomt, maar ziet nog met een oogwenk, hoe de zorgende dame zich, met de mouw van het zijden feestkleed, eenige parels van het voorhoofd wischt, en hoort nog hoe ze zucht, dat het een ding is,

vooral met zulk laf en maf en ondegelijk weder, terwijl ze ook *altijd alles* alleen moet doen en DANIËL zelfs zijn weg is gegaan, alsof er niets aan de hand was.

DANIËL ging zijn weg.

Reeds vroegtijdig verliet hij het schoolhuis, en TEUNIS de melkboer riep hem toe, dat het een heerlijk dagje zou geven en meester het treffen zou.

Een heerlijk dagje! Onschuldige, maar bittere spot! Heerlijk! ja, heerlijk voor hèm, voor den gelukkigen SCHOUWE, die de kroon zal ontvangen, den sierlijken palmtak ten teeken zijner zegevierende liefde.

SILS is den watermolen langs, en het molenpad naar de hoeve een eindwegs afgeloopen. Zie, daar wordt het luik voor het venster harer slaapkamer opengestooten; hij ziet, maar duikt eensklaps achter het struikgewas en keert op zijne schreden terug. De arme jongen liep, doorliep al de slingerpaden van het Renksche bosch, stak zelfs dwars de heide over, om ook ginds door de slingers van het akkermaalshout te dwalen, waar RIEKA hem eens gezegd had, dat hij haar eenige en beste vriend was, waar zij zelfs - onvergetelijke ure - met een teederen handdruk het zachte drukje beantwoordde, dat hij haar als bij verrassing voor het eerst uit eigene beweging gaf, vóór... vóór dat SCHOUWE haar lief had.

Hier, hier was het! Zie, daar stond nog diezelfde stomp, waarop RIEKA, vermoeid van een verre wandeling, zich tot rusten had nedergezet; zie, daar was de tak nog, dien hij een weinig ter zijde boog, opdat hij haar tot leuning zou dienen; - ja, 't was hetzelfde plekje. SILS zag rond; hij kreeg een gevoel alsof alles rondom hem ongelukkig was - ongelukkig als hij. Wat stonden die heesters verlaten! - verlaten als hij. De wind, hij sprak niet, maar zuchtte! - zuchtte als hij. Het werd hem daar te benaauwd, - maar toch - eerst

nog even zitten op dien stomp, waar zij op gezeten had; nog eerst eens rusten tegen dien tak, waartegen zij leunde, en toen.... toen was het weder alsof de sterkte, waarom hij God zoo gestadig en zoo vurig smeekte, terugkeerde. IJlings rees hij op, plukte van het eikenloover dat aan den bedoelden tak groeide, en liep er mede voort, om er nog den stoel mede te sieren, waarop zij zich straks als SCHOUWE'S gade plaatsen zal.

Terwijl de tijd nog immer met een onverbiddelijke traagheid voor den wachtenden bruidegom zijn weg vervolgt, en voor het meisje, dat heden de zijne zal wezen, als met vogelenvlugt daarhenen snelt, bevindt zich DANIËL in het vierkante voorportaal der dorpskerk, dat het ‘onder den toren’ genoemd wordt. Nog pas heeft hij aan den naauw voltooiden eereboog een opschrift bevestigd, dat, in sierlijke, door hem zelven getrokkene, letters den jonggehuwden een welgemeenden heilgroet zal bieden.

Ja, hij stond daar, de goede jongen, met den rug tegen een voorwerp geleund, dat altijd onder den toren staat, althans, wanneer geen broeder of zuster der gemeente naar den donkeren grafkuil wordt gedragen - hij stond met den rug tegen de zwarte baar geleund, en aanschouwde vóór zich een twaalftal.... kinderen.

Kinderen! O! ze zagen er inderdaad als engeltjes uit, die onschuldige dorpsbloempjes, die, bloozend en lagchend, eenstemmig als ze getooid waren, in het witte kleedje met blaauwe linten, zich zoo bovenmate gelukkig voelden.

Lieve kinderen! wat zijt ge vrolijk, wat verheugt ge u in de pret die u wacht, in de bloemen die gij in uwe net gesierde korfjes draagt om er straks uw leermeester en zijne vrouw mede te strooijen, hoewel de oudste van u, het twaalfjarige ROOSJE, de eenige is, die weet uit te leggen wat dat trouwen is, en met een moederlijke

wijsheid haar jonge vriendinnetjes aan het verstand brengt, dat het is, zoo als vader en moeder zijn. Wat zijt ge vrolijk, wat zijt ge onbezorgd, lieve kinderen! u som wijlen stemmende om, wanneer het paar uit de kerk naar buiten zal treden, het liedje des te vrijmoediger te zingen, hetwelk de goede ondermeester u leerde. Wat zijt ge vrolijk, en vol levenslust, lieve kinderen!..... en toch - ziet... daar staat de zwarte baar, waarop ook gij eenmaal zult gedragen worden.... Zeker....? Op deze, of op eene andere, zóó zeker, als de bloemen verwelken, die gij voor het jonge echtpaar wilt strooijen; zóó zeker, als de klanken van het lied, dat gij gaat aanheffen, weg zullen sterven; zóó zeker, als hij, die daar leunt tegen de baar, het gevoelt, dat er tusschen u en haar maar al te vaak zoo oneindig veel bitterheid en teleurstelling gevonden wordt; zóó zeker als hij in dezen oogenblik u allen, en ook hun die komen zullen, Gods zegen gunt. - Niet zelden werd DANIËL, zoo als hij daar stond, door het onschuldig gesnap der kleinen uit zijne mijmering gewekt, en het was weldadig voor zijn geschokte ziel, dat hij somwijlen genoodzaakt werd de eenvoudige vragen te beantwoorden welke zij hem deden.

'Meester SILS!' zeide een snoeperig tienjarig brunetje, 'is het waar wat ROOSJE zegt, dat wij allemaal, wanneer wij groot zijn, ook gaan trouwen, zoo als jufvrouw RIEKA nu met meester...?'

'Nee LUUTJE, dat heb ik niet gezegd,' viel ROOSJE in, terwijl zij, een weinig verlegen, aan haar blaauwe lint trok. 'Ik zeide, dat de meisjes niet trouwen, vóór dat zij zoo groot zijn als jufvrouw RIEKA. ELSJE zeide - weet u meester - dat zij met KRELIS-boer, haar vader, getrouwd is, omdat hij haar altijd, even als hare moeder, *vrouwke* noemt. ELSJE zeide ook, dat MIETJE en PIETERNEL hare kindertjes zijn: poppen zijn immers maar fop-kinderen: niet waar, meester...?'

Ondanks zich zelven moest DANIËL om dit kinderdispuut, waartoe het feest van den dag aanleiding had gegeven, glimlagchen. ‘Als gij braaf zijt en leert, dan wordt gij groot, en wanneer gij groot zijt dan zal ik u daar wel eens meer van vertellen,’ antwoordde SILS: ‘nu moet gij maar aan uw versje denken: kent gij het, ROOSJE...?’

‘O heden, zoo goed!’ antwoordde het lieftallige blondje... ‘Wil ik.....?’ en op een toestemmend knikken van DANIËL kwam zij digt aan zijne zijde, en het pand van zijn jas, nu eens een eindweg oprollende, en dan weder loslatende, fluisterde zij rad, terwijl zij, met de oogen naar den grond geslagen, iederen regel als het ware van overhaasting wegslikte, de volgende woorden:

‘Vrolijk treedt gij thans naar buiten,
Zegen daalde er op u neer;
't Schoon verbond, dat gij moogt sluiten,
Dankt gij aan uw God en Heer.

Ziet, wij strooijen schoone bloemen
Op uw nieuw gekozen baan.
Moge 't heil, waar ge in zult roemen,
Met deez' bloemen niet vergaan!

Als 't gebloemte rijk in luister,
Schenke u God Zijn gunsten mild,
Maar ook licht bij 's levens duister,
Zoo Hem lust, wat gij niet wilt!

Ziet, wij kind'ren uiten beden,
Bloemen strooijend op uw pad;
JEZUS hoort ze; in Hem tevreden
Kunt gij dus uw pad betreden.....
.....
Kind'ren heeft Hij lief gehad.’

‘Best, lieve ROOSJE!’ zeide SILS, zijn hand goedkeurend op haar hoofdje leggende: ‘gij moet dien laatsten regel vooral nimmer vergeten, en daarbij gedenken,

dat gij dien goeden JEZUS wederkeerig moet lief hebben.'

'Ja, maar *u* toch ook, niet waar?' zeide het engelachtige kind vleijend, en terwijl zij haar hoofdje achter zijn rug verborg, en met haar eene handje alzoo op de baar leunde, fluisterde zij zacht: 'Als ik groot ben wil ik het vrouwtje van meester SILS worden.'

'Pas op! Pas op! kleine snapster,' zeide DANIËL, bespeurende dat de bloemen, welke ROOSJE in haar korfje had, door de voorovergebogene houding waarin zij stond, er grootendeels waren uitgevallen: 'gij zult met uw malle praat uw heele korfje vóór den tijd leeg storten. Kom, raap ze spoedig op, en ga weer bij de meisjes staan. Meester SCHOUWE zal spoedig komen.'

ROOSJE zag, dat een groot gedeelte werkelijk voor DANIËL'S voeten lag. Schielijk zamelde zij voorzigtig haar voorraad bijéén, doch eensklaps weder vleijend omhoog ziende, zeide zij: 'Als meester SCHOUWE zooveel bloemen krijgt, dan mag meester SILS van daag toch ook wel wat hebben - dáár - dáár - dáár,' en zij wierp hem eenige handjes vol voor de voeten, er nog bijvoegende: 'Al trouwt meester SILS van daag niet, hij verdient ze toch even goed als meester SCHOUWE.'

Het kostte DANIËL heel wat moeite, om de bewijzen van de gehechtheid aan zijn persoon van de zijde der blonde, en ook van de andere kleinen, die ROOSJE'S voorbeeld wilden volgen, tegen te gaan. Toch bij al het wee, dat hem vervulde, deed het hem goed, zich zoo in het bezit van de achting en liefde dier kleenen te zien..... dier kleenen..... doch niet van haar, die... die..... - Maar hoor...! Stemmen naderen. Gerij en gejoel klinkt buiten het kerkgebouw. De klokluider treedt met verhaasting het 'onder den toren' binnen, en terwijl hij zegt: 'Daar komen ze!' grijpt hij het klokketouw, en er, als het ware met zijn gansche zwaarte aanhangende, terwijl zijne houding veel van die eener dansende kikvorsch heeft,

brengt hij den zwaren klepel in aanraking met het brommend metaal, en het boem - bam - boem - bam treft ieders ooren.

'Daar komen ze, daar komen ze!' hebben de lieve, kinderen herhaald, en SILS, volgende, zijn ze het kerkruim met hem binnengegaan.

'Boem - bam - boem - bam -' klinkt het nog voort, en de kleine optogt, die van het gemeentehuis tempelwaarts trok, heeft voor de kerkdeur halt gemaakt.

Stil! het eentoonig doch plegtig klokgelui zwijgt; de klokluider heeft het touw laten glippen, hetwelk echter nog eenige malen als van zelf op en neder gaat. Stil! een andere klank vervult het nederige kerkje. Het kleine doch welluidende orgel geeft toonen, die het hart in dezen oogenblik bijzonder treffen. Zie, ALBERT de veldwachter maakt met zijn stok ruimte voor de kerkdeur. De held en de heldin van den dag stappen uit een net versierd wagentje, dat KRELIS-boer met zijn schimmel - welks staart en manen kunstig gevlochten en met bloemen en linten zijn opgetooid - gaarne voor de trouwplegtigheid van meester heeft afgestaan.

Zie, de pasgehuwde man biedt zijn jonge gade den arm; beiden zien er keurig uit. Nog nimmer zag men meester zoo netjes. Jufvrouw RIEKA - neen, jufvrouw SCHOUWE - ook zij heeft er nimmer zóó keurig en als een wezenlijke dame uitgezien. Zie, ALBERT de veldwachter, die ook geheel op zijn zondags is, neemt de mooije pet af, terwijl de jonge lieden de kerkdeur binnen treden, en allen, die buiten staan, en hoeden of petten dragen, volgen ALBERTS voorbeeld.

Zie, de orgeltoonen roeren ook het hart van het echtpaar, dat in het Godshuis den zegen komt vragen; 't schijnt wel, of meesters armen en beenen een weinig trillen; het wit, dat zich plotseling over de kaken zijner dierbare verspreidt, is sterk in 't oog vallend. Langzaam

treden zij voort, want meester, die anders, bij dergelijke gelegenheden, als koster de hoofddirektie heeft, weet zeer goed, dat men de bruiloftsvrienden niet te ver vooruit mag gaan. Zie, meester schijnt te verlangen, dat tante TROM, die onmiddellijk achter hem moet volgen, mede binnen de kerk verschijnt, omdat hij gevoelt, dat zijn liefste *vrouw* nog sterker in haar linkerarm trilt, dan hij in zijn regter. Hij ziet eens om, en ook werkelijk volgt de dame in haar zijden kleed, aan den arm van een der genoodigde heeren. Op haar gelaat is het zigtbaar, dat ze magtig getroffen wordt door de orgeltoonen die het gebouw vervullen; maar MELIS de dienstmeid, die te huis moest blijven om op ‘de boel’ te passen, doch, ‘'t spul’ ook wel eens willende zien, even naar buiten is gewipt, en achter de zware linde, die voor het kerkje staat, zich verschool, omdat tante haar niet ‘in de gaten’ zou krijgen - MELIS heeft gezien, hoe tante, bij het uitstappen van het karretje, haar zijden kleed - waarvan zij den rok in het rijtuig omhoog sloeg, om aan LAURA en de andere dames die haar omringden, een treffend voorbeeld van degelijke helderheid te geven - weder naar beneden slaande, daarmede zich zelven in een der kappennen ving; hoe zij op den grond teregt komende, een geluid achter zich vernam, alsof een scherpe rasp over broodzuiker slierde; zich omwendende ontwaarde, dat het onderste van haar kleed op gelijke hoogte met haar hoofd was, terwijl de ijzeren kappen dreigend, of liever spottend, haar puntige figuur boven de zijde uitstak, en eerst losliet toen de dame, die zich de ooren van het hoofd schaamde omdat iedereen haar roode baai zou hebben gezien, met een krachtigen ruk, aan haar ijzeren vijand ook den dubbelen stootkant te raspen gaf. Dat alles had MELIS, die achter den boom stond, gezien, en of er meer waren, die het zagen, weten wij niet, doch, wat gezien werd of niet gezien, 't was

duidelijk dat tante TROM diep geroerd de kerk binnentrad en welligt nog meer getroffen zoude geweest zijn, indien zij zich zelve van achteren had beschouwd, daar het reisje, dat de pen door de zijde maakte, in het split een aanvang had genomen.

Ook EDUARD WITSBORG, de lange man met den zwarten baard, bevindt zich in het gevolg; de heer, die naast hem gaat, is niemand anders dan de kundige dokter FREUND, die wel is waar LAURA'S zielelijden niet door zijn koudwaterkuur heeft kunnen genezen, maar toch haar zenuwgestel meerdere veerkracht heeft geschonken.

Al voortgaande schijnt FREUND meer met zijn belangrijken patient, dan met de belangrijke plegtigheid, die een aanvang gaat nemen, vervuld te zijn. Hij bespeurt iets, hetwelk hij tot heden niet mogt bespeuren; WITSBORG heeft, onder het voorttreden, zijn hand tegen het voorhoofd gelegd, strak blikt hij voor zich uit, en, terwijl in 't einde zijne oogleden vochtig worden, kan FREUND een zacht: '*Gott thank!*' niet onderdrukken, want de lievelingshoop wordt in zijn binnenste levendiger dan immer - dat beelden van 't verleden hem klaarder voor den geest treden, dat het gezegend element, waarvan hij de krachten bij ondervinding leerde kennen, den armen lijder nog eenmaal, met Gods zegen, de onwaardeerbare rede zal terugschenken.

Stil! het orgel zwijgt, en allen, die aan de plegtige godsdienstoefening zullen deelnemen, zijn op de voor hen bestemde plaatsen gezeten.

Ze zijn indrukwekkend en ernstig, de woorden die dominé MUNT tot de jonge echtelieden in 't bijzonder, en tot de gemeente die met hen opging, in het algemeen, rigt. Ze zijn hartelijk en geloovig, de gebeden die hij met de gemeente voor het heil der pasgehuwden ten hemel zendt. Ze maken een diepen indruk, de dank en smeekgebeden, die Gode lofzingend worden toegebragt.

Hoor! daar klinkt het ten laatste, na de vragen van het formulier: ‘Wat is ulieder antwoord...?’

Geen stilzwijgend nekbuigen, dat veel overeenkomst met een militair compliment, of wel met het knikken van een Chineschen pop heeft, en inderdaad niets beteekent, en althans geen antwoord op zulke belangrijke vragen is; geen stilzwijgend nekbuigen oordeelt de jonge man voldoende, om de heilige gelofte van trouw voor het oog van God en voor dat der gemeente af te leggen; - neen, een krachtig: ‘Ja!’ breekt de stilte af, die er een oogenblik heerschte, en ook als een zachte echo klinkt het aan zijne zijde: ‘Ja’..... En ze legden toen hunne handen inéén, en de predikant sprak nog eenmaal biddende woorden van zegen, en allen hieven daarna het:

‘Hallelúja! eeuwig dank en eere.....’

aan, en, wat zij, die daar plegtig werden ingezegend, en wat zij, die er ooggetuigen van waren, toen het laatste ‘Amen’ klonk, ook mogten gevoelen; één was er, die niets meer hoorde of zag; die witter was dan het witte kleed der jong gehuwde vrouw; die werktuigelijk mede naar buiten trad en er niet aan dacht, dat hij het lied der kinderen, die bij het naar buiten gaan strooijen zouden, moest bestieren; die met Gods hulp de taak van voorganger in het lofzingen ten einde bragt, doch ook voor dit oogenblik ten einde zijner zelfbeheersching was gekomen; die dreigde te zinken, waar hij gemeend had krachtig staande te zullen blijven; die al meer en meer als in een zwarten sluijer gewikkeld werd; die, in weerwil van het aanhoudend bonzen van zijn hart, daareven toch vernam, dat RIEKA - het teeder beminde meisje - voor hem..... maar al te zeker..... verloren was.

Drie en twintigste hoofdstuk.

‘**Z**wakheid, broosheid en oudegelijkheid kenmerkt alles wat van *deze* eeuw is,’ zeide jufvrouw TROM - die van de *vorige* eeuw was. - ‘In mijn tijd, gunstige goedheid! toen kende men die ongelukkige dingen niet, die gij zenuwen noemt - en wat is het geweest, dat hem van streek bragt...? Een weinig vroeger dan gewoonlijk stond hij op, om - ik weet niet wat - uit te voeren, want hij liet mij voor alles geheel alleen zitten, en bragt niets dan wat onnoozel eikenblad mede, dat hij aan een der armstoelen bond. De ongewone zoelte moet het gedaan hebben; maar anders....? want heden! in de kerk was het toch niet benaauwd; ik was er zoo frisch als een hoen.’

Dokter FREUND, tot wien deze woorden gerigt waren, onderzocht de pols van den te bed liggenden DANIËL, die, naauwelijks te huis gekomen, in zwijm was gevallen, en gaf de geruststellende verzekering, dat SILS tegen den middag weder hersteld zoude zijn, daar het werkelijk niets dan een *ohnmacht* van overspanning was.

Zoowel meester SCHOUWE, als het jonge vrouwtje en haar vriendin LAURA, ontvingen deze tijding met blijdschap, en het bruiloftsfeest werd door onze hoofdpersonen in eene gemoedsstemming gevierd, nagenoeg gelijk aan die, waarin de morgen hen vond, en, kon SCHOUWE zich, bij al de zaligheid die hem vervulde, niet begrijpen,

hoe GERRIT de molenaar, even alsof het een gewone dag was, met zijn meelkar voorbij reed, en manke DIRK om een aalmoes kwam - wien hij echter niet, als naar gewoonte, met een paar centen liet vertrekken - RIEKA kon het zich niet begrijpen, dat zij nu werkelijk dien man geheel moest toebehooren; LAURA begreep niet, waardoor de goede DANIËL zoo eensklaps ongesteld was geworden, maar had zoo gaarne - indien het haar vergund ware geweest - zich ter zijner bewaking verwijderd, om tevens de rust te genieten waarnaar zij verlangde, en tante TROM kon het maar niet vatten, waarom BERTUS nu zoo weinig van al de lekkernijen gebruikte, daar hij anders altijd zoo fel op was, omdat hij ze weinig ‘onder den neus’ kreeg.

In den avond van dienzelfden gewigtigen dag hield de zwaar geladen diligence voor de dorpsherberg *de vergulde Ree* stil; de kondukteur smeet het portier der kabriolet open, en noodigde, met de woorden: ‘Welkom in Renk, mijnheer!’ een der reizigers, om uit te stappen.

De bedoelde persoon, van een door de zon gebruinde gelaatskleur, verliet zonder spreken het hoekje, waarin hij gedurende de reis, volgens de opmerking zijner togtgenooten, geslapen had. Geen geluid had men van hem vernomen behalve de vragende woorden, wanneer men aan eene pleisterplaats was gekomen: ‘Renk, kondukteur?’ hetwelk natuurlijk telkens met een hoofdschuddend: ‘Nog niet, mijnheer,’ was beantwoord.

't Scheen wel of de kondukteur van den uitstappenden reiziger een goede fooi had ontvangen, althans zijn voorkomenheid was in 't oog vallend, en eenige geheimzinnige woorden, die hij de zwaarlijvige kasteleinsche, na het binnenslaan van een hem toegebragt glaasje klare, influisterde, bragten ook haar terstond in beweging. Aldra wekte het hare bezorgdheid in de hoogste mate,

of mijnheer het koud of warm had of nog al middelmatig, daar het weer toch zooveel zachter dan gisteren en eergisteren was geworden, en nam zij de vrijpostigheid, om eens te vragen, of mijnheer heel van Rotterdam was gekomen, of maar een klein reisje had gemaakt, terwijl zij zich verder verpligt rekende, om mijnheer terstond een Goudsche pijp en een maandagsche Haarlemmer - 't was woensdag - aan te bieden, de verzekering er bij voegende, dat ze, wanneer mijnheer nu eens een *heele lieve* kamer wilde hebben, ZEd dan maar eens meê moest komen; dezelfde, waar voor eenige jaren 'de kornel van de militairen' gelogeerd had, en zijn naam nog in een ruit had geschreven, die er nog 'net precies' zoo in stond.

't Scheen wel of zij met een doove te doen had, want op al hare belangstellende informaties kwam geen antwoord, en den vreemdeling, die, in zich zelven gekeerd, de kamer op en nederliep, steeds met de Gouwenaar en de Haarlemmer vervolgende, schreeuwde zij, zoo hard als hare longen het veroorloofden: 'Blieft mijnheer een pijp, en blieft mijnheer ook zijn kamer te zien....?'

De vreemdeling die evenmin als de kasteleinsche doof was, wendde zigtbaar verstoord zijn hoofd, doch antwoordde niet, maar toch, zich even bezinnende, klopte hij haar meer vriendelijk op den schouder, en beduidde daarna met een beweging der hand, dat hij schrijven wilde.

'Och hemel! stom!' riep de waardin, medelijdend het hoofd schuddende, 'dat moet een akelige kwaal zijn!' doch ziende dat de vreemdeling zich weder van haar afwendde, besloot zij, het vervolg van haar beklag achterwege te houden en het verlangde schrijfgereedschap te halen.

De weetgierige (?) waardin, die, na het gevraagde overhandigd te hebben, zich beleefdheidshalve een wei-

nig ter zijde hield, sloeg niettemin met ware belangstelling de verrigting van den vreemdeling gade: uit een klein boekje schreef hij, op het door haar verschafte papier - naar het scheen - volzinnen over, en, een glans van vergenoegen verspreidde zich eindelijk over het gelaat der kasteleinsche, toen het geheimzinnige blad haar, *haar* in persoon, werd ter hand gesteld.

Met een gelaat, waarop men ten duidelijkste lezen kon, dat zij zich zelve voor iemand hield, die vertrouwen moest inboezemen, doorliep de zwaarlijvige vrouw het papier, waarop de vreemdeling eenige bevelen schreef, en hem ten slotte vertrouwelijk toeknikkende, nam zij het kleine valiesje, dat de kondukteur voor den reiziger binnenbragt, en wenkte hem met zich op een afzonderlijke kamer, al herhalende, dat het toch akelig was zoo stom te zijn.

De dorpsklok had reeds tien geslagen toen de vreemdeling, dien wij aan *de vergulde Ree* zagen afstappen, door een knaapje vergezeld, de deur der hoeve op den heuvel uittrad. Zigtbaar teleurgesteld, volgde hij, op aanwijzing van het knaapje, den weg langs het molenpad, en verder door het elzenboschje tot aan het dorp.

Dat de vreemde niet stom was had het knaapje daareven bemerkt; het bevel gehoorzamende om hem den weg naar boer STOETE'S hoeve te wijzen, had hij, wel is waar, gedurende dien togt geen woord uit zijn mond vernomen, doch toen de vreemdeling was binnengegaan, en hij, na een kleine belooning te hebben bekomen, in stede van zich te verwijderen, voor de deur bleef luisteren, toen vernam hij duidelijk, dat de man met boer STOETE eenige woorden wisselde, waarop de deur eensklaps weder geopend werd, en de boer hem riep, met het bevel, om niet heen te gaan, maar den heer het schoolhuis te wijzen, waar hij wezen moest.

De kerk even voorbijgegaan zijnde, wees het knaapje

met den vinger, bij het licht van een helderen starrenhemel, de woning, waarin meester SCHOUWE bruiloft vierde; de vreemdeling begreep den jongen, en hem nogmaals een belooning in de hand stoppende, gaf hij hem te kennen zijn dienst niet langer te behoeven, waarna hij, overtuigd dat de knaap zich werkelijk verwijderde, verder alleen op het bewuste huis toetrad.

't Was een lieve verrassing van dokter FREUND, om te zorgen, dat tegen den avond van het trouwfeest eenige kleurige ballons ter verlichting in den tuin werden opgehangen. Eene betrekkelijk kleine ruimte was het, waarover FREUND voor zijne illuminatie beschikken kon, en de tuin was al te zeer in den geest van kool- en snijboonen aangelegd, om er iets bevalligs van te kunnen maken; toch was het een allerliefste verrassing, toen de bruiloftsvrienden, tot een wandeling den hof betredende, hun pad, behalve door de eeuwige hemelbollen, meer van nabij door de heldergekleurde ballons verlicht zagen, terwijl het geheel van den anders zoo prozaïschen tuin er werkelijk een poëtisch aanzien door verkreeg.

De achterdeur uit, traden zij paar aan paar den tuin binnen, die grootendeels met eene schutting omgeven en door een beukenhaag van den weg gescheiden was.

Paar aan paar: de jong gehuwden openden den trein, en SCHOUWE vond, dat dokter FREUND inderdaad een man van smaak was, en veel had bijgedragen om het feest luister bij te zetten.

Zoo als 's morgens bij het tempelgaan, volgde tante TROM, door een heer van hare jaren begeleid, die, in het nabuirige dorp, Bennik, onderwijzer der jeugd, en ‘behoudens zijn*en* veelwigtig*en* arbeid in den stand des veelomvattend*en*, onderrig*ts*, trouwens ook nog met de bediening der kerkeregeling belast was.’ Tante TROM schepte veel behagen in den degelijken spraaktrant van

haren geleider, die altijd gezegd had - schoon hij nimmer verzocht werd - zijns erachtens niet in gebreke te zullen blijven, om het feest *des* echtverbon*ds* zijn*s* jeugdig*en* ambtgenoo*ts* zijner tegenwoordigheid te doen deelachtig zijn. Tante TROM had over 't algemeen iets tegen mannen, doch de roerende wijze waarop meester DOREN van zijne huisvrouw SARA had gesproken, die het ligchaam haar*s* aardsche*n* tabernakel*s* met den innigste*n* zielevrede had verlaten om woninge te vinden in de gemeenschap haar*s* Heeren, had de goede vrouw dermate getroffen, dat zij geheel in zich zelve was gekeerd, toen DOREN bij het buitentreden de aanmerking maakte, dat, zijn*s* bedunken*s*, de eere, den jeugdigen ambtsbroeder aangedaan, de voldingendste lofspraak op de edelaardigheid zijn*s* karakter*s* was. Spoedig echter uit zich zelve tot zich zelve weder keerende, zag tante den tuin met verbazing rond. Wat moest die gekheid beduiden...? Lichten in een tuin, als de starren schijnen dat het een lust is; lieve deugd! zulk blaauw, rood, en geel en wit licht, dat moest wat gekost hebben; ze begreep niet, waar die ‘wereldsche gekheid’ voor noodig was, totdat ze door den man, die haar volgde en die de eer genoot om zijn schoone patiente aan den arm te geleiden, zacht in het oor werd gefluisterd, dat het maar een eenvoudig kaarsje in gekleurd papier was, dat hij - dokter FREUND - ter eere van haar goeden neef, tot opluistering dezer avondwandeling had opgestoken. Nadat jufvrouw TROM alzoo op dit punt was tevreden gesteld, die nu toch moest zeggen, dat de mensch al aardige verzinsels had en het kleurige licht vooral in den perenboom mooi stond, lachte FREUND LAURA toe, en zeide iets, dat tante TROM, zoo zij het gehoord had, weinig zoude gesticht hebben, daar *zij* toch in 't geheel niet gierig was, maar bepaald iets tegen ondegelijk geldverspillen had.

LAURA, die zich den ganschen dag, en ook nu, geweld deed om voor het oog der vrienden en feestgenooten opgeruimd te schijnen, ten einde niemand op dezen feestdag te bedroeven, had den arm, dien FREUND haar bood, te gereeder aangenomen, omdat zij hem werkelijk leerde kennen als een uiterst bekwaam geneesheer, ofschoon wat al te dweepend met zijn watersysteem, en tevens als een zeer '*fashionable and discret man*.' FREUND was inderdaad een alleraangenaamst mensch in den omgang, doch de meer voorname wereld te Renk noemde hem '*commun*', omdat hij meer in het mindere viel; doch, de reden, waarom hij liever met SCHOUWE of met SILS sprak, dan met de heeren D. of O. of M., lag in de waarheid, dat FREUND veel van degelijke taal hield; en - dat hij voorheen liever met de meisjes op STOETE'S hoeve een half uurtje keuvelde, dan met de meeste dames van het dorp, dat was ook al niet te verwonderen, te meer nog omdat jufvrouw LAURA zoo heerlijk Engelsch sprak, en zoo beeldig zong, welk eerste hij ook zoo gaarne deed, en van welk laatste hij een hartstogtelijk liefhebber was. LAURA glimlachte op hetgeen FREUND haar, betreffende tante TROM, had gezegd, doch bespeurende, dat hem nogmaals iets van dienzelfden aard op de lippen speelde, en vreezende dat jufvrouw TROM het vernemen en er buiten humeur door geraken zou, zeide zij, in de taal die tante niet kon verstaan: 'FREUND, spreek wat zacht, men mogt u hooren, en daarbij,' sprak zij vermanend: 'liefde denkt geen kwaad.'

Het was LAURA, terwijl zij een roodgekleurde lichtballon voorbij ging, als weerkaatsten de hazelstruiken het woord '*love*' (liefde), dat zij daar even uitsprak. Wel wendde zij het hoofd terzijde, doch ontwaarde niets, en de geneesheer, LAURA'S wensch verstaande, hield de geestigheid, die hij ten koste der degelijke vrouw had denken te ontboezemen, terug en sprak al voortgaande

van het heerlijke weder dat de eenvoudige tuinverlichting zoo zeer begunstigde.

Nog eenige paren genoodigde vrienden en vriendinnen volgden achter FREUND en LAURA, en zelfs EDUARD WITSBORG had - hetgeen hij anders des avonds nimmer deed - het huis verlaten, en wandelde achter het laatste paar met de armen kruiselings over de borst geslagen. De vreemde verlichting bespeurde hij niet; strak blikte hij naar den grond, en toen FREUND het later bemerkte dat zijn ongelukkige patient zich mede buiten bevond, toen werd de hoop, die in het kerkje dien morgen zoo levendig werd, doch sinds weder verflaauwde, nog sterker dan in het morgenuur, daar zijne verschijning buiten in het avonduur het gevolg eener verandering ten goede moest zijn, en LAURA ondervond het, dat FREUND meer dokter dan man van de wereld was, want weldra had haar geleider haar verlaten en liep deze met den ongelukkige vertrouwelijk gearmd een zijpad op en neder.

En SILS - was *hij* niet tot de feestvierenden terug gekeerd? Neen, de moed had hem ontbroken, en toen hij, weinige minuten nadat hij de jonggehuwden met hunne gasten in den tuin hoorde gaan, een wagentje aan de wegzijde hoorde stil houden, toen sloeg hij den blik naar buiten en zag, hoe er eerst in dat wagentje een klein valiesje werd gelegd, doch spoedig daarna het hoofd terugtrekkende, bevreesd, dat die blik onbescheiden was, vernam hij toch de fluisterende stem van SCHOUWE..... een geluid, alsof eene vrouw weende..... het toeklappen eener wagentrede..... het: ‘vort bruin’ met een zachten zweepslag, en eindelijk het wegrollen van het wagentje, dat SCHOUWE met zijn jonge vrouw naar het naburige W... voerde.

Weg! Weg! om binnen een paar dagen terug te keeren, en morgen... morgen zou de dorpsjeugd zich weder in het schoolhuis vergaderen; hij nam het op zich, om

te zorgen dat de jeugd niet langer dan één dag van onderwijs verstoken bleef.

Nog geen half uur geleden had hij den vriend nogmaals betreffende zijn toestand gerustgesteld en gezegd, dat SCHOUWE onbezorgd zijn voorgenomen uitstapje moest beginnen; dokter FREUND kon het bevestigen, dat bij die zaak volstrekt geen kwaad was, en dat hij slechts boven was gebleven omdat de stilte hem goed deed.

SCHOUWE was vertrokken, en RIEKA met hem.

Zij was vertrokken, zonder hem, dien zij toch zoo dikwijls haar lieven DANIËL had genoemd, een afscheidsgroet te brengen. Waarschijnlijk om hem niet te storen. Zij was vertrokken, om als vrouw des huizes weder te keeren, en hij.....? 't Was dan waarheid, dat hij haar gelukkig zou zien, aan de zijde van een man, die toch zoo oneindig veel minder betrekking op haar had; die JOC, die grootmoeder zelfs, nimmer gekend had; die eerst sedert een paar jaren wist dat er eene RIEKA bestond; die haar niet, zoo als hij, uit een valstrik redde, om haar alzoo voor *een ander* te behouden; die.... maar neen.... neen.... neen, - die haar gelukkig maken, waarmede zij gelukkig zoude zijn.

Zij gelukkig!... Was dat niet de hoogste wensch? zou het hem smarten, haar geluk te aanschouwen?

'Neen, niet van hier, zoo lang God het wil,' sprak DANIËL ten slotte: 'in hare nabijheid wil ik leven.....! Haar uit het oog verliezen ware voedsel voor de zielepijn; hare nabijheid blijft het eenige geneesmiddel..... RIEKA, wees gelukkig! Uw heil!..... zal gewis het heil mijns levens bevorderen.'

De nachtwagen op Rotterdam hield voor *de vergulde Ree* stil, toen juist het eerste uur na middernacht had geslagen. De kasteleinsche, in haar nachtelijk fantaziekostuum, zag er vrij slaperig uit, maar - 't was niet te

verwonderen, want 's morgens was ze al om vier ure ten bedde uit geweest, en nu, schoon ze zich wat op haar gemak zette, geslapen had ze niet, omdat ze volk voor den wagen had.

Ze had volk voor den wagen. Helaas! ja. BOB, de kondukteur, zeide wel, dat ze een goeije aan dien sinjeur zou hebben, omdat hij meer dan 'rejaal afschoof', maar die illusie was van korten duur, want, nadat de reiziger die in den avond kwam, van zijn wandeling terugkeerde, was hij stom gebleven, doch had - blijkbaar bewogen - weder door schrift doen verstaan, dat hij met de eerste gelegenheid naar Rotterdam wilde vertrekken.... 'Lieve hemel! zonder iets te eten! vertrekken, met de schrale vertering van één glaasje brandewijn?'

Maar dat de waardin uit *de vergulde Ree* de soberheid van den vreemdeling eer roemde dan laakte, toen hij in de diligence gezeten was, zou niemand hebben verwonderd die gezien had wat de verraste vrouw, voor dat zij ter rust ging, in de geldlade sloot.

De reiziger, die vrij achteloos in de ledige kabriolet nederviel, bleef, terwijl de zware wagen de dorpstraat doorrollende, de huizen aan beide zijden deed dreunen en menigen slaper wakker schudde, in dezelfde houding welke hij terstond had aangenomen. Niet zoodra echter klonk uit de schorre trompet het bekende '*c'est l'amour, l'amour, l'amour*', waarmede de kondukteur gewoon was de Renksche dames serenade te geven, en van welke muzijk de nachtegalen in de naburige boschjes verschrikt de oogen digtknepen, zeker uit angst dat een roofvogel met een vervaarlijk keelgeluid op hen afkwam; niet zoodra wekte dat zelfde geluid den vreemdeling uit zijne afgetrokkenheid, of ijlings liet hij het portierglas naar beneden, stak zijn hoofd naar buiten, en juist het laatste dorphuis voorbij rijdende, zag hij - wij zeiden reeds vroeger, dat de starren helder flonker-

den - meer vrij op het dorp terug, welks nevelachtige omtrekken zijn starenden blik bleven aantrekken. 't Was eindelijk, in spijt van het nachtkoeltje dat met zijne haren speelde, alsof het hem te benaauwd werd; ook het portierglas aan de andere zijde werd door hem geopend, en nu uit het eene dan weder uit het andere portier naar buiten ziende, zocht hij nog steeds den Renkschen toren in het oog te houden Die boomen! zie, ze schenen te snellen naar de plaats welke hij verliet; zie, alles, *alles* draafde hem voorbij, terwijl hij stil voor het venster stond en niets zijn ooren trof dan een geklepper en gerommel, alsof.... alsof een opkomende stormwind de zeilen deed klapperen, en de donder reeds van verre rommelde..... Waar..... waar bevond hij zich dan....? Ha! juist, hij wist het weder: op reis..... naar het graf.....!

Naar het graf? ja - wilt gij zien, lezer, dat de vreemdeling - die voor u wel geen vreemdeling meer wezen zal - inderdaad, na hetgeen hij hoorde en zag, naar niets vuriger dan het graf verlangt, volg hem dan met uwe verbeelding tot in de plaats, waar gij vroeger met verschillende personen hebt kennis gemaakt, die, òf dezer aarde zijn overleden, òf naar andere oorden van den aardbol trokken, òf zich er nog bevinden, al zagen ze de aarde ook sedert dien tijd eenige malen in het bruidsgewaad, en eveneens in het kleed, dat aan de vergankelijkheid herinnert. Volg hem met uwe verbeelding, waar hij, zeer nabij de plaats waar JOHN HAPLY eenmaal DANIËL SILS uit het water redde, een logement van den tweeden rang binnentreedt en, uitgeput van vermoeijenis, zich in zijne kamer op een zitbank nederwerpt.

Daar ligt hij; de slaap sluit hem weldra de oogen. Kloek is zijn gestalte, edel zijn zijne trekken. De zon moge zijn gelaat hebben gebruind, leed moge de bloesems der jeugd hebben weggevaagd; zoo als hij daar

ligt, is JOHN HAPLY nog de man, die menig maagdelijk gemoed zon hebben betooverd.

Hij slaapt.

Arme JOHN, gij slaapt, en 't is aan uw telkens wakkerschrikken en aan de kleine zenuwtrekjes, die zich meermalen op uw gelaat vertoonen, zeer wel te zien, dat uwe droomen niet zoet, maar bitter, welligt nog bitterder zijn, dan de alsem der werkelijkheid.

Arme JOHN! gij slaapt onrustig, maar toch, 't is goed dat de slaap uwe oogleden drukt; welligt..... welligt zal hij van lieverlede rustiger worden; welligt opent ge straks meer verkwikt uwe oogen; welligt zal het daglicht dan nog aan den hemel zijn, en zal het avondrood de hoop op een schooneren dag in uwe ziel wekken.

Arme JOHN! Er moet wel veel bitterheid in uwe ziel gestort zijn, dat gij zóó hebt kunnen handelen; dat gij plaats in uw hart hebt kunnen geven aan het rampzaligste aller voornemens. Nogmaals, arme JOHN! want, zoo God zich uwer niet ontfermt, dan wordt gij het slagtoffer uwer eigene zwakheid, daar ge niet denkt te kunnen torschen wat u werd opgelegd..... opgelegd, niet, zoo als gij meent, door het wreede lot en de boosheid der wereld, maar door *Hem* zelven, zonder wiens wijzen wil geen muschje op de aarde valt.

Hij slaapt! Hij slaapt lang! Reeds heeft dit halfrond zijn aanschijn naar de duisternis gekeerd, terwijl de zon een bloedroode streep aan het uitspansel achterliet; reeds verflaauwt het gejoel, dat gedurende den ganschen dag op straat heeft geheerscht, en flonkeren die ontelbare lichtjens, die de schoone stad, vooral aan de rivierzijde, zulk een fantastisch aanzien geven.

Nog slaapt hij, doch eensklaps springt hij van de rustbank op, wrijft zich de oogen en treedt min of meer waggelend op het venster toe.

De rust heeft den zeeman werkelijk een weinig ver-

kwikt, doch, wat men ook heilzaams van dien slaap mogt verwachten, de sombere plooijen heeft hij hem niet van het aangezigt verdreven.

Nog een wijl staart hij in het groen der *boomen* - waaraan deze kade gewis haar naam is verschuldigd - doch hetwelk zich in dit uur als zwart tegen het watervlak vertoont; daarna wendt hij zich om en trekt aan het schelkoord, waarop weldra een hôtel-bediende zijn bevelen komt vragen.

Om te volvoeren wat hem nog te doen overig bleef, behoefde hij twee zaken: licht en spijze; want zie, bijna vier en twintig uren verliepen, zonder dat hij eenig voedsel gebruikte.

Wat begeerd was werd spoedig verschaft, en nadat HAPLY een bete had genuttigd, zonder zich in 't minste te bekommeren over het drooge en onsmakelijke van hetgeen men hem voorzette, trok hij een zakboekje te voorschijn, haalde er een stuk papier uit dat de duidelijkste sporen vertoonde van veelvuldige malen te zijn geopend, en herlas de regelen die er op geschreven waren, met eene gansch andere gelaatsuitdrukking dan die, waarmede hij LAURA'S afscheidsbrief voor de eerste maal, ten huize van den heer PAPAVER, doorlas.

Den brief naast zich leggende, sloeg HAPLY een schrijfportefeuille open, en ofschoon met een bevende hand, schreef hij:

> 'LAURA!
> De brieven, welke u door JOHN HAPLY sedert zijn vertrek uit Holland werden toegezonden, hebben u gemeld in welke gemoedsstemming hij u verliet, hij, die in spijt van dreigende vaderwoorden en vreeze voor de bedroevendste werkelijkheid, u meer beminde dan het leven.
> U den zusternaam gevende scheidde hij, strijdende

om zich met dien naam gemeenzaam te maten, opdat, zoo het bevestigd moest worden wat zijn hart vreesde, het wee hem niet te zeer mogt overstelpen.
Gij vernaamt - al keurdet gij JOHN geen medelijdend antwoord waardig - welke gevaren hem gedurende het zwalken op de baren omringden, doch de verpletterende tijding die hij later vernam wilde hij niet aan het papier vertrouwen, daar de ongelukkige JOHN nog sterkte genoeg dacht te bezitten, om hetgeen waarheid werd bevonden zijner zuster LAURA in persoon mede te deelen.
Zóó echter zal het niet zijn. Schoon in korte woorden zult gij hier lezen wat *hem* het harte brak, doch *u* welligt de gekozen levensbaan geruster zal doen bewandelen. Welnu dan... ongelukkig meisje, dat ik diep heb beklaagd; bekoorlijke maagd, die ik - mij ten vloek - heb bemind, JOHH HAPLY, die zich uw broeder noemde, is het.... door de banden des bloeds! Werp den blik slechts in nevensgaand papier, hetwelk de Padangsche tokohouder, dien ik eertijds mijn vader dacht, mij voor een goede belooning ter hand stelde.
Daaruit ziet gij, LAURA, dat de man, dien gij vader noemdet, en die de echtgenoot uwer moeder was, van mij spreekt, als van zijn eenigen zoon. Ik was dus niet het kind van HAPLY den tokohouder; ik was het kind eener geheime liefde van LAURENTIUS STEIGERJAGT.
Zal ik u herhalen wat ik leed, toen ik vernam, dat het waarheid was hetgeen ik vreesde, doch... door de zoete hoop gedreven, niet had willen gelooven...?
Neen, gij kunt mijne smart niet deelen?
Zal ik u zeggen, hoezeer het mij griefde, met het brandmerk der schande voor het hoofd het eerestaal te moeten dragen, terwijl ik eenmaal van een mijner

kameraden de vraag moest hooren, of ik mij mijne ouders schaamde, daar ik nooit van hen sprak, terwijl toch ieder regtgeaard Engelschman de namen zijner ouders heilig zijn?
Zal ik u zeggen, wat ik bij deze en dergelijke vragen leed, wat nameloos wee mij vervulde, dubbeld gewond als ik was? Neen; LAURA, gij zoudt mij niet verstaan, en het welligt niet eenmaal der moeite waardig achten die regelen te doorlezen. LAURA! diep geschokt als ik was, in dit land teruggekeerd - u nog eenmaal willende wederzien, om u voor de laatste maal als zuster, te omhelzen - hoorde en zag ik dat gij zelfs de liefde van uw ongelukkigen broeder niet meer waardig zijt.
Ik zal u niet verwijten, dat gij aan de gedurige beden, om eenig schrift van uwe hand naar de opgegevene plaatsen te zenden, geen gehoor gaaft - vroeger dacht ik, “welligt zijn LAURA'S brieven vermist” - ik wil u niet verwijten, dat gij de zusterlijke trouwbeloften, zoo als die nog naast mij liggen, in den wind hebt geslagen, en JOHN HAPLY door u in weinige weken vergelen werd; u niet bestraffen, dewijl gij uwe liefderijke verzorgers met ondank loondet, en gingt verlaten, om een avontuurlijk leven te leiden, zoo verre beneden uw stand en fatsoen.
Ten huize der familie PAPAVER vond ik, daar de echtelieden voor weinige dagen naar een Duitsche badplaats waren vertrokken, slechts den zoon, die mij onbekend was. Met weemoedigen ernst sprak hij over u als zijn ongelukkige, afgedwaalde nicht, en verhaalde mij, met verschoonende omzigtigheid, zaken, die ik niet kon gelooven, die mij het bloed naar het voorhoofd joegen, en mij in een oogenblik van pijnlijke opgewondenheid tegen den spreker in woede deden losbarsten.
Waartoe meer? Helaas! ik heb onderzocht en -

LAURA, ik heb gezien hetgeen ik uit zijn mond niet wilde gelooven: met het woord *liefde* drijft gij den spot, aan JOHN HAPLY denkt gij niet meer....'

Toen JOHN deze laatste woorden had nedergeschreven, wierp hij zich achterover in zijn stoel en bedekte het gelaat met zijne beide handen.

Arme JOHN! - bijna hebt *gij* uw werk volbragt, en *zij* zal het vernemen, hoe vurig gij haar hebt bemind... en gevoelen, hoe liefdeloos en koud haar harte was.

JOHN! arme JOHN! bitter en stout hebt gij geschreven, om zoo mogelijk een blos van schaamte bij haar te verwekken; harde woorden zijn uw pen ontvloeid, om haar hart te roeren - en bedenkt gij dan niet, dat gij zelf de schuldige zijt, dat de duivel der jaloezij uw gansche ziel beheerscht. Hij was het, die de lasterlijke woorden tot u gesproken, ingang deed vinden; die u den weg der bespieding deed inslaan, en uw gehoor scherpte om een woord te vernemen, dat uw bloed nog sterker aan het gisten bragt.

En met welk regt huisvest die vijandin der liefde in uwe borst...? Is LAURA niet uwe zuster? Hebt gij niet reeds die waarheid vermoed, toen ge haar in uw eersten brief den broederlijken raad gaaft, om een jongman, harer liefde waardig, die liefde niet te onthouden?

Hebt gij het toen niet geschreven, dat gij u steeds in haar geluk zoudt verheugen? JOHN! arme JOHN! toen gij die regelen van verwijt tot het gevoelige wezen rigttet hield de jaloezij u de oogen geblinddoekt; maar nu... gelukkig... de blinddoek valt weg, thans bedekt ge zelf die oogen... Is het van schaamte?

Zie, eensklaps neemt hij het pas geschreven blad papier, werpt er een blik in, bijt zich onder het lezen op de lippen en scheurt het eindelijk aan kleine, zeer kleine stukken.

‘Weeze! ongelukkige weeze!’ zucht hij eindelijk. ‘Nog wilde ik u trouw vinden, terwijl de wijsheid des hemels uw hart neigde, dat ge niet met den vadervloek werd beladen. Ik wilde u trouw vinden, om van *u* te hooren wat in mijne ziel besloten was.’

‘LAURA, gij hebt uw pad gekozen; gij hebt mijne verwachting bedrogen. Uwe weldoeners hebt gij gesmaad, u zelve verlaagd, uwe liefde aan een ander geschonken. Wat gij misdeedt, God vergeve het u, zoo als ik Zijne ontferming zal behoeven.’

En - JOHN'S besluit was genomen. LAURA zou, ter begeleiding van hetgeen HAPLY achterliet, alleen zijn doodsberigt ontvangen. Uit zijn vroegere brieven - welke hij meende dat LAURA ontving - wist zij, dat hij haar dezelfde was gebleven; waartoe, indien zij nu gelukkig was of worden zou, haar het leven te verbitteren? ‘Welligt zal eerder een traan in uw oog wellen, LAURA, wanneer gij verneemt, dat JOHN wegging van deze aarde, zooals hij u verliet,’ besloot hij, ‘dan dat gij de schuld uws vaders verneemt, die mij een last doet torschen, welke mij de eer verbiedt langer te dragen; die mij in het aanzijn riep om door u, zijn kind, nog rampzaliger te worden. Eerder zult gij een berouwvollen traan schreijen om den vriend van vroegere dagen, die u den zegen liet, dan om hem, die in zijne laatste oogenblikken u die ontrouw verweet.’

Nog eens, arme JOHN! wèl heeft uw verstand de magt der jaloezij beteugeld; maar toch - uw bloed is nog koortsig aangedaan, een andere duivel houdt u nog gevangen: het is die van een kwalijk geplaatst eergevoel, die u tegen uwen Schepper doet opstaan.

Vier en twintigste hoofdstuk.

‘**W**aar een mensch al toe komen kan,’ dacht jufvrouw KREKEL, toen zij - in den namiddag van denzelfden dag, dat wij JOHN HAPLY in de kamer van zijn hôtel zagen - met de glazenspuit gewapend, bezig was om witte uitroepingsteekens, die door onwellevende vederlingen op hare ruiten waren geworpen weg te wasschen. ‘Als KREKEL zoo iets beleefd had!’ kreunde jufvrouw KREKEL, terwijl de volle straal uit het koperen instrument tegen een bevuilde ruit spoot. ‘Binnen 's huis dienen, dat kan nog; maar op de straat....! als een meid!... wat zullen de menschen wel denken?’ en, terwijl jufvrouw KREKEL dacht wat de menschen zouden denken, dacht NIX, de schoenenjongen, die jufvrouw KREKEL hielp waterdrager, dat de emmer waarin de spuit stond ledig was, en goot zijn gevulden emmer zoo voorzigtig in den andere over, dat jufvrouw KREKELS rokken en voeten zóó nat werden alsof er geen kans op zou zijn om ze ooit weder droog te krijgen.

't Was juist in het oogenblik dat de jonge NIX grimlagchend een knipoogje tegen een voorbijslenterend straatvriendje trok, dat hij aan zijn linkeroor een lijvige muilpeer ontving. Dàt kon de mollige hand der dame niet gedaan hebben, en juist wilde hij zich omwenden, ten einde den gever van zoo iets onzachts des noods de

oogen uit te krabben, toen hij nogmaals door dezelfde krachtige hand werd ter zijde geschoven, en twee mannen ontwaarde die veel op zeekapiteins geleken, waarvan hij den een' wel meer meende gezien te hebben.

Alle wraakgedachten, die bij den jongen NIX waren gerezen, verdwenen voor een oogenblik bij het zien der roerende scène die plaats greep.

Terwijl de man, wiens hand zoo onzacht op zijn uitstekend gehoordeel teregtkwam, hem onwellevend ‘Kwâ'jongen’ noemde en hem nog aanzag, alsof hij hem tartte die onhandige voetdooping te herhalen, stond de dikke jufvrouw KREKEL, zoo rood als scharlaken, en met de groote oogen even zoo wijd als haar mond opengespalkt, den man aan te gapen, die met de woorden: ‘Jufvrouw KREKEL, *how* vaart gij?’ de bestuurster der glazenspuit was genaderd.

‘Groote, gunstige goedheid!’ dat waren de eenige woorden, die de verbaasde dame kon uitbrengen, want in den kleinen man met de ineengedrongene figuur, met het volle gezigt, dat evenwel schrikkelijk bruin was geworden, doch waarin die kleine oogen nog altijd even graauw stonden, had zij den voormaligen bewoner van haar *vierde* herkend, den man, voor wien ze, na KREKELS dood, altijd iets had gevoeld... ANDRIES VOLTER in eigen persoon.

O, lieve hemel! zoo onverwacht; hij, die er zoo voornaam uitzag, en zij, die op de straat met de glazenspuit stond, en dan... nog een heer er bij, en een zwartachtig knechtje: 't was werkelijk een benaauwde positie. Ze was in dit oogenblik meer dan verlegen, en daar de aandachtige lezer jufvrouw KREKEL bij vorige gelegenheden reeds een paar malen zag bezwijmen, zoo zal het hem niet verwonderen, wanneer hij de dikke dame ook nu van blijdschap en beschamende verrassing op het punt ziet van neder te vallen.

NIX stond te schateren van 't lagchen, toen hij, weinige oogenblikken later, de dikke dame, door de beide heeren ondersteund, zag binnengaan of binnenslepen. Wacht! de gelegenheid was fraai om dien ‘schobbert’, die hem het oor wiesch, een kleine vergelding te bezorgen, en juist op het oogenblik dat het drietal den drempel van jufvrouw KREKELS woning betrad, stelde hij de glazenspuit in een schuine rigting, en ontving de kapitein MEETER een zoo krachtige nekdooping, dat hem de hoed van het hoofd vloog. Vóór dat de zeerob naar den schelmschen jongen kon omzien, had deze zich reeds uit de voeten gemaakt, schoon hij eerst de voorzorg nam om den leelijken zwarte, die op straat bleef staan, met het schuldvermoeden te beladen, door hem in de vlugt op het glazenwasch-toestel te werpen.

Master TIPSY was woedend, dat die Hollandsche *master* hem zoo'n kool stoofde, en had gaarne den ontvlugten *master* nagezet, om op Amerikaansche wijze zijn rekening met hem te vereffenen, doch al te vlug was hij verdwenen, en TIPSY kon dus alleen zijn woede koelen door met een woordenvloed den brommenden kapitein te verzekeren, dat de ontvlugte deugniet alleen de schuldige was.

Het verkoelende nekbad, dat bepaald den kapitein was toegedacht, had evenwel ook de beide andere personen bevochtigd, en, werkte het ook ongunstig op den kapitein, die eenige krachtige (?) woordjes niet kon weerhouden, jufvrouw KREKEL verkreeg door die nekkoeling grootendeels hare bezinning terug, en de woorden welke zij spoedig vermogt uit te brengen, gaven aan VOLTER de verzekering, dat jufvrouw KREKEL bovenmate verrast, bijzonder verblijd en uiterst gelukkig was hem weder te zien; dat ze zelve niet wetende waarom sedert zijn vertrek geen genoegen meer gevonden had; dat ze van mijnheer VOLTER nu dit gedroomd had

en dan weder dat, en hoe mijnheer VOLTER eens in een droom in KREKEL was veranderd, en dat ze daarom strakjes op straat - och heden! dat ze anders nooit deed, omdat - jufvrouw KREKEL slikte - strakjes op straat, in het allereerste heusjes gemeend had, dat KREKEL er aan kwam, te meer nog omdat die altijd, precies zoo als mijnheer VOLTER nu, bruine handschoenen droeg..... och hé, dat de *vierde* nog leeg was en de *derde* ook, en dat de andere huurders hadden gesproken van vertrekken, omdat ze geen meid meer kon houden, en de bediening dus minder goed was. Zelfs kreeg VOLTER de verzekering, dat het slechte en bitter dure tijden waren, en nadat hij alzoo eenige minuten had geluisterd, was hij ten volle verzekerd, dat jufvrouw KREKEL in vijf jaren, behalve dat zij wat dikker en ouder was geworden, al weinig veranderd was.

Gelukkig dat de kapitein MEETER, met wien VOLTER toevallig de reis naar het vaderland deed, zich den naam van den man herinnerende, voor wien hij eenige reizen vruchteloos geld mede naar Amerika nam, hem terstond met alles bekend maakte wat hij van DANIËL SILS en diens redding door HAPLY wist, zoodat VOLTER kalm de plotselijke ontboezeming zijner voormalige hospita kon aanhooren, die, zoodra zij aan DANIËL dacht, met een allerakeligst gezigt verklaarde, dat het mijnheer VOLTER zeker wel treffen zou, indien hij hoorde, dat DAANTJE dood was.

Met het onbegrijpelijkste gezigt staarde jufvrouw KREKEL nu eens op VOLTER en dan weder op den kapitein, toen haar de redding van SILS werd verhaald; maar zich bezinnende voor eenige weken van een levenden schelvisch op land te hebben gedroomd, waarvan niemand haar kon zeggen wat het beduidde, zoo ging haar nu een licht op... die *schelvisch*... kon niemand anders dan DAANTJE zijn.

Waarom noch DANIËL, noch RIEKA, vóór hun ver-

trek, jufvrouw KREKEL bezochten, vernemen wij niet: welligt hield hen de vrees terug er den kleinen man te ontmoeten, die RIEKA in zulk een nijpend gevaar bragt.

Wat er verder tusschen VOLTER en jufvrouw KREKEL in tegenwoordigheid van den kapitein verhandeld werd, levert voor den lezer weinig belangrijks op; genoeg dat VOLTER van haar verscheidene zaken vernam, die MEETER hem niet had kunnen verhalen. De treurige dood van MUR en het vertrek der berooide BROESSEN naar Noord-Amerika, benevens het eensklaps verdwijnen van den kleinen heer KNIPPEL, nadat hij haar - en jufvrouw KREKEL bloosde - op een onaardige wijze behandeld had.

Wat echter, ten slotte van alles, jufvrouw KREKEL bovenmate verraste, was een verzoek van den man, die altijd rond was en van zijn hart geen moordkuil maakte, om, indien zij het schikken kon, voor 't vervolg eene kamer voor hem in gereedheid te brengen; hij had het bij haar altijd goed gehad, en ofschoon zijn verblijf maar tijdelijk zou wezen, zoo wilde hij toch gaarne eene kamer bij haar beschikbaar hebben.

Toen de beide heeren, met het zwartje, waren vertrokken, drukte jufvrouw KREKEL haar WIMPIE met zulk een vuur aan haar moederhart, dat de lieve jongen schreeuwde alsof hij vermoord werd en - dank zij de waardige lessen, die hij van den jongen NIX somwijlen ontving - beet hij zijne mama dusdanig in den vinger, dat zij op hare beurt schreeuwde en het lievertje losliet.

Dat ze des nachts krampen had, omdat ze met natte voeten was blijven zitten, dat telde zij niet, want... dat had ze er wel voor over..... Mijnheer VOLTER! och heden!.... weer in 't land, wie had dat kunnen denken!

Tegen een der boomen aan de rivierzijde geleund, stond JOHN HAPLY, en blikte in den helderen spiegel, die het nachtelijk zwart met zijn millioenen hemellichten

weerkaatste. Zoo even nog had hij in het luchtruim gestaard, en het zijn Schepper als verwijtend afgevraagd, waartoe het noodig was, dat hij in schande werd geboren; waarom hem een regt was onthouden, dat hij het kind van den armsten daglooner benijdde; waarom de natuur den vloek regtvaardigde, die over een vermoedelijke liefde was uitgesproken, welke liefde welligt juist in het verbod haar oorsprong had genomen, doch die ook inderdaad de eenige was, die ooit zijn boezem vervulde; waartoe zijn leven hem alzoo ten vloek was geschonken? Dat alles had hij, starende in de diepten des hemels, gevraagd, zonder een ander antwoord te bekomen dan hetgeen hij zich zelven gaf: een antwoord vol bitterheid.

Hier de schande, hier het ongeluk!... Welligt, in een dier vele werelden daar boven, zoude hem een beter lot bereid wezen. Nam God hem slechts op in dezen oogenblik, trok Hij zijne ziel slechts naar boven, want..... hij had het somwijlen gehoord, dat het zonde was zich zelven... dat het lafheid was.... het leven te ontvlugten...!

Hij sloeg den blik naar beneden, en toen hij nu dien zelfden hemel, met die zelfde starren weder in den vloed aanschouwde, toen was het hem als vond hij Gods antwoord op de vragen, of het zonde en lafheid zou wezen. - Ziekelijke voorstelling. - Zonde, neen! God wees hem zelf den weg; zóó lag dien hemel in zijn bereik. Lafheid was het niet, want hij gevoelde, dat er toch moed toe behoorde om den sprong in het hemelruim te wagen, dat al dieper en dieper voor zijne oogen werd.

Ongezien had JOHN reeds een geruimen tijd op dezelfde plaats achter den boom gestaan, terwijl gedurig de tred van een voorbijganger hem als tot het leven terug riep. Hoor! daar klonk het van den toren één uur na middernacht, en kort nadat de ratelwacht zijn - voor HAPLY onverstaanbaar - lied had gezongen, naderden weder

voetstappen, en trok eene stem alras zijn opmerkzaamheid.

‘Welaan, vriend,’ hoorde hij in de Engelsche taal zeggen, ‘'k heb je nu tot aan de plaats gebragt, waar de jongen een bad nam; kijk, hier..... hier zal het zoo omstreeks geweest zijn,’ en bij het vernemen dezer woorden zag hij den spreker het uiterste der kade betreden, zeer, zeer nabij den boom, waartegen hij had post gevat. HAPLY, schoon zich aan de andere zijde van den boom schuil houdende, deed toch zijn best, om even den man te zien, wiens stem hem zoo bijzonder bekend scheen.

‘Ja, ja,’ hernam dezelfde persoon, ‘hier was het; dáár, dáár in die rigting lag ik met *de Koophandel* op stroom. 'k Heb er nog pleisier van als ik denk, hoe de goede burgerij hier op den oever, door dien Engelschen rob bij den neus werd genomen. 't Was een flinke borst dat verzeker ik je; 'k mag lijden, dat hij gelukkig is. Ja VOLTER, hij heeft den jongen toch maar van de haaijen gered. Nu ik hier sta is 't nog als of ik hem zie, een knappe moedige borst, een sieraad der Engelsche zeemagt.’

Het was JOHN, bij het hooren der geuite woorden, in de vreemde gemoedsstemming waarin hij verkeerde, als of hij droomde; doch eene rilling voer hem door de leden, toen hij een hand langs zijn ligchaam voelde glijden en tevens een angstigen kreet vernam, waarop twee stemmen tegelijk riepen: ‘TIPSY waar zijt gij? Wat hebt gij?’

Was HAPLY ontsteld, toen hij, regts van zich de stem vernomen hebbende, links de hand voelde en den kreet hoorde; het was, als zonk hem de grond weg onder zijne voeten, toen hij plotseling twee mannen vóór zich ontwaarde, waarvan die, welke zoo even sprak, hem eenige onverstaanbare woorden toevoegde.

Verward en niet wetende wat te zeggen, zocht JOHN zich te verwijderen, doch gevoelde zich eensklaps zoodanig de beenen omknellen, dat het hem onmogelijk werd een voet te verzetten.

'*Let me go*,' riep HAPLY driftig, en, met een stevigen vuist, raakte hij zoo gevoelig het hoofd van den jongen Amerikaan, dat deze met een pijnlijken kreet de prooi, die hem eerst deed ontstellen, losliet.

'Wat kabels en stortzeën!' riep de kapitein MEETER, want hij was het die zijn gewezen passagier tot nu toe gezelschap hield, en hem in 't huiswaarts gaan op de hoogte bragt waar 't voorval met DANIËL plaats vond: 'wel d..... en duikers! is het dan waar, wat ons spreekwoord zegt: als men van den d..... spreekt, dan rammelen zijn ooren.....? Is het.... Is het, bedrieg ik mij niet, zijt gij de vriend van ruim vier jaar geleden. JOHN.... bah!... waar vat ik je nu...? JOHN... JOHN... HAPLY...?

'Man, ik ken u niet!' zeide HAPLY, zijn hoofd wendende, ten einde van den kapitein, dien hij trouwens zeer wel herkende en zelfs terstond aan zijne stem herkend had, bevrijd te worden.

'Maar denkt gij dan, dat MEETER geen oogen en ooren meer heeft?' riep de zeeman op krachtigen toon: ''k zou eerder zweren, dat ik nooit het zeenat zag, dan dat gij de man niet zijt, die met den knaap waarop deze vriend betrekking heeft,' en hij sloeg, bij gebrek aan een tafel of eenig ander houtwerk, VOLTER vrij krachtig op den schouder, 'mij aan boord kwaamt praaijen, toen ik daar ginds op stroom lag. Zoo waar als ik MEETER heet, en mij eenmaal het "één, twee, drie in Gods naam" te wachten staat, zoo waar noem ik u een trotsaard, die, omdat hij de blinkende knoopen draagt, zich een eenvoudigen zeebonk schaamt, indien gij mij niet terstond uw hand geeft.'

Het denkbeeld, van trotschheid verdacht te worden, was zelfs in dezen oogenblik voor HAPLY onuitstaanbaar.

'Welnu, indien gij daarop gesteld zijt; ziehier,' zeide HAPLY, en stak den zeerob zijn hand toe; 'maar,' voegde hij er bij, 'ik verzoek u vriendelijk, mij niet langer te storen, daar ik... daar ik...' doch waarin hij niet gestoord wilde wezen, vernamen de vrienden niet.

'U storen! wel, neem mij niet kwalijk,' zeide de kapitein. 'Maar inderdaad, ik had zoo weinig gedacht u hier in mijn vaarwater te zullen treffen, dat ik sta te kijken als een scheepsjongen, die voor 't eerst NEPTUNUS in de pluimen ziet. Kom! indien gij mij een dienst wilt bewijzen, ga dan een paar minuten met ons. Wij logeren hier digt in de buurt; een enkele flesch moet gij drinken met mij en met den man, dien gij, door den knaap te redden, een zoo groote dienst hebt bewezen. Zoo 't een verliefd avontuur is dat u hier wacht, dan keeren we 't roer, maar sterrenkijken, dat kunt ge iederen avond als er geen waterzakken aan de lucht zijn.'

ANDRIES VOLTER, die dit tooneel zwijgend had bijgewoond, was te zeer door het toevallige der ontmoeting verrast, dan dat hij den jongman kon toespreken, en welligt ware hij nog langer sprakeloos gebleven, zoo MEETERS woorden: 'Hé vriend, VOLTER, wat zeg gij er van?' er hem niet toe genoopt hadden.

'Alla! Alla!' zeide VOLTER, die dit stopwoord zelfs niet varen liet, wanneer hij Engelsch sprak. 'Ik ben waarlijk meer dan gelukkig, sir, u hier te mogen ontmoeten; de kapitein heeft mij van u verhaald, hoe gij den jongen, hier omstreeks, hebt gered; ziet gij, alla! ik zeg wat ik denk, en dan moet ik bekennen, hoewel de jongen mij niet zoo regtstreeks aangaat, dat ik u toch meer dan dankbaar ben voor hetgeen gij aan den knaap hebt gedaan, en dat het mij bovenmate verheugen zal, indien ik DANIËLS redder de hand mag schudden, terwijl

ik niets liever zou wenschen, dan hem op mijne beurt een dienst te bewijzen.'

HAPLY bleef voor zich nederzien, en liet het toe, dat ook VOLTER hem, nog hartelijker dan hij zulks verwacht had, de hand schudde. Vreemd, en, zoo hij aanvankelijk meende, wreed, werd hij uit eene stemming gerukt, waarin hij sedert een paar dagen verkeerde.

Alles was geregeld, koelbloedig zou hij de eeuwige diepte, waar hij die heldere werelden zag glinsteren, zijn binnen gegaan - maar nu - het was als hielden magtige banden hem aan de aarde terug. 'Een sieraad der Engelsche marine!' - hij, die zich de ellendige, de geschandvlekte rekende; hij, die zich zoo gansch verlaten gevoelde; hij, die reeds sedert verscheidene dagen slechts met zich zelven bezig was en in het vreemde land geen woord vernam dat hem kon opwekken of troosten. Tot tweemaal toe was hem nu met warmte de hand gedrukt; men had hem gedankt, hem *redder* genoemd... en, nog verzette hij zich, toen hij den arm van den zeeman in den zijne voelde; nog wilde hij blijven, omdat hij het licht vreesde, waarin men hem voeren zou. De duivel, die hem naar beneden in het water wees, voerde nog strijd tegen de liefde Gods, die echter stemmen tot behoud en leven zond. Ten laatste trad HAPLY in het midden der beide vrienden voort..... allengs naderde hij met hen het hôtel, dat hij zelf voor eenigen tijd verliet, in het vaste denkbeeld het niet weder te zullen betreden, - den trap op - eene kamer binnen, en vóór hij nog regt besefte hoe hij er toe gekomen was, werden twee met wijn gevulde glazen tegen het zijne gestooten, en riep de kapitein MEETER, terwijl zijn vuist de tafel beukte:

'Mijne heeren! ik drink op uwe toevallige kennismaking!'

Het was HAPLY bijzonder aangenaam, dat de kapitein

voornamelijk het woord voerde en onder het genot van een extra glaasje, dat VOLTER schonk, het noodig oordeelde, om het verhaal der redding - ofschoon VOLTER dat verhaal gedurende zijn overtogt reeds ontelbare malen had aangehoord, en ten bewijze dat hij het kende, nog weinige uren geleden aan jufvrouw KREKEL overbragt - nogmaals in al zijn geuren en kleuren te herhalen, totdat hij eindelijk aan het nachtbezoek ten huize der familie PAPAVER genaderd, eensklaps ophield en met een krachtigen vuistslag op de tafel, zich een lompen ezel noemde, omdat hij nog niet eenmaal naar het juffertje had gevraagd, waarmede de luitenant zeker al scheep was. ‘Te duiker,’ waren zijn laatste woorden, ‘hoe heette dat liefje ook weer? In 't namen onthouden ben ik zoo ver, als een zeekat in de stuurmanskunst.’

JOHN gevoelde zijn bloed met geweld naar het hart terugvloeijen. De naam van haar... die... en in de verwarring van het oogenblik verklaarde hij, niet te weten wie MEETER bedoelde.

Een schaterend lagchen van den kapitein deed hem het dwaze dier verloochening beseffen, en terwijl hem het bloed weder met verdubbelde kracht naar het hoofd joeg, zeide hij met een slecht gekunstelde onverschilligheid:

‘O! ja, ik herinner mij, het was... de dochter van den heer STEIGERJAGT.’

Er zijn zoo namen, die, wanneer ze genoemd worden, op hen die ze hooren, een zonderlinge uitwerking hebben.

Namen, die spottend doen grimlagchen, of meêlijdend doen zuchten; die de oogen vochtig maken, of de tanden doen knarsen; die een blos of een doodelijk wit op het gelaat tooveren; namen, die aandoen als lentegeur, of bijten als giftige slangen.

't Scheen wel, dat de naam, dien HAPLY daar noemde,

bij VOLTER een gevoel veroorzaakte, alsof één, van dat laatst genoemde langwerpige diersoort zich allervertrouwelijkst om zijn hals slingerde, en het bloed hem naar de beenen perste. Strak bleef hij zijn kleine, graauwe oogen op HAPLY vestigen, als vreesde hij, wanneer hij den blik voor zich nedersloeg, eene verdenking te wekken.

'Ha juist! Nu ben ik er,' riep MEETER: 'jufvrouw NAURA of LAURA STEIGERJAGT. Ja, ja; dat was een ongelukkige geschiedenis. Gij hebt mij toen van dat weesje verhaald, Mr. HAPLY, en hoe zij door u bij hare bloedverwanten werd gebragt. Ik meende toen, zoo waar als ik nooit zin in de fuik had, dat gij mooi op streek waart om er in te loopen. Wel duikers! verhaal mij eens hoe het komt, dat gij haar hebt afgeschud als een poedel. 't Moet wis niet veel raars zijn geweest, dat gij haar straks geheel waart vergeten; *destijds* althans zaagt gij er uit als een Amor in eigen persoon. - Neen, neen,' besloot de zeerob, en de glazen rinkelden weder op de tafel, 'ik blijf bij 't geen ik altijd gezegd heb: een zeerot moet zijn hart van die dingen aftrekken; die een vrouw kiest moet haar aan de lijn houden, en die haar trouwt moet haar kunnen bewaken. 'k Ben wel niet ver in de heilige Schriftures, maar SALOMO moet toch ergens gezegd hebben, dat een goede buur beter is dan een verre vriend, en dat zeggen de vrouwtjes ook; is de doffer eens van 't hok, dan...' en, terwijl hij nogmaals zijn vuist met de tafel in aanraking bragt, zag hij VOLTER met een vragend knipoogje aan.

VOLTER echter antwoordde niet, maar staarde nog op den vreemden jongman, die een naam had genoemd, welke hem voortdurend den hals worgde.

'Wel hagel en stortzeën!' schreeuwde MEETER. 'Onze vriend VOLTER zet juist een gezigt, alsof hij u het liefje voor den neus heeft weggekaapt, en bang is, dat gij

hem krachtig aan boord zult komen. Wel duikers! ik word hoe langer zoo nieuwsgieriger naar deze historie. Hoe is het, vriend VOLTER, plaagt u 't geweten...?'

'Hoe, wat denkt gij... ik zonde... Neen, waarachtig niet...' betuigde VOLTER, en zijn plegtige verzekering klonk den kapitein zoo kluchtig, dat hij weder in een schaterend lagchen losbarste.

'Wel sakkerloot!' zeide de zeeman nog voortlagchende. 'Indien ik onze vriend niet gisteren in persoon van Philadelphia hier aan wal had gezet, dan zou ik om zijn ernstige verklaring, bij mijn zeemanseer, gelooven, dat hij u dat vischje voor den neus wegfleurde. Maar zeg mij,' vervolgde de altijd levendige man, iets bedaarder, terwijl hij HAPLY tevens goedig in de oogen zag, en vermanend met den vinger dreigde: 'zeg, weet gij wel, dat het zoo digt aan 't water gevaarlijk wordt, wanneer de zon is ondergegaan...? Wij zeelui zijn wel niet bang voor het nat, maar gij weet wel, kameraad,' en MEETERS stem verkreeg allengs iets ernstigs, 'dat hij, die van boord gaat voor dat de reis is volbragt, van den Reeder een oorlam van gal zal te slikken krijgen. Wel duikers!' besloot hij op gemoedelijken toon, terwijl hij, opstaande den jongman vertrouwelijk, maar krachtig, op den schouder sloeg: 'smijt als een kerel dat satansche muizennest uit je brein. Een ontrouwe meid is als een...'

'O! zwijg! zwijg, wat ik u bidden mag!' riep HAPLY, en, zacht den kapitein ter zijde schuivende, stond hij mede op en liep onrustig het vertrek op en neder.

VOLTER mompelde iets, van hoog tijd om naar bed te gaan, want, dat het vroeg dag was geweest, en dat hij morgen - MEETER wist wel - trouwens hij maakte er ook geen geheim van - naar Renk wilde, en TIPSY zou ook wel slaap hebben; welk laatste echter geen veronderstelling behoefde te zijn, dewijl de jongen, na het

opslurpen van een glas wijn, terstond in een hoek der kamer was ingedommeld.

'Hoe!' zeide MEETER, die, op zijn zeemansblik vertrouwende de oorzaak van HAPLY'S sombere stemming volkomen meende gepeild te hebben, en inderdaad de plank niet mis sloeg toen hij den jongman deed verstaan, dat hij alras zijn dwaas en zondig opzet doorzag, maar nu ook niet scheiden wilde, voor dat hij hem volkomen uit zijn kranken toestand redde: 'Hoe! wij zouden naar kooi gaan, zonder van onzen luitenant een nieuw bewijs voor de stelling te hooren, die ook gij, vriend VOLTER, voor een vaste waarheid houdt, dat men op een vrouw kan vertrouwen, als op een schip zonder roer. Komaan Mr. HAPLY, verhef u boven uw leed; geloof mij, 't is voor een man van eer, als gij zijt, te nietig, om door een vrouwenstreek het hart in de schoenen te laten zinken.'

Sommige woorden van den kapitein hadden HAPLY pijnlijk getroffen, want, ofschoon hij LAURA zelf maar al te gestreng had veroordeeld en haar een ontrouwe genoemd had, haar door een vreemde zoo te hooren beoordeelen, zoo met minachting van een wezen te hooren spreken, dat zijne liefde in de hoogste mate had bezeten, wier beeld hem, sedert den stond dat hij haar verliet om jaren van haar gescheiden te leven, steeds als een engel voor den geest had gezweefd, en die toch altijd zijne zuster was - dat deed hem zeer, zijn gevoel kwam er tegen op. Andere woorden van den zeeman daarentegen hadden hem met schaamte de oogen doen nederslaan; de vermanende, gemoedelijke woorden, die hem bewezen dat zijn voornemen werd geraden, hadden weldadig op zijn zoo somber gestemden geest gewerkt, en nu, na MEETERS laatste, weder pijnlijke, maar op goedhartigen toon gesprokene woorden, kon hij niet langer de waarheid, die hem het harte brak, verzwijgen.

Hij, die tot hiertoe niemand vond, die in zijn smart kon deelen, thans had hij een belangstellend wezen gevonden; nu moest hij spreken; welligt zou het lijden minder bitter zijn, indien hij den aard er van aan een ander had medegedeeld.

'Spreek zoo niet, kapitein,' zeide JOHN, voor den aangesprokene post vattende, terwijl hij VOLTER - die weder had plaats genomen en, met de beide ellebogen op de tafel geleund, zijn gelaat met de handen bedekt hield zoodat er weinig meer dan zijn oogen en voorhoofd te zien bleef - aanzag, als wilde hij zeggen: 'ook op u kan ik rekenen?' - 'Spreek niet zoo hardvochtig over het teedere geslacht, dat het sieraad van den man blijft uitmaken; van het geslacht, waartoe uwe moeder behoorde. Ja, ik heb LAURA STEIGERJAGT bemind....'

VOLTER kreeg weder een knaauw van de slang.

'Ik heb haar vurig bemind,' vervolgde JOHN, 'maar dat ik haar terug vond, gelukkig en in liefde aan den arm - eens anderen ik wijt het haar niet. Natuur en pligt gaven haar regt zoo te handelen, want, het was haar vader, die in zijn stervensure verklaarde, dat er vloek zou rusten op haar en mij, indien wij het waagden elkander te beminnen. Ziet, ik heb haar dit alles gemeld. Niet alleen schonk ik haar de vrijheid, om een ander hare liefde te schenken, maar zelfs ik raadde het haar en noemde haar zuster; *zuster*, omdat een vermoeden mij bezielde, dat LAURA werkelijk mijne zuster was...'

JOHN zweeg, een paar weldadige tranen welden er in zijne oogen, en na een uitroep van den kapitein: 'Best zoo! flink zoo, mijn jongen, dat zeenat zal je goed doen,' ging HAPLY voort en verhaalde zijn gansche levensgeschiedenis, zoo als de lezer die in korte trekken uit JOHNS brieven aan LAURA vernam; deelde den kapitein en diens vriend het afsterven van LAURENTIUS STEIGER-

JAGT mede, en eindelijk, hoe hij tot de volle zekerheid was gekomen, dat LAURA zijne zuster en *hij* bijgevolg LAURENTIUS' zoon, een kind van verboden min, een bastaard, was.

Ja, werkelijk had het JOHN goed gedaan, zijn overvol gemoed te hebben uitgestort, en toen hij nu uit zijn eigen mond dat woord vernam, dat woord der schande, toen was ook het ergste gemeld, en barstte hij uit in een weldadig geween.

'Komaan! komaan, Mr. HAPLY,' sprak MEETER op bemoedigenden toon, hoewel hij JOHN met een meêlijdenden blik beschouwde: 'Ik stem je toe, dat het een schrale titel is; maar, in zekeren zin, wat maakt het uit? 't Is een zaak, die je ouders het meeste raakt. Als ze dood zijn - welnu, vergeef het hun dan, want je zult van Hem, die de wind blaast en de golven doet schuimen, ook wel wat gratie noodig hebben. Je hebt immers een anderen titel, daar menigeen, en zelfs ik, je dienaar, den hoed voor afneem; officier bij de Engelsche marine. Hagel en stortzeën, Mr. HAPLY! je bent een kind, als je dat langer door je brein laat malen. Vragen ze naar je vader, noem *den wind*, en naar je moeder, noem *de zee*, en die je dan nog meer vraagt, klop op je sabel en zeg, wanneer het er op los gaat te zullen toonen, een waardigen zoon van je moeder te zijn. Nog eens, komaan Mr. HAPLY! het hoofd in den nek, de borst in de lucht! laat landrotten kniezen om adel of geboorte; de zee geeft een vrijbrief. Weg, weg met alle kleingeestigheden, die den zeeman vreemd moeten blijven. Had ik daarbij een liefje gehad, die mij ontrouw was geworden, welnu, zoo ik volstrekt een liefje moest hebben, ik nam er een ander, maar - zoo als thans bij u het geval staat, nu zou ik den hap toch niet aan een ander misgunnen, dien ik zelf niet begeerde. Voort Mr. HAPLY, ga en plak uwe zuster een:

God zegen je, op den mond, en hou dan zee tot dat de haaijen je ribben kluiven, en de bovenste Admiraal je in genade de revue laat passeren.'

't Mogt in vele opzigten ruwe welsprekendheid genoemd worden, die de zeeman voor den dag bragt, maar dat hij wèl sprak, bewees de uitwerking, die de ongekunstelde woorden op den jongman hadden. Werkelijk beurde hij het hoofd op, en zag den braven zeerob aan, alsof hij zeggen wilde: 'Mensch, hoe is het mogelijk, dat zulke wilde vonken zoo veel licht kunnen geven?'

Nog een paar sekonden beschouwde JOHN den man, wiens taal hem een drukkenden last van het harte nam, die hem zijn toestand eensklaps met een ander oog, dan hij haar sinds maanden, en vooral sedert de laatste dagen, had ingezien, deed beschouwen, en, terwijl een heldere tint zich over zijn hoog en edel voorhoofd verspreidde, stak hij zijn beide armen vooruit, en riep, op den zeeman toetredende, met vuur: 'Dank! dank, edele, heldere man! dank voor de taal uws harten!' en zijn gevoel den vrijen teugel vierende, greep hij MEETERS beide handen, en schudde die, en schudde ze nogmaals... en nogmaals, tot dat den kapitein een paar 'kwikparels' - zoo als hij wel eens de droppels noemde, die hem bij extra, zeer extra gelegenheden tusschen de oogleden welden - over de kaken vloeiden, en hij ten slotte met geestdrift riep: 'Te duiker, VOLTER, nu bekomt ge morgen reisgezelschap naar Renk, want wij hebben gehoord, dat ook het lief - de zuster wil ik zeggen - van den vriend die uw jongen redde, zich mede aldaar met der woon heeft nedergezet.'

'Ja, gewis,' spak JOHN, 'zoo waar ik HAPLY heet.....' even hield hij op, bragt zijn hand aan het voorhoofd, doch hernam weldra: 'zoo waar ik den rang van Engelsch marine-officier bezit, zoo waar wil ik mijne zuster wederzien; zoo waar wil ik haar alles verhalen; haar

om hare zusterliefde smeeken; mij overtuigen, of zij werkelijk hare weldoeners met ondank loonde; haar, desgevorderd, tot berouw over haren misslag bewegen; mij verzekeren, dat zij hare liefde aan een waardige heeft geschonken; haar raden, en haar herinneren wat de laatste woorden van hare stervende moeder geweest zijn.'

Vijf en twintigste hoofdstuk.

't **I**s mooi gezegd, dat de mensch half dier en half engel is, maar 't is helaas! jammer, dat er onder de menschenkinderen nog zoo veel gevonden worden, die van het engelschap maar een kwart bezitten, en ook, die vierkwart dier zouden zijn, indien ze den staart maar hadden.

Tweegevechten behooren, Gode zij dank! binnen de grenzen van het dierbare vaderland onder de zeldzaamheden: Gode zij dank! omdat door den Mensch, die *meer* dan *geheel* Engel was, werd geleerd, den naaste lief te hebben als zich zelven, en den broeder niet zeven malen, maar zeventig maal zeven malen te vergeven.

Tweegevechten..... zondig!

Één soort is er evenwel, dat moet bestaan en zal blijven bestaan, tot dat de laatste mensch zal geleefd hebben; het inwendige tweegevecht..... de tweestrijd van het engeldeel tegen het dierdeel, van de zonde tegen den geest, die uit God is. Lezer, hebt ge wel eens iemand naauwkeurig gade geslagen, die onrustig droomt, nog onrustiger dan HAPLY, dien wij straks op de rustbank aantroffen? Niet? - Volg ons dan - maar, uiterst stil - binnen de kamer, waar ANDRIES VOLTER, vermoeid naar ligchaam en geest, op zijn legerstede is ingeslapen.

Vijf jaren bragt hij in Amerika door, en zagen wij, wat hem in de eerste weken van zijn daarzijn weervoer, het eentoonige maar niettemin werkzame leven, dat hij verder aan de boorden der Susquehanna leidde, leverde weinig belangrijks op, maar beloonde in de ruimste mate zijne zorgen, en bekroonde zijn hooge verwachtingen op een schitterende wijze. De ontginning, welke VOLTER in Pennsylvanië ten uitvoer bragt, verschafte hem na den vastgestelden termijn een winst van circa drie kapitalen, en gisteren betrad hij weder den Hollandschen bodem, om er verder in rust zijne dagen te slijten en den jongen, dien hij lief had - doch wien hij niet schreef, opdat niemand de plaats van zijn verblijf zou vernemen, en wien hij bij BROES dacht weder te vinden - gelukkig te maken... rijk! zoo rijk als hij was. Al heette hij SILS, hij had toch aanspraak op het zijne, want eenmaal had hij het haar beloofd - haar, MIE SILS, de dame, die des zondags zulk mooi rood lint op de muts droeg, en door de week appelen en lever, en nog zooveel meer verkocht - dat DAANTJE, alla! het goed zou hebben.

Stil! hij slaapt, en master TIPSY, de jongen waaraan DRIES zich in den vreemde hechtte, omdat zijne ziel behoefte aan een wezen had, dat hem vriendschap betoonde, master TIPSY, die mede naar Holland kwam, omdat DRIES het denkbeeld niet kon verdragen den jongen nooit weder te zullen zien, master TIPSY ligt op den grond en slaapt als een... r...! - Slapen de rozen? Neen, het beeld van *slapen als een roos* ziet op den slaap, die het lieve wicht de rozen op de mollige koontjes toovert, en het er als een gevulde provincieroos doet uitzien. Neen, dan slaapt TIPSY niet *als een roos*, want zijn koontjes zien nog zwarter dan roggebrood, maar toch slaapt hij. Hoe?... Zwart als een raaf, en *zacht* op den grond, omdat hij nooit op een bed sliep. Voorzigtig! struikel niet over TIPSY'S beenen, indien

gij tot het ledikant wilt naderen, waarin VOLTER ligt.

Zie..... bij iederen ademtogt, die den wijdgeopenden mond met een kreunend geluid ontvlugt, verdwijnen van het voorhoofd de diepe groeven, die bij de volgende luchtslurping - indien wij met dat woord de hoorbare ademhaling mogen bestempelen - weder te voorschijn komen. Dat de mond zoo wijd is geopend, en dat de neusgaten zich mede zoo sterk uitzetten, bewijst, dat de ademhaling een sterke belemmering ondervindt. Zie.... nu eens verheft zich een der handen, die op het dekkleed liggen, om plotseling weêr neder te vallen; dan weder wendt de slapende zich eensklaps, als wierd hij met een priem gestoken, en doet van tijd tot tijd een geluid hooren, zoo vreemd en onbestemd, dat men er, ware het dag geweest, om zoude gelagchen hebben, doch nu, wijl het nacht is, er telkens van schrikt.

Spoedig! duik weg achter het ledekant, want de man, die droomde, dat de slang, welke hem vóór dat hij slapen ging om den hals kronkelde, een draak werd, die hem den regter klaauw op de borst drukte en met den linker hem de haren uit den schedel trok, terwijl hij in zijn vervaarlijken muil het geld hield geborgen, dat de slaper met zorg vergaderde - de man, die zoo pijnlijk droomde, springt eensklaps overeind: 'TIPSY, TIPSY, waar zijt gij?' roept hij met een stem, zoo akelig, dat de zwarte jongen er terstond door gewekt wordt, en, ofschoon slaapdronken, vraagt, of er onraad is.

'Alla!' klinkt het weder uit het ledekant, 'was er dan werkelijk niets..., niets vreemds, niets akeligs op de kamer? Alla! TIPSY... geef mij water.'

De jongen heeft het verlangde spoedig gebragt, en VOLTER drinkt, en drinkt het glas ledig. maar wordt door het vocht weinig verkwikt. - Waarom...? Omdat een glas water niet voldoende is, om de woede der van binnen strijdende partijen te koelen; omdat het dierdeel niet als

een stekelvarken vlugt voor een frissche besproeijing, en het engeldeel niet ophoudt te kloppen voor dat het geheel verwonnen is.

Weder slaapt VOLTER in, om echter binnen weinige minuten nog onrustiger wakker te schrikken.

In 't einde! gelukkig! daar boren de eerste lichtstralen door de reeten der vensterblinden. VOLTER slaat de gordijn open. 'Eindelijk!' zegt hij, en, terwijl hij het bed gaat verlaten..... verwijderen wij ons in stilte.

.....

'Goede reis, vriend VOLTER, goede reis, Mr. HAPLY.... nu, zoo als afgesproken is, de groeten! de groeten!' riep MEETER, terwijl hij, bezijden het portier der vertrekkende diligence, nog een paar schreden voortliep en onderwijl nogmaals de handen drukte, die hem uit het portier werden toegestoken. '*Fare-well! fare-well!*'

'*Fare-well*, Mr. MEETER!' klonk het ook uit de hoogte, en MEETER naar boven ziende, gaf ook den afscheidsgroet aan den jongen neger terug, wien, bij wijze van passagiersgoed, tusschen koffers, en hoedendoozen, en pijpenmanden met visch, een zitplaatsje was aangewezen. Zaten VOLTER en HAPLY vrij benaauwd in den volgeladen reiswagen, TIPSY zat luchtig genoeg, en vermaakte zich bovenmate met een blikken trommel, die hij met zijne voeten zoodanig bewerkte, dat het aantal dutten legio werd, en wist het deksel zoo aardig te doen op en neêr knappen, dat de jonge kraamvrouw, voor wie de trommel bestemd was, in stede van eenige versche eitjes en een fleschje Constantia, een struif met kaf en glas en eijerschalen ontving, waar *zij* eens aan ruiken, en poesje Nel eens aan likken mogt.

VOLTER en HAPLY, die, gedurende de reis van Rotterdam naar Renk, ieder een hoekje in bezit hadden en door een dikken Duitscher, die vervaarlijk slechten tabak uit een oliekop rookte, waren gescheiden, spraken wei-

nig met elkander. VOLTER vond zich echter verpligt, om aan sommige pleisterplaatsen DANIËLS redder te vragen, of hij hem eene verversching mogt aanbieden. Niet, als HAPLY, bedankte de jongen, die boven op zat en al rijdende door verschillende landbewoners met een voor hem onverstaanbaar: ‘kijk hij 's!’ of: ‘zie! wa'n groote, zwarte aap’, werd nagewezen; neen, bij elke halt werd een broodje met een glas bier gaarne door hem aangenomen, hoewel de brooddeelen, die het verst van boter en kaas waren verwijderd, niet in *zijn* maag, maar later in die der honden teregt kwamen, die uit sommige boerenhoeven, te midden van de stofwolk door de diligence veroorzaakt, als razende Roelanden kwamen aanvliegen. TIPSY had er pleizier in, als hij, hoog en veilig gezeten, die arme dieren zoo woedend langs de paardenpooten en de raderen der diligence zag hollen, wanneer hij ze met een korst brood juist op den snoet raakte, en hen eindelijk met den buit zag vertrekken. Voor de grap, had hij wel gaarne zulk een keffer onder een der snel draaijende wielen zien verbrijzelen; 't zou, dacht hem, zulk een aardige schok geven..... Wacht, daar kwam er nog een..... Het stuk brood onder den wagen! *There!*..... doch bij ongeluk wierp hij het, van boven af, het portier binnen, juist in den oliekop van den Duitscher, zoodat deze raasde en tierde, dat zijn gansche pijp tabak bedorven was, welk getier zelfs den zwarte in de ooren klonk, waarvan hij bijna zooveel pret had, als dat er een hond ware overreden.

Het waren geheel andere gewaarwordingen, die HAPLY nu gedurende zijn togt naar Renk vervulden, dan toen hij de vorige maal de reis derwaarts deed, of toen hij met den nachtwagen terugkeerde.

De lezer zal zich gewis na het verhaalde, eenigermate in zijn toestand kunnen verplaatsen. Om kort te gaan,

hij oefende zich, en zocht kracht te erlangen, ten einde zijn genomen besluit gestand te kunnen doen, en bedacht in zich zelven gekeerd, hoe hij LAURA vriendelijk maar ernstig zou toespreken, en waar hij haar zou bescheiden of opzoeken.

Wat het gezelschap van VOLTER betrof, het was JOHN vrij onverschillig dat de man met hem reisde, en ware het niet om DANIEL SILS geweest, die zich gewis in de onvoorziene terugkomst van VOLTER bovenmate verheugen zou, hij ware nog wel zoo lief alleen te Renk aangekomen. Hoewel de kapitein MEETER nog in stilte aan JOHN had verzekerd, dat ANDRIES VOLTER een rond en gul en hartelijk mensch was, en hij - JOHN - bij iedere pleisterplaats ook werkelijk de waarheid er van ondervond, zoo lag er voor hem in VOLTERS gelaat toch iets... dat... dat minder aangenaam was, en het gaf hem gedurende de reis dikwijls een nare gewaarwording, wanneer, hij, toevallig den man aanziende, die volgens MEETERS verklaring zeker in Amerika fortuin had gemaakt, altijd zijn kleine, graauwe oogen ontmoette, die dan echter terstond een andere rigting aannamen.

VOLTER, van zijne zijde, werd wel niet meer door de slang omkneld, of door den draak gefolterd - want voor het daglicht vlugten die denkbeeldige monsters gewoonlijk - doch *inwendig* was het niet zóó zuiver als het *uitwendig* wel scheen. Er was iets dat hem de reis naar den jongen, dien hij zoo vurig verlangde weder te zien, bemoeijelijkte. Liever had hij zijn DAANTJE, zooals hij voor dat hij scheep ging verwachtte, in *de wakende Nachtuil* terug gevonden, of nu, liever had hij hem in Parijs of in Rome opgezocht, dan hem in het dorp weder te vinden, waarheen ook die jongman reisde; de jongman, die er zijn zuster ging wederzien, de jongman, dien hij wel aan zijn hart had willen drukken, omdat hij de redder van het kind was waarvoor hij

werkte en zwoegde, maar die tevens een naam had genoemd, die, naar hij meende, van de registers der levenden was uitgewischt; wien inderdaad zelf die naam toebehoorde en die er zijne zuster mede genoemd had.

't Was weder op den gewonen tijd dat de Rotterdamsche wagen den Renkschen berg kwam afrollen. De bijderhandsche van het driespan draafde mank; de middelste, een schimmel, in dienst van 't vaderland groot gebragt - getuige nog de ingebrande stempel, thans door een omveld been overschaduwd - gallopeerde alsof hij nog eens wilde toonen, hoe hij eertijds, met een kurassier beladen, de beenen uitsloeg, terwijl de vanderhandsche, een vosje, dat wel een dubbele hit geleek en, ellendig en klein als het was, gedurig de zweep van den voerman op zijn dertigjarig ligchaam voelde - hoewel deze beweerde, dat er geen in 't land was die tegen Let de Vos liep - naar lucht heigde. Dit driespan bragt het rollend gevaarte de plaats binnen waar het door een even rampzalig driespan zoude vervangen worden, doch voorzeker begreep het de reden niet, waarom de voerman zoo onbehouwen aan den toom rukte, nog vóór dat het juiste punt ter aflossing bereikt was.

Wist de voerman wel, dat hij de paarden tot staan wilde brengen omdat zich een groote volkshoop vóór *de vergulde Ree* verdrong; evenmin als de kondukteur en verscheidene passagiers, die uit de portierraampjes naar buiten zagen, begreep hij, wat de *oorzaak* dier ongewone drukte was. Ongeduldig echter als de reizigers werden, was de kondukteur genoodzaakt het groote reiskoffer met levende waar te ontsluiten, en verloren de verschillende reizigers, en ook onze bekenden, zich weldra te midden der dorpelingen.

Groot was de verwarring, die, zoo vóór, als binnen *de vergulde Ree* heerschte.

Ginds, binnen het koetshuis, lag eene driejarige merrie

op eenige bossen stroo, en men kon het de arme bruine aanzien, dat zij van een slechte reis was te huis gekomen en het armzalige driespan der diligence nog benijdde, dat juist den stal binnenrukte.

Uit de gesprekken, die bij het dier werden gehouden, alsmede uit het gepraat der menigte voor het logement, waarbij ALBERT de veldwachter had post gevat om de lieden zoo veel mogelijk buiten de deur te houden, was weinig meer op te maken, dan dat er met bekende personen een ongeluk moest hebben plaats gehad.

‘Wat zag hij er akelig uit,’ zeide er een.

‘Die weergasche jongen!’ sprak een ander.

‘Ook altijd met dat onnutte schieten,’ schreeuwde een derde.

‘Goddank! dat ze er in bleef,’ riep een vierde.

‘Nou 'k bloed heb gezien, kan 'k in geen twee dagen spek eten!’ verzekerde een boerin die griezelde.

‘Wie weet waar 't heen was gegaan, als meester hem niet in zijn ribben had gestoken?’ riep een jongen.

‘Die ezelachtige BART SCHOL! 'k Heb altijd gezegd, dat de jongen niet deugde,’ piepte een vrouw, die van zich zelve geloofde, dat ze de gave der profetie bezat.

‘Ezelachtig! jij bent zelf ezelachtig!’ snaauwde een karnuit van den genoemden BART SCHOL: ‘kon hij 't helpen, dat die knol zoo bang als een wezel was?’

‘'t Was geen moedwil!’ verzekerde een man, die van plooijen hield.

‘Moedwil of geen moedwil,’ sprak de man van 't geregt beslissend, ‘brommen zal ie, zoo waar als ik veldwachter ben.’

‘'k Mogt lijden dat *jij* bromde,’ sprak de karnuit van BART SCHOL binnensmonds: ‘kon hij 't helpen? 't is gemeen, dat men gestraft kan worden voor 't geen men uit vrindschap doet.’

‘Zou er nog redden aan zijn?’ vraagde ALBERT de

veldwachter aan een dienstmeid, die haastig uit het logement naar buiten kwam, om uit de stalpomp een kan frisch water te halen.

‘'k Weet niet,’ antwoordde de meid voortgaande. ‘Ik geloof, dat de dokter er een zwaar hoofd in heeft.’

‘Een zwaar hoofd!’ herhaalde de veldwachter, en liet er hoofdschuddend op volgen: ‘wie had dat kunnen denken, toen ze eergisteren zoo zalig van wal staken!’

‘Wat zeê ze...? wat zeê ze...?’ riepen er eenigen, die niet vernamen, wat de meid had geantwoord.

‘Dat 't mis loopt,’ was ALBERTS bescheid, en eenigen zeiden: ‘Och Heere!’ en anderen zuchtten: ‘Ongelukkig!’ en nog anderen iets van dezelfde beteekenis.

't Gepraat vóór 't huis doet naar de waarheid gissen; binnen is treurige zekerheid te bekomen.

Niet in de algemeene gelagkamer, maar in het vertrek daar tegenover ligt, op een zich daar bevindend ledekant, een persoon, aan wien dokter FREUND, door den plattelands geneesheer en een paar andere mannen bijgestaan, eene hoogst belangrijke kunstbewerking verrigt.

Wij treden terug, lezer, want het tafereel is te ijselijk, en men moet als geneesheer aan zulke zaken gewoon zijn om er niet flaauw van te worden.

Op eenigen afstand staat een jongeling, die ook werkelijk op het punt is om magteloos neder te vallen.

‘Ga toch heen, SILS!’ spreekt FREUND, die den vriend met een oogopslag ontdekte. ‘Hier kunt ge niet helpen.’

DANIËL, door deze woorden uit de verdooving, die zich van hem dreigde meester te maken, gewekt, vraagt met een naauw hoorbare stem: ‘Maar hoe gaat het dan...?’

‘Ga maar, mijn jongen,’ antwoordde de dokter zacht: ‘als er een verandering ten goede komt zal ik het terstond doen weten.’

'God geve het!' mompelde SILS, en zacht verlaat hij de kamer, en de frissche lucht, die hem in den gang tegenstroomt, schenkt hem een heilzame verademing.

Nog maar weinige oogenblikken mogt SILS daar in den gang hebben gestaan, terwijl een aantal menschen, deels bewoners der *vergulde Ree* deels reizigers of belangstellende dorpelingen, af en aan hem voorbij liepen, toen hij van ter zijde een stem vernam, die zonderling zijne ooren trof.

'Allà! vriend, zeg mij wat toch dit huis zoodanig in rep en roer brengt en waarom men mij op de vraag, waar meester SCHOUWE woont, zulke vreemde antwoorden geeft..... allà! allà! ik.....'

Allà! allà! - DANIËL wist niet, of hij waakte of droomde, en waarlijk, die stem klonk wel als een stem *in* den droom.

'Wie.... wie zijt gij?' riep DANIËL, den man die hem aansprak met een onbeschrijfelijken blik van verbazing en verwarring tevens aanziende: 'wie?' maar ook de man, die hem vraagde, vestigde zijn kleine oogen al strakker en strakker op den jongman, tot dat eindelijk..... eindelijk..... de kreten: 'DAANTJE..!!!' 'DRIES...!!!' door den gang klonken en het volk, dat nog voor de deur stond, het aanschouwde, hoe meester SILS een pas aangekomen vreemdeling om den hals viel en weinige oogenblikken later met hem de gelagkamer binnen trad.

Nog kon DANIËL zich niet geregeld in woorden uiten en nog staarde DRIES den jongen, die in vijf jaren tijds zoo zeer, en niet weinig tot zijn voordeel, veranderd was, met een sprakelooze verrukking aan, toen eensklaps een naar gegil uit een klein aangrenzend vertrek werd vernomen.

'Waar is hij...? waar is hij...? Ik wil hem zien!' riep eene vrouwenstem. In hetzelfde oogenblik werd de deur van het nevenvertrek geopend en vloog een

jonge vrouw de kamer binnen, aan wier gansche wezen en aan de wanorde die er in hare kleeding heerschte, het duidelijk te zien was, dat men haar nog pas uit eene bezwijming wekte.

'DANIËL, gij... ja, niet waar, gij... mijn goede, mijn beste vriend, mijn redder, gij zult mij bij hem brengen?' riep RIEKA SCHOUWE, terwijl zij DANIËL hartstogtelijk bij de hand vatte, ten einde hem te bewegen, met haar te gaan.

'Maar RIEKA, ik bid, ik smeek u, hoor naar mijn raad,' sprak RIEKA'S vriendin, die haar, bij haar kleed terughoudende, uit de kamer was gevolgd: 'hoor toch naar rede! Zoodra SCHOUWE verbonden is, zal men u tot hem roepen. Kom, keer met ons naar die kamer terug; FREUND oordeelt, dat rust het eenige redmiddel wezen kan.'

'O! God! o! God!' kermde de jonge vrouw, en terwijl zij werktuigelijk DANIËLS hand in de hare bleef vastklemmen, riep zij gedurig: 'God! God! ben ik voor het ongeluk geboren?'

Behalve ANDRIES VOLTER en jufvrouw TROM, welke laatste in deze oogenblikken maar volstrekt niet wist wat ze doen moest, benevens de waardin - het vertrek der diligence had de gelagkamer van meerdere ooggetuigen bevrijd - bevond zich op den drempel van dat verblijf toch nog een vierde persoon die het tafereel gadesloeg.

Zich terstond naar het hem bekende schoolgebouw begeven hebbende, om er, zoo als hij zich voornam, LAURA als bij overrompeling weder te vinden, was JOHN echter, na eenige malen vruchteloos te hebben gescheld en geklopt, op *aanwijzing* van een persoon, die juist uit *de Ree* kwam, naar dat logement teruggekeerd.

Reeds had hij den jongen herkend, wiens hand in die van den man rustte met wien hij den vorigen avond in kennis kwam; reeds wilde hij op hem toetreden.....

toen de verschijning der jonge vrouw, door *haar*..... door LAURA, gevolgd, hem als aan den grond nagelde.

Hoe geheel anders zag LAURA er thans uit dan toen zij, nu bijna drie dagen geleden, aan den arm van den vreemden man, door den tuin wandelde! Was het dan toen het schijnsel der roode lichtballon geweest, dat haar de koon had rood geverwd? Die bleekheid... was zij alleen het gevolg der treurige omstandigheid, die nu had plaats gegrepen...? Maar neen, neen: dat gelaat vertoonde sporen van gestadig leed; zij was ontzettend veranderd.... veranderd! zoo als de lezer haar reeds vroeger met ons beschouwde.

En JOHN zag haar... hij zag zijne zuster, hij zag haar met de jammerende jonge vrouw in het vertrek, waaruit zij daareven traden, terugkeeren, en hij, hij ging naar buiten, en - had den moed niet om zich terstond bij haar aan te melden.

'Binnen het huis is zekerheid van het voorgevallene te bekomen,' schreven wij straks, en ofschoon uit het verhaalde reeds genoeg is gebleken, dat iets noodlottigs aan het jeugdige echtpaar weervoer, wij willen toch voor eenige oogenblikken naar het verhaal luisteren, dat de waardin - terwijl DANIËL tot RIEKA woorden van vertroosting sprak - aan VOLTER geeft, die nog onkundig van het gebeurde, in DANIËL'S afwezigheid dringend heeft gevraagd, wat toch eigenlijk gebeurd was.

'Ja! u moet dan weten,' verhaalt de waardin,' 'dat ze - laat eens zien - donderdag goed en wel getrouwd zijn, en dat ze toen heel wat drukte hebben gehad en 's avonds laat met het wagentje van KRELISBOER zijn weggebragt. Meester SCHOUWE werd van daag weer te huis verwacht, zoo als PIETJE de waschvrouw vertelde, omdat meester, weet u mijnheer, maandag weer in school wilde wezen. Waar ze nu eigenlijk precies van daan moesten komen, dat zou ik niet voor de vaste waarheid

kunnen zeggen, maar 'k zal 't wel te weten komen,' vervolgt de waardin hoofdknikkend, 'want PIETJE wascht alle vrijdagen bij jufvrouw TROM; ziet u. 'k Weet wel, dat ze van denzelfden kant zouden terugkeeren, dien ze waren uitgegaan, en dat wisten de schoolkinders ook. Hoe ze er achter kwamen, dat mag de hemel weten, maar, nieuwsgierig!... nieuwsgierig! dat zijn de blagen tegenwoordig van den pappot af aan. Zoo kwam het dan ook, ziet u mijnheer, dat BART SCHOL, een eerste deugniet, met een paar ondeugende jongens van zijn slag, - wie het zijn,' valt de waardin zich zelve in de rede, 'heb ik nog niet vernomen, maar ik denk vast dat het de jongens van de Hollenkamp zijn geweest, die mij eens een vetten haan hebben ontstolen; 't is niets, ik zal er wel achter komen - ziet u mijnheer, zoo zijn die blagen den berg opgegaan, en hebben tusschen het struikgewas meester SCHOUWE met zijn jonge vrouw opgewacht. Ze mogten toen een halfuur of daaromtrent hebben gewacht, toen de kapchais, die ginds in den stal staat, met een onnoozel jong paard bespannen, dat door een halfbakken jongen die voor op het dekkleed zat, bestuurd werd, den berg kwam afrijden. Pas was de chais tot aan de plaats genaderd, waar de bengels zich hadden gelegerd, of in een ommezien waren ze voor den dag en schoot BART SCHOL met een jagtgeweer, dat hij zijn vader ontfutselde, zoo verschrikkelijk hard, dat het paard er van op zijde vloog, en de jongen die den toom hield, gelukkig ongedeerd, in het gras bezijden den straatweg teregt kwam.'

'Hoe het nu verder alles precies gegaan is, dat zou ik u voor de vaste waarheid niet kunnen zeggen,' vervolgde de waardin: 'zooveel is zeker, dat het verschrikte dier aan 't hollen is gegaan, den berg af, en dat meester SCHOUWE, den toom willende grijpen die over den grond sleepte, voorover uit de chais op den straatweg is ge-

stort. Hé! ik gril er van - en als hij nu onbekwaam was geweest, dan zou ik het daar laten, maar,' verzekerde de waardin, vermoedelijk met eene bijbedoeling, 'de man had zoo min wat gebruikt als ik of gij, mijnheer.'

VOLTER vatte de kneep en bestelde twee glaasjes brandewijn, één voor DAANTJE en één voor hem.

'Volgens zeggen,' hernam de waardin, nadat ze het gevraagde voor VOLTER had nedergezet, 'moet de ondermeester, weet u, daar u straks mee gesproken hebt, juist op den weg zijn geweest, toen de chais, waarin nog alleen de schreeuwende jonge vrouw was gezeten, het dorp binnen holde. Ze zeggen, dat KOENDERT, die voor mij aan 't mest rijden is, en even een borrel hier aan de toonbank vatte, de kar met den greep er op, bezijden de straat had gezet. Meester SILS moet het gevaar, waarin jufvrouw SCHOUWE verkeerde, begrepen hebben, en daar hij het dolle beest niet in den neus durfde grijpen, heeft hij den greep genomen en de bruine daarmede een zoo geduchten por in de borst gegeven, dat het dier, hier vlak voor *de Ree*, op den grond nederviel. - 't Is ijselijk; 't is allerijselijkst,' besloot de waardin, 'en 't zeggen is, dat ze meester SCHOUWE aan 't trippeneren zijn.'

Terwijl de waardin aan haar nieuwen gast het treurige voorval mededeelde, stelde DANIËL alles in het werk, ten einde RIEKA tot kalmte te brengen. Op alle wijzen zocht hij haar moed in te spreken en troost te schenken; maar wat hij ook sprak, hoe hartelijk hij haar ook tot bedaardheid vermaande, zij riep gedurig des te onstuimiger: 'O! God! o! God! ben ik voor het ongeluk geboren?'

't Was opmerkelijk dat het der teergevoelige LAURA niet aan kracht had ontbroken, om, bij het vernemen der akelige tijding, terstond tot haar vriendin te snellen. Zij, die zoo dikwerf voor de overmagt harer zenuwen

bezweek, zij was bedaard gebleven en werd zigtbaar gesterkt om die hulp te verleenen, welke der bezwijmde RIEKA noodzakelijk geweest was.

Jufvrouw TROM, die eerst met veel drokte haar ongelukkigen neef bezocht, doch, door het ijselijke van den toestand waarin hij verkeerde, zich al ras bij de vrouwen voegde, had, door hare degelijkheid, LAURA in de vervulling harer pligten omtrent de bezwijmde RIEKA niet weinig bemoeijelijkt. In zulke omstandigheden had *zij* altijd brandnetels gebruikt. Brandnetels! daarmede moest RIEKA geslagen worden; brandnetels moesten er zijn! Ze had in den aanvang niet willen toestaan, dat LAURA haar vriendin met water verfrischte; water was iets, dat, volgens dokter FREUND, op tijd werkte; 't was, volgens haar, een halve maatregel, en nadat ze een jongen uit het raam had toegeroepen, dat hij een handvol oude brandnetels moest gaan zoeken, had ze LAURA alweder bemoeijelijkt, doordien ze, niets anders te doen hebbende, in verwijtingen was losgebarsten. RIEKA had moeten zorgen dat BERTUS zich niet aan zulk ondegelijk spul - zij bedoelde het jonge paard en den jongen voerman - had toevertrouwd; RIEKA had moeten waken dat BERTUS niet naar den teugel greep, waardoor hij natuurlijk vallen moest; och! lieve hemel! dat kwam van het trouwen! ze had er zich, ingevolge Corinthe zeven, meer degelijk tegen verzetten moeten.

Gelukkig voor RIEKA, dat de jongen die het bevel van jufvrouw TROM ontving, geen roeping had gevoeld, om zich de vingers te gaan branden, en de dame zóólang op de gevraagde netels liet wachten, dat ze, volgens haar eigene verklaring, onnoodig waren, omdat de kippekuur voorbij was.

LAURA had veel last van de degelijke vrouw gehad, die bij tusschenpoozen ook al gekreund had, alsof zij het meest van allen leed. Nu echter, daar ze BERTUS

toch niet helpen kon en RIEKA bij kennis was, nu had ze den terugtogt naar huis maar aangenomen, want..... de meid alleen, dat was te gewaagd - en de lange EDUARD zou van zijn wandeling ook wel spoedig te huis komen, om zijn avondeten te gebruiken.

Terwijl DANIËL nog steeds met RIEKA bezig was, stond LAURA voor het venster en staarde, met het hoofd in hare hand geleund, naar buiten.

Langzamerhand trok de menigte af; slechts enkelen liepen nog af en aan, en het wekte hare opmerkzaamheid, hoe een jongman het voorplein op en neder wandelde.

De ontzettende gebeurtenis, welke zoozeer haar medelijden had opgewekt, vervulde geheel haren geest, doch..... in dezen oogenblik..... was het, als verscheen haar, te midden van een chaos van sombere beelden, een beeld van heil en vertroosting. Zij zag naar buiten..... onafgewend volgde zij met haren blik den man, die op en neder liep..... Zij staarde, eu hoorde niet wat SILS tot RIEKA zeide..... Zij staarde, en lispte een naam, dien ze zoo vaak, zoo ontelbare malen, in stille uren, op eenzame plaatsen genoemd had; zij staarde, en eene vreemde trilling doorvoer hare leden... hij!... hij!... God! zou het mogelijk wezen...? en terwijl de luide kreet: JOHN!! aan haar hijgenden boezem ontvlood, trad zij met verhaasting naar de deur, liep de gelagkamer door, en toen zij ook dien drempel wilde overschrijden, toen stond hij daar, hij..... hij..... de man harer gedachten, harer droomen; JOHN! dien ze had gevreesd nimmer te zullen wederzien - en ze sprak niet, en ze zag niet dat vreemde oogen haar gade sloegen, en ze bespeurde niet dat *hij* staan bleef; neen, ze vloog op hem toe, en... viel hem om den hals en snikte aan zijne borst, aan de borst van JOHN haren..... broeder.

Zes en twintigste hoofdstuk.

Dat had de dorpsklokluider niet gedacht, dat hij tweemaal, en zoo spoedig achter elkander, voor meester SCHOUWE aan het touw zou moeten trekken(*), en evenmin, toen hij voor eenige dagen in de kerk alles zoo netjes schikte, en het knielbankje op het karpet plaatste, dat hij zoo ras, voor den toen zoo gelukkigen bruidegom, daar buiten op het kerkhof, een grafkuil zou moeten delven. 't Was bedroevend; maar och! hij had er een broodje aan, en, terwijl hij luidde, en de toonen welke hij voortbragt voor de jonge weduwe als dolken waren, die haar het hart doorboorden, dacht hij, hoe hij zijn vijftal kleinen en moeder de vrouw eens op rijst in melk gekookt zou onthalen, en - toen hij daarna den kuil graafde en dien nog een beetje netter en gelijker dan gewoonlijk afstak, omdat het voor meester was, dacht hij - daar meester, wien anders een groot deel der gelden toekwam, nu zelf overleden was - dat het geheele profijtje wel voor hem zoude wezen, en bepaalde vast, zoo alles naar wensch liep: dat hij moeder de vrouw dan een nieuw ‘sitske’ voor een zondagsjak koopen zou.

(*) In sommige Geldersche dorpen worden de gestorvenen terstond na hun afsterven overluid.

De Renksche dorpelingen hadden in langen tijd niet zooveel dorpsnieuws te verhandelen gehad.

Meester SCHOUWE was, na een zoo kortstondige echtvereeniging met RIEKA, het naaistertje, noodlottig aan zijn eind gekomen; men zeide, dat SCHOUWE zonder eenige beschikking ten voordeele zijner vrouw was overleden, en daar de notaris verzekerde, dat bloedverwanten tot in den twaalfden graad erfgenamen zijn vóór de wettige vrouw, zoo besloot men, dat jufvrouw TROM met al het hebben en houden van haren neef zou gaan strijken, 't geen voor het jonge weeuwtje toch meer dan ongelukkig was. Men was al verder zeer wel onderrigt, dat het meisje, 't welk altijd met RIEKA had zamen gewoond en zich hare zuster noemde - waaraan evenwel dikwijls was getwijfeld - van hoogere komaf moest zijn, want er was een heer uit Engeland voor haar overgekomen, die er zeer knap en fatsoenlijk uitzag, en een knecht en een zwart knechtje had medegebragt, welke eerste heel vertrouwelijk met den ondermeester omging en welke laatste bij de dorpsjeugd heel wat opzien wekte.

Nog verder wist men, dat meester DOREN naar Renk was gekomen om voor de bedroefde tante TROM zoo 't een en ander te regelen, en zeide de booze wereld zelfs, dat meester DOREN onder de roos had verzekerd, dat hij, ‘in weerwil der geestelijke huwelijkswanbegrippen der beminnelijke zuster des ouden overledenen meesters, wel grond meende te hebben voor het voeden des heerlijken vertrouwens, dat gezegde zuster, mejufvrouw DEBORA TROM, zijner zalige vrouws plaatse, aan de zijde zijns verderen levens, wel der aanneming waardig zou keuren, hetgeen zijns bedunkens des te gevoegelijker kon plaats grijpen, dewijl hij - meester DOREN - een der eerbiedwaardigste en belangrijkste standen in de maatschappij bekleedde en mejufvrouw BORA - door het diepe onheil, den jonggehuwden ambtsbroeder weêrvaren,

en de der jeugd eigene onvoorzigtigheid waardoor de jonge weduwe niets was *verbleven* - Gods zegen deelachtig geworden zijnde, een penningsken was in den schoot geworpen, dat, hoe gering en nietig ook, toch een penningske kon zijn tot kweeking der innigste genegenheid.'

Vele en zeer verschillende praatjes liepen er in het dorp, doch wij willen den lezer er niet langer mede lastig vallen en vinden daarom liever een paar onzer hoofdpersonen, eenige dagen na SCHOUWE'S ter aarde bestelling, in de woonkamer van het schoolhuis terug.

'Weet gij wel, dat het zonde tegen God is,' zeide jufvrouw TROM, terwijl zij haar zwarte muts - want ze was pik in 't zwart - een weinig in 't fatsoen trok, 'weet gij wel, dat het opstand tegen God is, indien gij u niet gelaten in uw lot schikt? Is dat kniezen en kwaliën betamelijk.....? Zeg; kunt gij geen voorbeeld aan mij nemen.....? Heb ik niet reeds zoo oneindig meer ondervonden, dan gij? Draag ik het treurige verlies, dat mij trof, niet met stille onderwerping? Had ik BERTJE niet eigenhandig groot gebragt..? En gij - zijt ge niet slechts een blaauwen maandag zijn vrouw geweest? Ben ik niet oneindig meer te beklagen, dan gij het zijt? Of meent ge misschien, dat u een groot onregt geschied is, doordien neef BERTUS mij in het bezit van het zijne liet? Is dat degelijke liefde geweest, daar ge den armen jongen nu van ontrouw gaat beschuldigen, daar ge hem nu.....'

'In 's hemels naam! spreek toch zoo niet!' viel de jonge weduwe haar tante in de rede: 'hebt gij mij den goeden BERTUS een oogenblik van ontrouw hooren beschuldigen? O, neen! ik weet maar al te wel, dat zijne bedoelingen goed waren, doch de dood heeft den armen vriend verrast, en wat dus zijn laatste begeerte, indien zijn mond die had kunnen uiten, zou geweest zijn, ik wil het niet onderzoeken. God heeft gewild, dat ik de

arme RIEKA zoude blijven, en schoon mijn hart somber gestemd is, ik knies en ik "kwalie" niet, en misgun u het uwe evenmin.'

'Laatste begeerte! laatste begeerte!' riep jufvrouw TROM, die RIEKA naauw had laten uitspreken: 'God beware, dat de laatste begeerte van mijn lieven BERTUS eene *aardsche* begeerte zoude geweest zijn.' En hoewel de dame niet van kniezen hield en evenmin van den dood, zoo vervolgde zij met vuur: ''k Zou me dood kunnen kniezen, indien ik dàt moest denken; indien ik moest gelooven, dat BERTUS aan ijdelheden en slijkerigheden van deze wereld had gedacht, in plaats van op te springen in den Heer. Weg, juffertje, met uw valsche beschuldigingen. Gij weet niet wat degelijkheid beteekent. Heb ik het niet mooi met u gemaakt, daar ik u levenslang eene som van vijf en twintig gulden 's jaars heb toegezegd, hoewel de goede meester DOREN mij verzekerde, dat er volstrekt geen termen bij de wet waren, die mij tot eene gift konden noodzaken, en dat althans *tien*, of hoogtens vijftien, al zeer mooi zoude geweest zijn.'

RIEKA zag voor zich neder en vond het raadzaam om verder te zwijgen, daar zij reeds meermalen, na SCHOUWE'S dood, van de degelijke tong zijner tante bittere woorden had moeten hooren.

RIEKA zweeg, en jufvrouw TROM, daardoor aangemoedigd, hernam:

'Moogt ge u niet meer dan gelukkig rekenen, dat ge als weduwe - hoewel ge, na zóó kort een echt, haast geen weduwe kunt genoemd worden - toch de voordeelen, daaraan verbonden, zult genieten? Moet ge niet dankbaar zijn, dat aan SILS de vergunning werd verleend om voor u een jaar het schoolambt waar te nemen, hoewel ik het meer dan dwaas vind, dat een kind kinderen moet onderwijzen? 't Kan immers niets degelijks wezen wat hij tot stand brengt. De goede meester DOREN

zeide nog onlangs, dat men, zijn*s* erachten*s*, des kind*s* leiding niet den kinde moest toevertrouwen. Hoe het zij, gij kunt nog een jaar in dit huis blijven, en om u te toonen dat ik het werkelijk goed met u meen, zoo heb ik hier op een lijstje die zaken geschreven, die gij gedurende dat jaar in deze woning zult behoeven en van mij in leen kunt houden, want..... want ziet gij.....' aarzelde jufvrouw TROM, 'ik verlang hier niet langer te blijven..... De goede meester DOREN.... ziet gij, die mij zoo edel heeft bijgestaan, die eerst zooveel vreugde bij het bruiloftsfeest heeft aangebragt,' - tante TROM was schier de eenige geweest, die 's mans pedante spreekwijze had kunnen aanhooren - 'die later, bij al de aandoenlijke gebeurtenissen, mij zoo degelijk en trouw ter zijde stond, meester DOREN'S grootste wensch, is het, dat ik zijne altijd verwaarloosde huishouding eens op een voet kom brengen, zooals die nog nimmer geweest is, en daar het geen pas zou geven..... ziet gij..... om bij een heer..... ziet gij..... alleen,..... zoo dacht meester DOREN, dat het maar het beste zou wezen, indien ik Corinthe zeven niet in den geest der onvoorwaardelijke huwelijksverwerping opvatte, maar, lettende op de woorden van vers achtentwintig, mijn lot zonder vreeze aan het zijne verbond.'

RIEKA'S droefheid, na den plotselingen en wreeden dood van haren echtgenoot, was, zoo als wij zagen, in den aanvang hartstogtelijk. Zij klaagde en weende, en wist niet wáárom *zij* zoo ongelukkig moest wezen; doch - hare droefheid was niet de droefheid geweest, die haar den boezem vervulde, toen de man harer eerste liefde haar ontviel. Nu, hoewel er nog meermalen een traan aan hare oogleden ontvlood, deed haar van nature opgeruimd gestel, gesteund door de bemoedigende toespraken van haren goeden vriend DANIËL, haar met kalmte een leed dragen, waaronder velen gewis zouden bezweken zijn.

Alles had zich zoo snel opgevolgd. Verlooving - bruidstijd - huwelijk - dood - begravenis - zoo onbegrijpelijk snel, dat zij zich zelve dikwijls moest afvragen, of dat alles inderdaad zóó gebeurd was, of zij met regt, weduwe, weduwe van den jongen SCHOUWE, genoemd werd.

Neen, het was geen koele onverschilligheid, nog minder een laakbare lichtzinnigheid, die haar met kalmte haar lot deed dragen; neen, bij haar levendigen aard, bij de toespraken van haren vriend en den troost welke LAURA haar schonk, herinnerde zij zich ook als vroeger de spreuk der oude grootmoeder: 'Wat God doet is wijs en goed!' en - zij klaagde niet. Het echtheil, haar door BERTUS aan zijne zijde voorgespiegeld, had zij nog niet gesmaakt; het viel haar dus minder zwaar, in haar vorigen stand weder te keeren, en juist toen tante TROM haar van kniezen beschuldigde, was haar een traan van dankerkentenis ontvallen, dat God haar een trouwen vriend en een teed're vriendin gespaard had.

Ziet gij, lezer, wat wij vroeger zeiden bleef ook *nu* waarheid: RIEKA ging de bloemen, die op haar nederig pad bloeiden, niet achteloos voorbij.

Intusschen, schoon zij stil berust had in het lot haar van God beschikt; ofschoon zij niet morde dewijl SCHOUWE'S erflating door zijn onverwachten dood, zeker tegen zijn uitdrukkelijken doch niet beschreven wil, geheel aan zijne tante kwam; toch vervulde de inhaligheid der degelijke vrouw haar met zigtbaren wrevel, en schoon zij, op DANIËL'S raad, de vijf en twintig gulden 's jaars niet had afgeslagen, het laatst gedane aanbod verwonderde haar nog meer, dan de bekentenis van jufvrouw TROM'S verbindtenis met den onuitstaanbaren schoolmeester.

De inzage van het overhandigde lijstje zou haar in gewone oogenblikken in een schaterend lagchen hebben

doen uitbarsten; nu echter beschouwde zij met ware verbazing de vrouw, die haar, van het oudste en droevigst geschonden gedeelte van haren inboedel, een zeer gering getal der meest ondegelijke stukken in leen durfde aanbieden, doch, ofschoon haar vol gemoed zich gaarne in bittere woorden had ontlast, haar beter *ik* behield de kracht om het gezegde lijstje bedaard terug te geven en er kalm de woorden bij te voegen: 'Ik dank u, tante; mijn plan voor de toekomst is reeds gemaakt.'

RIEKA'S plan was gemaakt. Vast had zij bij zich zelve besloten, om weder op den ouden voet met LAURA hare vorige kamers op boer STOETE'S hoeve te betrekken, of wel een andere kleine woning met haar te huren, want LAURA had de toezegging van JOHN bekomen, dat zij met RIEKA zou blijven, terwijl hij een deel zijner inkomsten wilde afzonderen, opdat LAURA van handenarbeid, ter voorziening in hare behoeften, zoude verschoond zijn.

En LAURA?

Ja! JOHN had haar alles gezegd wat hij zich voornam haar mede te deelen. Nu eens had hij het zwakke meisje diep geschokt, door zijn dwaze, door jaloezij gewekte of op laster steunende vermoedens; dan weder had hij haar met blijdschap vervuld, wanneer hij sprak van zijn denken en peinzen aan haar, wanneer zij vernam hoezeer hij haar lief had.

JOHN, door MEETER'S woorden bemoedigd, gevoelde zich weder *man*. Wat zijn geboorte betrof: de rang dien hij bekleedde wischte dien smet uit, en - LAURA'S liefde, hare innige blijdschap in het bewustzijn dat zij hem als zuster, schoon ook niet anders, toebehoorde; dat zij hem niet vergat en steeds met ware broederliefde aan hem zou blijven denken - dat te zien, dat te ondervinden, deed ook JOHN met het denkbeeld aan zulk een liefde gemeenzaam worden. Ja, hij dankte God die hem van het verderf behoedde en hem aan het liefste en schoonste

meisje, dat hij om het woord des vaders toch nimmer als gade had mogen beminnen, met een anderen band had vereenigd, den band des bloeds die hem onafscheidelijk aan haar verbond; hij dankte God, omdat die zuster hem niet haatte dewijl een andere moeder hem onder het harte droeg, en zijne gesprekken met LAURA waren, in den volsten zin des woords, gesprekken der teederste, der innigste, maar ook der volmaakt *reinste* liefde.

Terstond na de eerste gesprekken met LAURA had JOHN het denkbeeld bestreden, dat zij zich langer RIEKA'S zuster zou noemen. Voortaan zoude hij zorgen, dat de gelden, welke hij als vroeger voor LAURA'S onderhoud wilde overzenden, niet in handen van een onverlaat kwamen die zich schaamteloos er van meester maakte. JOHN was van oordeel, dat LAURA zich haar naam niet behoefde te schamen, en dewijl het meisje, door een schelmsch bedrog - waarschijnlijk door den zoon der PAPAVERS gepleegd - geen geld en dus ook geen brieven aan haar adres had ontvangen, zoo was men in het dorp ook van den brievenbesteller niet te weten gekomen, of zij inderdaad VAN LOON heette, en hoorde men aldra vreemd op: dat de bleeke jufvrouw LAURA de dochter van een Engelsch zee-officier STEIGERJAGT, en de knappe jongman, die onlangs overkwam, haar halve broeder was, zoodat men nu eindelijk ingelicht, maar inderdaad - geen haar wijzer was geworden.

De blijdschap welke DANIËL, wegens de onverwachte wederkomst van den verzorger zijner kindsche jaren, den goeden DRIES, vervulde, was echter door al hetgeen er in de laatste dagen was voorgevallen, niet zoo onverdeeld als die zoude geweest zijn indien DRIES in de dagen van den *Wakenden Nachtuil* ware teruggekeerd. VOLTER'S zigtbare en telkens wederkeerende afgetrokkenheid, vooral wanneer hij zich toevallig in HAPLY'S of LAURA'S gezelschap bevond, droeg er toe bij, om

DANIËL den man, die toch altijd zoo goed voor hem was, met bevreemding te doen beschouwen.

Vanwaar kwam het toch, dat DRIES den jongman, die eens zijn leven redde, en ook diens zuster, zoo zigtbaar ontweek?

'Heeft hij u iets misdaan?' had SILS eenmaal gevraagd; doch het antwoord: 'Allà DAANTJE, gij weet wel, dat ge nooit vragen moet,' had den jongeling aan kindsche dagen herinnerd, en tevens, dat het vruchteloos vragen naar zaken was, die DRIES niet weten wilde.

Vreemd vond DANIËL het mede, dat DRIES zoo in 't geheel niets van zijn vijfjarig verblijf in Amerika verhaalde en hij tot heden met niets het vroeger gewekte vermoeden bevestigde, dat hij bemiddeld uit de nieuwe wereld terug kwam.

Op DANIËL'S vraag, of DRIES ook iets van den heer MEINIER vernam, die mede naar Amerika vertrok, had VOLTER een anderen weg uitgezien, en eindelijk verklaard, dat hij van den schermmeester volstrekt niets wist en liever ook niets van hem weten wilde.

In vroegere jaren had DANIËL nimmer aan den man gedacht, die zijn vader moest geweest zijn. Stonden hem de moederzorgen slechts flaauw voor den geest, in latere dagen had hij DRIES als het wezen leeren aankleven, dat hem goedhartig van den éénen dag tot den anderen hielp, zonder zich evenwel te bekommeren, *waarom* DRIES hem die liefde betoonde.

DANIËL had het, te midden zijner wederwaardigheden, niet vergeten, wat zijn vaderland van hem eischte. Het lot vrijwaarde hem evenwel voor het opnemen der wapenen, doch, verkreeg hij bij die gelegenheid de overtuiging, dat MIE SILS, van beroep fruitverkoopster, zijne moeder was, evenzeer bragt zij hem tot de zekerheid dat hij geen *wettigen* vader den zijnen kon noemen.

Somwijlen was daarna het vermoeden bij hem gerezen,

of..... DRIES VOLTER soms..... en, schoon hij dit vermoeden niet openbaarde, nu - nu de man *bij* hem was, die zijne moeder zoo goed had gekend, nu waagde hij het toch, in spijt van VOLTER'S zwijgende rondborstigheid, op zekeren avond te vragen, of DRIES..... hem niets van zijn vroeg gestorven vader verhalen kon.

'Allà,' zeide VOLTER, terwijl hij TIPSY bij het zwarte oor trok, dewijl er zoo ras niets anders bij de hand was om aan te trekken of in te knijpen, 'gij hebt uw gebrek nog niet afgelegd, DAANTJE, want gij vraagt meer dan de rondborstigste mensch u zou kunnen verklaren. - Weet gij, mijn jongen,' vervolgde hij iets later, DANIËL ter zijde trekkende, bevreesd dat de zwarte (die reeds eenige Hollandsche woorden leerde) hem zou verstaan, terwijl hij tevens DANIËL'S gedachte op iets anders wilde vestigen, 'weet gij wat de hoofdoorzaak van mijn terugkomst in Holland is.....?'

'Neen, DRIES,' antwoordde DANIËL.

'Om uw geluk te verzekeren,' fluisterde DRIES geheimzinnig, maar toen hij deze woorden gesproken had, was het hem alsof al de vogels in het naburige bosch floten: 'gij hebt u verraden; gij hebt u verklapt.'

'Mijn geluk te verzekeren.....' herhaalde SILS, en terwijl hij die woorden langzaam uitsprak, ging hem zoo wonderlijk veel door het brein en vraagde hij eindelijk nog: '*Wat* maakt waarlijk gelukkig....?'

VOLTER scheen niet regt te hooren wat DANIËL zeide, en zich even daarna eenigzins onrustig met de hand over het voorhoofd strijkende, zeide hij: 'Maar wanneer zult gij dan toch met mij dit ellendige dorp verlaten; het is mij hier zoo klein, zoo benepen, terwijl ieder mensch mij met TIPSY beschouwt alsof wij wilde dieren zijn. Hoe eerder gij met mij vertrekt, hoe aangenamer het mij zijn zal. Allà,' fluisterde hij iets zachter, 'gij zult het goed hebben.'

Vreemd klonk SILS deze voorslag in de ooren: hij kon maar niet begrijpen wat DRIES, die het zoo goed scheen te bedoelen, zoo onrustig maakte. Hij! - DANIËL - deze plaats verlaten...? hij zich van hier verwijderen, nu hij de helper der ongelukkige RIEKA mogt zijn; nu hem, ondanks zijn waarachtige droefheid over het leed dat haar trof, een groot geluk, een eer, een troost was te beurt gevallen, haar te mogen steunen op het doornige pad haars levens, haar die zijn ziele lief had.

'Maar DRIES, waar denkt gij aan?' zeide DANIËL vriendelijk, doch beslissend. 'Gij wilt toch niet dat ik de nuttige en schoone betrekking, waarin ik met Gods hulp nu ten behoeve eener ongelukkige werkzaam ben, zal verlaten, en mij met geweld uit een stand zal rukken, die mij in vervolg van tijd een eerlijk bestaan kan verschaffen? Neen, goede DRIES, dat mag en kan ik niet. Hoe gaarne zoude ik wenschen, dat gij uwe dagen in dit stille dorp vreedzaam ten einde bragt! Waarlijk DRIES, ik zou u blijven liefhebben, en u trachten te vergelden wat gij in mijne jeugd aan mij deedt, en ja, gewis, ook RIEKA en jufvrouw LAURA zouden u beminnen, indien gij haar wederkeerig uwe vriendschap schenken wilt.'

Dit gesprek, hetwelk op eene, door VOLTER betrokkene kamer in *de vergulde Ree* gevoerd was, werd door een zacht geklop op de deur afgebroken.

'Wie daar...?' riep VOLTER, en terstond daarop trad de waardin binnen.

De boodschap der waardin behelsde een beleefd verzoek van mejufvrouw TROM aan den heer VOLTER, dat ZEdele haar de eer zoude aandoen om tegen den middag een kopje thee te komen gebruiken. 'En,' voegde de waardin er bij, 'zeker moet er iets bijzonders wezen, want MELISJE verhaalde mij, dat zij dokter FREUND mede gevraagd had, en ook, dat jufvrouw TROM, juist als voor

vier weken bij de bruiloft van meester SCHOUWE, een groote tulband gebakken had.'

Voor dat wij ons, hoewel ongenood, in jufvrouw TROM'S gezelschap zullen mengen, willen wij nog even de waardin volgen, waarmede TIPSY den aflogt blaast.

De goede vrouw had magtig veel pleisier van hare logé's. De kamer, waarop eenmaal de 'kornel van de militairen' logeerde, was nu werkelijk door dien jongen heer betrokken die noch doof noch stom was, en het bovenkamertje links, had de kleine heer in bezit, die uit de Oost kwam. - Bij vele eenvoudigen moet alles, wat van over-zee komt, uit de Oost wezen. De Oost is in hunne verbeelding een stuk grond, zeer nabij de plaats waar de lucht - dat is, het blaauwe, holle vlak dat ze daags boven zich zien - op den grond staat, even als een omgekeerd kommetje op het schoteltje; daarbij is de Oost heel aan 't einde van de zee, waar het paradijs der eerste menschen nog te zien is en de sienaas appelen groeijen, net precies als hier de appels en peren Amerika - daar hebben ze dikwijls van gehoord, maar, of Amerika nu inderdaad binnen de Oost ligt of bezijden, links of regts, dat blijft een duistere zaak; om 't even, 't ligt ook aan den kant van de wereld, en 't is geen wonder dat de menschen er zoo zwart branden van de zon, die 's morgens zoo rakelings, langs die Oost naar boven gaat. Deze kinderlijke voorstelling moge, bij de veldwinnende beschaving, ook op het land minder algemeen zijn geworden; de Renksche waardin stond er vast op, en behalve de vreugde, een paar harer kamers reeds bijna vier weken zoo goed bezet te hebben, had ze ook nog het bijzondere genoegen om een *wezenlijke* jongen te logeren, die in Amerika - 'ja wel, zooveel als in de Oost' - geboren was.

Dat ze nieuwsgierig was - wie zulks ook beweerde - zij zelve zou het nimmer toestemmen; ze was weetgierig

en daarom had ze terstond den knaap eens over den wang gestreken, om te zien of hij ook af gaf, en hem vervolgens met een ingezeept borsteltje over zijn hand geboend, maar was toch ten slotte tot de overtuiging gekomen, dat het zwart wel danig ingebrand en met geen water van de zee was af te wasschen.

De waardin, al spoedig bespeurende dat het zwarte wezen van brandewijn hield, had hem, in ruil voor eenige aardigheden, welke hij bij zich droeg, al meermalen een glaasje geschonken en, zoo als TIPSY de waardin nu volgde, was het hem aan te zien, dat hij, zoo jong en zoo zwart als hij was, toch naar eene teug *brandy* verlangde.

'TIPSY *brandy*' zeide de zwarte beteekenend, terwijl hij, met de dame in de gelagkamer gekomen, den zwarten wijsvinger der regterhand in de rigting van het bedoelde vocht hield en met de linkerhand over den kroeskop streek.

'Brandie, ja wel brandie, jou olijke guit' lachte de vrouw, en daar zij meende dat de Amerikaansche Oosterling haar ook beter verstond wanneer zij, even als hij, vervaarlijk krom sprak; zoo vervolgde zij, terwijl zij eveneens aanwijzend haar wijsvinger op den boezem drukte: 'Dan-jij-heb-iet-voor-mij-ook-...?'

Twee joden weten wat een bril kost, zegt het spreekwoord, en ofschoon TIPSY het abrakadabra der waardin slechts ten deele of welligt in 't geheel niet verstond, hare bedoeling vatte hij best, en steeds zijne oogen op de karaf met brandewijn gevestigd houdende, zeide hij langzaam:

'*I know 't... but Mr.* VOLTER *shall see 't. He* zeg zal, TIPSY dief is... *You not* zeg mot... - Mr. VOLTER... slaan...'

't Scheen echter wel, dat de trek naar het brandende vocht sterker was, dan de vrees voor VOLTER'S kastijding wanneer de waardin hem verklapte, want, zich eensklaps omwendende, viel hij - dit was veelal TIPSY'S gewoonte wanneer hij iets bewerkstelligde - op zijne

knieën, frommelde in zijn muts, die tamelijk hoog en wijd was, en overhandigde de hospita eindelijk, angstig rondziende, een klein rond voorwerp.

't Bleek dat de vrouw behagen in het ronde voorwerp schepte, want nadat ze er een paar malen met haar mouw over gestreken en het nog eens van zeer nabij beschouwd had, stak ze het met een goedkeurend knikken in haar zak, waarna TIPSY een glas brandewijn bekwam en later nog een, en op zijn aanhoudend, lodderig gesmeek: '*Brandy... brandy*...!' nog een halfje, tot dat hij allervreemdst begon te 'parlechanten', zoo als de waardin het noemde en eindelijk geheel *tipsy*(*) voor mirakel in de gelagkamer nederviel.

Klokke zes was VOLTER, op sterk aandringen van DANIËL, in een gezelschap gezeten, waarin hij zich maar al te weinig op zijn gemak gevoelde. Had DANIËL op VOLTER'S verschijning ten huize van jufvrouw TROM zoo sterk aangedrongen, omdat hij daardoor hoopte, dat DRIES gemeenzamer met de menschen zou worden die *hij* achtte en liefhad; VOLTER was medegegaan, dewijl hij bij wijze van overrompeling zijn woord gaf, doch tevens met het vaste besluit, dat dit bezoek het allerlaatste zou wezen dat hij in die woning bragt.

Met een bijzondere bedoeling verzocht jufvrouw TROM den man ten harent, die zich voor een vriend van DANIËLS ouders uitgaf; om dezelfde reden had zij verlangd, dat de heer HAPLY, die nu algemeen als LAURA'S halve broeder bekend was, van de partij zoude zijn. Men mompelde, dat de heer VOLTER bemiddeld was, en de Engelsche zeeofficier HAPLY was zoo vriendelijk tegen den ongelukkigen EDUARD WITSBORG en gaf hem zoo gedurig bewijzen van deelneming, dat hij dezen avond ook onmogelijk kon gemist worden.

(*) Dronken.

De lange EDUARD met den zwarten baard - dat was de persoon, die jufvrouw TROM'S bekommernis wekte. Meester DOREN had er zich zoo uitdrukkelijk tegen verklaard dat die ‘bezetene des Satans’ in zijne woning kwam. Er kon niet aan gedacht worden. Zulk een voorwerp was, zijns erachtens, het brandpunt eens huisgezins, vanwaar een vuur uitging, een vuur der twistinge, der krakelinge, des nijds, der verwijdering, der scheidinge, des doods. En toch, tante TROM had vreemde dingen van haar ‘nieuwbakken’ nicht RIEKA vernomen. Zij vernam hetgene BERTUS aan zijn verloofde betreffende EDUARD WITSBORG verhaald had. De laatste wil van den ouden schoolmeester, zooals hij dien aan BERTUS had kenbaar gemaakt, was haar mede door RIEKA overgebragt, hierop nederkomende: dat EDUARD WITSBORG, uit de erflating van BERTUS' vader, tot zijn einde dezelfde verzorging moest behouden, welke hij, van den dag zijner komst af aan, tot destijds genoten had.

Tante TROM had er vreemd, zeer vreemd van opgehoord, dat RIEKA, het nieuwbakken nichtje, met eene zaak bekend was, die haar - de degelijke vrouw - nooit was ter oore gekomen. Van een brief of een kistje had zij broeder SCHOUWE nimmer hooren spreken, maar gelukkig vernam zij evenmin uit een geloofwaardigen mond - streelende woorden voor BERTUS' weduwe! - die verpligting, welke, volgens RIEKA'S zeggen, op de erfenis van SCHOUWE, haren broeder, zou rusten.

Werkelijk werd de bedoelde brief met het kistje door tante TROM spoedig in een verborgen lade van SCHOUWE'S sekretaire gevonden. De goede meester DOREN was er bepaald voor geweest om dat kistje te openen, want, zijns bedunkens, waren geheimen, zondige zaken, en tante TROM zoude ook, op grond der bijbelwoorden: ‘Er is niets bedekt dat niet openbaar zal worden’, terstond de schaar hebben genomen om den brief te openen, of het

vijf en twintigtal van haar kleinen sleutelring op het kistslotje hebben beproefd, zoo RIEKA zich daar niet krachtig tegen verzet en, de beide voorwerpen onder haar bescherming nemende, verklaard had, dat ze waken zou voor de naleving van een *waarachtig* uitgedrukten wil, een wil, die den zoon heilig was, omdat de vader dien in zijn laatste levensdagen openbaarde.

In weerwil van jufvrouw TROMS blijdschap, dewijl zij nimmer van haren broeder, noch van haren neef, een bevel betreffende den langen EDUARD ontving; in weerwil der kernachtige en schoone woorden, waarmede meester DOREN de lucht had doen trillen ten einde zijne Dulcinea tot de overtuiging te brengen dat men geen tabernakel de*s* vleesche*s* mogt kweeken en opbouwen, waarin de overste der duivelen zijn slangvormigen scepter voerde; - hij bedoelde er den krankzinnige mede - in weerwil zijner verklaring - schoone overeenkomst! - dat er een aantal huizen der liefde en der barmhartigheid in den lande bestonden, waarin dusdanige kreaturen den menschen onschadelijk werden gemaakt, zelfs, naar hij vermeende, zonder geldelijke bezoldiging, of, dat christelijke liefdadigheidsinstellingen, als daar waren diakoniën als anderzins, in de eerste plaats de verpligting op zich berustende hadden, om de dusdanigen te verplegen - in weerwil van dat alles, stonden RIEKA'S woorden de degelijke vrouw gedurig voor den geest, en ze had nu dezen avond uitgekozen om eens te beproeven, of met goede woorden niet wat te bewerken zoude zijn. Wie zou zich belangeloos over hem ontfermen? Misschien dokter FREUND.....? Misschien de rijke vriend van DANIËL, die ook zooveel medelijden met den ongelukkige had.....? Misschien die jonge HAPLY, die den langen EDUARD zoo dikwerf belangstellend kon beschouwen, en zich, om met hem te kunnen spreken, voor de Hollandsche taal zoo veel moeite gaf.....?

't Gezelschap, zoo als het daar gezeten was, bestond, behalve uit jufvrouw TROM en de beide vrindinnen, uit meester DOREN, die zeer toevallig dien zelfden middag naar jufvrouw TROMS gezondheid was komen vragen - tevens met het vaste voornemen, om bij gezegde dame, met kracht van woorden, op de algemeene bekendmaking der voorgenomene verbindtenis aan te dringen; verder, uit VOLTER, HAPLY en SILS, welke laatste gedurig poogde om VOLTER in zijn gesprek met RIEKA te mengen - daar DRIES weder zoo akelig stil zat rond te kijken - terwijl JOHN eenige Hollandsche volzinnen nasprak, welke LAURA hem voorzeide.

Nog was het gesprek niet algemeen, toen jufvrouw TROM hare bevreemding luid openbaarde, dat dokter FREUND zoo bijzonder lang uitbleef.

'Reeds ten vijf ure vertrok hij met EDUARD, waarmede hij in den laatsten tijd meermalen wandelingen maakt,' zeide de dame, 'vast belovende ten zes ure te zullen wederkeeren - en zie,' vervolgde zij, haar massief gouden uurwerk te voorschijn halende, terwijl zij het met een glimlach aan den goeden meester DOREN vertoonde, 'het is reeds kwart na zes; aan 't horlogie kan het onmogelijk haperen, want, mijnheer DOREN, het is een werk van den ouden, degelijken stempel; ziet gij.... ziet gij...?' en zij tikte met den gouden horlogierand op de tafel... 'Ziet gij, daar kan het tegen; ziet gij...' tot dat het bolle horlogie-*glas*, dat er minder tegen kon, *knap!* zei, en, aan stukken sprong.

't Was waarheid, dat de anders zoo naauwgezette FREUND niet op den bepaalden tijd verscheen. Om de reden van zijn uitblijven te vernemen, verlaten wij voor eenige oogenblikken het op zijne komst wachtende gezelschap, en vinden hem daartoe een half uur vroeger aan de zijde van zijn ongelukkigen patient EDUARD, juist op het oogenblik dat hij met dezen van een wandeling terugkeerende, de *vergulde Ree* voorbij stapt.

Reeds was FREUND het genoemde logement een paar schreden voorbijgegaan, toen hij een geroep achter zich vernam. Snel wendde hij zich om en ontwaarde de waardin uit *de Ree*, die hem met hijgenden boezem verhaalde, ‘dat 'ie zoo raar deê, en dat 'ie zoo vreemd zag, en dat 'ie zoo gek sprak, en dat 'ie misschien dood ging, en dat *zij* 't niet helpen kon, en dat hij - dokter FREUND - toch eens zien moest.’

Mogt FREUND al niet begrijpen wat er van de zaak was, hij vatte zeer wel, dat een lijder zijn hulp behoefde, en de waardin volgende, die al verder beweerde, ‘dat 'ie zoo akelig was, maar dat zij 't niet helpen kon’, stapte hij met EDUARD de gelagkamer der *vergulde Ree* binnen.

Niet dáár, maar in het aangrenzend vertrek - hetzelfde, waarin RIEKA SCHOUWE op den noodlottigen dag was binnen gebragt - lag op den grond de zwarte, die al te veel *brandy* naar binnen werkte.

Master TIPSY maakte inderdaad een vervaarlijk leven. Met handen en voeten van zich afslaande en trappende, wrong hij zich somwijlen in de vreemdste bogten, terwijl hij onophoudelijk woorden sprak, die de arme vrouw zoo barbaarsch in de ooren klonken, dat ze er angstig van werd. Hoewel de waardin verklaarde, dat ze niet kon zeggen, wat de zwarte zoo akelig maakte, verkeerde FREUND daaromtrent niet lang in het onzekere en verklaarde hij, dat de *master* zich te buiten gegaan, en onder den invloed van spiritualiën was.

De waardin had regt, dat de zwarte zonderling sprak, doch, wat voor haar ten eenemale onverstaanbaar en derhalve *gek* klonk, was voor den dokter, die de Engelsche taal als zijne moedertaal verstond, zeer wel te begrijpen.

‘Wat bedoelt hij toch met het “kleine vrouwbeeld”, dat hij telkens zegt terug te willen hebben, omdat, zoo Mr. VOLTER het zag, hij hem dood zoude slaan?’ vraagde FREUND, de waardin aanziende, nadat hij den beschon-

kene met water verfrischt en een weldadig verschijnsel den *master* lucht verschaft en daardoor minder benaauwd had gemaakt.

'Wel! lieve hemel! 't zou ook wat wezen?' antwoordde de waardin een weinig verlegen, 'alsof ik dat niet eerlijk verdiend heb - en,' voegde zij er bij, tevens ondanks zich zelve door de mand vallende, 'alsof het dier daarvoor niet mijn halve flesch met brandewijn leegdronk. Als het niets anders dan een roes is, dan laat hem maar uitgesten; ik heb hem.....'

'Neen, neen,' viel FREUND haar in de rede, 'gij weet zeer wel, jufvrouw TULP, dat gij aan minderjarigen vooral geen drank op pand moogt slijten; ik verlang dus terstond het bedoelde voorwerp te zien, of *anders*!!' en FREUND zette een gezigt, alsof de geheele regterlijke magt van Nederland, met een aantal scherpregters in haar gevolg, slechts op een teeken van hem wachtende was, om zich van jufvrouw TULP meester te maken.

'Nu, wat dat akelige, kleine ding betreft,' zeide de waardin, die naar alles nieuwsgierig was, behalve naar eene kennismaking met de bedoelde magt, 'als dit vod een pand moet heeten..... ziedaar.... ik wil er niet eens van weten.... 't is nog geen dubbeltje waard..... Nu,' vervolgde zij, nadat ze FREUND een klein medaillon-portret had toegereikt, 'hij zal lang blazen en fluiten eer hij weder een droppel van mij krijgt... zie, *dat* niet zal hij hebben', en terwijl zij wees, waar haar nagels zaten, verliet zij driftig de kamer.

Naauwelijks had FREUND het kleine portret vlugtig beschouwd, of de jongen vertoonde weder zulk een aandoenlijke scène, dat FREUND zich genoopt voelde, hem bij te staan, en legde het voorwerp, dat jufvrouw TULP in pand ontving, achter zich op een stoel. Weinige oogenblikken later, ten volle overtuigd zijnde, dat *master* TIPSY, die nu rustig met een ineengerold karpet onder zijn hoofd

op den grond lag, na zijn roes te hebben uitgeslapen, hersteld zoude zijn, wendde hij zich met een: ‘zie zoo’, tot EDUARD, die zijn geneeskundigen vriend niet verliet; maar..... in vervoering riep hij: ‘Mijn God? wat is dat!’ toen hij den langen EDUARD op eenigen afstand met het kleine portret in zijne handen ontwaarde. De uitdrukking van EDUARD'S gelaat was voor den opmerkzamen geneesheer zoo beduidend en zoo verrassend, dat hij, na den gezegden uitroep, met den vinger op den mond, zijn patient bleef betrachten, tot dat hij zag dat deze langzaam de hand aan zijn voorhoofd bragt, den blik van het kleine vrouwenportret naar boven sloeg, weder de beeldtenis beschouwde, tot dat er eindelijk..... tranen.... - FREUND werd bleek van dankbare aandoening - tranen in zijne oogen parelden, en hoorde verder, hoe hij de woorden: ‘MARIE! MARIE! mijn lieve... mijn... ongelukkige zuster!’ uitbragt en daarbij het medaillon met een milden tranenvloed aan zijne lippen drukte.

Dit was het gewenschte, voor den ongelukkigen man zoolang door FREUND gewenschte oogenblik. Zonder gedruisch naderde hij zijn lijdenden vriend, en met hem het portret beschouwende, dat de beeldtenis van een schoon meisje gaf, fluisterde hij, geheel in den toon alsof een stem van vroegere dagen sprak: ‘Ja, niet waar EDUARD, dat is uw lieve zuster MARIE....?’

De krankzinnige hief het hoofd omhoog en zag, met zijne door tranen befloersde oogen, den menschlievenden geneesheer aan.

‘Neen... gij *gij* kent haar niet,’ zeide hij hoofdschuddend, terwijl hij zijn blik hoe langer zoo strakker op den arts vestigde: ‘Maar zie, zij is het toch..... de ongelukkige MARIE..... neen.... gij kent haar niet.....? en hem kent gij ook niet..... hem.... die haar..... die mij.....’ en het medaillon tusschen zijn vest verbergende, trok hij FREUND eensklaps bij den arm met zich voort, buiten het

logement, en terwijl FREUND den geest wakker hield, door gedurig den naam van MARIE te herhalen, volgde hij den man, dien hij, met Gods hulp, zoo gaarne de rede terug schonk.

't Was achter in den tuin van het schoolhuis, dat EDUARD eindelijk met den geneesheer stil hield.

‘Hier ligt hij begraven,’ mompelde de krankzinnige, bezijden het priëel eenige onkruiden uit den grond rukkende. ‘Hier ligt hij.... die de rede gaf; wacht!’ en met zijne handen in de aarde wroetende, haalde hij ten laatste het kleine portret te voorschijn, dat hij op den bewusten zondag morgen aan RIEKA ontnam en dat in grootte en uitwendigen vorm volkomen aan het andere, dat hij tusschen zijne kleeding verborg, gelijk was.

‘Dáár, daar is hij!’ riep EDUARD met kracht, en toen hij zich ophief en den verbaasden geneesheer het medaillon toestak, riep hij nog eens: ‘mijn ongelukkige zuster, mijn lieve MARIE!’ en bespeurde FREUND, dat de beenen den armen man onder het ligchaam knikten, en voorzeker ware hij nedergestort, zoo FREUND hem niet krachtig ondersteund hadde.

De geestverdooving, waarin EDUARD na de sterke opwinding verviel, bragt den geneesheer in de noodzakelijkheid hem zachtkens neder te leggen, ten einde hulp te gaan inroepen.

Juist beweerde jufvrouw TROM, dat zij *alzoo* met meester DOREN tot eene verbindtenis was overeengekomen en wenschte dat FREUND kwam, om hetgeen ze verder nog zeggen wilde, ter tafel te kunnen brengen, toen de verwacht wordende persoon het vertrek binnen trad. Zonder pligtpleging of verontschuldiging over zijn late verschijning tot jufvrouw TROM, naderde FREUND zijn vriend DANIËL en zeide hem iets, waarvan de woorden: ‘helpen’, ‘EDUARD’ en ‘te bed brengen’ alleen door het gezelschap werden opgevangen.

Onmiddellijk gaf SILS aan het uitgedrukte verlangen van den arts gehoor, en met hem het vertrek verlatende, liet hij het meerendeel der theedrinkers in eene spanning van nieuwsgierigheid achter, die door de woorden van jufvrouw TROM: ‘Wij moesten eens zien wat er gaande is....’ eenigerniate werd verminderd.

Het smartte FREUND, dat het gansche gezelschap ooggetuige van het voorval werd, waarvan hij zich, indien de lijder rust mogt hebben, de schoonste uitkomst voorspelde. - Indien hij de oogen nu eens opende en al die vragende gezigten om zich ontwaarde, zou het niet ten nadeele moeten werken....?

In 's hemels naam! laat ons alleen,’ zeide FREUND. ‘Zoo Mr. HAPLY blijven wil,’ voegde hij er in de Engelsche taal bij, ‘hij zal ons welligt van dienst kunnen zijn. Wat ik u bidden mag,’ besloot hij, ‘beneem mij de hoop op zijne redding niet?’

Een half uur later lag WITSBORG, terwijl FREUND hem gedurig het hoofd met koud water bevochtigde, op zijne legerstede, en angstig klopte het hart van den geneesheer. De herstelling van den krankzinnige, door de kuur die hij hem deed ondergaan, was het ideaal van FREUND geworden, en nu - nu verbeidde hij in een pijnlijke verwachting het einde van dezen koortsigen slaap, die welligt zijn vurigen wensch zou verwezenlijken.

De beide medaillons, welke FREUND op een tafeltje had nedergelegd, hadden terstond de aandacht van DANIËL en HAPLY tot zich getrokken, en terwijl SILS het mansportret terstond voor RIEKA'S eigendom herkende, beschouwde ook HAPLY het met de uiterste aandacht, en na lang staren en weder beschouwen ontvlood een naam aan zijne lippen, die DANIËL met verbazing vervulde.

't Was eenige oogenblikken later, terwijl HAPLY met de hand aan 't voorhoofd het vertrek op en neder liep,

dat DANIËL zich eensklaps met de beide portretjes verwijderde. Naar RIEKA....? Neen, hij bedacht zich nog tijdig, en toevallig den goeden DRIES op zijn weg ontmoetende, trok hij dezen ter zijde, voerde hem met zich buiten de woning en verhaalde hem alles, alles wat hij van RIEKA wist; herhaalde den naam dien HAPLY straks noemde, en, vervuld als hij was met de gedane ontdekking, zag hij niet, hoe DRIES, doodsbleek, het medaillon - dat de beeldtenis van RIEKA'S vader gaf - beschouwde, en, bij het zien van het vrouwenportret, een akeligen blik om zich heen wierp; hij zag het niet, maar smeekte DRIES hem raad te willen schenken, hoedanig hij in die zaak te handelen had.

Het was ANDRIES VOLTER onmogelijk, om terstond op DANIËL'S vraag te antwoorden. Hij zweeg, en toen nu DANIËL nogmaals zeide: ‘Maar DRIES, wat dunkt u, wat heb ik in deze te doen...?’ toen had ANDRIES VOLTER zijn gewone uiterlijke koelbloedigheid hernomen en antwoordde hij, den knaap met innige warmte de hand drukkende: ‘DANIËL, er moet wel een God zijn, al zien wij Hem niet!’

't Was inderdaad een zeer vreemd antwoord op zulk een vraag, maar meer nog dan deze woorden wekte het DANIËL'S verwondering, dat VOLTER eensklaps in een geheel anderen toon een verwensching over TIPSY uitsprak, en ten slotte een beweging maakte, alsof hij aan DANIËL gebood zich te verwijderen.

‘Allà, allà,’ zeide VOLTER, nadat DANIËL in spijt van deze beweging een menigte vragen had ontboezemd; ‘gij waart altijd een goede jongen, en zijt het nog: daarom, DAANTJE, zal het u goed gaan in de wereld. Ziet gij, sedert mijne terugkomst in Holland is mijn hoofd zwakker, allà, ik zeg het ronduit, ziet gij, dus laat mij liever alleen... of... zoo gij *altijd* bij mij woudt blijven...’ vervolgde de vreemde man, en zijne oogen

tintelden terwijl hij zijn beide handen op DANIËL'S schouders legde.... ‘dan.... dan.... Maar neen,’ liet hij er weder op volgen... ‘neen, gij moet hier blijven.....’ en snel zich omwendende, vernam DANIËL een, in dezen oogenblik, vreemd verzoek, namelijk, om zijn snuifdoos van binnen te halen. Den vreemden doch goeden DRIES terstond gehoorzamende, liep DANIËL heen, doch toen hij met het bedoelde voorwerp terugkeerde vond hij geen ANDRIES VOLTER meer, en waar hij riep, en waar hij zocht, DRIES was vertrokken, vermoedelijk naar *de vergulde Ree*.

Zeven en twintigste hoofdstuk.

Reeds had de nacht de avondschemering verdrongen, toen de voordeur van een der woningen in de Renksche dorpstraat achter een persoon werd digtgesloten, die, zoodra hij een zijweg ontwaarde, dien insloeg, en met gezwinden tred vervolgde.

Na een echten zomerdag speelde er een verkwikkend koeltje door het lies en het wilgenrijs, dat op den oever van den ouden Rijnstroom welig tierde.

‘Waarachtig! HARMEN, ik geloof dat hij 't pad af komt,’ zeide een manspersoon, die juist gereed stond een boot binnen te stappen, waarin de gezegde HARMEN een zetlijn voor verboden vischvangst in order schikte. ‘Waarachtig! HARMEN, kom er maar uit. Die weergasche schobbert, 't is alsof hij 't altijd in den neus heeft.’

‘Wie....? ALBERT, die slungel, met zijn kaasmes?’ zeide HARMEN, ‘die lummel, die er schik in had, dat mijn arme BARTJE zou brommen? Laat hem maar komen! HARMEN is er ook nog. Hier, 'k heb kort Jan op zak. Als ie maar durft.’

‘Nee voor den d..... spreek zachter en kom er uit,’ hernam de eerste spreker fluisterend, maar ernstig. ‘Ik geloof waarachtig, dat het de burgemeester zelf is.’

‘Laat die voor mijn part ook gehangen worden,’ hernam HARMEN, ‘of, als hij er op gesteld is, dan wil ik

hem wel bij zijn nek een kwartiertje onder water houden, of, bij wijze van worm, aan den angel slaan. Wie weet of we dan geen walvisch vangen.'

'Maar wees toch verstandig,' hernam de ander, 'wil je nu alles verknollen...? kom, 't is met dat slag van volk niet te gekscheren; ze plakken je maar. Kom HARMEN, tusschen het lies! laat de boot maar liggen, daar heeft hij geen erg in,' en weinige oogenblikken later zaten de beide stroopers werkelijk tusschen het lies verscholen, steeds door eene opening heen den man in 't oog houdende, dien ze gedurig naar zeer vreemdsoortige plaatsen wenschten.

De bedoelde persoon naderde al meer en meer den oever, doch daar de plek, waar hij eindelijk zeer nabij het water staan bleef, ongeveer een paar honderd schreden van de plaats verwijderd was, waar de stroopers zich schuil hielden, zoo konden zij onmogelijk zien, wie de man was, die hen op een zoo onbeleefde wijze kwam hinderen. In 't eind, daar trad hij haastig op de schuit toe, die de mannen zoo even verlieten.

'Te weerga, EVERT, ik geloof dat hij scheep wil,' fluisterde HARMEN, 'maar je kunt me den hals omdraaijen, als het de haan van 't dorp is.'

'Laat ie zijn vingers niet vuil maken,' fluisterde EVERT. ''t is een onnoozele klant, die zijn eigen veerbaas wil wezen. Als er een goetje brok mee te verdienen viel, dan zou ik hem wel even naar de overzij smokkelen. Een gulden de man, zeg HARMEN, wat dunkt je..?' maar HARMEN had geen tijd om te zeggen wat hem dunkte, want de man in questie had reeds het touw, waarmede de boot aan een wilgenstomp was bevestigd, losgemaakt en zag hij duidelijk dat de 'schobbert' gereed stond om in te stappen.

Na de schuit van de kleiachtige krib, waarop hij met den voorsteven getrokken was, een weinig te hebben

afgezet, drukte de voet van den pas aangekomene werkelijk reeds het boord der schuit en wilde hij juist het andere been tot zich trekken, toen een ruk hem deed wankelen en het evenwigt verliezen, waarop EVERT, die achter aan kwam, een geschreeuw hoorde en den kreet van HARMEN: 'Hij verdrinkt! hij verdrinkt!'

.....

De morgenzon, die *de vergulde Ree, en bas-relief* boven de groote deur van het zoogenoemde logement aangebragt, deed schitteren, glansde ook in het vertrek waar ANDRIES VOLTER den vorigen dag met DANIËL in gesprek was.

En nu... weder waren zij daar te zamen, doch hoe deerlijk was het gelaat van den man veranderd, die naar de nieuwe wereld toog, om rijk terug te keeren en zijne dagen in het vaderland in herkregen vrede ten einde te brengen!

Bleek en dof lag hij daar op zijn leger. Wat hij sinds jaren begeerde, waar hij sinds jaren op zon, hij had het verkregen en naar wensch ten einde gebragt; doch - zielevrede had hij niet gevonden.

Hij heeft veel gesproken en, schijnbaar geheel uitgeput nederliggende, vliegt DANIËL, die voor het bed geknield lag, naar de deur, om FREUND tot den lijder terug te roepen die in den aanvang, alle geneeskundige hulp ten koste zijner krachten had afgeweerd.

'Blijf! blijf!' klinkt eensklaps de doffe, maar van een verwonderlijke krachtinspanning getuigende stem: 'Allà! DANIËL, blijf - *alleen* moet gij hier zijn,' en terwijl de ongelukkige VOLTER met korte volzinnen en dikwerf zeer lange tusschenpoozen sprak, zullen wij hetgeen DANIËL vóór onze komst reeds vernam, eenigzins verduidelijkt en meer zaamgevoegd, doch zooveel mogelijk met VOLTERS woorden, aan den lezer mededeelen.

Wat den deerniswaardigen toestand betreft, waarin hij

zich bevond, de lezer zal terstond vermoed hebben, dat de persoon, die door de stroopers bij de rivierkrib eerst voor ALBERT den veldwachter en daarna voor den burgervader werd gehouden, niemand anders dan ANDRIES VOLTER geweest was.

Na zijn spoedige verdwijning uit den tuin van het schoolhuis had VOLTER in de omstreken van het dorp rondgedwaald.

De onrust had hem voortgedreven; eindelijk, toen de avond reeds viel, was hij bij den notaris binnengegaan, vanwaar hij den weg naar de rivierzijde insloeg. Welke gedachten hem vervulden toen hij daar eenigen tijd zijn blikken over den waterspiegel zond, vernam DANIËL niet en, mogt hij ook later opmaken dat VOLTER zich in de boot begaf om nasporingen naar zijn persoon te bemoeijelijken, zeker was het, dat de schok, door HARMEN aan het vaartuig gegeven, hem met de borst op den schuitrand deed nederslaan, zoodat hij vervolgens over het hoofd, in den stroom gestort was.

Hoe ruw en weinig menschlievend die stroopers ook in hunne woorden mogten geweest zijn, zij hadden het niet van zich kunnen verkrijgen om den man aan zijn lot over te laten, en met moed en krachtinspanning was het hun gelukt den drenkeling te redden.

Ruim een half uur later lag de geredde op de plaats.... vanwaar hij naar de woningen der eeuwigheid zoude afreizen, en wat ook DANIËL smeekte en hoe ook dokter FREUND bad om de zoo noodige hulp niet te versmaden, de vreemde man weigerde volstandig zelfs de geringste lafenis, gedurig verklarende, dat hij niets anders, maar ook *volstrekt* begeerde, met DANIËL *alleen* te blijven.

'Rust zal ik vinden, DANIËL' - wij geven alzoo, meer aaneengeschakeld, de woorden terug, die ANDRIES VOLTER vóór ons binnentreden sprak - 'wanneer ik u alles zal gezegd hebben, wat mij sinds jaren, maar vooral in de

laatste dagen bezwaarde en met onrust vervulde. Nog wilde ik mijn angst ontvlugten, maar de God, dien ik uit mijne ziel had gebannen, hield mij bij mijn kleed terug en schudde mij wakker, opdat ik u alles, alles zoude verhalen.

'DANIËL, gij waart nog ongeboren - het is nu omstreeks vier en twintig jaar geleden - toen ik als stalhouders-knecht in Amsterdam een matig stuk brood had. Op zekeren dag werd mij gelast, een persoon naar het Nieuwe-diep te rijden, die van daar naar de Oost-Indiën zoude vertrekken. De jonge man verkeerde in een bijzondere gemoedsstemming, en vreezende te laat te zullen aankomen, beloofde hij mij een goed drinkgeld, indien ik de paarden niet ontzag. Aan iedere plaats waar ik genoodzaakt was te pleisteren zocht de jongman het leed, dat hem, vermoedelijk om het verlaten zijner betrekkingen en zijn geboortegrond, kwelde, met eenige glazen sterken drank af te spoelen, zoodat hij, ter bestemde plaatse nog even tijdig aangekomen, met moeite in de sloep belandde, die hem aan boord bragt.

'Van toen nam mijn gewaand geluk, maar inderdaad mijn onrust, een aanvang. Vóór mijn terugtogt de kussens in het rijtuig in orde schikkende, ontwaarde ik, tusschen de slagtrede die binnen het rijtuig stond, een zwartlederen foedraal, dat met een gesloten riem was toegemaakt. Dat foedraal moest de jongman in den roes vergeten hebben! Reeds was de koopvaarder uitgezeild, teruggeven was onmogelijk, en - in het kistje onder den bok werd het gevondene verborgen, terwijl niemand na dat tijdstip vernam, dat ik, ik ANDRIES VOLTER, de vinder der twintig duizend gulden in bankpapieren was, waarnaar, zoo als van zelf sprak, eerst een geruimen tijd later onderzoek werd in het werk gesteld.

'In mijn woonplaats wedergekeerd, werd de gevonden schat op eene plaats geborgen, waar die door nie-

mand konde ontdekt worden. Om alle vermoedens te voorkomen, liet ik het gevondene geheel onaangeroerd liggen, tot dat eindelijk, ruim een jaar later, de persoon die het door mij gevondene verloor en de terugreis naar Holland onmiddellijk had aangenomen, mij voor den regter deed verschijnen en mij in angsten des doods joeg, zonder echter eenig geldend bewijs tegen mij te kunnen inbrengen. Eindelijk werd ik, na een scherpe huiszoeking, op vrije voeten gesteld, en meer dan immer begrijpende voorzigtig te moeten handelen, leefde ik op denzelfden voet voort, steeds peinzende hoe ten laatste genot van mijn vondst te zullen smaken. De gelegenheid daartoe deed zich, zoo als ik meende, eindelijk op. Aan het verzoek van mijn vriend, den u bekenden SIMON KNIPPEL, om met hem een kans in de loterij te wagen, gaf ik gehoor. Het nommer was, volgens zijne verzekering, een gezegend nommer; uit mijn eigen gespaarde penningen schoot ik de som en deelde kort daarna met den kruijer een belangrijken prijs.

'Het was alsof de fortuin mij aan alle zijden tegenlachte. Vrij kon ik nu mijn dienstbaren stand verlaten en mij elders onbezorgd nederzetten, te meer dewijl het in de plaats die ik ging verlaten bekend was, dat het lot mij begunstigde. Ik vestigde mij in Rotterdam, doch ter naauwernood was ik aldaar aangekomen, of een zeker persoon, dien ik - hoewel in een andere kleeding - een paar malen aan de zijde van den man had gezien wiens eigendom nog in mijne handen was, drong mij zijne vriendschap op, en ruim zeventien jaren, DANIËL, was de schermmeester MEINIER mij ter zijde. Gij kunt u geen denkbeeld vormen van de onrust, die mij gedurig kwelde. In CASPER MEINIER zag ik nu eens, een agent der geheime policie die mijne gangen en daden moest bespieden, dan weder verweet ik mij mijn achterdocht, dewijl zeer ligt een toevallige omstandigheid hem in het

gezelschap van den door mij beroofden man kon gebragt hebben. Voortdurend echter wantrouwde ik hem en stelde alle pogingen in het werk, om van een gezelschap bevrijd te worden, dat mij op den duur verontrustte, doch waarvan ik mij wanneer het er op aan kwam, niet durfde ontslaan, altijd meenende dat een wezenlijke stap daartoe zijn achterdocht tot zekerheid zoude brengen.

'Behalve die vrees, DANIËL, hield mij nog iets anders van het plan terug, dat in de laatste jaren rijpte. 'U had ik lief, DANIËL' - dat waren VOLTERS eigene woorden - 'omdat,... ja,... omdat uw moeder dood was..... allà! en ik had haar beloofd, DANIËL, als mijn kind voor u te zullen zorgen..... omdat, ja, ik kon het verzwijgen.... maar neen.... gij moogt, gij moet het weten..... nog te meer zult gij dan voor mij bidden, want bidden, DAANTJE.... zie, dat heb ik alleen gedaan.... toen ik een kind was.... en kan het niet meer..... gij moet het weten, ik had u lief..... O! God.... ik heb u nog lief, dewijl ik.... werkelijk uw vader ben.'

Die laatste woorden van ANDRIES VOLTER hadden den jongen, zijn kind, bovenmate getroffen; - maar neen, de tijd ontbrak hem om aan zijne gewaarwordingen lucht te geven, want de sterker wordende begeerte om den man zoo mogelijk in het leven te behouden, deed hem uit de knielende houding, waarin wij hem aantroffen, oprijzen en naar de deur snellen, toen de stem, welke wij straks vernamen, hem het blijven gelastte, en hij, eerst in tweestrijd met zich zelven, eindelijk terugkeerde en weder knielend luisterde.

'Neen, mijn kind, mijn jongen,' hernam VOLTER op een toon, die DANIËL door merg en been drong, 'ik heb u meer nog te zeggen; een stem van binnen zegt mij, dat ik spreken moet, nu, vóór dat het te laat is. Welaan, de naam van den man, wiens geld in mijne han-

den viel..' vervolgde VOLTER, ofschoon wij op nieuw zijn dikwerf afgebrokene volzinnen meer aaneengeschakeld en verduidelijkt wedergeven, 'de naam van den door mij beroofde is - LAURENTIUS STEIGERJAGT. In het foedraal waren door mij, behalve de som in banknoten en eenige onbeduidende papieren, nog een paar brieven van teederen aard gevonden, die met den naam MARIE WITSBORG waren onderteekend, en waaruit mij bleek, dat de gezegde dame, ten koste harer eer, door den heer STEIGERJAGT was bemind geworden. In haar laatste letteren smeekte zij hem om trouw, om haar en om het kind dat zij onder het harte droeg; een klein medaillonportret, waarop in een der beide brieven, als hare beeldtenis zijnde, werd gedoeld, berustte mede in mijne handen.

'Eindelijk, DANIËL, kwam een plan tot rijpheid: het gevondene bankpapier waagde ik niet binnenslands in omloop te brengen; elders moest het gewisseld en met voordeel worden omgezet. Veel kostte het mij, u te verlaten, u, het eenige wezen dat ik liefde toedroeg; maar - gij weet het - ik vertrok en liet u, naar mijn inzien, wel bezorgd achter, mede steunende op de vriendschap welke MUR u steeds betoonde.

'Ik waande tevens den man te ontvlugten, dien ik nog immer wantrouwde; doch zie, de list, waartoe ik mijn toevlugt nam, baatte mij niet, want, op het punt om naar de goederen te vertrekken die ik mij in Amerika kocht, ontmoette ik *hem* weder, die werkelijk de spion van den beroofde was. De krachten schieten mij te kort om u te melden, op welke wijze ik van hem werd ontslagen. Genoeg, nog vóór zijn dood overhandigde hij mij een brieventasch, waarin zich verscheidene brieven van den genoemden STEIGERJAGT bevonden. De inhoud dier brieven bewees mij, dat de schermmeester, een gewezen marinier, mijn doen en laten en vooral mijne uitgaven moest bespieden, om zoo mogelijk zeker-

heid voor STEIGERJAGT'S verdenking te bekomen. Hij hoopte, dat nog te eeniger tijd mijn schuld aan 't licht komen en het verlorene in zijne handen of in de handen van den zoon - dien MARIE WITSBORG gedurende zijne afwezigheid ten huize van haren broeder EDUARD ter wereld bragt - zoude terug keeren. Die zoon nu kan, naar al hetgeen ik hier vernam, werkelijk niemand anders dan de Engelsche zeeofficier JOHN HAPLY zijn, want nog bleek mij uit de brieven van STEIGERJAGT, dat hij, tijdens zijn onderzoek naar het verlorene, tevens den dood van het meisje, 't welk door hem ongelukkig werd, vernemende, dermate naar het kind verlangde 't welk zij baarde, dat hij den man die mijn spion werd er toe overhaalde, om het kind aan de zorg zijner verpleegster te onttrekken. Zulks moet - om welke reden bleef mij duister - in het geheim door MEINIER zijn volbragt, en schoon mij de juiste plaats is ontgaan, zoo meen ik mij toch te herinneren, dat hij dien zoon naar onze Oost-Indische bezittingen met zich nam en daar liet opvoeden.

'Of MEINIER aan den wensch door STEIGERJAGT zoo vaak herhaald, zou hebben voldaan indien hij werkelijk het verlorene, - 't welk volgens STEIGERJAGT, in weerwil der geregtelijke vrijverklaring, bij niemand anders dan bij mij kon berusten - had weten te vinden, wil ik niet beslissen. God vergeve het hem, indien hij voor zich zelven dacht te behouden wat hij voor den zoon beloofde op te sporen; God moge hem dan vergeven, zoo als ik, wanneer gij voor mij bidt, DANIËL, vergiffenis zal bekomen. Ziet gij, DAANTJE,' zoo besloot de man, die met den dood voor oogen nog sprak, ja, ten koste zijner laatste krachten sprak, om zijn sinds jaren bezwaard geweten tot rust te brengen: 'ik kan en moet verklaren, dat ik niets genoot van hetgeen mij niet behoorde. Om uwentwille ondernam ik die land-ontginning. Om uwentwille leerde ik eindelijk eenigen vrede met mijn onrust krijgen. De brieven, die ik,

angstig om ze aan 't licht te brengen, zorgvuldig bewaarde, werden op zekeren avond, door mij, met het medaillon verbrand. Dat alles was vernietigd, terwijl in Holland de naam van STEIGERJAGT, zoo ik meende, was uitgestorven; hier teruggekeerd, reikhalzend u weder te vinden, met het denkbeeld, om u en eenige der oude vrienden in welvaart te brengen, ontmoette ik u in een geheel andere omgeving dan die waarin ik u verliet; vond ik u weder, omringd door menschen, wier blikken mij telkens de ziel doorboorden, en was het mij, als klonk ieder woord door hen tot mij gesproken, als een woord van verwijt. Ik vond: LAURA, de wettige dochter van den door mij beroofde! JOHN, het kind zijner eerste liefde! EDUARD WITSBORG, de broeder van haar die aan dien zoon het leven gaf. Zie, DANIËL, het was mij niet *mogelijk*, die menschen, als gij, minzaam te bejegenen, en nu... dezen avond.... die beide medaillons! allà! het was, DAANTJE, alsof God mij bij den eenen arm en de duivel mij bij den anderen trok..... allà! TIPSY kan ik niet weder zien... of ja, zeg hem... zeg hem, dat hij hier moet komen.... als ik niet meer spreken kan; hoe hij aan het portret kwam blijft mij een raadsel. DAANTJE.... Mijn jongen..... mijn kind....' en VOLTER sloeg zijn beide handen om DANIËLS hoofd en trok hem tot zich en kustte zijn zoon, terwijl een akelig weenend geluid zijne stem verder schier onverstaanbaar maakte.
'DAANTJE... mijn zoon... mijn lieve zoon... aan u... wat ik meebragt. - Herstel... wat ik.... misdeed.... bid.... bid.... God zal.... mij... niet doen branden... omdat ik drievoudig wedergeef... O! God!... DAANTJE!... bid...!' en DRIES VOLTER viel geheel uitgeput neder, en ofschoon nog alles werd aangewend om den man in het leven te behouden, ofschoon DANIËL luid en handenwringend bad om herstel, en zacht, om genade voor den berouwhebbenden man -

het laatste moge door den Erbarmer zijn verhoord geworden, het eerste lag niet in Zijn wijzen raad. Nog eenige uren ademde de man, die - niet stal, maar, voor de verzoeking bezweek; zijn geweten bezwaarde met te behouden wat hem niet toekwam; naar rust zocht en die op aarde niet weder vond; hij ontsliep, en wij, wij bidden met DANIËL mede: ‘hij vinde rust in den hemel!’

Acht en twintigste hoofdstuk.

Kinderen worden geboren. Redelijke schepselen moeten wedergeboren worden; wedergeboren uit water en geest.

Jufvrouw TROM had die wedergeboorte deugdelijk en heilig ondergaan. Ze had het vroeger meermalen verhaald, hoe ze altijd op die wedergeboorte was wachtende geweest, totdat ze eindelijk, bij gelegenheid van een roei-partijtje - waar ze liefst maar verder van zwijgen wilde - kopje onder had gemaakt en met vliegenden geest weder was bijgebragt. Na dien tijd had zij zich wel degelijk onder de uitverkorenen gerekend, want als er ééne wedergeboren was, dan was zij het(*).

DANIËL had bij zulke gelegenheden wel eens aangemerkt, dat hij die wedergeboorte geheel anders verstond. De mensch werd in zonde geboren; het leven in en met God kon niet verkregen worden, dan door eene toewijding van den mensch aan zijn Schepper. Schoon zinnebeeld, een wedergeboorte uit water: de doop bij indompeling ten tijde

(*) Den lezer, die zich aan het verhaal van jufvrouw TROMS wedergeboorte mogt ergeren en het profaan noemen, geven wij de verzekering, dat deze en soortgelijke - zelfs heel wat minder delicate - wedergeboorten, ten platten lande worden verhaald en met belangstelling aangehoord.

der eerste Christenen; de doop door besprenging nog ten huidigen dage; de doop, de reiniging, de afwassching der oude, der eerste natuur. Wedergeboren uit geest: onderwezen, opgevoed worden in den geest, dien JEZUS, als Gods geest, op aarde bragt; rijpen in dien geest voor een betere wereld. Ziedaar, volgens DANIËLS meening, de wedergeboorte uit water en geest.

Dat DANIËL regt had geloofde jufvrouw TROM in geenendeele. Er zullen er wel meer zijn, die 't zóó niet gelooven.

Wij zijn 't met hem eens; misschien hier en daar een lezer met ons.

Deze inleiding heeft niet ten doel, om den lezer op een bezoek binnen eene kraamkamer voor te bereiden, evenmin om hem bij het geestelijk leven van een mensch te bepalen, en alzoo het werk der wedergeboorte in den hierboven bedoelden zin te betrachten; neen, zij diende slechts om tot de beschrijving eener wedergeboorte van geheel bijzonderen aard te geraken, eener wedergeboorte der menschelijke rede.

In denzelfden vroegen morgen dat dokter FREUND, op DANIËLS vurig smeeken, in eene kamer naast die vertoeft waar ANDRIES VOLTER aan zijn kind zijn treurige geschiedenis verhaalt, opent EDUARD WITSBORG, na een langen slaap, zijne oogen. Nog een geruimen tijd blijft hij liggen en houdt de vlakke hand tegen zijn voorhoofd gedrukt. Eindelijk mompelt hij eenige onverstaanbare woorden en steekt zijn hoofd buiten het ledekant.

Weder blijft hij eenigen tijd in deze houding. Eindelijk, daar stapt hij ten bedde uit en gebruikt terstond het hoofdbad, waarvoor in een hoek der kamer een nieuw, door FREUND uitgedacht toestel gereed staat. Lang, zeer lang geniet hij de verkoeling van het, hem zoo heilzame vocht; na deze gewone en zoo weldadige verfrissching speelt er, terwijl hij zich kleedt, een trek om

zijne gewoonlijk zoo ernstig geplooide lippen, die schier een glimlach zou kunnen genoemd worden. Allengs echter maakt deze glimlach voor een andere uitdrukking plaats; het is..... alsof er *verlangen* uit zijne kwijnend starende oogen en uit den half geopenden mond spreekt; hij zet zich in zijn gewonen zetel, en terwijl hij weder zijn voorhoofd met de vlakke hand bedekt, treden hem beelden, uit een ver verschiet, te gemoet, die, hoe meer zij hem naderen, ook duidelijker voor zijn geest komen.

'MATHILDE,' zegt hij zacht, 'MATHILDE, heb *ik* u, of hebt *gij* mij verlaten? MATHILDE en ons kind... waar zijt gij?.... Wie hield mij van u verwijderd?'

Eenige oogenblikken later rijst hij op, en terwijl hij naar buiten in de heldere lucht staart, vloeijen er weder, even als den vorigen dag, tranen uit zijne oogen.

Goede EDUARD! Jaren lang waart gij beroofd van de edelste vermogens, den mensch geschonken. Levend waart gij dood, u zelven weinig meer bewust, dan het dier dat voedsel zoekt en slaapt, en wakker wordt om op nieuw voedsel tot zich te nemen. Één denkbeeld slechts lag u bij: het bewustzijn, verloren te hebben en eenmaal te zullen wedervinden.

Ongelukkig waart gij, EDUARD! En toch.... welligt gevoelt gij later, dat de ellende, welke menschelijke boosheid over u bragt, u, in de hand van den almagtigen God, ten zegen kan worden; welligt..... Maar zie, eensklaps neemt hij zijn hoed en verlaat, vermoedelijk met het doel om zijn geneeskundigen vriend weder te vinden, haastig zijne kamer.

Niet weinig ontstelde jufvrouw TROM, toen zij, op een zoo buitengewoon vroeg uur, den krankzinnigen man uit zijne kamer zag treden. Gewoonlijk bleef hij tot zeven of acht ure in zijn vertrek, en nu... 't had naauwelijks vier geslagen. Jufvrouw TROM zelve had den ganschen nacht geen rust gehad. Het vreemde voorval met den langen

EDUARD in den vorigen avond; de ernstige vermaning van docter FREUND, dat men hem met den man geheel alleen moest laten; de plotselinge verdwijning van den heer VOLTER; de onrust van SILS daar over; het aanhoudend en bijzonder levendig Engelsch gepraat van die zoogenoemde jufvrouw STEIGERJAGT met haar halven broeder HAPLY; de onrustige gejaagdheid van RIEKA; later weder dat onverwachte nachtgeschel en die akelige boodschap van HARMEN SCHOL uit *de vergulde Ree;* het af en aan geloop met de zorg, dat de goede meester DOREN zijn behoorlijke nachtrust kreeg, en nu weder, na een nacht van akelige slapeloosheid, de vrees dat voor dien goeden vriend niet tijdig genoeg de koffij zoude gereed zijn, want meester DOREN moest om zes uur vertrekken, dewijl, volgens zijne verklaring, de lieve jeugd, drie uren later, met ongeduld zijn komst zoude verbeidende wezen.

Waarlijk, jufvrouw TROM ontstelde op het zien van den langen EDUARD, dien FREUND, bij VOLTER geroepen, met weerzin verliet. Zijn bevel, om alles in huis zoo veel mogelijk rustig te houden, had zij zoo getrouw mogelijk nageleefd, en nu, in de meening dat EDUARD nog gerust ‘op één oor lag’, kon zij den uitroep: ‘Mijn hemel! gaat gij nu reeds uwe kamer verlaten?’ niet weerhouden.

Zonder te antwoorden beschouwde WITSBORG zijne vraagster eenige oogenblikken, en juist wilde zij hem vermanen om stil weder naar bed te gaan, want dat zij het anders aan dokter FREUND zoude zeggen, toen hij haar, met een bijzondere uitdrukking in zijne gewoonlijk zoo dof starende oogen, vraagde, of zij hem die beide medaillonportretten ook kon teruggeven, welke men hem ontnomen had.

Jufvrouw TROM had wel iets van kleine portretten hooren spreken, maar het levende portret, de goede

meester DOREN, had haar dermate van andere portretten afgetrokken, dat zij er niet juist van op de hoogte kwam. Aan alles meende zij echter bespeurd te hebben, dat FREUND werkelijk hoop op EDUARD'S herstelling had; reeds eenige weken vroeger, bij gelegenheid van BERTUS' huwelijk, had hij zich iets, betreffende een gelukkige wending in den toestand des ongelukkigen, laten ontvallen,... misschien,... men kon niet weten.... indien hij eens hersteld was;... de goede meester DOREN was er nog,... die brief,... dat kistje....? *zij* met eere van hem ontslagen, want, een mensch die zijn verstand heeft behoeft niet onderhouden te worden - en, zonder zijn vraag te beantwoorden hernam jufvrouw TROM, den man, uit wiens mond zij nimmer een verstandig woord vernam, beproevende: ‘Wilt gij nog altijd naar de zon of de maan toe....?’

EDUARD zag de spreekster aan, alsof hij iets hoorde, waaraan hij dikwerf gedacht had, doch aan welks mogelijkheid hij thans twijfelde.

‘Neen, jufvrouw BORA,’ zeide hij zacht, de vlakke hand weder tegen zijn voorhoofd drukkende, ‘neen, ik geloof niet dat ik ze daar vinden zou; neen, MATHILDE, MARIE, mijn kind.... ik wil ze wederzien.... zeg, weet gij niet..... waar ik ze vinden kan..? O! FREUND zal het weten...’ en na deze woorden haar willende voorbijgaan om zijn weg te vervolgen, hield jufvrouw BORA hem met een krachtige hand terug.

't Was alles nu zoo stil in huis geworden. In het kamertje van RIEKA en LAURA was het mede rustig; FREUND zou wel niet spoedig terug komen; de sleutel van BERTUS' sekretaire bevond zich in hare handen; meester DOREN kon het nu met een nog waarnemen, en, met de verzekering dat zij FREUND ging roepen, wist zij WITSBORG in de zitkamer te lokken, welke zij, de deur achter zich op het nachtslot draaijende, spoedig verliet.

De proef, die de degelijke vrouw in tegenwoordigheid van haar taalkundigen Adonis wilde nemen, was zoo degelijk, dat, indien FREUND dien aanval op de wederkeerende geestvermogens had kunnen voorzien, hij zich, om geene reden van den patient - aan wiens herstel hem, uit innig medelijden maar ook uit liefde tot de kunst, zoo bijzonder veel gelegen was - zoude verwijderd hebben. Evenmin als de menschwording de werking van één oogenblik is, of de geestelijke wedergeboorte met een donderslag wordt teweeggebragt, evenmin keert de eens geknakte rede als met een tooverslag weder; de onderdrukte geestvermogens, op het punt om hunne boeijen te verbreken, behooren met verstand te worden aangemoedigd en opgewekt; een geweldige aanhitsing voert ze tot overspanning; overspanning tot magteloosheid, en uitgeput zinken ze terug, om nimmer weder den kamp aan te vangen waarin zij hunne, nog zwakke krachten eenmaal op een droevige wijze hebben verspild.

Het plan van jufvrouw TROM vond intusschen bij haren goeden vriend alras den meesten bijval.

Gewisselijk men kon immers, des noods bij eede, verklaren, dat de persoon van EDUARD WITSBORG sprak zoo als hij sedert zijne inwoning nimmer gesproken had; dat men van des ongelukkigen mans lippen namen had hooren vloeijen, de hoedanigen nimmer zijns monds waren ontgaan. Jufvrouw TROM, zijn dierbare BORA, was hem zóó over geloofwaardig, dat hij, meester DOREN - alleen op *hare* verzekering, zonder dat het logen zou kunnen bevonden worden - voor God en de menschen zou durven volhouden, dat hij een uur met hem over de wijsgeerigste onderwerpen had geredetwist, waardoor de herstelde EDUARD tot een volledig besef was gekomen, dat de mensch van nature aap, en - wij voegen er bij - meester DOREN alzoo een natuurlijke aap was.

Met den geheimzinnigen brief in handen, gevolgd door

den schoolmeester, die het nog geheimzinniger kistje onder den arm droeg, betrad jufvrouw TROM weldra op nieuw de zitkamer.

‘Goede EDUARD,’ ving zij met haar zondagsche stem aan, ‘mij dunkt, gij bevindt u geheel anders dan voorheen; uwe oogen staan waarlijk lang zoo strak niet als gewoonlijk, en omdat ik er van hou degelijk en rond voor de zaak uit te komen, en mij geheimen zijn toevertrouwd die u betreffen, zoo draal ik niet langer om ze u te doen kennen. Zie hier.....’ en terwijl jufvrouw TROM aan EDUARD den brief toonde, beschouwde de goede meester DOREN het kistje zeer naauwkeurig aan alle zijden, en, dewijl hij het den langen EDUARD gemakkelijk wilde maken, beproefde hij reeds de kleinsten van zijn eigen sleutelring op het kleine slot.

In de verwachting dat EDUARD met vuur den brief zoude vatten werd jufvrouw TROM teleurgesteld. Zonder hem uit hare handen over te nemen, beschouwde hij lang hetgeen op de bovenzijde te lezen stond. De woorden: ‘Aan EDUARD WITSBORG, wanneer hij door Gods goedheid zijn verstandelijke vermogens zal hebben terug bekomen’ waren reeds voldoende om hem met de vreemdste gewaarwordingen te vervullen, en eindelijk, als ware hij nog van zijn zwakheid overtuigd, wees hij den hem toegereikten brief van de hand en mompelde hij iets binnen 'smonds, waarvan de laatste woorden: ‘daar hebt gij de reden’ waren.

Deze gewone uitdrukking van den krankzinnige, welke echter in de laatste dagen maar zelden van hem vernomen werd, bragt jufvrouw BORA wel eenigzins in verlegenheid. 't Mogt eens geheel verbeelding van haar geweest zijn... Indien hij nog even onwijs was als vroeger - wat zoude FREUND, wat RIEKA, wat iedereen zeggen? Maar ze hield er niet van eene zaak onafgedaan te laten; eenmaal begonnen moest men voleinden; de goede mees-

ter DOREN was er toch ook op gesteld, dat men iets naders van dien brief, en vooral van dat kistje, vernam; men kon zich daarnaar beter regelen; wilde EDUARD zelf niets met de zaak te doen hebben, des te beter; men had slechts even inzage te nemen; alles kon weder gelakt en gesloten worden, want ze hield er niet van iets ongeredderd te laten - en den goeden meester DOREN een wenk gevende verbrak zij, terwijl EDUARD in gedachten nederzat, het zegel van den brief, die alleen voor hem bestemd was.

In den omslag, waarop de zoo even gezegde woorden door den heer SCHOUWE waren geschreven, bevond zich de brief, die thans, doch inderdaad met eenige beving, door jufvrouw BORA werd bezien. De woorden, daarop gesteld: ‘Aan den Heere EDUARD WITSBORG; alleen door hem te openen’ deden haar een oogenblik aarzelen, doch de schriftwaarheid: ‘voor den reine is alles rein’, die de goede meester DOREN, hare aarzeling ziende, zijn beminde BORA toevoegde, sterkte hare hand, en juist wilde zij ook het tweede cachet verbreken, toen eenig gedruisch in den gang haar hevig deed ontstellen.

Met moeite had FREUND zijn jongen vriend overreed, om het lijk van den man te verlaten, die zich aan hem als zijn vader bekend maakte. De nacht dien DANIËL doorbragt, was er één die hem voorzeker nimmer uit het geheugen zou gewischt worden. Veel had hij vernomen, onbegrijpelijk veel.... en het einde was de dood, de dood van den ongelukkigen DRIES... zijn vader... geweest; van DRIES, wiens overgewonnen vermogen aan hem - neen, aan LAURA en JOHN - behoorde.

In den volsten zin des woords was DANIËL versuft, toen hij, door FREUND en HAPLY ondersteund, weder het schoolhuis betrad. Op FREUND'S uitdrukkelijk verlangen moest de afgematte jongeling rust nemen.

De geneesheer, die den nacht zoo gaarne in EDUARD'S

nabijheid wakende had gesleten, nam, toen hij in den vóórnacht met DANIËL bij VOLTER werd geroepen, den sleutel van het schoolhuis met zich, en nu, met SILS en HAPLY terugkeerende, was hij zonder schellen de voordeur binnengekomen en stond met zijne vrienden in de woonkamer juist op het oogenblik, dat jufvrouw TROM de lade eener chiffonière, die erg gezwollen was, met moeite had toegedrukt, waarin ze haastig den brief met het kistje gestopt had.

Stonden jufvrouw TROM en de goede meester DOREN verwonderd te kijken, toen het drietal mannen de kamer binnen trad; niet minder verbaasd aanschouwde FREUND de blijkbare verwarring, die op de aangezigten der verloofden te lezen was, en een schrik overviel hem, toen hij uit een hoek der kamer den langen EDUARD op hem zag toetreden, die hem eensklaps bij de hand vatte en met een innig ontroerde stem zeide:

'FREUND, ben ik van mijn verstand beroofd? O! zeg mij, heb ik gedroomd of ben ik waarlijk krankzinnig..?'

'Waar denkt gij aan, WITSBORG?' zeide FREUND, zich spoedig herstellende: 'gij zoo min als iemand onzer.... alleen.....'

'Niet! niet!! niet!!!' riep EDUARD, hem met een sterke stem in de rede vallende, zoodat zelfs DANIËL, uit zijne versuffing, de oogen tot den spreker moest opheffen. 'Niet! O! dan zal ik ze wedervinden;.... dan zal ik hen wederzien, die mij, door den slag, *hier*....' en de man bragt weder zijn hand aan het voorhoofd, 'ontnomen werden. Ja... zie...' vervolgde hij, en zijn oogen waarden met een aandoenlijke schittering in het ronde, 'zie, een nevel wordt opgeheven voor mijne oogen; de ijzeren hamers, die *hier*,' alweder wees WITSBORG op het eenmaal zoo sterk geschokte hoofd, 'die *hier* sinds jaren klopten, slaan minder sterk; somwijlen was het mij reeds alsof zij geheel zwegen, zoo als nog

dezen morgen; nu.... nu... nu kloppen zij weder, maar niet als voorheen... MATHILDE, MARIE... mijn kind... zal ik ze wedervinden.... of leeft *hij* nog, die over mij, die over ons, de ellende bragt, die mij de reden gaf?' en, met een akeligen gil noemde EDUARD, voor de eerste maal nadat hij den noodlottigen slag ontving, waarvan de oude meester SCHOUWE aan zijn zoon verhaalde, den naam: 'LAURENTIUS STEIGERJAGT!'

.....

Nog kleurden de laatste stralen der ondergaande Junijzon met een zacht rooden schijnsel twee naast elkander liggende grafterpen, toen het ijzeren hek van het Renksche kerkhof op zijne scharnieren kraste en twee personen den stillen godsakker betraden.

'Zie RIEKA, hier slapen zij zacht bijéén,' sprak DANIËL, SCHOUWE'S jonge weduwe de beide grafheuvels aanwijzende: 'zie, hier rust de man, die u gelukkig wilde maken, doch volgens den wijzen raad van God van hier ging zonder zelfs in uw tijdelijke behoeften voorzien te hebben; dáár RIEKA, zie, daar slaapt de arme DRIES die zich - gij weet het - mijn vader noemde O! RIEKA,' vervolgde DANIËL, terwijl hij strak zijne blikken op de zwarte aardkluiten hield gevestigd, die de kleine planken woning dekten, waarin het stof van ANDRIES VOLTER rustte: 'o! RIEKA, ik mag, ik kan het voor u niet langer verbergen, waarmede mijne ziel in de laatste dagen zoo smartelijk vervuld was. RIEKA! voor u, maar ook voor u alleen, mag ik mijn hart vrij uitstorten; doch *hier*, bij het graf van den man die slechts een paar dagen uw echtvriend was, en bij de plek waar *mijn vader* slaapt, hier moet gij ook beloven, dat nimmer uw mond zal verhalen wat gij van mij vernemen zult. RIEKA, een belangrijk geheim heb ik u te ontdekken, maar ook, om de vriendschap die de arme DRIES eenmaal aan onzen bes

ten JOC betoonde, zult gij zijne nagedachtenis met mij in eere houden, en met berusting en kalmte vernemen wat gij weten moet.'

'Waarlijk, mijn goede vriend, gij spreekt bijzonder raadselachtig,' antwoordde RIEKA, 'maar voorzeker zult gij van mij niets vergen, waartoe gij mij niet bestand rekent. Gij weet, DANIËL,' hernam zij na eenig zwijgen, 'dat het mij niet zwaar valt een geheim te bewaren; herinner u slechts, dat ik zelfs LAURA nimmer van het kleine portret sprak, dat mij op dien zondag morgen door den langen EDUARD werd ontnomen en hetwelk ik tot hiertoe niet weder terug zag. Wilt gij spreken, doe het; plegtig beloof ik u, te zullen zwijgen.'

Na deze woorden legde zij haar kleine hand in die van DANIËL, en terwijl bij die teedere aanraking de zijne trilde, hernam hij, na zich met RIEKA op een grafheuvel te hebben nedergezet: 'God heeft u gehoord. Welnu, gij zult gewis dit medaillon voor datgene herkennen, 't welk u door EDUARD ontnomen werd. RIEKA, deze beeldtenis deed mijn vader ontstellen. Het is de beeldtenis van den man, waardoor EDUARD WITSBORG ongelukkig werd; van den man, die EDUARDS zuster verliet toen zij het pand zijner kortstondige liefde onder het hart droeg; van den man, die in een opgewondene stemming dit land ging verlaten en vóór zijn vertrek een geldsom verloor, welke door DRIES, mijn vader, gevonden en behouden werd; van den man, die LAURA'S vader is, en, door wien JOHN HAPLY, LAURA'S broeder meent te zijn.'

Hemel! is het mogelijk!' riep RIEKA met vuur. 'En in dat briefje mijner opvoedster, met de letters M.W. onderteekend, wordt hij mijn vader genoemd.'

'RIEKA, zoo is het,' hernam DANIËL kalm. 'Indien ik mij niet bedrieg, vond ik in den doolhof, waarin ik mij sedert VOLTERS sterven bewoog, eindelijk het regte spoor. Ja, RIEKA, zijn de bewijzen, die door HENRI PA-

PAVER in uwe handen kwamen, echt, dan zijt gij LAURA'S zuster, de dochter van LAURENTIUS STEIGERJAGT, de dochter van EDUARDS zuster, MARIE WITSBORG; dan behoort u met LAURA het belangrijk vermogen, hetwelk ANDRIES VOLTER mij naliet. Het vermogen, den heer STEIGERJAGT ontnomen, moeten zijne kinderen met woeker hernemen, opdat de goede God daarboven mijn armen vader zijn schuld vergeve.'

Toen DANIËL ophield met spreken drongen de blaauwe kijkers der jonge, bevallige weduwe hem diep in de ziel. Zij had hem wel verstaan, doch veel bleef haar duister, en na den uitroep:

'*Ik!... Ik*, LAURA'S zuster! DANIËL zeg... heb ik wèl gehoord?' ving SILS meer geregeld aan, haar alles te verhalen wat hij van DRIES te weten kwam, en reeds vonkelden de starren aan het eindelooze gewelf van het eeuwige Godshuis, toen zij daar naast elkander nog op den grafterp zaten.

Diep was RIEKA getroffen. Zóó indrukwekkend, zóó gevoelvol had zij DANIËL - dien goeden jongen - nog nimmer hooren spreken; nog nimmer waren zulke belangrijke woorden hem over de lippen gekomen en op het levendigst besefte zij in dezen stond de belanglooze goedheid van haar trouwen vriend.

Hij de redder harer eer! de vriend in vreugde en droefheid! de redder van haar leven! en nu weder de ijverige naspeurder harer afkomst; de opofferende, de eerlijke jongeling. O! zij gevoelde het diep, wat zij aan hem was verschuldigd, maar tevens, indien zijn vermoeden waarheid behelsde, dan had ze nu ook de zekerheid, even als hij, het kind eener onwettige geboorte - een ongelukkige wees te zijn. En zij, die vrede erlangde met de onzekerheid welke haar tot hiertoe omgaf, ze boog nu door verschillende aandoeningen overstelpt, het hoofd, en legde het op DANIËL'S schouder, en terwijl

hare tranen de hand bevochtigden die de hare omvatte, sprak zij met eene nokkende stem: 'DANIËL, liefste vriend... gij, die mij nimmer hebt verlaten, niet waar, gij zult mij ook verder ter zijde staan?'

En weder kreeg DANIËL die vreemde tinteling en weder gevoelde hij, dat het bloed hem naar het voorhoofd steeg, en de wijze waarop hij den naam zijner gedachten en droomen uitte, den dierbaren naam 'RIEKA' uitsprak, deed *haar* zóó zonderling aan, dat zij luider weende, en terwijl plotseling een nieuwe gedachte haar boezem vervulde, lispte zij zacht: 'Niet waar, gij zult mij niet verlaten....?'

Maar DANIËL had den moed niet, om op *die* plaats, zoo kort na al het droevige dat voorviel, van iets te spreken dat zijn persoonlijk geluk betrof, en met de woorden: 'RIEKA, ik zal uw vriend blijven tot dat ik, als BERTUS SCHOUWE en mijn vader, ginds in de aarde zal rusten,' stond hij op - want de avondlucht werd koel - en voerde het meisje, dat hij zoo teeder lief had, naar het schoolhuis terug waar een belangrijk schouwspel hen verbeidde.

't Was even nadat DANIËL zijne vriendin tot een kleine wandeling had uitgenoodigd en hij RIEKA bij de graven van SCHOUWE en VOLTER bragt, dat EDUARD WITSBORG, door zijn geneeskundigen vriend gevolgd, het woonvertrek was binnengetreden, waar JOHN - die binnen een paar dagen naar Engeland dacht te vertrekken, dewijl zijn ver loftijd ten einde spoedde - zich druk met LAURA onderhield, terwijl hij somwijlen in vrij verstaanbaar Hollandsch der degelijke jufvrouw TROM eenig bescheid gaf, die, hoemeer de dag van HAPLY'S vertrek naderde, ook hoe langer zoo vriendelijker werd.

Vriendelijker! omdat het gedurig 'aankleppen' haar wel verveeld had, maar zij toch een gunstigen indruk

wilde achterlaten..... In Engeland moest zulk heerlijk bier zijn en de goede meester DOREN had onlangs gezegd, dat hij zoo bijzonder gaarne *porter* en *ale* dronk.

Maakte de naam, welken EDUARD op den morgen van VOLTERS afsterven uitte, op de aanwezigen een zonderlingen indruk, wijsselijk had FREUND verzocht dat men den lijder met geen vragen zoude bestormen die welligt den nog teederen kiem des geestes in hem ten eenemale konden onderdrukken; hij alleen wenschte, wanneer hij zulks geschikt zoude oordeelen, met EDUARD te spreken, en, in de stellige verwachting, hem weldra door een naauwlettende verzorging hersteld aan de maatschappij te zullen wedergeven, had hij WITSBORG met zich naar zijne woning genomen, terwijl hij de verzekering gaf, dat hetgeen er geheimzinnigs in het noemen van dien naam geweest was, eerlang met Gods hulp tot klaarheid zoude komen.

Nu - zoo als wij zeiden - door FREUND gevolgd binnengetreden, stapte WITSBORG regelregt op jufvrouw TROM toe, die niet weinig ontstelde toen EDUARD, met een ongekende helderheid in zijn blik, haar vraagde, of zij hem thans den brief wilde geven, dien zij eenige dagen geleden voor hem had willen openen.

Jufvrouw TROM zette een gezigt alsof ze gevoelig op haar eksteroogen getrapt werd; ze had dien heelen rommel - zij bedoelde er den brief en het kistje mede - juist zoo in de lade der chiffonière gelaten, want de goede meester DOREN zoude eerst morgen terug komen, en slechts met *hem* had ze die nasporing durven voortzetten.

‘Ja - ziet gij ik weet niet,’ aarzelde zij eindelijk, ‘gij moogt dien brief eerst lezen, wanneer gij bewijzen kunt, dat gij bij uwe.... Ja - ....’ viel zij zich zelve in de rede, ‘ik hou er van om de zaken te noemen zoo als zij zijn; wanneer gij bewijzen kunt, dat gij wel bij uwe zinnen zijt, ik wil.... ik mag anders niet.....’

WITSBORG bragt zijne hand aan het voorhoofd - die woorden troffen weder zoo pijnlijk - en toen hij daarna FREUND aanzag, viel deze terstond in:

'Jufvrouw TROM, ik verklaar hier plegtig, dat de bescheiden, waarom de heer EDUARD WITSBORG verzoekt, hem met gerustheid kunnen ter hand gesteld worden, aangezien hij, door den zegen welke God aan onze middelen ter genezing, heeft geschonken, *hersteld* voor u staat.'

Negen en twintigste hoofdstuk.

Een aandoenlijk schouwspel trof DANIËL en RIEKA, toen zij het woonvertrek binnentraden.

De lange EDUARD zat, in een liggende houding, op zijn gewonen zetel. Met de beide handen hield hij zijn aangezigt bedekt, en terwijl hij gedurig de woorden herhaalde: ‘Zij zijn dood! geliefde MATHILDE! arme MARIE! mijn kind!... mijn zoon!’ smeekte LAURA STEIGERJAGT, aan EDUARD'S voeten, om vergeving voor haren vader, die zooveel lijden over hem bragt.

‘Om mijnentwille smeek en bid ik u,’ riep LAURA met een zoo gemoedelijke en krachtige stem, dat zij al de aanwezigen en ook de binnentredenden innig roerde: ‘schenk mijn vader vergiffenis! vergeef zijn jeugdigen misslag. O! zie het, zie het, zijne dochter smeekt het u op hare knieën?’

JOHN HAPLY, die den brief, welke gedeeltelijk door WITSBORG, en verder op zijn verzoek door FREUND werd voorgelezen, niet volkomen had verstaan, stond, terwijl LAURA sprak, in hevigen tweestrijd met zich zelven. Hij zag LAURA aan EDUARD'S voeten; hij wist niet, of hij zulks mogt toestaan; het was hem niet duidelijk geworden in hoeverre de persoon, die ook zijn vader moest geweest zijn, zich jegens WITSBORG misdragen had, en terwijl nu FREUND met weinige woorden de zaak verhaalde zoo als de brief hem die gemeld had,

stak hij tevens aan den verbaasd vragenden DANIËL het geschrift toe en las deze, terwijl RIEKA met hem als het ware de letters verslond, den volgenden inhoud:

‘Dierbare, eenig beminde EDUARD!
Wanneer Gods goedheid u gunt deze regelen te lezen, zal uwe MATHILDE, die u zoo innig liefhad en u op een zoo rampspoedige wijze verloor, reeds lang dit leven hebben verlaten.
EDUARD! man mijner innige, maar zoo kortstondige liefde! zal het u ooit vergund zijn, uit de ontzettende verdooving te ontwaken, waarin de hand der boosheid u bragt, o! dan zult gij u voorzeker gelukkig noemen, nog een laatste toespraak van haar te ontvangen, die nog geen jaar het huwelijkspad aan uwe zijde mogt bewandelen.
Ja, EDUARD! aan u, den goeden, den zachtaardigen echtvriend, een laatste woord.
God heeft ons getroffen. Ik zal thans niet morren en klagen over het leed dat Hij ons toezond; welligt deed ik het reeds te veel! Neen, mijn eenig geliefde vriend, ik schrijf deze regelen, opdat gij van mij zelve zoudt vernemen, wat mij rampzaligs weervoer nadat LAURENTIUS STEIGERJAGT’ - deze naam was met zigtbare beving gesteld - ‘u aan het werkzame leven onttrok, dat gij aan mijne zijde, en in de blijde hoop welke gij met mij mogt deelen, zoo dikwerf *zalig* roemdet.
EDUARD! wanneer gij deze regelen zult lezen, herinnert gij u gewis met volle klaarheid den stond, toen onze ongelukkige zuster, uit de woning van den ouden heer STEIGERJAGT, wiens huishouding zij reeds een paar jaren bestierde, op het onverwachts tot ons wederkeerde; hoe gij, als ik door hare plotselinge en ontijdige verschijning pijnlijk verrast, bij den ouden heer STEIGERJAGT onderzoek deed naar hetgeen MARIE

niet durfde openbaren; hoe de vertoornde oude in verwijtingen over haar en zijn neef LAURENTIUS losbarstende, u naar de waarheid deed raden, maar u ten slotte naar dien neef - LAURENTIUS - verwees.
Gij herinnert u wis, hoe een noodlottige slag het antwoord op uw gemoedelijk vragen werd, een slag die mij mijn trouwen steun ontroofde en u, mijn dierbaren vriend, de redelijke gaven des geestes benam.
Het is mij niet zeker, of gij u de oogenblikken zult herinneren, waarin ik u mededeelde wat uwe ongelukkige zuster mij, onder het storten van bittere tranen, toevertrouwde. Ons treurig vermoeden werd bewaarheid, en de zekerheid welke wij erlangden, kon niet anders dan hoogst nadeelig op de geestverdooving werken, die zich alreede van u meester maakte.
God is het alleen bekend wat ik leed in die dagen!
Mijn kind nog ongeboren! MARIE, van den man verlaten, die haar trouw beloofde maar schaamteloos zijne eeden schond; verlaten van hem, die, naar ik vernam, woedend over de geringe erflating van den ouden neef - weinige weken na het voorval aan een beroerte gestorven, - dit land ging verlaten en mij achterliet, met een onteerde zuster en een echtvriend welke door zijn bedrijf, zoo diep rampzalig werd.
EDUARD, gij waart reeds voor mij verloren, toen ik het kind ter wereld bragt, waarvan gij u in het blijde vooruitzigt zooveel zaligs voorspeld hadt. Schoon in mijne nabijheid, naamt gij geen deel in de blijdschap die mij vervulde toen mijne smarten voorbij en een zoon u in de armen gelegd werd.
Den gevoelloozen blik, waarmede gij het dierbare wicht beschouwdet, vergat ik niet, en nu, nu ik deze regelen schrijf, staat gij mij nog met dien doffen blik voor den geest, en het is mij, als bevatte hij een

treurige voorspelling, die op een jammerlijke wijze werd bewaarheid.
Het was drie weken na mijne moederwording, dat uwe zuster MARIE een kind het leven schonk, dat echter aan haar, de geknakte bloem, het leven kostte. EDUARD, gij moet u zulks herinneren, want uwe droefheid was dermate onstuimig, dat er na dien stond geen helder oogenblik meer voor u aanbrak.
Vooral in de laatste maanden haars levens was het MARIE een wreede gedachte geweest, dat hare schande openbaar zoude worden. Diep bewogen met haar bedrukten staat, beloofde ik plegtig alles te zullen aanwenden, om haar naam te sparen, een naam, die ook door u, EDUARD, de mijne werd.
Ik heb bedrog gepleegd! God heeft er mij voor gestraft! De vrouw, welke MARIE in die bange oogenblikken bijstond, en ongeschikt als *gij* er toe geweest waart, ook de geboorte van onzen JOHANNES bij den burgerlijken stand had aangegeven, was spoedig te vinden om op nieuw, met hare vaste getuigen, de aangifte te doen en te verklaren, dat een dienstbode ten onzen huize aan eene dochter het leven schonk, waarvan de vader niet bekend was.
Deze aangifte moest de schande, over onzen naam gebragt, dekken, en toen MARIE weinige dagen later den laatsten adem uitblies, besloot ik terstond haar dochtertje met mijn jongen op te voeden, waartoe God, in weerwil van het leed dat mij trof, mij in staat stelde.
De laatste wilsbeschikking van den ouden heer STEIGERJAGT - wiens zaken door u in gezonde dagen zoo trouw werden bestierd - verschafte ons, zoo als gij weet, een klein legaat, dat echter bij de vele uitgaven en uw onvermogen om iets te verdienen, slechts kort zou kunnen strekken.
Spoedig nam ik daarom mijn toevlugt

tot het openen eener naai- en breischool, welke echter te weinig opleverde om op den duur in de behoeften van u en mij met de beide kinderen te voorzien. In deze betreurenswaardige omstandigheden, dacht ik aan onzen eenigen, schoon verren bloedverwant, den onderwijzer SCHOUWE te Renk in Gelderland, en ofschoon zijne vrouw, mijn volle nicht, was overleden, zoo onttrok ons die edele man zijne hulp niet; liefderijk nam hij u tot zich en terwijl hij beloofde als een broeder voor u te zullen zorgen, verschafte hij mij in mijn bedroefden staat niet zelden een heerlijke tegemoetkoming. Ruim een jaar echter na MARIE'S afsterven trof mij de slag, die mijn zoo zeer geschokt gestel geheel ondermijnde.

Op zekeren avond dat ik mij met mijn twintigtal kleine leerlingen bezig hield, lag onze jongen welverzorgd in zijn wiegje, terwijl de dochter van onze MARIE in de groote baliemand sliep, welke in een hoek der kamer geplaatst en overdekt, tot een goede slaapstede was ingerigt. Het gekrijt der lieve kleine deed mij terstond oprijzen; haastig begaf ik mij naar het slaapvertrekje, en hoewel het mij bevreemdde de deur geopend te vinden, zoo stelde ik mij gerust met de gedachte, dat een togt, door de gewoonlijk open staande voordeur veroorzaakt, haar uit het slot had doen springen. 't Moest in den slaap zijn geweest, dat de kleine zich liet hooren, want ja, ze lag met de rozen op haar wangen in het bedje.

EDUARD! dierbare EDUARD! hoe zal ik u het namelooze wee vermelden, dat mij overviel, toen ik, ook een blik in het wiegje werpende, waarin ik onzen lieven, mijn innig beminden jongen had nedergelegd... dat wiegje ledig, en niets dan de peluw en het kussentje ontwaarde waarop hij nog straks had gesluimerd. O

God! nog doortintelt bij 't herdenken diezelfde huivering mijne leden, die ik nu, bijna een jaar geleden, bij dien ijselijken aanblik ondervond. In de pijnlijkste onzekerheid ijlde ik naar de keuken, waar het meisje was, dat mij in die huishoudelijke zaken de behulpzame hand bood, waartoe ik zelve niet in staat was. “Waar hebt gij JOHAN...?” vroeg ik onstuimig. Het antwoord: “Hij slaapt immers in zijn wiegje”; voerde mijn onrust tot den hoogsten top. Radeloos doorliep ik onze woning. Overal... overal zocht ik, alsof het mogelijk ware, dat een onverklaarbaar iets het lieve kind in mijn kortstondige afwezigheid ergens anders gebragt hadde. Vruchteloos! nergens, nergens was mijn JOHAN te vinden. In vertwijfeling snelde ik ter deure uit; bij mijne buren heb ik gezocht en gevraagd - te vergeefs. Bij de politie heb ik nog dienselfden avond den verschrikkelijken diefstal aangegeven. Men hoeft alle nasporingen in het werk gesteld, maar helaas! alles, alles bleef vruchteloos. Het eenige wat mij op aarde over bleef, wilde God dat menschelijke boosheid mij zoude ontrooven; EDUARD, ons kind was voor mij verloren; op aarde zal ik het niet wederzien; God geve, spoedig in zijn hoogen hemel!

Innig geliefde EDUARD, mijne krachten namen sedert die stonden gedurig af. Het was mij dikwerf, wanneer ik mij in gissingen verloor aangaande de plaats, waar het dierbare pand onzer trouw mogt ademen, als zoude ik, als gij, het verstand verliezen, en, vraag ik nog in dezen stond mijzelve af: wie, wie toch ontnam u zoo wreedaardig dat kleinood? dan weet ik mij geen anderen naam te binnen te brengen, dan den naam van hem, die *u* het verstand, onze zuster de eer en mij het geluk mijns levens benam. Ja, EDUARD, geen andere naam dan dien van LAURENTIUS STEIGERJAGT komt mij voor den geest. Eerst later vernam

ik, dat hij zich tijdens het noodlottige voorval - ten einde een geldsom terug te vinden, die hij vóór zijn vertrek naar de Oost-Indië verloor - binnen's lands bevond. O, het is mij nu een pijnlijke zekerheid geworden, dat STEIGERJAGT, van MARIE'S moederwording ten onzent onderrigt, bij 't vernemen van haren dood, haar kind in zijn bezit wenschte; dat hij, in 't besef zijner schuld, zich niet durfde aanmelden, maar, 't zij in persoon of door een ander het kind roofde, 't welk helaas! niet het zijne, maar het onze was.

EDUARD! voor zoo verre het droevige geheim uwer zuster zulks veroorloofde, heb ik alles aangewend om van ter zijde berigten, hem betreffende, in te winnen, doch mijne nasporingen kwamen te laat en bleven daardoor vruchteloos. Waar de man zich bevindt op wien mijn grootste vermoeden rust, kwam ik nergens te weten; op de lijst der marine-officieren bevond hij zich niet meer, en zelfs gaf een zijdelingsch onderzoek bij zijn eenige nabestaande - een zekere jufvrouw PAPAVER - in het werk gesteld, geen de minste opheldering. Van haar toch was hij in onmin gescheiden, dewijl zij, bij laatste wilsbeschikking van den ouden heer STEIGERJAGT, ten zijnen koste werd bevoordeeld.

Nu twee dagen geleden, dierbare EDUARD! zag ik u - zoo als ik maar al te zeer vreeze - voor de laatste maal. Nog hoopte ik u in staat te zullen vinden, mijn ongeluk te vernemen, doch mijn diep bedroefde woorden troffen u niet, en uit den wezenloozen blik waarmede gij mij beschouwdet, moest ik opmaken, dat gij zelfs uw MATHILDE niet meer kendet. Maar God is almagtig, en, sterk als Zijn hand is om mijne dagen te verlengen, zoo kan Hij ook u, mijn ongelukkigen echtvriend, eenmaal de benomen gaven terug schenken. O! mogt ik dat heil nog smaken! Doch neen, ik geloof rust te moeten zoeken

bij de gedachte, eerlang met God en Zijn eenigen Zoon te zullen zamenwonen.
In de blijde hoop dat gij nog eenmaal deze regelen zult lezen, bragt ik ze voor u op het papier. Dagelijks zend ik mijne gebeden voor u en voor onzen jongen ten hemel heen. O! gave u God - wat mij niet zal beschoren zijn, - dat gij ons kind nog eenmaal mogt wedervinden. EDUARD! EDUARD! ik bid het zoo vurig, maar ook wanneer het dierbare pand u niet werd wedergeschonken, o! strijd dan, gelijk ik gestreden heb, om den man niet te haten, die, willens of onwillens, zooveel leed over ons bragt; leer hem vergeven en zegenen, zoo als CHRISTUS wil dat wij onze vijanden doen zullen. EDUARD! heb dan zijn kind lief, dat ik als onzen JOHAN verzorgde en ná zijn gemis niet minder trouw verpleegde. Onze goede bloedverwant, de eenige aan wien ik de geschiedenis onzer ongelukkige zuster verhaalde, zal, wanneer ik moet ophouden voor haar kind te zorgen, alles in het werk stellen, om der kleine een goede verpleging te bezorgen. Ik verlaat mij op hem, want het eenige wat ik haar kan achterlaten, is de opbrengst van een juweelen speld harer moeder welke ik *verkocht*, opdat zich de arme in latere jaren geen hersenschimmen van afkomst zoude scheppen, welke nimmer zouden verwezenlijkt worden. Bij die geldsom voegde ik het medaillonportret van haren vader, hetwelk MARIE nog in hare laatste oogenblikken, met een onverklaarbare hartstogtelijkheid aan hare lippen drukte. Ik aarzelde, het der weeze te schenken, doch ten laatste geloofde ik te moeten besluiten, haar het eenige van hem niet te onthouden, van den vader, die - volgens mijn vermoeden - in weerwil zijner jammerlijke misvatting, toch getoond had liefde voor zijn kind te voeden.

EDUARD! man mijner innigste liefde, eenmaal hoop ik u weder te zien. Eenmaal! ook vereenigd met het kind over wiens tegenwoordig bestaan God moge waken! Tot straks, EDUARD! tot dien blijden stond daarboven. Mijne laatste gedachten zullen aan God, aan u en aan ons kind zijn. De hemelsche Vader geve, dat gij deze regelen nog eenmaal zult lezen, welke geschreven werden door uw ongelukkige, maar u immer liefhebbende vrouw.
MATHILDE WITSBORG
geb. LISSE.'
'Amsterdam 16 Nov. 1817.'

Vijf weken later. - (Het volgende was met een bevende hand geschreven.)

'EDUARD! ik voel dat mijne uren geteld zijn. De goede SCHOUWE zal u dezen brief ter hand stellen, indien God u de rede terug schenkt. Een belangrijk iets vergat ik u te melden. Gode zij dank, dat ik er nog toe in staat ben! 's Heeren wegen zijn wonderbaar. Indien Hij ons kind tot u terug bragt, ziehier een herkenningsteeken: Het regteroog van onzen JOHANNES was bruin, terwijl het linker blaauw was. Vaarwel! Het kind uwer zuster werd RIEKA VAN LOON genoemd, een en twintig dagen jonger dan onze JOHANNES, die den 10 Augustus 1815 geboren werd.
Uw zwakke MATHILDE geeft u haar laatsten groet.'
'21 Dec. 1817.'

Was LAURA, na het aanhooren van den brief, welken FREUND op het verlangen van WITSBORG ten einde toe voorlas, door kinderliefde gedreven, op hare knieën voor den man nedergevallen, die zoo bitter door dien vader had moeten lijden, en smeekte zij gestadig, dat hij de bede zijner gade zou gehoor geven en vergiffenis schenken voor het leed over hem en zijn huis gebragt; JOHN stond als verplet, toen de verbaasde geneesheer hem het

gelezene in vlugtige trekken verklaard had. Nu eens sloeg hij den blik op WITSBORG, dan op LAURA, dan weder op de nog lezende jongelieden, tot dat hij eindelijk met een krachtige hand LAURA uit hare smeekende houding ophief, en daarna de beide handen van WITSBORG vattende, hem alzoo, schoon op een zachte wijze, noodzaakte, de oogen tot hem op te slaan, tot dat hij eindelijk, in gejaagde half Engelsche, half Hollandsche woorden, uitriep:

'Is het mogelijk!? Is het geen droom....? Zie mij aan;... strak... strak in de oogen, en zeg mij of het waarheid zou kunnen zijn, dat..... dat.....' doch verder sprak hij niet, de kracht ontbrak hem ten eenenmale, maar woorden waren niet noodig..... EDUARD zag den fieren jongeling in de wijd geopende oogen, en dáár, daar..... zag hij dat bruin en blaauw zoo treffend in harmonij, daar spraken die oogen zoo luide..... de stemmen des bloeds bij vader en zoon nog luider en, met den uitroep: 'Mijn vader, mijn vader!' lag JOHN weldra aan de borst van zijn wettigen vader, EDUARD WITSBORG.

Ter naauwernood hadden RIEKA en DANIËL de laatste, voor hen zoo uiterst belangrijke regelen van MATHILDE'S brief gelezen, of HAPLY'S kreet trof hunne ooren, en de verbazing, welke zich van hem meester maakte, onderdrukte voor eenige oogenblikken het zonderlinge in hun eigen gemoedsbestaan, dewijl zij eensklaps de zekerheid van die vermoedens erlangden, welke SILS daar straks op het kerkhof openbaarde.

En FREUND...? Ja, hij vreesde of ook het sterke licht, waarin de redelijk wedergeborene zoo plotseling was overgebragt, de hoop van vele jaren zoude verijdelen; hij vreesde, of ook het licht, 't welk hem reeds had getroffen, een bliksemschicht kon geweest zijn, 't welk de treurigste gevolgen zou kunnen na zich slepen.

Met de bezorgdheid hem eigen, trad hij dus na een kleine aarzeling op den zoon toe, die zijn vader, en, met hem, zijn eer hervond. Met ernstige woorden vermaande hij tot kalmte, voerde JOHN en LAURA zachtkens met zich buiten het vertrek, waar DANIËL met RIEKA hen volgde, en, terwijl in een nabijzijnd vertrek de harten zich lucht gaven, terwijl DANIËL, met een van aandoening bevende stem, RIEKA aan LAURA voorstelde als de dochter van denzelfden vader, en de woorden uitte: 'God heeft u bijeen gebragt, opdat gij elkander zoudt liefhebben', stond jufvrouw TROM met wijdgeopenden mond de 'spullen' aan te kijken: zoo'n 'komelie' had ze nog nooit vertoond gezien.

Dertigste hoofdstuk.

Ongeveer een half jaar na de zoo even gemelde belangrijke gebeurtenis, stapte LAURA STEIGERJAGT, door DANIËL SILS begeleid, het Renksche logement binnen.

De waardin was stellig onderrigt, dat de jongman, die dezen middag met zijne ouders bij haar was afgestapt en tot morgen zoude blijven, de nieuw beroepen predikant van het naburige Bennik in eigen persoon was.

Niet zoodra zag zij de jongelieden - waar men in 't dorp zoo veel en zoo raar van gepraat had - den gang binnenkomen, of haastig trad zij op hen toe, en met de groetende woorden: ‘Meester! Jufvrouw!’ liet ze er, met een vragend knipoogje, op volgen: ‘Familie van den jongen domenie..... of kennis misschien....?’

De uitnoodiging, welke tot DANIËL een half uur geleden werd gebragt, om met mejufvrouw STEIGERJAGT in *de vergulde Ree* te komen, ten einde oude kennissen weder te vinden, had hem zeer verrast, en ook LAURA, die zich gaarne door DANIËL liet vergezellen, had niet vermoed wie die oude kennissen zijn zouden, totdat eensklaps de woorden der waardin hun beiden licht gaven, want het was, zoo als van zelven sprak, te Renk geen geheim gebleven, dat te Bennik de proponent PAPAVER tot herder en leeraar beroepen was.

Inderdaad, het vertrek binnentredende, waarin, volgens de waardin, eenmaal de ‘kornel van de militairen’

logeerde, doch waaraan zich voor DANIËL meer belangrijke herinneringen verbonden, zagen LAURA en SILS een dame hen te gemoet treden, welke zij terstond voor de moeder van den jongman herkenden, die eenigzins ter zijde, in zijn witten halsdoek gewrongen, minzaam stond te buigen; voor de echtgenoot van den heer PAPAVER, die op den achtergrond gezeten, het eerst de stilte met de verzekering afbrak, dat men niet kwalijk moest nemen want dat zijn been pas van de reis kwam.

't Was mevrouw PAPAVER duidelijk aan te zien, dat de wederontmoeting met LAURA en SILS haar erg verlegen maakte. In den aanvang vermogt zij geen woord uit te brengen, maar met des te meer hartelijkheid omhelsde zij haar Engelsche nicht, waarna zij den jongen, wien zij onschuldig had verdacht, insgelijks met warmte de hand schudde.

‘Mijne nicht, geef u de moeite u neder te zetten, en gij, mijnheer, neem mede plaats...’ klonk nu de deftige stem van den weleerwaarden heer, die over een paar dagen zijne intree-rede te Bennik zou houden. 't Was met een oog van meelijdend wantrouwen, dat SILS van ter zijde den persoon aanzag, met wien hij op een zoo treurige wijze had kennis gemaakt.

‘Verzoen u met uwen vijand, terwijl gij nog met hem op den weg zijt,’ sprak de heer PAPAVER J^{r}. weder, nadat men gezeten was en mevrouw, niet wetende wat te zeggen, gevraagd had, of jufvrouw - nicht wilde zij zeggen - ook een stukje vuur verlangde.

‘Verzoen u met uwen vijand,’ herhaalde de jonge predikant, ‘en daarom was het mijne begeerte, om vóór dat ik de dienst in den wijngaard des drieëenigen Gods aanvaard, een woord met u te wisselen, jongman. Ik wenschte mij aan u te vertoonen, gewasschen in het bloed van God den Zoon, zoo als ik nu ben; de oude

natuur gedood hebbende en wedergeboren zijnde door de genade van God, den Heiligen Geest, tot een Hem welbehagelijk reukwerk.'

Mevrouw PAPAVER zat in diepe aandacht verzonken, met het hoofd op zijde, en gaf, door zich den vinger op den mond te leggen, te verstaan, dat men zwijgen en luisteren moest.

De heer PAPAVER S^{r}. geeuwde.

'Welnu,' hernam de aanstaande herder, 'ik nam mij voor om de schulden van mijn eerste bestaan geheel te vereffenen, en zonder aarzeling beleed ik dus aan mijne ouders, hetgeen mij door de genade Gods vergund wordt hier te herhalen, dat ik, door den satan vervoerd, u, tijdens uw verblijf ten onzent, met een schuld bezwaarde, die, niet ik, maar satan in mij op zijn geweten had.'

De heer PAPAVER S^{r}. geeuwde verschrikkelijk.

Mevrouw wischte een paar tranen weg en de heer zoon vervolgde:

'Daarom is mijne moeder zins en willens, den misslag der oude en thans gedoode natuur te herstellen en aan den eigenaar de gelden terug te geven, die zij ter goedmaking van satans list behield. Zoo geve God u zijnen zegen,' besloot hij, 'en schenke ook u, dat ge wedergeboren moogt verschijnen voor Zijn goddelijk aangezigt.'

Nadat de jonge PAPAVER zijn rede had geëindigd en met lange passen het vertrek op- en nederliep - vermoedelijk zich de predikatie te binnen brengende, waarmede hij de gemeente van Bennik voor de eerste maal als *zijne* gemeente zoude toespreken - en mevrouw PAPAVER - die zich ruimer gevoelde, nu haar zoon had uitgesproken, - een magt van verontschuldigingen en welgemeende aanbiedingen had ontboezemd, zocht DANIËL, tusschen vragen en antwoorden heen, te vergeefs naar de oplossing van het raadseltje, dat HENRI daar straks had opgegeven.

Dat er veel, zeer veel tusschen mevrouw PAPAVER en LAURA verhandeld werd, is ligt te beseffen. Door de vriendelijke en alles vergoelijkende woorden der oude nicht, was de jongere al spoedig geheel voor haar gewonnen; wat zij belangrijks weten mogt, werd haar fluisterend medegedeeld, en terwijl mijnheer PAPAVER S^{r}. eindelijk, na eenigen tijd te hebben gedommeld, beweerde, dat die dorpsklokken gek waren, want dat hij bij Renk wel een half uur ná was, en mevrouw ten slotte vernam, dat die zelfde JOHN HAPLY of JOHAN WITSBORG binnen kort zoude wederkeeren, om, op uitdrukkelijken wil van zijn herstelden vader, *haar* - het kind van den man die hem zooveel leed berokkende - te huwen, in dat zelfde oogenblik loste de aanstaande predikant aan DANIËL het raadseltje op.

HENRI PAPAVER had LAURA een naam hooren noemen, die hem het bloed naar het uitgebleekte aangezigt joeg.

RIEKA VAN LOON!

Hij had niet vernomen, dat ook *zij* hier te Renk woonde; hij wist niet, dat *zij* en de jonge weduwe SCHOUWE, waarvan hij wel eens had hooren spreken, een en dezelfde persoon was, en daarom was het dat hij SILS ter zijde nam, en op een minder deftigen en minder stijven, maar daarentegen zeer dringenden toon smeekte, dat SILS toch ‘om Godswil’ van dat - hij wist wel - niet zoude reppen; dat men zoo ligt een verkeerden indruk zou geven; dat een mensch veranderen kon ‘waarachtig door de genade’; dat hij, ‘op zijn woord van eer,’ wel een tegemoetkoming wilde geven als ze 't noodig had, want dat hij de meid..... het meisje, blik..... verbazend lief had gevonden en het waarachtig ook niet zoo slecht gemeend had, maar ziet gij... je weet wel...., en dat er toch met die bewijzen van dien ‘schelmachtigen’ KNIPPEL iets goeds uit geboren was. Niet waar...? DANIËL zou geen praatjes in de wereld brengen? 't Dee er wel niet toe, want hij leefde in de wedergeborene genade, maar..... de

ringbroeders..... 't vertrouwen van de gemeente..... ver af, dat hinderde niet, maar SILS was zoo nabij en..... SILS had de kneep gevat en..... christelijke liefde denkt geen kwaad maar, spreekt het nog minder.

Door zijne examens als heengesleept, was HENRI PAPAVER, na een achtjarigen studietijd, als proponent te huis gekomen. Tot dit standpunt in zijn leven genaderd, was hij tot nadenken geraakt, want een beter gevoel was niet geheel in hem onderdrukt geworden, zoo als wij aan het: ‘rood - dood -’ zagen, dat hem vroeger niet uit het brein wilde.

Het voorledene en de toekomst stonden echter wat scherp tegenover elkander, de overgang was groot, en wilde hij daarom zonder inwendig huiveren het pad vervolgen waarop men zonder nadenken zijne schreden gerigt had, dan was er een kras middel noodig om dat voorledene te niet te doen. Gelukkig voor HENRI, dat hij toen schrikkelijk benaauwd was geworden, of 't hem - zoo als hij het noemde - ook *eenmaal* zou opbreken, hetgeen hij zondigs in die jaren had uitgerigt. Die angst, die benaauwdheid - het was de zalige werking des heiligen geestes in hem geweest, en de eerste beroepspredikatie welke hij in het regtzinnige Bennik hield, vloeide zoo over van ‘eigen verdoemwaardigheid’ en ‘wederbarelijke genade’, dat de Benniksche gemeente opgetogen de kerk verliet en de goede meester DOREN terstond adviseerde, dat men de keuze des beroeps aan niemand anders, dan dominé PAPAVER, schenken moest. De woorden, door HENRI PAPAVER afzonderlijk tot SILS gesproken, getuigden, dat de oude natuur nog niet zoo geheel in hem was te niet gedaan; doch wij vallen den jongen predikant niet hard; welligt dat hij van het tweede uiterste, waarin hij noodwendig moest vervallen, nog eenmaal op de baan zal gevoerd worden, welke door het levende Christendom wordt bewandeld, door het Chris-

tendom dat de uitspraken van den Heer der Heeren huldigt boven de uitspraken van feilbare stervelingen; door het Christendom dat niet verdoemt, maar het oordeel over den natuurgenoot aan God laat, door het levende en werkzame Christendom, dat God leert lief te hebben boven al, en den naaste - den vijand niet uitgezonderd - als zich zelven.

Zoo de opmerkzame lezer 't al niet aan de vertelling zelve bespeurd heeft, dan zullen hem de weinige bladzijden, die hem nog te lezen resten, gewis doen vermoeden, dat wij aan het einde onzer vertelling zijn genaderd.

Aan het einde, omdat de draad, dien wij tot hiertoe zooveel mogelijk vasthielden, door 't ontbinden van den knoop zoodanig is ontrafeld, dat het niet doenlijk is, die uiteengewerkte rafels tot een draad weder zaâm te strengen.

Aan 't einde! Maar toch een blik nog op hen, die, schoon niet meer zamen werkende, - voor een deel althans, gescheiden van elkander - vereenigd, de stoffe tot onze vertelling leverden.

De lezer bedriegt zich niet, indien hij zich onzen goeden DANIËL nog eenmaal ten toppunt van geluk, aan de zijde van RIEKA SCHOUWE voorstelt.

Ruim twee jaren rustte BERTUS SCHOUWE in het graf, toen de heerlijke dag voor DANIËL SILS aanbrak, waarop hij de nog altijd frissche, blonde en lieftallige RIEKA als zijne vrouw aan het hart mogt klemmen. Ja - den avond op het kerkhof, toen had zij het voor de eerstemaal verstaan, dat DANIËL iets meer dan de goede DANIËL voor haar kon wezen; toen had zij vermoed, dat het geluk 't welk hij zoo vurig voor haar verlangde, naauw met het zijne in verband stond. Edel en grootmoedig had hij gehandeld, de brave jongen!

Geen rust of duur had hij gevonden, vóór dat de eene

helft der belangrijke som, welke VOLTER hem naliet, door LAURA STEIGERJAGT, en de andere door RIEKA was aangenomen, en hoewel het voor LAURA een geheim bleef, waarom DANIËL die beduidende erfenis van zijn vader aan haar en aan de jonge vrouw schonk - die haar niet minder dierbaar was geworden nu zij de betrekking kende in welke zij tot haar stond - zijn dringend smeeken deed haar in zijn wensch berusten, 't welk haar echter niet belette om met zusterlijke welsprekendheid een deel er van aan *haar* op te dringen, die zij wel vermoedde, dat DANIËLS levensgezellin zoude worden.

Reeds was RIEKA volkomen van DANIËLS liefde overtuigd, toen ook zij er in toestemde het haar geschonkene deel te aanvaarden, en DANIËL, die echter tot dus verre niet regtstreeks voor den wensch zijns harten was uitgekomen, en welligt nog meer aarzelde die te uiten, nadat SCHOUWE'S weduwe - ofschoon door zijn bestier - in het bezit van een kapitaal kwam, dat, circa veertig duizend gulden groot, in den burgerstand wel degelijk belangrijk mogt genoemd worden, hij zoude ten laatste het slagtoffer zijner uitstekende kieschheid zijn geworden, zoo niet ter ure van den plegtigen zegen, dien de herstelde WITSBORG over de verbindtenis van zijn wedergevonden zoon en de dochter zijns vijands ontboezemde, door JOHN een woord tot hem gebragt ware, 't welk hem met den tot hiertoe ontbrekenden moed vervulde.

Wel waren zij indrukwekkend geweest, de woorden waarmede EDUARD WITSBORG den vloek zijns vijands na rijp beraad in zegen verwisselde. Onbewust als LAURENTIUS nog bij zijn sterven van zijne misvatting moest geweest zijn, waarin hij, in stede van *zijne* dochter, EDUARDS zoon met zich voerde en opvoedde; kon het niet anders of *hij* moest het wéé uitspreken over eene genegenheid, die hij, bekend met den vurigen aard van JOHN, als niet onmogelijk voorzag. Roerend waren de

woorden, waarmede de man, die zoo kort geleden nog van de verhevenste gave beroofd was, nu met een buitengewone helderheid betoogde, dat, zoo er ooit zegen op een echt zou rusten, het op een verbond tusschen JOHAN en LAURA zoude zijn. Vaderzegen moest er rusten op haar, die door liefde aan den zoon wilde goed maken, wat eenmaal *haar* vader aan *zijne* ouders misdeed.

'Aarzelt niet, mijne kinderen,' zoo besloot EDUARD: 'God schonk mij de rede terug, opdat ik mijn kind nog gelukkig zou zien; gelukkig! zoo als ik met mijne MATHILDE niet zijn mogt. Nog ééns, Gods zegen blijve u nabij, met den mijne.'

O! hoe teeder was de omhelzing van JOHN en LAURA geweest, ten bewijze hoezeer de gesprokene woorden in hunne harten hadden weerklonken. 't Was niet meer JOHN de lieve broeder, noch LAURA de beminde zuster, die in elkanders armen lagen; het waren JOHAN en LAURA, die door den teedersten band op aarde zouden verbonden worden, door den band, dien de dood slechts verbreken zou.

Eensklaps was JOHAN WITSBORG uit de verrukking ontwaakt, die hem als bedwelmde. RIEKA! de lieve verpleegster, de trouwe vriendin zijner dierbare LAURA, het meisje, dat in zijne plaats een lot moest dragen dat hem als man zoo zwaar had gewogen - de zekerheid, van een onwettige afkomst te zijn - o! hij moest haar nog eens den dank brengen en haar als DANIËL, den trouwen, den braven vriend, van zijn onveranderlijke vriendschap de verzekering geven. 'RIEKA,' sprak hij ten laatste, in de taal zijner moeder, 'ik wenschte, dat gij als LAURA, die van u scheiden zal, een steun op uw levenspad hadt gevonden. Zuster, ja, zoo zullen wij u noemen; de vriend van vroegere jaren heeft u, als LAURA, een belangrijk kapitaal geschonken; doch ziet gij het niet dat hij u meer wil schenken? zaagt gij niet met ons, sinds lange, hoe hij aarzelde woorden tot u te

spreken, die..... SILS, wat dunkt u?..... kunt gij het geluk van LAURA en mij aanschouwen, zonder aan RIEKA en aan u zelven te denken?...' en..... slechts weinige oogenblikken later zegende ook EDUARD WITSBORG het kind zijner lieve zuster MARIE, met en naast den edelen jongman, wien door zijn zoon het leven gered werd om de beide meisjes in verschillende omstandigheden te beschermen en reddend ter zijde te staan.

LAURA is met haar dierbaren echtvriend en met den vader, die zijne kinderen niet meer wilde verlaten, reeds eenige jaren geleden naar Plymouth, haar onvergetelijke geboorteplaats, vertrokken.

Met hen die weenden, toen ze heentogen, weende ook hij, die met Gods bijstand een wonder aan den zinnelooze gewrocht had; hij, die de eertijds zoo zwakke, maar tevens zoo schoone Engelsche met de wedergekeerde blosjes op de kaken zag heengaan, om haar.... ja gewis.... nimmer weder te zien; *haar* niet, wier gevoelvolle en verstandige gesprekken hem zoo menigmaal verkwikt, en wier schoone, hoewel *schwermerische* zangen hem zoo vaak hadden getroffen. Ja, hij weende; in zijne oogen was de Renksche parel verdwenen, en.... tot groote spijt van den beminden, schoon nog jeugdigen dorpsonderwijzer SILS, verdween ook de arts, die in zijn geboorteland een parel hoopte te hervinden en zoo wij hopen - voor de schoone diensten die hij bewees - er eene van het eerste water zal gevonden hebben.

De oude, afgesleten rommel, welke tante TROM zoo goed had willen zijn aan BERTUS' weduwe in leen achter te laten, heeft op het erfhuis, dat zij een paar dagen voor haar vertrek liet houden - omdat ze niet gaarne ondegelijke stukken mede ten huwelijk bragt - eene som van plus minus drie acht-en-twintigen opgebragt, onder den

verkoop de stroozakken begrepen, benevens de eikenhouten tafel van 't jaar zooveel, waar de razende worm in was.

Ze zou raar opgekeken hebben, tante TROM, wanneer zij dat schoolhuis eens had wedergezien, toen DANIËL SILS de blonde RIEKA..... *wijffe* noemde. Ze zou raar van de degelijkheid hebben opgezien, die er toen binnen diezelfde wanden heerschte waarin zij eenmaal zoo degelijk, soms, dat het zuchtte en kraakte, bewind voerde. Inderdaad! wat zag er alles proper, ja, voor een eenvoudig schoolhuis, zelfs elegant uit - een pendule; een spiegel met vergulde lijst; een.... O hé! te veel om op te noemen. Maar bovenal heerschte er een geluk, zoo degelijk, en zoo waarachtig, dat mejufvrouw DOREN geboren TROM, als zij 't gezien had, zich van degelijke jaloezij de grijze haren uit het hoofd zou hebben gerukt. Degelijk had zij zich in dien goeden meester vergist, in den man, die een engel buiten 's huis maar een d..... er binnen was, en zóó kon razen en tieren dat zij, toen ze de slagt had en zich - bij vergelijk van een paar jaren vroeger - op de schaal liet wegen, alras bespeurde, met de verzaking van Corinthen zeven, wel ‘dertig pond vleesch’ verspeeld te hebben.

Wat het geheimzinnige kistje betrof, waarvan de onbekende inhoud zoozeer de begeerlijkheid van den goeden meester DOREN had opgewekt - het was hem niet vergund geworden daarin een blik te slaan; EDUARD WITSBORG opende het alleen in tegenwoordigheid van zijn zoon, en, hoewel ook wij niet juist van dien inhoud werden onderrigt, zoo weten wij toch, dat er zich een geschrift in bevond, een bevel inhoudende van den ouden heer SCHOUWE aan zijne erven, 't welk EDUARD, na er inzage van te hebben genomen, terstond vernietigde. Dankbaar voor het vele goede dat hij in SCHOUWE'S huis genoot, verlangde hij, hersteld zijnde, niets meer, dewijl ook

JOHN met zijn jaarlijksch inkomen, behalve hetgeen LAURA medebragt, voegzaam zijn vader en zijn dierbare zou kunnen onderhouden.

Nog weten wij, dat tante TROM, - waaraan EDUARD toch wel eenige verpligting had - uit dat zelfde kistje een zilveren breibeugel ontving, terwijl aan het kind zijner ongelukkige zuster MARIE tot een aandenken, even als aan haar minnenden vriend, een zilveren lepel en vork werd geschonken, waarop de letters M.W. gegraveerd waren.

De beide medaillons, welke het hunne hadden bijgedragen, om wat verborgen was aan 't licht te brengen, en, na zoo vele jaren in handen te zijn geweest waarin zij niet behoorden, tot hen waren wedergekeerd die er regt op hadden - ze werden, even als de zusters, van elkander gescheiden, want terwijl LAURA de beeldtenis van haren vader met zich naar het dierbare Engeland nam, behield RIEKA het portret *harer* moeder, die zoo schoon als ongelukkig geweest was.

JOHN en LAURA waren gelukkig!

Wel was het geen onvermengd genot dat zij smaakten, want met regt zegt een onzer gevierde dichters: ‘De ware zeeman kent geen ree’, en viel ook aan LAURA het lot eener onvergetelijke moeder ten deel, die den echtvriend - welke haar, in spijt zijner jeugdige misslagen, een hart van warme liefde had toegedragen - maar al te dikwerf zag heengaan om in vele maanden, soms jaren, niet tot haar weder te keeren; als aan die moeder, gaf God ook aan LAURA een lieve dochter, een dochter aan welke zij den naam harer moeder schonk en die, dikwijls op grootvaders knieën gezeten, den grijzer wordenden langen EDUARD gedurig aan zijn dierbare MATHILDE en lieve zuster MARIE herinnerde.

DANIËL en RIEKA waren gelukkig!

Wij zeiden het reeds, hun geluk was zóó degelijk en

zóó waarachtig als er huwelijksheil op aarde kan gesmaakt worden; zelfs aan JOC'S zijde zou de lieve blonde zich niet meer heil hebben kunnen denken, want de liefde, de goedheid, de trouw van haren DANIËL kende geen grenzen. Niet verblind door den schat, dien RIEKA - wij zagen op welke wijze - mede ten huwelijk bragt, en SILS tot den welgesteldsten onderwijzer uit den omtrek maakte, bleef hij zijn lust vinden in de vorming der jeugd, tot brave, ordentelijke en bekwame leden eener eenvoudige dorpsmaatschappij. Daarenboven streefde hij voor zich zelven steeds naar hooger en meerdere kennis, en wanneer hij den blik sloeg op de kleine MARIE, die zich aan RIEKA'S vollen boezem laafde, o! dan glom er niet zelden een traan in zijne oogen, een traan van innigen dank aan God, aan God, die hem en haar een nevelachtigen morgen had geschonken, opdat de middagklaarheid des te meerder zou gewaardeerd worden.

Onze TIPSY, de zwarte jongen, dien wij in zulk een droevigen toestand aan de barmhartigheid der vertoornde waardin overlieten, omdat zij het portret in ruil voor haar *brandy* had moeten afgeven, TIPSY was wel verlaten toen ANDRIES VOLTER gestorven was. SILS echter begreep, dat het de wensch van zijn vader moest geweest zijn, dat TIPSY bescherming vond, en ook den ruwen en listigen knaap wist DANIËL voor zich te winnen; hij gaf hem den naam van ANDRIES, onderwees en vermaande hem op zijn eigenaardige, zachtzinnige, maar regt degelijke wijze, zoodat de zwarte DRIES een bruikbaar, schoon altijd *zwart* deel bleef uitmaken van des onderwijzers huisgezin.

Er zijn menschen welken het in de wereld niet medeloopt - wij zagen het in onze vertelling, alsof we het niet iederen dag, regts en links en vóór en achter ons en zeer, zeer nabij ons zelven zagen. - Onder de zoodanigen moest zich, helaas! ook de eigenaresse

van het pand rangschikken, waarvan VOLTER eenmaal de *vierde* en MEINIER de *derde* bewoonde. Al wachtende en weder wachtende, en vast op het 'eind goed al goed' met den aardigen en vermoedelijk zoo rijken mijnheer VOLTER rekenende, had jufvrouw KREKEL, die, kort na zijn vertrek, van een blinkenden olifant gedroomd had die haar met zijn langen snuit omarmde, alleen 'op zien komen gespeeld.' Alweder had zij geld opgenomen en daarvan aangekocht, fraais, zeer veel fraais, om bij eene weder-verschijning den verderfelijken indruk der glazenspuiterij uit te wisschen. Ze had gewacht, en wel zóó lang, tot dat ze genoodzaakt werd, met haar WIMPIE - die in-middels een slungelachtige WIM was geworden - haar dierbaar pand te verlaten, om in een kelder een groen-affaire te beginnen, waaruit de schaamachtige NIX - die alle vreemdelingen welke Rotterdam bezochten, verzekerde, dat ze zich over zulke smerige laarzen schamen moesten - haar gedurig de schoonste pardijzen en de heerlijkste bloemkooltjes bij avond en ontijden wegstal.

Onder hen wien het *verbazend* tegen liep, behoorde ook de leelijke, kleine man, die liever geld uit de loterij trok, dan dat hij het met werken verdiende. Zijn wij wèl onderrigt, dan hield hij zich, na de schelmachtige rol die hij met HENRI PAPAVER speelde, een tijd lang in de stad op, waar het staats-dobbelrad nog altijd gedraaid wordt en draaijende..... doet draaijen en *ver*draait.

De zoo oneerlijk verworven gelden waren door het gulzige staatsmonster alras verslonden, en *toen*..... toen stond de man met de handen in het haar, en toen..... toen werden zijn vingers langer dan raadzaam was, en toen... toen kwamen de dienaren van den staat en pakten den kleinen man welke bij die gelegenheid niet lachte, en straften hem voor een kwaad, waartoe de staat zelf hem geprikkeld had.

‘De ware zeeman kent geen reê’ zeiden we straks onzen dichter na, en ja, werd ook somwijlen het gelaat van den kapitein MEETER in de Maasstad gezien, het was voor korten, slechts zeer korten tijd; de zee was zijn element en wij hopen voor den ronden zeeman, dat wanneer - zoo als wij hem tot JOHN hoorden zeggen - de bovenste Admiraal hem in genade de revue heeft laten passeren, het ‘één, twee, drie, in Gods naam,’ hem zal te beurt zijn gevallen, want, ‘een fikschen haaijenmuil’ verkiest hij verre boven het langzame knagen van ‘die onnoozele wormen.’

Met de BROESSEN uit *de wakende Nachtuil*, verloren wij ook de oude dienstmeid uit het oog, die gaarne een deel van haar zuinig gespaarde penningen voor den lijdenden naaste prijs gaf. Waar ze belandde vernam DANIËL niet - de lezer dus evenmin. Toen de dankbare SILS, in ruimere omstandigheden gekomen, onderzoek naar die goede oude deed, was zij welligt reeds afgereisd naar die oorden, waar Hij woont, die eenmaal een weduwe zegende, omdat zij van haar armoede in de schatkist geworpen had.

Hoewel, sedert DANIËLS huwelijk met RIEKA SCHOUWE, de stoom voor een groot deel ook binnen Nederland het aantal ongelukkige diligence-paarden aanmerkelijk heeft verminderd, zoodat zelfs de Renksche waardin geen wagen meer voor de deur krijgt, en ‘niets meer ziet of hoort,’ en diezelfde kracht, niet alleen, zoo als reeds vroeger, een versnelde gemeenschap met Engeland, maar ook met de nieuwe wereld heeft daargesteld; in weerwil dat verscheidene platzakke landverhuizers, zelfs *zonder* zakken van daar zijn teruggekomen, omdat men ook in Amerika geld behoeft om iets te beginnen; in weerwil van een onderzoek dat SILS ook naar de ongelukkige BROESSEN in 't werk stelde, vernam hij van het trio niets.

Hebben ze meer van nabij met de New-Foundlandsche

rotsen kennis gemaakt, welke VOLTER op eenigen afstand beschouwde...? Heeft een ijsberg hun den voet dwars gezet....? Heeft het zilte lijkkleed hen gedekt en zijn ze gezonken omdat ze wat al te mager waren.....? Of, zijn ze behouden in het land van belofte aangekomen...? Heeft jufvrouw BROES - de oude - nog met spitse oogen mogen aanschouwen, hoe haar spitse dochter NETJE, terstond bij haar aankomst - dewijl er gebrek aan dames was - door een uitstekenden, en rijkbegaafden, en zeer godvruchtigen katechizeermeester der kolonie werd ten huwelijk gevraagd....? Heeft ze nog met grootmoederlijke liefde aan papa BROES de spitse telgjes mogen voorhouden, die jufvrouw VREEDE geboren BROES haren echtgenoot schonk....? Hebben ze er inderdaad nog brood gevonden..... in die groote wereld....? of wel, zijn ze alras door den beenen man omhelsd geworden, die het eerst naar uitgebouwde ligchamen tast? zijn ze..... Doch neen, op al die vragen kunnen wij toch niet anders dan schouderophalend antwoorden; we moeten zwijgen, maar hopen, dat ze het goede hebben gevonden, daar aan de overzijde des oceaans of - aan de overzijde van het graf.

Van den bezweken *Nachtuil* gewagende, dachten wij onwillekeurig aan den lokkenden zanger die zijn val bewerkte of verhaastte, aan *de Nachtegaal*, aan - het gepleisterde graf. We dachten aan die inrigting, welke zoo weinig de stemming op den zondag voert tot den Heer aan wien die dag der ruste moet gewijd zijn. Wij weten wel, dat die *Nachtegaal* onzer verbeelding er niet bestaat, maar wij weten evenzeer, dat er in de plaats, waar wij onze lezers het eerst binnen voerden - zoowel als in alle steden van het dierbare vaderland - nog een aantal *Nachtegalen* zijn, die liever *Nacht*uilen of nog beter NACHTDRAKEN mogten genoemd worden, die den minde-

ren stand afleiden van het spoor dat op hun eeuwig heil uitloopt. Wij weten wel, dat ze niet den geheelen zondag door, behoeven te bijbellezen of psalm te zingen, laat staan te kniezen en te femelen, de lieden, die gedurende de dagen der week in het zweet huns aanschijns het brood verdienden; maar wij weten evenzeer, dat er wel andere middelen zijn om dien zwoegenden stand op den rustdag een uitspanning te verschaffen, waarop Hij, die het water in wijn veranderde, welgevallig zou nederzien.

Intusschen, nog rest ons, de lieve lentezangers verschooning te vragen, dat we *hun* naam aan een gepleisterd graf gaven; 't smart ons indien we hen beleedigden. Wij willen onze fout eenigzins trachten te herstellen en dus, aan hen denkende, denken wij tevens aan zangers en zangen. Aan zangers - hoewel zonder een bepaald vergelijk - aan den snijder-bard, bij wien RIEKA en LAURA te Amsterdam hare kamertjes hadden. Neen, hij vergat de jufvrouwen niet, en toen hij, op uitdrukkelijk verlangen van LAURA, een brief van zijn voormalige inwoonsters had ontvangen, waarin hij, behalve de bekendmaking der beide huwelijken, nog een aardig ‘doezeurtje’ vond, schreef hij onmiddellijk een poeëtischen brief terug, waarvan het einde aldus luidde:

> Zoo leeft dan verblijd en gezond met u vieren!
> Dat zal, te vernemen uw vriend zeer pleisieren!

Aan zangers denkende, denken wij verder aan de lieve kinderen, die het lied, door LAURA bij gelegenheid van SCHOUWE'S huwelijk vervaardigd - onmagtig als DANIËL was hen voor te gaan - in den steek lieten; maar bovenal denken wij aan ROOSJE, de kleine snapster, die dat lied zoo prompt van buiten kende, en verhalen, dat bij gelegenheid der huwelijken die te Renk werden ge-

sloten, zij hare jonge vriendinnen zelve voorging, en dat vooral het laatste couplet helder en rein klonk, waarvan de vervulling reeds den lezer gemeld werd:

> Ziet, wij kind'ren uiten beden,
> Bloemen strooijend op uw pad;
> JEZUS hoort ze; in Hem tevreden
> Kunt gij dus uw pad betreden....
> Kind'ren heeft Hij lief gehad.

Kinderen heeft Hij lief gehad! Ja, lezer, en nog heeft CHRISTUS ze lief, even als de hemelsche Vader ze lief heeft. Kinderen! - Doch niet slechts bemint Hij de kleinen, onbesmet door de wereld; neen, ook op de grooten blikt Zijn oog met welgevallen van uit den hemel ter neder, indien ze kind zijn in 't harte, zoo ze wandelen in liefde, in geloove en hope, het pad..... naar den Hemel.

E i n d e .

Nawoord.

Een voorrede is een raar ding.

't Is een allervriendelijkst knipoogje tot het corps recensenten.

Een nederige buiging voor het lezend publiek.

Een soepjurk voor 't vuil worden der met zorg bewerkte kleêrtjes.

Een borstlap voor het drukken der spitse floret.

Een beroep doen op dringende raadgevingen tot de uitgave, van ontelbare vrienden, die er zoo onschuldig aan zijn als pasgeboren kinderen.

Eene reticule, waarin men voor de afreize nog haastig alles bergt, 't geen in den grooten koffer vergeten werd.

Stopverw om onopgemerkte noestgaten, in reeds vastgespijkerde planken, behendig digt te stoppen.

Een fiere kuif onder een pluimmuts met bandjes.

Een zoet schoteltje vooraf, dat natuurlijk den eetlust moet benemen, maar ook, gelukkig, door een hongerig publiek, veelal wordt ter zijde geschoven.

Maar, een nawoord.....?

Al tamelijk gelijk aan de voorrede, doch minder leugenachtig van aard.

Waarom?

Omdat een nawoord niemand in den waan zoekt te brengen, dat men *vooraf* schreef, 't geen men het laatst stelde.

Ook hier een nawoord, maar - kort!

Geen knipoogjes aan heeren recensenten.

Alleen de vraag aan hen, die het vroeger wèl met mijn letterarbeid meenden: Heb ik u begrepen?

Geen nederige buiging voor den lezer, maar aan hem mijn heilwenschende groete, met de vraag: Woudt ge somwijlen glimlagchen, mogt ik u een enkele maal treffen?..... Die dekselsche *kuif!*

Dank aan den broeder, die mij, met de meeste bereidwilligheid, mijne vragen betreffende de Nieuwe Wereld beantwoorden wilde, en, ten slotte, de verzekering aan den lezer, dat LAURA'S beeldtenis op het vignet is mislukt, terwijl het mij spijt daardoor terstond een mingunstigen indruk van het schoone meisje te hebben gegeven, zonder meer in de gelegenheid te zijn *onze* fout te herstellen.

En nu, vaarwel lezer! Ik hoop tot later.

Loenen a.d. Vecht,
Julij 1856.
J.J. CREMER.